

PhD ÉRTEKEZÉS

dr. Szuchy Róbert

MISKOLC
2009

**MISKOLCI EGYETEM
ÁLLAM-ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
DEÁK FERENC ÁLLAM-ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

dr. Szuchy Róbert

**AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS EURÓPAI UNIÓS
SZABÁLYAI A JOGBIZTONSÁG TÜKRÉBEN**

**Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi
Doktori Iskola**

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Bragyova András

A doktori program címe: A magyar állam és jogrendszer, jogtudomány továbbfejlesztése, különös tekintettel az európai fejlődési tendenciákra

Tudományos vezető: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter

MISKOLC
2009

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
A TUDOMÁNYOS VEZETŐ AJÁNLÁSA	8
BEVEZETÉS.....	9
1. AZ ÖSSZEFONÓDÁS FOGALMA	9
2. AZ ÖSSZEFONÓDÁS MINT A NÖVEKEDÉS EGYIK LEHETSÉGES ÚTJA.....	10
3. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS MINT KOMPLEX SZABÁLYRENDSZER.....	10
4. A KUTATÁS CÉLJA, PROBLÉMAFELVETÉS	12
5. AZ ALKALMAZOTT KUTATÁSI MÓDSZEREK	16
I. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS KÖZGAZDASÁGI ALAPJAI	20
1. A KÖZGAZDASÁGI GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE.....	20
2. A VERSENY FUNKCIÓJA.....	21
3. A VERSENY ÉS A HATÉKONYSÁG	22
4. A VERSENYPOLITIKA FŐBB CÉLJAI.....	24
a) <i>A fogyasztói jólét és a teljes társadalmi többlet</i>	24
b) <i>A gazdasági szabadság biztosítása</i>	25
c) <i>A kisebb vállalatok védelme</i>	25
5. VERSENYJOGI ISKOLÁK.....	26
a) <i>A chicagói iskola</i>	26
b) <i>A harvardi iskola</i>	28
6. A VERSENY FELFOGÁSA A KÖZÖSSÉGI JOGBAN	30
II. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS KIALAKULÁSA ÉS TÖRTÉNETE	32
1. KORAI ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉSI SZABÁLYOZÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN ..	32
2. A VERSENYSZABÁLYOZÁS KEZDETEI EURÓPÁBAN	34
3. AZ ELSŐ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉSI RENDELET MEGSZÜLETÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI	36
4. AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG JOGFEJLESZTŐ ÉRTELMEZÉSE.....	37
5. A 4046/89/EK RENDELET.....	37
6. AZ 1996-OS ZÖLD KÖNYV	38
7. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉSI SZABÁLYOK MODERN REVÍZIÓJA	39
8. ÚJ FÚZIÓS SZABÁLYOK – A 139/2004/EK RENDELET.....	40
9. A HATÉKONYSÁG JAVÍTÁSA A FÚZIÓK ÁLTAL	41
10. ÖSSZEGZÉS – PERMANENS REFORMOK	43
III. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS HATÁLYOS SZABÁLYAI AZ	
EURÓPAI UNIÓBAN	44
1. AZ ÖSSZEFONÓDÁSOK FAJTÁI A 139/2004/EK RENDELET ALAPJÁN.....	44
a) <i>Áttekintés</i>	44
b) <i>Az egyesülés</i>	45
c) <i>Az irányításszerzés</i>	45
d) <i>Közös vállalkozás létrehozása</i>	49
e) <i>Az irányító tulajdonosok változásai egy meglévő közös vállalat közös</i>	
<i>irányításának eseteiben</i>	52
f) <i>Egy vállalkozás részeinek megszerzése és időben elosztott műveletek</i>	52
g) <i>Irányítás megszerzése közös vállallattal</i>	53
h) <i>Közös vállalatok szétbontása és az eszközök cseréje</i>	54
2. A KÖZÖSSÉGI LÉPTÉK.....	55

3.	A KÖZÖSSÉGI LÉPTÉK MEGHATÁROZÁSA	56
IV.	AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG SZEREPE AZ ÖSSZEFONÓDÁS ELLENŐRZÉS SORÁN	59
1.	AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG KIZÁRÓLAGOS KOMPETENCIÁJA	59
2.	A BIZOTTSÁG KOMPETENCIÁJÁNAK MEGHATÁROZÁSÁNAK KRITIKÁI.....	61
3.	KIVÉTELEK AZ EGYABLAKOS RENDSZER ALÓL.....	64
4.	A KISZÁMÍTHATÓSÁG NÖVELESE AZ ELŐZETES BEJELENTÉSSEL.....	66
a)	<i>Az összefonódások előzetes bejelentése</i>	<i>66</i>
b)	<i>Az összefonódás bejelentése</i>	<i>68</i>
5.	BIZONYTALANSÁGI TÉNYEZŐK AZ I. ÉS A II. FÁZISÚ VIZSGÁLAT SORÁN	69
a)	<i>Az eljárás megindítása és a határozatok meghozatalának határideje – az I. fázisú vizsgálat.....</i>	<i>69</i>
b)	<i>A II. fázisú vizsgálat problémái</i>	<i>70</i>
c)	<i>Információkérés</i>	<i>73</i>
6.	A II. FÁZISÚ VIZSGÁLAT.....	75
7.	AZ EGYSZERŰSÍTETT ELJÁRÁS	77
a)	<i>Egyszerűsített eljárással kezelhető összefonódások</i>	<i>78</i>
b)	<i>Az egyszerűsített eljárás elbírálása</i>	<i>80</i>
c)	<i>Az egyszerűsített eljárás értékelése a jogbiztonság szempontjából.....</i>	<i>81</i>
8.	RÖVIDÍTETT HATÁROZAT	82
V.	A KÖZÖSSÉGI LÉPTÉKŰ ÖSSZEFONÓDÁSOK ELLENŐRZÉSE ÉS A JOGBIZTONSÁG.....	83
1.	AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSA.....	83
a)	<i>Keresleti helyettesíthetőség</i>	<i>87</i>
b)	<i>Kínálati helyettesíthetőség.....</i>	<i>88</i>
2.	AZ ÖSSZEFONÓDÁSOK ÉRTÉKELÉSE.....	90
a)	<i>Az erőfölény-teszt változása.....</i>	<i>90</i>
b)	<i>Az erőfölény fogalma.....</i>	<i>91</i>
c)	<i>A Bizottság reformcsomagja.....</i>	<i>96</i>
3.	A BIZOTTSÁG ÉRTÉKELÉSI MÓDJÁNAK ÚJ MÉRCÉJE	100
a)	<i>A piaci részesedés.....</i>	<i>101</i>
b)	<i>A piaci részesedés szintjei.....</i>	<i>103</i>
4.	A HORIZONTÁLIS ÖSSZEFONÓDÁSOK LEHETSÉGES VERSENYELLENES HATÁSAI... ..	103
5.	NEM EGYEZTETETT HATÁSOK.....	104
6.	KÖZELI VERSENYTÁRSÁK FÚZIÓI.....	106
7.	KORLÁTOZOTT SZÁLLÍTÓVÁLASZTÁSI LEHETŐSÉGEK	108
8.	A VERSENYTÁRSÁK TERJESZKEDÉSÉNEK KORLÁTOZÁSA	109
9.	A POTENCIÁLIS VERSENYTÁRSSAL TÖRTÉNŐ ÖSSZEFONÓDÁS	110
10.	AZ UPSTREAM PIACON VEVŐI ERŐT LÉTREHOZÓ VAGY MEGERŐSÍTŐ ÖSSZEFONÓDÁSOK	111
11.	VERTIKÁLIS ÖSSZEFONÓDÁSOK	112
VI.	A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK ÉS A JOGBIZTONSÁGI AGGÁLYOK.....	115
1.	A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOKRA RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HATÁRIDŐK.....	117
2.	ELIDEGENÍTÉS	118
a)	<i>Életképes üzleti vállalkozás</i>	<i>118</i>
b)	<i>Az elidegenítés tárgya.....</i>	<i>119</i>
c)	<i>Alkalmas vevő.....</i>	<i>120</i>
d)	<i>Alternatív elidegenítési kötelezettségvállalások</i>	<i>122</i>
3.	STRUKTURÁLIS KAPCSOLATOK FELSZÁMOLÁSA	122
4.	EGYÉB LEHETŐSÉGEK A HATÉKONY VERSENY MEGTEREMTÉSÉRE	124
5.	OLYAN HELYZETEK, AMIKOR A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁS NEM LEHETSÉGES	126

6.	A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK VÉGREHAJTÁSA.....	127
a)	<i>Az elidegenítési kötelezettségvállalások lényegi jellemzői</i>	128
b)	<i>Az elkülönített vagyongazdálkodásért felelős vagyongazdálkodó</i>	129
c)	<i>Az elidegenítésért felelős vagyongazdálkodó</i>	129
d)	<i>A vagyongazdálkodó és a vagyongazdálkodói megbízás jóváhagyása</i>	130
e)	<i>A vásárló és a vételi megállapodás jóváhagyása</i>	130
7.	A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK HATÁSAI.....	131
VII. A TAGÁLLAMOK HATÁSKÖRREL RENDELKEZŐ HATÓSÁGAIHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTEL EGYES JOGBIZTONSÁGI KÉRDÉSEI		
133		
1.	AZ ÁTTÉTELRE VONATKOZÓ KORÁBBI SZABÁLYOZÁS	133
2.	AZ ELKÜLÖNÜLT PIAC MEGHATÁROZÁSA.....	135
3.	A TAGÁLLAMOK VERSENYHATÓSÁGAIHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTELRE VONATKOZÓ ELJÁRÁS	136
4.	AZ ÁTTÉTELT ELRENDELŐ HATÁROZAT.....	138
5.	A VERSENYHATÓSÁGOK INTÉZKEDÉSEI.....	138
6.	AZ ÁTTÉTELRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK ÉRTÉKELÉSE A JOGBIZTONSÁG SZEMPONTJÁBÓL.....	139
VIII. A BIZOTTSÁGHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTEL		
140		
1.	A KORÁBBI SZABÁLYOZÁS.....	140
2.	A HATÁLYOS SZABÁLYOK.....	141
3.	A SZABÁLYOZÁS GYENGE PONTJAI.....	142
IX. A BIZOTTSÁG HATÁROZATAI.....		
143		
1.	AZ ÖSSZEFONÓDÁSOK ELŐZETES ÉRTÉKELÉSE.....	143
2.	AZ ÖSSZEFONÓDÁS ÉRTÉKELÉSÉVEL KAPCSOLATOS PROBLÉMÁK.....	144
3.	A JOGORVOSLATHOZ VALÓ JOG.....	147
4.	AZ ELJÁRÁS ÚJRAINDÍTÁSA	148
X. A „SOFT LAW” ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ EURÓPAI VERSENYJOGBAN.....		
149		
1.	A <i>DURA LEX/MOLLIS LEX</i> KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉGTÉTEL PROBLÉMAKÖRE	149
2.	AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSA A „SOFT LAW” ALKALMAZÁSÁRÓL	150
3.	A „SOFT LAW” ÉS AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS	153
XI. AZ ELJÁRÁSI KÉRDÉSEK ÉS A JOGBIZTONSÁG AZ EURÓPAI VERSENYJOGBAN.....		
155		
1.	AZ ELJÁRÁSI KÉRDÉSEK JELENTŐSÉGE	155
2.	AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ELJÁRÁSÁRÓL ÁLTALÁNOSÁGBAN	156
3.	AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ELJÁRÁSA FÚZIÓS ÜGYEKBE.....	158
4.	A BEJELENTÉS ÉS AZ ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSA	158
5.	A MEGHALLGATÁSHOZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÜLÉSE FÚZIÓS ÜGYEKBE.....	159
a)	<i>A felek konzultációs lehetősége az eljárásban a bejelentés előtt</i>	160
b)	<i>Konzultációs lehetőség a bejelentést követően</i>	162
c)	<i>A meghallgatandó felek</i>	163
d)	<i>A meghallgatásra vonatkozó szabályok</i>	164
e)	<i>A meghallgatási tisztviselő</i>	165
f)	<i>A meghallgatás lefolytatása</i>	168
6.	A VÉDELEMHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÜLÉSE	169
7.	A BIZOTTSÁG KIFOGÁSKÖZLÉSE.....	170
8.	HOZZÁFÉRÉS A DOKUMENTUMOKHOZ.....	173
9.	NEM KÖZÖLHETŐ INFORMÁCIÓK	178
10.	HARMADIK SZEMÉLYEK JOGA AZ ELJÁRÁS SORÁN	179
a)	<i>A harmadik személyek bejelentése</i>	180

11.	AZ ELJÁRÁSI KÉRDÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA	181
XII.	A BIZOTTSÁG HATÁROZATAINAK BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLATA	183
1.	ÁTTEKINTÉS – AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGA	183
2.	AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG.....	184
3.	A BÍRÓSÁG HATÁSKÖRE	185
	a) <i>Az Elsőfokú Bíróság hatásköre</i>	186
	b) <i>Fellebbezés az Elsőfokú Bíróság ítélete ellen</i>	187
4.	A BIZOTTSÁG HATÁROZATAINAK MEGTÁMADÁSÁRA JOGOSULTAK.....	187
5.	BEAVATKOZÓK	188
	a) <i>A vállalkozások alkalmazottainak szerepe a bírósági eljárás során</i>	189
	b) <i>A részvényesek beavatkozási lehetősége az eljárásba</i>	189
6.	AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ELJÁRÁSA	190
	a) <i>Az eljárás megindításai és szakaszai</i>	190
	b) <i>A gyorsított eljárás</i>	192
	c) <i>Ideiglenes intézkedések</i>	193
	d) <i>Az eljárás nyelve</i>	194
7.	AKTIVIZÁLÓDÓ BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLAT.....	194
8.	ÉSZREVÉTELEK A BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLATRA VONATKOZÓAN	195
9.	A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS ÉSSZERŰ IDŐN BELÜL TÖRTÉNŐ BEFEJEZÉSÉNEK KRITIKÁJA.....	197
10.	AZ ELJÁRÁS GYORSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI	198
11.	A BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLAT ÉRTÉKELÉSE ÉS LEHETSÉGES MEGOLDÁSI JAVASLATOK.....	200
XIII.	KONKLÚZIÓ	203
1.	A BIZOTTSÁG ÖSSZEFONÓDÁS-ÉRTÉKELÉSI MÓDJÁNAK KRITIKÁJA	203
2.	KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK A BIZOTTSÁG ELJÁRÁSRA VONATKOZÓAN	205
3.	AZ ELJÁRÁSI HATÁRIDŐKRE VONATKOZÓ FŐBB KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK	206
4.	A <i>DURA LEX KONTRA MOLLIS LEX</i> PROBLEMATIKÁJA	207
5.	A TAGÁLLAMOK VERSENYHATÓSÁGAIHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTELRE VONATKOZÓ KRITIKAI ÉSZREVÉTELEK	208
6.	A BIZOTTSÁGHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTELRE VONATKOZÓ KRITIKÁK	209
7.	AZ EGYABLAKOS RENDSZER HATÉKONYSÁGÁBA VETETT HIT	210
8.	A BEJELENTÉS ELŐTTI KONZULTÁCIÓKRA VONATKOZÓ PROBLÉMÁK.....	211
9.	A FOGALOMRENDSZER PARADIGMÁINAK VÁLTOZÁSAI.....	211
10.	AZ EGYES KÉRDÉSEK ELKÜLÖNÍTÉSÉNEK PROBLEMATIKÁJA AZ ELJÁRÁS SORÁN	212
11.	ÉSZREVÉTELEK A BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLATRÓL.....	214
12.	AZ EURÓPAI VERSENYJOG, MINT A POLITIKAI KOMPROMISSZUMOK ÁLDOZATA.....	215
	ÖSSZEFOGLALÓ.....	217
	IDEGEN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ	219
	IRODALOMJEGYZÉK.....	221
I.	MELLÉKLET – FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK JEGYZÉKE	233
1.	ELSŐDLEGES EURÓPAI UNIÓS JOGFORRÁSOK	233
2.	MÁSODLAGOS EURÓPAI UNIÓS JOGFORRÁSOK	234
	a) <i>Rendeletek</i>	234
	b) <i>A Bizottság határozatai</i>	235
	c) <i>A Bizottság közleményei és iránymutatásai</i>	235
3.	AZ EURÓPAI UNIÓ NEM KÖTELEZŐ ÉRVÉNYŰ JOG AKTUSAI	237
4.	AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG VONATKOZÓ SZABÁLYZATAI.....	239
5.	VONATKOZÓ NEMZETKÖZI JOGI JOGFORRÁS	239

6. HIVATKOZOTT HAZAI JOGFORRÁSOK.....	240
II. MELLÉKLET – AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG VONATKOZÓ ÍTÉLETEI	241
III. MELLÉKLET – AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG VONATKOZÓ ÍTÉLETEI.....	244
III. MELLÉKLET - AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG VONATKOZÓ HATÁROZATAI	248
IV. MELLÉKLET - AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG VONATKOZÓ SAJTÓKÖZLEMÉNYEI	252
A SZERZŐ ÉRTEKEZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI	254
NYILATKOZAT.....	256

A TUDOMÁNYOS VEZETŐ AJÁNLÁSA

A szerző a dolgozatában arra vállalkozik, hogy áttekintést adjon a vállalkozások összefonódásának európai szabályairól és a jogbiztonság szempontjából értékelje azokat. A versenyjog e területének jogbiztonsági szempontból történő átfogó vizsgálata egy új megközelítési mód, amelyre a hazai jogtudományban még nem került sor.

Az értekezés arra a kérdésre a választ, hogy európai összefonódás ellenőrzésre vonatkozó jogszabályokban mennyire érvényesül a jogbiztonság követelménye. A szerző két fő aspektusból közelíti meg a jogbiztonság kérdését: egyrészt az összefonódások értékelése során felmerülő meglehetősen komplex jogi és gazdasági kérdéseket vizsgálja, másrészt az összefonódás ellenőrzési eljárás során felmerülő eljárási problémákat veszi górcső alá. A dolgozat szakszerű, átfogó áttekintést ad az összefonódás-ellenőrzés hatályos szabályairól. Azáltal, hogy a korábbi szabályozást a hatályos szabályokkal összeveti, lehetőségünk van jobban megérteni, hogy milyen szándékok vezérelték a jogalkotót a hatályos szabályok kialakításakor. A szerző helyesen emeli ki azokat a jogeseteket – mind az Európai Bizottság, mind az Elsőfokú Bíróság gyakorlatából –, amelyekben a jogbiztonság kérdése mint kulcsfontosságú probléma felmerült és az érdemi döntésre hatással volt. A dolgozat szerkezete világos, áttekinthető. A dolgozat tükrözi a szerző elmúlt években végzett kutatómunkáját.

A szerző a munkahelyi vitáján felvetett észrevételeket, javaslatokat beépített az értekezésébe, továbbfejlesztve azt. A dolgozat mind formai, mind tartalmi szempontból teljesíti az elvárt kritériumokat, ezért nyilvános vitára bocsátását javaslom.

Miskolc, 2009. december 14.

Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter
egyetemi tanár
doktori tudományos témavezető

BEVEZETÉS

1. Az összefonódás fogalma

Az európai uniós terminológiában összefonódásnak számít a gazdasági társaságok összeolvadása (fúzió), a vállalatfelvásárlás és minden olyan tranzakció, amellyel egy vállalat *de facto* ellenőrzés alá von egy másik céget¹. A tranzakció versenyre gyakorolt hatása számos körülménytől függ, amelyek alapján el lehet dönteni, hogy az összefonódás engedélyezhető-e vagy sem. Ezt az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) vizsgálja. A Bizottság természetesen nem minden európai összefonódást vizsgál meg, hanem csak azokat, amelyek meghaladnak egy előírt küszöbértéket. Ez a rendszer biztosítja, hogy a Bizottság csak európai szintű, jelentős nagyvállalatok összefonódásainak ellenőrzésével foglalkozzon, a kisebb, illetve csak egyetlen tagállam piacát érintő összefonódások vizsgálata a nemzeti versenyhatóságok feladata.

Az EK-Szerződés² olyan rendszer létrehozását tűzte ki célul³, amely megakadályozza a belső piaci verseny torzulását⁴. A Szerződésben foglalt nemes célok elérése érdekében olyan gazdaságpolitikát kell megteremteni, amely a szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság elvével összhangban kell állnia⁵. Az összefonódás-ellenőrzés európai szintű közös szabályának legnagyobb előnye, hogy a közösségi mértéket elérő vállalkozásoknak

¹ MOTTA, M.: *Versenypolitika – Elmélet és gyakorlat*, Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központ, Budapest, 2007., 39. o.

² Európai Unió – Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C321 E, 2006. 12. 29.).

³ EK-Szerződés 2. cikk: „A Közösség feladata, hogy [...] a Közösség egész területén előmozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődését, a foglalkoztatottság és a szociális védelem magas szintjét, a férfiak és nők egyenlőségét, a fenntartható és inflációt nem gerjesztő növekedést, a gazdasági teljesítmények nagyfokú versenyképességét és konvergenciáját, a környezet minőségének magas szintű védelmét és javítását, az életszínvonal és életminőség emelését, valamint a tagállamok közötti gazdasági és társadalmi kohéziót és szolidaritást.”

⁴ EK-Szerződés 3. cikk (1) bek. g) pontja

⁵ EK-Szerződés 4. cikk (1) bek.: „A 2. cikkben meghatározott célok megvalósítása érdekében a tagállamok és a Közösség tevékenysége – az e szerződésben előírtak és az abban meghatározott ütemezés szerint – magában foglalja egy olyan gazdaságpolitika bevezetését, amely a tagállamok gazdaságpolitikájának szoros összehangolásán, a belső piacon és a közös célkitűzések meghatározásán alapul, és amelyet a szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság elvével összhangban valósítanak meg.”

egységes rendszernek kell megfelelniük, amelyek hatályos szabályait a 139/2004/EK rendelet (a továbbiakban: Rendelet) tartalmazza⁶. A Rendelet célja annak vizsgálata, hogy a közösségi léptékű összefonódások a közös piacon folyó hatékony verseny fenntartásának és továbbfejlesztésének szempontjából összeegyeztethetők-e vagy sem a közös piaccal⁷.

2. Az összefonódás mint a növekedés egyik lehetséges útja

A gazdasági versenyben a vállalkozások minél nagyobb piaci részesedést igyekeznek szerezni, hogy ezáltal minél nagyobb profitot érjenek el. Ezért a vállalkozások előbb-utóbb a növekedés mellett kell hogy döntsenek. Létezik egy optimális méret, amely mellett a vállalkozás a leghatékonyabban működik (méretgazdaságosság), amelynek nagysága attól függ, hogy melyik gazdasági ágban tevékenykedik. A gazdasági növekedésnek két formája létezik: a belső és a külső növekedés. Belső növekedésről akkor beszélünk, amikor egy cég „házon belüli” eszközökből fedezi a termelési kapacitás növekedését, vagy kötvényekkel, részvénykibocsátással, hosszú lejáratú bankhitel felvételével vagy más hasonló módon finanszírozza a szükséges tőkeemelést. A növekedés második, külső módja az, amikor a vállalkozás már működő gazdasági egységeket vagy vagyoni elemeket szerez meg. Az összefonódás-ellenőrzési Európai Uniós rendelet ezekre a tranzakciókra a „koncentráció” kifejezést használja, az angol szakirodalom pedig az „M&A” (*mergers and acquisitions*, fúziók és felvásárlások) rövidítéssel jelöli⁸.

3. Az összefonódás-ellenőrzés mint komplex szabályrendszer

Az összefonódás-ellenőrzés napjaink gazdasági életében egyre nagyobb szerepet kap. A vállalkozások összefonódásának szabályozása a versenyjogon belül meglehetősen komplex jogterület, amely összetettsége miatt számos

⁶ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 24., 2004.1.29., 1.)

⁷ 139/2004/EK rendelet (23) Preamb.

⁸ TÓTH Tihamér: Az Európai Unió versenyjoga, CompLex Kiadó, Budapest, 2007., 363. o.

problémát hordoz magában. A jogterület vizsgálatakor sokféle jogi és közgazdasági kérdés merül fel.

Az Európai Unió piacán – különösen az új tagállamok felvételekor – a gazdasági hatékonyság javítása céljából jelentős vállalati tranzakciók mentek végbe, amelyek gyakran a gazdasági társaságok összefonódásában testesültek meg. Ezek az összefonódások, koncentrációk sokféleképpen, pozitívan és negatívan hathatnak az európai gazdaságra. Egyrészt pozitívak lehetnek, amennyiben megfelelnek a dinamikus verseny követelményeinek és képesek fokozni az európai ipar versenyképességét, javítani a növekedés feltételeit és növelni a Közösségben az életszínvonalat. Azonban biztosítani kell, hogy az átszervezési folyamat ne okozzon maradandó károkat a versenyben, ezért a közösségi jognak tartalmaznia kell az olyan összefonódások szabályozására szolgáló rendelkezéseket, amelyek jelentősen akadályozhatják a hatékony versenyt a közös piacon.

A európai összefonódás-ellenőrzési rendszer egy preventív rendszer, azaz egyetlen – a közösségi küszöbértéket elérő – összefonódást sem lehet anélkül végrehajtani, hogy előzetesen ne nyilvánítsák összeegyeztethetőnek a közös piaccal⁹. Az összefonódás engedélyezéséhez hosszadalmas eljárások kapcsolódhatnak, amelyek számos bizonytalansági tényezőt hordozhatnak magukban, valamint nagy költségeket okozhatnak a vállalatok számára. Az összefonódás általában valamilyen vállalati restrukturációval jár együtt: átszervezik az összefonódó vállalatok a termelésüket, forgalmazásukat, kutatásukat és így tovább. Az előzetes engedélyezési rendszer segítségével a vállalatok már azelőtt meggyőződhetnek az összefonódás létrejöttének jogszerűségéről, még mielőtt komoly energiákat fektetnék a vállalati átszervezésekbe és nem járhatnak úgy, hogy a versenyhatóság utólag tiltja meg a fúziójukat vagy rendeli el utólagos kényszerfeldarabolásukat. Ez a rendszer a hatékonyságot és a jogbiztonságot kívánja előmozdítani, azonban a hosszadalmas eljárások – mely során a vállalatok akár éveken át bizonytalanságban vannak, hogy a tervezett összefonódás létrejöhet-e – nem

⁹ 139/2004/EK rendelet 7. cikk (1) bek.

szolgálják a jogbiztonságot és a gazdaságra is káros hatással lehetnek. Éppen ezért ez az a bizonytalansági tényező, amelyet érdemes alaposabb vizsgálat alá vonni.

4. A kutatás célja, problémafelvetés

A jogbiztonság olyan garanciát jelent, amely kizár minden bizonytalanságot a jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése terén¹⁰. A jogbiztonsághoz való jogot az Emberi Jogok Európai Egyezménye¹¹ is elismeri és garantálja és az Európai Közösségek joga is elismeri. Gyökerei már a római jogban és a német jogrendben is megjelentek¹².

A jogbiztonságnak mint alapvető követelménynek a gazdasági élet szolgálatában kell állnia. Minden olyan tényező, amely nem kiszámítható vagy előre látható, káros a gazdaságra¹³. A jogbiztonság garantálja a közösségi jog előreláthatóságát, hogy az azonos jogi helyzetekben az eljárások eredményeként azonos eredményeket kapjunk. Mint ahogy az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság számos ítéletében kimondta, a jogbiztonság akkor minősül teljesen garantáltnak, ha a feleknek megvan a lehetőségük, hogy megismerjék a jog tartalmát, amelyre a későbbiek során hivatkozhatnak¹⁴. A versenyjogban – ide értve a versenyfelügyeleti eljárást is – ezeknek a szabályoknak ugyanúgy érvényesülniük kell.

¹⁰ CORNI, G. : Association Henri Capitant, *Vocabulaire juridique*, Quadrige, Press Universitaires de France, 4ème édition, 2003

¹¹ Magyarországon az 57/1992. (X. 15.) OGY határozattal kihirdetve (57/1992. (X. 15.) OGY Határozat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény megerősítéséről.

¹² SOULAS DE RUSSEL, D. J. M. – RAIMBAULT, P.: *Nature et racines du principe de sécurité juridique: une mise au point*, Revue internationale de droit comparé 2003, 85-103. o.

¹³ BOULOUIS, J. : *Quelques observations à propos de la sécurité juridique*, in Du droit international au droit de l'intégration, Liber amicorum Pierre Pescatore, Nomos Verlagsgesellschaft, 1987, 53-58. o.

¹⁴ Az Európai Közösségek Bírósága C-59/89. sz. Bizottság kontra Németország ügyben, 1991. május 30-án hozott ítéletének [EBHT 1991. I-2607. o.] 24. pontja; Az Európai Bíróság C-225/97. sz. ügy az Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság ügyben 1999. május 19-én hozott ítélete [EBHT 1999. I-03011. o.].

Az Európai Közösségek Bírósága C-13/61. sz. Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd kontra Robert Bosch GmbH és Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn ügyben 1962. április 6-án hozott [EBHT 104. o.] ítélete

Az összefonódás-ellenőrzés és a versenyhatóságok döntése rendkívül nagy hatással van a vállalkozások életére. Az összefonódás-ellenőrzés első európai szintű szabályait tartalmazó 4064/89/EGK rendelet bevezetője¹⁵ is leszögezte már, hogy a szabályozás alapvető célja, hogy a rendelet alkalmazása során garantálja a jogbiztonságot a vállalkozások számára. A luxemburgi székhelyű Elsőfokú Bíróság (továbbiakban: EFB) számos ítéletében megerősítette, hogy az összefonódás-ellenőrzési rendelet elsődleges célja a jogbiztonság biztosítása a vállalkozások számára¹⁶.

A jogbiztonság fogalmába beleértjük – annak ellenére, hogy közösségi szinten nem született rá egységesen jogi normában lefektetett fogalom – azt, hogy a jogszabályoknak egyértelműeknek és világosaknak kell lenniük, a visszaható hatály tilalmát, valamint azt, hogy a jognak összességében kiszámíthatónak és előre láthatónak kell lennie¹⁷. Ezeknek az elveknek a jog minden területén meg kell valósulniuk, így az Európai Unió jogában, a közösségi versenyjogban, azon belül pedig az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó szabályokban is.

A jogbiztonságot általában – számos más elem mellett – a kiszámíthatóság, az előreláthatóság fogalmához szokták hasonlítani. Ha a szabályok nem teremtenek egyértelmű keretet, szabályrendszert arra vonatkozóan, hogy egyes cselekedetek következményei kellően előreláthatóak legyenek, akkor felmerülhet annak a kérdése is akár, hogy az ilyen szabályrendszert egyáltalán jognak nevezhetjük-e. A jogbiztonság kiszámíthatóságot kell, hogy teremtsen az egyes gazdasági szereplők számára. (Természetesen általánosságban véve nemcsak rájuk, hanem a társadalom minden tagjára is igaz ez az állítás.)

¹⁵ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet (*HL L 395., 1989.12.30., I. o.*), (7) – (17) Preamb.

¹⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-251/00. sz. Lagarère SCA és Canal + SA kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2002. november 20-án hozott ítélete [EBHT II. 4825., 97. o.];

Az Elsőfokú Bíróság T-230/94. sz. Kaysersberg kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1997. november 27-én hozott ítélete [EBHT II-2137., 109. o.];

Az Elsőfokú Bíróság T-322/94. sz. Uniona Carbide Corporation kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1994. december 2-án hozott ítélete [EBHT II-1159., 36. o.].

¹⁷ PAPADOPOULOU, R. E.: *Principes généraux du droit et droit communautaire, origines et concrétisation*, Bruylant, 1996, 198-209. o.

A joggal szemben támasztott másik fő követelmény a megismételhetőség, azaz hogy ugyanolyan helyzetekben ugyanolyan döntések szülessenek. *Eisenberg* gondolatait¹⁸ érdemes jobban megvizsgálni és a versenyjogra, illetve az összefonódás-ellenőrzés jogára vonatkoztatni. Szerinte a jogban központi szerepet tölt be a megismételhetőség fogalma. A jogi döntéshozók, a bíróságok és különböző más hatóságok (így az Európai Bizottság) folyamatainak is megismételhetőnek kell lenniük, azaz hasonló esetekben hasonló eredményre kell jutniuk.

A jogi döntéseket alapvetően meghatározzák a tények. Egy olyan egyszerű ténykérdésnek a megválaszolása, hogy „X személy péntek este egy bizonyos helyen tartózkodott-e” is problémát jelenthet. Természetesen egy biztonsági kamera felvétele segíthet, de az ellentmondó tanúvallomások megnehezítik a ténykérdések feltárását. Számos jogterületen, így különösen a versenyjogban önmagában az egyes ténykérdések meghatározása is nehézségekbe ütközhet. Vegyük például azt a kérdést – mint ténykérdést –, hogy két termék helyettesíthető-e egymással. Önmagában e kérdés megválaszolása is számos problémát vethet fel.

További probléma merül fel a ténykérdések meghatározásával kapcsolatban. Annak megállapítása, hogy egy bizonyos tranzakció káros hatással van-e a versenyre, nem egyértelmű. Ez számtalan tényezőtől függ, ilyen például az országok gazdasága, a versenytárs gazdasági társaságok viselkedése vagy a fogyasztói szokások változása és még sorolhatnánk. E paraméterek tényként kezelése az összefonódás-ellenőrzést elbíráló döntési folyamatokban számos bizonytalansági tényezőt hordoz magában. Különösen igaz ez a 2008. év végén – egyesek szerint már 2007 őszén – kezdődő gazdasági válság óta, amikor a kiszámíthatatlan piacokon a fogyasztók viselkedése is kiszámíthatatlan, az állami szerepvállalás mértéke és a piacra vonatkozó számos más paraméter pedig egyszerűen megjósolhatatlanná vált.

¹⁸ EISENBERG, M.A.: *The nature of the Common Law*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1998

Tehát a bizonytalansági tényezők növekedése különösen aktuális probléma. Ennek hatására az eddig is létező bizonytalanságok megsokszorozódnak.

Harmadsorban a korábbi problémákra rakódnak rá olyan kérdések, mint az eljárások átláthatóságának kérdése, a Bizottság eljárásának következetessége, az eljárásban részt vevő felek egyenlősége, az eljárás tisztességes volta és más kérdések. Ha a bizonytalansági tényezőket együttesen vesszük figyelembe a versenyjogban, akkor érdemes megvizsgálni, hogy ezek a kumulálódó tényezők hogyan hatnak az összefonódás-ellenőrzés jogának kiszámíthatóságára és előreláthatóságára.

A fenti problémák felvetése után felmerül a kérdés, hogy valóban megvalósul-e a jogbiztonság az európai szintű összefonódás-ellenőrzések során? Éppen ezért az értekezés vizsgálati középpontjában a jogbiztonság áll.

Az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó szabályrendszer élő, folyamatosan fejlődő joganyag. Számos fejlődésen és finomításon ment át, amelyek alapvetően hozzájárultak a jogbiztonság fejlesztéséhez. Hogy mennyire és milyen szabályok segítségével, azt az értekezésben részletesen fogjuk vizsgálni.

Az értekezés előfeltevése, hogy – annak ellenére, hogy számos előre mutató jogszabályi változás történt az elmúlt években – a vállalkozások számára az Európai Unióban nincs kellő garancia a jogbiztonságra. Az összefonódás-engedélyezési kérelmet a Bizottsághoz benyújtó, teljesen jóhiszeműen eljáró vállalkozások sem lehetnek teljesen biztosak abban, hogy számukra kiszámítható döntés születik.

Alapvető és súlyos probléma a vállalkozások számára, hogy a Bizottság döntései nem kiszámíthatóak. Ez a jogbiztonság szempontjából a legszembeötlőbb hiányosság. Azonban számos más problémával is szembe kell nézni e jogterületen, amelyek – még a vállalkozásokra vonatkozó kedvező döntés esetén is – szintén a jogbiztonság alapvető elveit sérthetik.

Az Európai Közösségek joga a jogbiztonságot, mint a jog általános elvét először 1962-ben a *Bosch*-ügyben¹⁹ ismerte el, amely számos későbbi jogesetben is visszaköszön²⁰, és amelyet az európai jogtudományi értelmezés is továbbfejlesztett.

A jogbiztonság, mint kritérium vizsgálata az összefonódás-ellenőrzés területén egy olyan új vizsgálati szempont, amelynek átfogó elemzésére még nem került sor a magyar jogtudomány által. Számos külföldi – elsősorban angolszász²¹, német vagy francia²² - és magyar²³ cikk és könyv jelent már meg a versenyjog és az összefonódás-ellenőrzés témakörében, azonban a fúziókontroll és a jogbiztonság összefüggéseinek tudományos igényű vizsgálatára mindeztidáig nem került sor hazánkban.

5. Az alkalmazott kutatási módszerek

Az értekezéshez kapcsolódó kutatás módszere alapvetően elemző, összehasonlító jellegű. A Franciaországban eltöltött egyéves kutatási időszakom alatt megismert francia szerzők munkássága nagy szerepet kap a dolgozatomban, amelyet teljessé tesz az ezt követő, a belgiumi Brugge-ben, a nagy múltú *College of Europe*²⁴-ban kutatóként eltöltött közel másfél évem. Itt az angolszász és más európai szerzők munkáit tanulmányoztam, valamint

¹⁹ Az Európai Közösségek Bírósága C-13/61. sz. *Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd kontra Robert Bosch GmbH és Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn* ügyben 1962. április 6-án hozott ítélete [EBHT 1962. 89. o.]

²⁰ Például: Az Európai Közösségek Bíróság C-48/72. sz. *SA Brasserie de Haecht kontra Wilkin-Janssen* ügyben 1973. február 6-án hozott [EBHT 1973., 77. o.] ítélet.

²¹ Az európai versenyjogról született számos kiváló szakkönyv közül az alább két művet érdemes kiemelni:

WISH, R.: *Competition Law*, Oxford University Press; 6Rev edition, Oxford, 2008.

JONES A. – SUFRIN, B.: *EC Competition Law: Text, Cases and Materials*, Oxford University Press; 3Rev edition, Oxford, 2007.

²² MALAURIE-VIGNAL, M.: *Droit de la concurrence*, Armand Collin, 2ème édition, 2003.

NOURISSAT, C.: *Droit communautaire des affaires*, Dalloz, collection Hypercours, 2003.

BELLAMY, C.–CHILD, G.: *Common market law of competition*, Sweet and Maywell, 5th edition, 1987

²³ A hazai jogi szakirodalomból érdemes kiemelni az alábbi könyvet, amelynek egyik fejezete tudományos alapossggal mutatja be az Európai Unió összefonódás-ellenőrzési szabályait:

TÓTH Tihamér: *Az Európai Unió versenyjoga*, CompLex Kiadó, Budapest, 2007.

²⁴ www.coleurop.be [2009. 11. 06]

lehetőségem volt alaposabban megismerni az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság esetjogát is.

Az értekezés arra a kérdésre keresi a választ, hogy európai összefonódás ellenőrzésre vonatkozó jogszabályokban mennyire érvényesül a jogbiztonság követelménye. Ezért egyrészt szükséges megvizsgálni az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó európai szabályanyagot, valamint a Bizottság gyakorlatát is. Természetesen nem nélkülözhető az Elsőfokú Bíróság, illetve az Európai Bíróság főbb ítéleteinek értelmezése sem.

A kutatómunka során törekedtem teljes körűen feldolgozni a kapcsolódó elméleti, tudományos munkákat, a nemzetközi és hazai szakirodalmat, a normatív szabályozást és vizsgálódásom körébe vontam a kialakult gyakorlatot is. Az értekezés írása során számos jogesetet feldolgoztam – értve ezalatt az Bizottság döntéseit, valamint az Európai Bíróság, illetve az Elsőfokú Bíróság döntéseit (jogfejlesztő értelmezéseit) – amelyek nagyban hozzájárultak az a mai, hatályos európai összefonódás-ellenőrzési gyakorlat kialakulásához. Az értekezés az Európai Bizottság közel száz határozatát dolgozza fel, valamint közel ötven bírósági ítélet értelmezésén alapul.

A dolgozat elméleti bevezető része a versenyt és a hatékonyságot vizsgálja. Ezt rövid történeti áttekintés követi az összefonódás-ellenőrzés kialakulásáról. A történeti részből nem maradhat ki az egyesült államokbeli szabályozás rövid története sem, mivel ez nagy hatással volt az európai rendszer kialakulására. Ezután áttérünk a hatályos jogi szabályozás – ezek közül is főként a 139/2004/EK rendelet – bemutatására, ezen belül a jogbiztonságot érintő kérdésekre, valamint a hatályos szabályozás problémáira. Az értekezés e fejezetek után mutatja be és elemzi a joggyakorlatot, a legfontosabb jogeseteket.

A dolgozat – a vizsgálat tárgya – több idősíkon mozog. A legtöbb vizsgálandó kérdésnél gyakran szerepelnek utalások a hatályost megelőző vagy akár még korábbi szabályokra, vagy éppen a már nem hatályos szabályok bemutatásával kezdődnek az adott fejezetek. Alapvetően két időszak releváns számunkra: a 4064/89/EGK rendelet által teremtett szabályozási környezet,

beleértve az ehhez kapcsolódó iránymutatásokat és más ajánlás jellegű jogforrásokat, valamint a 139/2004/EK rendelet és az ehhez kapcsolódó további végrehajtási rendeletek, ajánlások és más iránymutatások.

Ez a meglehetősen sok munkát igénylő történeti módszer elősegíti annak megértését, hogy hogyan alakultak ki a hatályos összefonódás-ellenőrzési szabályok Európában, melyek voltak azok a mérföldkönek tekinthető jogesetek, illetve európai politikai kompromisszumok, amelyek a joganyagot formálták.

Az alkalmazott komparatív módszer segít rávilágítani azokra a hiányosságokra, amelyek a korábbi szabályozások során felmerültek, megmutatja azokat a változtatásokat, amelyek a korai szabályozás hiányosságainak kiküszöbölésére törekedtek, valamint segít rávilágítani azokra a pontokra, ahol további jogfejlesztések válhatnak szükségessé.

Fontos megemlíteni, hogy a dolgozatnak nem célja az egyes nemzeti szabályozások – így a hazai versenyjogi szabályok – elemzése, kizárólag az európai uniós szabályok elemzésére szorítkozik. Ez önmagában is olyan széles terület, amelynek teljes körű bemutatása meghaladná e dolgozat területi korlátait.

Az értekezésben alkalmazott feltáró, komparatív módszer a dolgozat novumának tekinthető, amely egyben alkalmas arra is, hogy előrevetítse a lehetséges fejlődési tendenciákat, illetve felhívja a figyelmet a fejlesztendő területekre.

A dolgozat írása során, 2008 őszén ért el bennünket egy globális, történelmi jelentőségű gazdasági világválság. Ez számos olyan új problémát felvet, amely a dolgozat írásának kezdetekor még nem jelentkezett vagy nem ekkora hangsúllyal. Gondoljunk csak arra, hogy stabil gazdasági környezetben is rendkívül nehéz egy vállalkozás jövőbeli magatartását, piaci szerepét, valamint a környező gazdasági helyzet alakulását, a fogyasztók magatartásának változását megjósolni. A jelenlegi kiszámíthatatlan gazdasági környezetben még nehezebb a jövőre vonatkozó megállapításokat tenni. Ezeket a megállapításokat azonban nem kerülhettem el, mert egy összefonódás

értékelése során az összefonódó felek jövőbeli helyzetét kell hogy értékelje a Bizottság. Ez ma fölöttébb nehéz, azt is mondhatnánk, hogy lehetetlen. A helyzet még kevésbé biztosítja a Bizottság határozatainak előreláthatóságát, és ez szintén a jogbiztonságot csökkenti. Tehát a dolgozatomban nem kerülhetem el, hogy a körülöttünk lévő globális gazdasági válságra mint további, jogbiztonságot gyengítő tényezőre utaljak egyes helyeken.

I. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS KÖZGAZDASÁGI ALAPJAI

Mielőtt a hatályos szabályozás problémáinak vizsgálatába kezdenénk, elengedhetetlen, hogy a versenyre és az összefonódásokra, fúziókra vonatkozó főbb közgazdasági elméleteket áttekintsük. A tartalmi korlátok nem teszik lehetővé, hogy a versenyre és az összefonódásokra vonatkozó összes irányzatot és elméletet bemutatásra kerüljön, azonban az Európai Unió hatályos szabályozási rendszerére nagy hatás gyakorló irányzatok rövid bemutatása nem nélkülözhető.

1. A közgazdasági gondolkodás fejlődése

A gazdasági versenyt központi kérdésként kezelik mind a gazdaságelméletek, mind a vállalati üzleti politikák, mind pedig a kormányok. Az egyes versenyteóriák arra keresik a választ, hogy mi legyen a verseny szerepe egy adott társadalmi-gazdasági rendszerben, illetve hogy milyen legyen a versenyvédelmi szabály- és intézményrendszer.

El kell különítenünk a „versenyteóriákat”, más néven a versenyjogi elméleteket a „versenypolitikától”. Amíg a „teóriák” a hipotézisekre koncentrálnak, addig a „politikák”, „versenypolitikák” a megvalósulás eszközrendszerét teremtik meg. Az elmúlt több mint száz évben a versenyről könyvtárnyi irodalom született. A verseny elvi kezelésére különböző közgazdasági iskolák jöttek létre, melyek alapvetően abban különböznek, hogy milyen mértékű állami szerepvállalást tartanak indokoltnak²⁵.

Minél nagyobb szerepet szán egy közgazdasági iskola a versenynek, annál kevesebb beavatkozást javasol a kormányoknak és fordítva: minél nagyobb teret szán az állami szerepvállalásnak, annál kisebb szerepet hagy a versenynek. A közgazdasági iskolák azóta is többféle nézetet vonultatnak fel,

²⁵ VOIGT, S. – SCHMIDT, A.: *Making European Merger Policy More Predictable*, Springer, London, 2005., 13-38. o.

és hol egyik, hol másik válik uralkodóvá a piaci mechanizmusok és versenybefolyásolás megítélésében.

2. A verseny funkciója

A verseny funkcióit a közgazdasági elméleti irodalom több csoportba osztja. A verseny lényege gazdaságszervező erejében rejlik, amely a versenyt három, szerves egységet alkotó funkcióban jeleníti meg²⁶. A verseny lehetővé teszi, hogy az emberek a jövedelmük elköltésekor saját érdekeiket mérlegelve választhassanak a versengő eladók kínálatából és szolgáltatásaiból, így elérik a számukra lehetséges legnagyobb összhasznot. Ez a verseny *jóléti* funkciója.

A verseny fontos szerepet tölt be, befolyásoló, sőt kényszerítő erőt fejt ki, hogy a termelők a rendelkezésre álló erőforrásaikat olyan termékek előállítására fordítsák, amelyek iránt effektív vagy látens kereslet létezik. Ez a verseny *allokációs* (elosztási, megosztási) funkciója²⁷.

A verseny, amely voltaképp küzdelem a fogyasztó pénzének megszerzéséért, arra kényszeríti a termelőket, hogy a javakat a lehető legalacsonyabb ráfordításokkal állítsák elő. Ezzel a verseny *hatékonysági*, más néven *ráfordításoptimalizáló* funkciója jut érvényre.

A versenypolitika az elmúlt ötven évben e hatékonysági alapfunkciót kiegészítette a méltányosságot vagy tisztességet szolgáló célok megvalósításával: például a verseny eredményeiből – azaz a hatékonyság növekedéséből – méltányosan illik osztozni. Tehát a verseny eredményeként adódó jóléti többletből a termelőknek és a fogyasztóknak osztozniuk kell, és a modern versenypolitika fellép akkor, ha a fogyasztói többlet egyoldalúan termelői többletté válhat.

A méltányosság és a tisztességesség követelménye kiterjed azokra a területekre, amelyek például a szellemi tulajdon jogos védelmét szolgálják, illetve annak méltánytalan megcsapolásához vezetnek, de ebbe a körbe

²⁶ GOYDR, D. G.: *EC competition law*, Clarendon Press, 1993, 13. o.

²⁷ MOTTA M.: i.m.: 43. o.

sorolhatók azok a kereskedelmi-etikai szabályok is, amelyek tiltják, hogy megtévesztéssel korlátozzák a fogyasztók választási szabadságát. Enélkül nem egyszerűen elvonnának a fogyasztói jóléti többletből, hanem ez a többlet a versenytársak között is tisztességtelenül oszlana meg.

3. A verseny és a hatékonyság

Általában a vállalkozások azért fonódnak össze, mert a résztvevők úgy gondolják, hogy az összefonódás eredményeként hatékonyabban fognak működni és ezáltal sikeresebbek lesznek a piacon. A sikerük, a hatékonyságuk azt jelenti, hogy képesek csökkenteni a költségeiket, javítani a piaci pozíciójukat és növelni innovációs lehetőségeiket. Az Európai Unió összefonódás-ellenőrzési politikája számításba veszi ezeket a tényezőket, mert az Európai Közösség fontos célja, hogy a Közösség versenyképessége növekedjen, és a fúziók alkalmasak lehetnek e kívánt cél elérésére²⁸. A költséghatékonyság növekedése és a piaci részesedés növelése gyakran egyszerre, párhuzamosan valósul meg.

Oliver Williamson művében²⁹ kifejtette, hogy egy összefonódás értékelésekor a piaci erő növekedéséből fakadó hátrányokat a költséghatékonyságból fakadó előnyökkel kell szembeállítani. Ha az eredmény negatív, akkor meg kell akadályozni az összefonódást, ha pozitív, akkor pedig engedélyezni kell (*Welfare Tradeoff Model*³⁰). Az ennek kapcsán megindult szakmai vita a mai napig tart³¹, ugyanis „annak ellenére, hogy a tudományos élet képviselői között általánosan elfogadott a hatékonyságok jótékony hatása,

²⁸ EC Commission, *Twenty-first Report on Competition Policy* 1991 (Luxembourg OOPEC, 1992) para. 5.

²⁹ WILLIAMSON, O. E.: *Economies as an Antitrust Defense: The Welfare Tradeoffs*, American Economic Review, 1968. március, 1968/58, 18–36. o.

³⁰ HOVENKAMP, H.: *The antitrust enterprise: principle and execution*, Harvard University Press, 2005, 27. o.

³¹SCHLOSSBERG, R. S. (Ed.): *Mergers and Acquisitions – Understanding the Antitrust Issues*, United States of America: American Bar Association Section of Antitrust Law, 2004. 175. o.

a bíróságok és a jogalkalmazó hatóságok hagyományosan kevésbé voltak fogékonyak.”³²

Érdemes kitérni *Hovenkamp* gondolataira is³³, aki szerint nem mindegy, hogy ki kapja az előnyöket, ugyanis a *Tradeoff-modell* nem szól arról, hogy kinek kell ezeket az előnyöket, hasznokat juttatni, csak a globális hatékonyságnövelést, a globális jólét növekedését vizsgálja. Azonban előfordulhat, hogy az összefonódás összhasznossága a modell szerint pozitív, de például nem jár együtt az árak csökkenésével, sőt akár áremelkedéssel jár.

Éppen ezért az Egyesült Államokban a horizontális összefonódások értékeléséről szóló iránymutatás is kimondja, hogy az összefonódás által elért hatékonyságnövekedésnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy megakadályozza a piaci árak emelkedését³⁴.

Mint ahogy a Bizottság Horizontális Iránymutatása³⁵ is megfogalmazza, a hatékony verseny különféle előnyökkel járhat a fogyasztók számára, például alacsony árakkal, kiváló minőségű termékekkel, az áruk és szolgáltatások széles választékával és az innováció fokozásával. Az összefonódások ellenőrzésével a Bizottság megakadályozhatja azokat az összefonódásokat, amelyek a vállalkozások piaci erejének jelentős növelése folytán várhatóan megfosztanák a fogyasztókat ezektől az előnyöktől. A „piaci erő növelése” egy vagy több vállalkozásnak az a lehetősége, hogy nyereségesen növelje árait³⁶, csökkentse termelését, az áruk vagy szolgáltatások választékát vagy minőségét, mérsékelje az innovációt, illetve más módon befolyásolja a versenyparamétereket³⁷.

³² SZILÁGYI Pál Béla: „Hatékony fúziókontroll?” avagy a hatékonyság szerepe a fúziókontroll során az Európai Unióban, *Iustum Aequum Salutare*, II. 2006/1–2., 249–270. o.

³³ HOVENKAMP, H.: *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and its Practice*, 3rd edition, Thomson West, 2005

³⁴ US Horizontal Merger Guidelines, 1997. április 8., § 4

Elérhető: http://www.usdoj.gov/atr/public/guidelines/horiz_book/hmg1.html [2009.04.02.]

³⁵ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (*HL C 31., 2004.2.5., 5–18. o.*)

³⁶ Ez az iránymutatás az „áremelés” kifejezést gyakran rövidítésként használja azokra a különféle módzatokra, amelyekkel az összefonódás károsíthatja a versenyt. Szállítók és vevők egyaránt rendelkezhetnek piaci erővel. Az egyértelműség kedvéért azonban a piaci erő itt rendszerint a szállító piaci erejére vonatkozik. Abban az esetben, ha a vevő piaci erejéről van szó, erre a „vevői erő” fogalma utal.

³⁷ Horizontális iránymutatások, *i. m.* 8. pont

A Bizottságnak ezeket a tényezőket együttesen kell figyelembe vennie és mérlegelnie, és ez számos bizonytalanságot rejt magában. Különösen mert – mint ahogy később kitérünk rá bővebben – az egyes versenyjogi elméletek is „versengenek” egymással, ami tovább bonyolítja a helyzetet.

Egyes szerzők szerint akár külön „brüsszeli iskoláról” is beszélhetünk, hiszen a közösségi versenyjognak számos sajátos vonása van³⁸. A Bizottság nagy hangsúlyt fektet a piacok dinamikus vizsgálatára, nem elégszik meg a statikus, az adott piaci feltételek mellett érvényes analízissel, emellett a Bizottság minél nagyobb teret kíván adni a szabad versenynek.

A másik nagy problémakör a ténykérdések szakszerű meghatározása (például hogy mit is tekintünk az adott áru piacának), amely a versenyjogban nem annyira egyértelmű, mint más jogterületeken. Ezzel a problémával később még részletesebben fogunk foglalkozni.

4. A versenypolitika főbb céljai

A versenypolitika igen különböző célok elérésére hivatott, mindezek helytől, időtől függően változhatnak. A következőkben azokat a főbb célokat tekintjük át, amelyek a versenypolitika szem előtt tart.

a) A fogyasztói jólét és a teljes társadalmi többlet

A gazdasági jólét közgazdaságtani fogalom egy adott ágazat teljesítményének mérésére, amely a gazdaság különböző csoportjainak jólétét (vagy többletét) összegzi. A jólét minden ágazat esetén egyenlő a teljes társadalmi többlettel, amely a fogyasztói többlet és a termelői többlet összege. Egy adott fogyasztó többlete a vizsgált jószág fogyasztói értékelése (azaz a fogyasztói jószág iránti fizetési hajlandósága) és a ténylegesen megfizetett ár közötti különbsége. A fogyasztói többlet (vagy fogyasztói jólét) az összes

³⁸ TÓTH Tihamér: i. m. 33-34. o.

fogyasztó egyén többletének összegével számolható ki. Egy-egy termelő termelői többlete a vizsgált jószág eladásából származó nyeresége. A termelői többlet pedig az ágazat összes termelőjének együttes nyeresége³⁹. Ha minden más tényezőt változatlanul hagyunk, akkor az eladási ár növekedése csökkenteni fogja a fogyasztói többletet és növeli fogja a termelői többletet.

Kérdés, hogy a versenyhatóságok a fogyasztók vagy a teljes társadalom jólétét vizsgálják-e. Az Európai Unióban az összefonódás-ellenőrzési rendelet⁴⁰ a „feltéve, hogy ez a fogyasztók számára előnyös” kitéttel fogadja el a hatékonyságra való hivatkozást egy-egy összefonódás értékelésénél. Tehát az Európai Unió versenyjogának egyik fő célja a fogyasztói jólét növelése.

b) A gazdasági szabadság biztosítása

A gazdasági szabadság biztosítását a versenyjog fő céljának tekinti, annak ellenére, hogy a gazdasági szabadság és a hatékonyság között lehetnek ellentmondások. Ez a vertikális korlátozásoknál a legnyilvánvalóbb, amikor a gyártó a forgalmazóira kényszerít bizonyos feltételeket. A területi korlátozások, a viszonteladói árak megkötése és más hasonló eljárások gyakran a hatékonyságot növelik (például biztosítják, hogy ne emeljék az árakat a gyártó számára optimális szint fölé), a kereskedők gazdasági szabadságát egyértelműen korlátozzák⁴¹.

c) A kisebb vállalatok védelme

A kisebb vállalatok – és így a kis- és középvállalatok – védelme az egyik fontos érv a versenyjog szükségessége mellett. A 19. századi Egyesült Államokban például a trösztellenes törvényeket éppen a farmerek és a kisvállalatok nyomására fogadták el. A versenyjog alkalmas arra, hogy

³⁹ MOTTA, M.: i. m. 19. o.

⁴⁰ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 24., 2004.1.29., 1. o.), 2. cikk (1) bek.

⁴¹ KHÜN, K.-U. – VIVES, X.: *Excess Entry, Vertical Integration, and Welfare*, Rand Journal of Economics, 1999, 30., 575-603. o.

megvédje a kisvállalatokat a nagyobb vállalatok túlkapásaival szemben, valamint némi előnyt biztosíthat számukra a nagyobb versenytársak pénzügyi és gazdasági erejének ellensúlyozására⁴².

Azonban mesterségesen nem indokolt például olyan vállalatok fenntartását támogatni, amelyeknek az üzemmérete nem hatékony, mivel így veszélyeztetnénk a jóléti célokat. Nem ösztönöznénk az erőforrások hatékony felhasználását és hozzájárulnánk a magas árak fenntartásához. Azonban az Európai Unió célul tűzte ki a kis- és középvállalkozások támogatását, olyan érvekre hivatkozva, mint a jobb munkahelyteremtő-képesség vagy éppen az innovatív megközelítésük.

A kisvállalkozások támogatása alapvetően nem a versenypolitika feladata, és nem is szükséges, hogy az legyen, mert erre számos más kormányzati és politikai lehetőség áll rendelkezésre, és az ilyen jellegű beavatkozás a piac további torzulásához is vezethet. A tisztességes és méltányos versenyfeltételek kialakítása és fenntartása viszont a versenyjog fő célja.

5. Versenyjogi iskolák

A következőkben röviden tekintsük át azokat a főbb versenyjogi iskolákat és azoknak a versenyre – és ezen belül különös tekintettel a fúziókra – vonatkozó főbb elképzeléseiket.

a) A chicagói iskola

A Chicagói Egyetemhez kötődő *chicagói iskola* (vagy másképpen: *Chicago Iskola*) kemény kritikával illette a versenyjogi hatóságok és bíróságok intervencionalizmusát, és hangsúlyozta a vertikális korlátozások és a fúziók mögött meghúzódó hatékonysági érveket. A chicagói iskola liberális felfogásában kiemelt szerepet játszik a verseny hatékonyságot növelő

⁴² MOTTA, M.: i. m. 23. o.

funkciója, és csak akkor látnak elvi okot állami beavatkozásra, ha a versenyben e funkció lényegesen sérül (például monopolizáció esetén)⁴³. A chicagói iskola versenypolitikai koncepciója neoliberais felfogás, amelyet *Pozner*⁴⁴ és *Bork*⁴⁵ munkái alapozták meg.

A *chicagói iskola* szerint a gazdasági verseny célja a fogyasztói jólét maximalizálása, amely összekapcsolódik az általános – vállalati és nemzetgazdasági – jóléttel. *Bork* szerint a fogyasztói jólétet a gazdasági hatékonyság révén lehet biztosítani⁴⁶. A *chicagói iskola* szerint nem olyan általános gazdaságpolitikai célkitűzéseket kell szolgálnia a versenypolitikának, mint például a szociális és gazdaságpolitikai célok.

A vállalkozások közötti összefonódásokra vonatkozóan ez az irányzat megállapítja, hogy a magas piaci részesedéssel rendelkező vállalatok, illetve a magas piaci koncentráció nem feltétlenül ártalmas a társadalmi jólétre. A *chicagói elmélet* szerint a koncentráció alapvető célja az, hogy a cégek hatékonyabban működjenek. A *chicagói iskola* felismerte, hogy a koncentrációk eredménye számottevő hatékonysági növekedés lehet (például a méretgazdaságosság, a termelőeszközök hatékonyabb felhasználása, az alacsonyabb szállítási költségek, az adminisztratív költségek csökkentése révén), ami pedig a termelés költségeinek csökkentéséhez, a verseny fokozódásához és végső soron alacsonyabb árakhoz, jobb minőségű termékekhez vezet. A hatékonyság tehát a *chicagói elmélet* szerint növeli a cég versenyképességét, és csökkenti az árakat. A *chicagói iskola* szerint azt, hogy egy piaci magatartás versenyellenes-e vagy sem, csak és kizárólag az alapján dönthető el, hogy a magatartás gazdaságilag hatékony-e vagy sem.

Míg a *harvardi elméletben* a versenypolitikának többféle – részben társadalompolitikai – célja lehet (például a kis és közepes vállalatok, a fair verseny védelme), addig a chicagói nézet szerint a versenypolitikának csak

⁴³ OVERTVELDT, J. V.: *The Chicago School: how the University of Chicago assembled the thinkers who revolutionized economics and business*, Agate, 2008, 432. o.

⁴⁴ POSNER, R. A.: *Antitrust Law – An Economic Perspective*, University of Chicago Press, Chicago, 1976.

⁴⁵ BORK, R. H.: *The Antitrust Paradox – A Policy at War with Itself*, New York, 1978.

⁴⁶ BORK: i. m. 107. o.

egyetlen célja van: a nettó hatékonyság maximalizálása. Ezért a *chicagói iskola* szerint a versenyjog egyetlen célja a fogyasztók helyzetének a gazdasági hatékonyság fokozása révén történő optimalizálása, ezért az antitröszt szabályok funkciója sem lehet más, mint a gazdasági erőforrások nem hatékony allokációjának megakadályozása⁴⁷.

A *chicagói iskola* kritikája és az amerikai cégek csökkenő nemzetközi versenyképessége az üzleti gyakorlat hatékonyságának követelményére hívta fel a figyelmet. 1977-ben a *GTE–Sylvania*-ügyben⁴⁸ az USA legfelsőbb bírósága úgy döntött, hogy a nem ár jellegű vertikális korlátozásokra a *rule of reason* elvét kell alkalmazni, vagyis mérlegelés tárgyává kell tenni őket. Erre a döntésre vitathatatlanul nagy hatással voltak a *chicagói iskola* gondolatai. Ezt követően az 1980-as években, a Reagan-kormányzat idején a versenypolitikát az a liberális megközelítés hatotta át, hogy a piaci erőkre kell hagyni, hogy kiválasszák a leghatékonyabb vállalkozásokat.

A *Chicago iskola* jelentős hatással volt az amerikai versenypolitikára a hetvenes, nyolcvanas évektől, annak ellenére, hogy számos kritika megfogalmazódott vele szemben. A kritikák elsődlegesen a *chicagói elmélet* túlzott liberalizmusát és a verseny céljának túlzott leegyszerűsítését illetik⁴⁹.

b) A harvardi iskola

A monopolisztikus verseny és oligopólium modelljeit a *harvardi iskola* dolgozta ki. A harvardi iskola strukturalista paradigmája szerint a piac szerkezetének van döntő jelentősége, ugyanis az határozza meg az adott vállalat viselkedését, ez pedig a vállalat teljesítményét. Ez az iskola abból a prekoncepcióból indul ki, hogy a magánérdekekre épülő gazdaságban törvényszerűen olyan piaci szerkezet alakul ki, amelyben néhány – vagy egyetlen – cég politikája határozza meg, hogy mi történik a piacon. Az iskola

⁴⁷ VÖRÖS Imre: *A versenyjog kialakulása, fejlődéstörténete a nemzetközi gyakorlatban* In: BOYTHÁNÉ – BODÓCSI – KASZAINÉ – NAGY – PÁZMÁNDI – SÁRKÖZY – VÖRÖS (szerk. SÁRKÖZY Tamás): *Versenyjog*, HVG ORAC, Budapest, 2001., 26. o.

⁴⁸ *Continental T.V., Inc. v. GTE Sylvania, Inc.*, 433 U.S. 36 (1977)

⁴⁹ SCHMIDT, I.: *Wettbewerbspolitik und Kartellrecht*, 7. Auflage, Lucius und Lucius, Stuttgart 2001.

szerint lineáris összefüggés van a piaci koncentráció és a monopolprofit között. A hatékonysági tényezőket a harvardi iskola a piaci hatalmat növelő, az uralkodó helyzetet erősítő szempontként értékelte. Ezekből az elméleti megfontolásokból kiindulva lépett fel a harvardi alapú versenypolitika a magas piaci részesedéssel rendelkező cégek ellen. A *harvardi iskola* a versenypolitika fő céljaként a működőképes verseny megteremtését tűzte ki, és kifejezett céljai között szerepelt a nagy cégek kialakulásának és növekedésének megakadályozása, más szóval a kis- és közepes vállalatok védelme⁵⁰.

A harvardi szellemű versenypolitika a hatvanas évek amerikai gyakorlatában és az Európai Bizottság néhány korai döntésében fedezhető fel egyértelműen. A Stuktúra–Viselkedés–Teljesítmény modell (SVT-modell) szerint e három elem között okozati összefüggések állnak fenn. Ezzel párhuzamosan formálódott a strukturalista iskola, amely szerint ha a piacon koncentrált vállalati szerkezet alakul ki (amit szigorú oligopólium vagy piaci dominancia jellemez), akkor az már eleve korlátozza a versenyt, és ez igen nagy valószínűséggel társadalmi kárral, egyoldalú jövedelemátcsoportosítással is jár.

E nézet szerint egyenes összefüggés van a piaci koncentráció és a monopolprofit között. Minél nagyobb egy vállalat részesedése a piacon, más szóval minél koncentráltabb az adott piac, annál valószínűbb, hogy a piacon szereplő cégek extra, monopolprofitot érnek el. Az irányzat eleve jogosnak tekinti azokat a kormányzati beavatkozásokat, amelyek e piaci szerkezet hátrányait kísérlik meg kiegyenlíteni vagy elkerülni.

A következőkben vizsgáljuk meg, hogy a fent ismertetett elméletek hogyan hatottak az Európai Unió versenyjogi gondolkodására és így az európai összefonódás-ellenőrzés jogára.

⁵⁰ VAN DEN BERGH, R.J. – CAMESASCA, P.D.: The role of economic analysis in competition law In: European Competition Law and Economics. A Comparative Perspective, Oxford, Hart, 2001. 24.o.

6. A verseny felfogása a közösségi jogban

A közösségi jog nem foglal egyértelműen állást egyetlen versenyjogi elmélet mellett sem, azonban a jelenlegi hatályos Európai Unió szabályozás explicit módon lehetővé tesz egy „hatékonysági védelmet”, ami tükrözi a Chicago-iskola befolyását. Alapvetően a Bizottság egy kibővített SVT-modellt alkalmaz, amely nem elégszik meg a piacok statikus vizsgálatával, hanem a dinamikus vizsgálatra is nagy hangsúlyt fektet.

Burton fogalmazta meg a *versengő versenyelméletek* teóriáját, amely szerint a versenyelméletek között is kvázi verseny van, hogy melyik elmélet gyakoroljon nagyobb hatást a versenyhatóságok magatartására, döntéseire⁵¹. Ez jócskán bonyolítja a helyzetet, ugyanis ha egy összefonódás értékelése során például azt kívánjuk meghatározni, hogy a tranzakció káros lesz-e a versenyre vagy sem, teljesen más eredményre juthatunk, ha más elméleteket, más modelleket követünk. Erről a problémáról részletesebben az összefonódások értékelésekor fogunk szólni.

Egyes szerzők szerint – a közösségi jogban – a versenyt nem lehet önmagában célként tekinteni, a verseny önmagában csak egy eszközt jelent. A verseny kizárólag egy eszköz a gazdaság normális működésének megteremtéséhez, azonban a közösségi jog egyes esetekben mégis elfogadja, hogy a versenyt részben feláldozzuk, ha a Közösség alapvető célja ezt megkívánja⁵².

Más szerzők a közösségi versenyjog három fő célját határozzák meg: a politikai, gazdasági és etikai célját, amely célokat az EK-Szerződés többi rendelkezésével összhangban kell értelmezni⁵³. A közösségi versenyjog politikai célja *Souty* szerint az állami szuverenitás részleges átruházása a közösségre abból a célból, hogy az egységes piac működését biztosítani

⁵¹ BURTON, J.: *Competition over competition analysis: a guide to some contemporary economic disputes* in J. Lonbay (ed.) *Frontiers of Competition Law*, London, Wiley Chancery Law Publishing, 1994

⁵² BONASSIES, P. : *Les fondements du droit communautaire: la théorie de la concurrence- moyen*, in *Etudes dédiées à Alex Weill*, Dalloz 1983, 51-67. o.

⁵³ SOUTY, F.: *Le droit de la concurrence de l'Union européenne*, Monchrestien, 2ème éd., 1999, 160. o.

lehessen⁵⁴. A közösségi versenyjog fő célja pedig az, hogy hatékony gazdaságot hozzon létre a Európai Unión belül.

A versenynek a politikai célján túlmenően gazdasági céljai is vannak. A versenyjog célja nemcsak az, hogy a versenyt növelje, hanem az is, hogy fokozza az innovációt és a kutatást⁵⁵ és kedvezően hasson a munkaerőpiacra is.

A versenyre és a verseny hatékonyságára vonatkozó főbb elméletek áttekintése után, mielőtt a hatályos szabályok jogbiztonsági vizsgálatára áttérnénk, röviden érdemes áttekintetni az összefonódás-ellenőrzés kialakulásának történetét, hogy ezáltal jobban megérthessük a hatályos szabályozást és szabályozási koncepciókat.

⁵⁴ SOUTY, F.: i. m. 26. o.

⁵⁵ JACQUEMIN, A.: *Concentration industrielle et politique de concurrence européenne*, in *Le droit de l'entreprise dans ses relations externes à la fin du XXème siècle*, Mélanges en l'honneur de Claude Champaud, Dalloz 1997, 383-396. o.

II. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS KIALAKULÁSA ÉS TÖRTÉNETE

1. Korai összefonódás-ellenőrzési szabályozás az Egyesült Államokban

A versenyjog történetét a XIX. század végéig, az ipari forradalmig vezethetjük vissza, amikor megjelentek a korlátlan szabad verseny szabályozását megkísérelő első törekvések az Egyesült Államokban és Kanadában. Kanadában 1889-ben fogadták el azt a törvényt, amely az olyan együttműködéseket kívántak megakadályozni, amelyek a kereskedelmet akadályozhatták⁵⁶. E törvény néhány olyan nagyobb vállalkozás összefonódását követte, amelyet követően a kormány ráébredt, hogy az összefonódások káros hatással lehetnek egyes manufaktúrákra⁵⁷.

Az Egyesült Államokban az első trösztellenes törvény 1890-ből származik, és *John Sherman* szenátor nevéhez kötődik (*Sherman Act*). E jogszabály az ipari forradalom által okozott gazdasági folyamatok és szociális válság hatására született meg. Ebben az időszakban jöttek létre az első olyan amerikai nagyvállalatok, mint a General Electric, a Ford és a General Motors. A gazdasági társaságok összefonódásának ellenőrzésre vonatkozó első szabályok az 1914-es *Clayton Antitrust Act*-ben jelentek meg, amelyek a *Sherman Act*-et egészítették ki.

A *Sherman-törvény* kiterjedt a független vállalkozások közötti árörögzítési és piacfelosztási megállapodásra, továbbá az egyes vállalatok monopolizációs célú tevékenységére, de nem foglalkozott a fúziókkal. Így tehát azoknak a cégeknek, amelyek az áraikat szerették volna koordinálni, megvolt a lehetőségük arra, hogy egyetlen vállalattá egyesülve a *Sherman Act* hatályán kívül helyezték magukat. Egyes szerzők szerint maga a *Sherman-*

⁵⁶ L'Acte à l'effet de prévenir et rapprocher les coalitions formées pour gêner le commerce.

⁵⁷ WISE, M.: *Examen du droit et de la politique de concurrence au Canada*, Revue de l'OECD sur le droit et la politique de la concurrence, volume 5/n° 1, 2003, 53-127. o.

törvény vezetett az összefonódások számának jelentős emelkedéséhez az Egyesült Államokban⁵⁸.

A *Clayton Act* mind tartalmilag, mind az eljárást illetően megváltoztatta korábbi versenyjogi szabályokat. A *Clayton Act* 7. szakasza fokozottabb összefonódás-ellenőrzést tett lehetővé, mint a korábbi szabályozás, hiszen az új szabályok alapján nem csak a monopolhelyzetet létrehozó összefonódások tilthatók meg. Ez a törvény megtiltotta, hogy egy vállalat a versenytársa részvényeit megvásárolja, illetve ugyanazon személy vagy személyek az egymással versenyző vállalatok igazgatótanácsában részt vegyenek, ha ez a helyzet a monopolista erőfölény veszélyével jár, és így jelentősen csökkenti a versenyt⁵⁹. E jogszabály tette lehetővé, hogy az amerikai versenyfelügyelet ellátó hatóság, a *Federal Trade Commission (FTC)* ellenőrizze az összefonódásokat. Az FTC a *Herfindahl-Hirschman Indexet* hívja segítségül az összefonódások értékelésénél.

A *Clayton Act* vezette be először a *Herfindahl-Hirschman Index (HHI)* vagy *Herfindahl-index* alkalmazását. A közgazdaságtanban ez a piaci koncentráció egyik mérőszáma. Egy adott gazdasági szektor *Herfindahl-Hirschman-indexe* a piaci szereplők piaci részesedésének négyzetösszege. A HHI értéke 0 és 1 között van; a 0-hoz közeli érték annak a jele, hogy a piacon sok, egyenként csekély piaci részesedésű szereplő van, az 1-hez közeli érték a monopolisztikus, de legalábbis oligopolisztikus helyzetet tükrözi⁶⁰.

A *Clayton Act* 7. szakaszát 1950-ben változtatták meg, ez a *Celler-Kefauver* módosítás, majd ezt módosította 1976-ban a *Hart-Scott-Rodino Antitrust Improvements Act*, amely újraszabályozta a gazdasági társaságok összefonódására vonatkozó eljárási szabályokat⁶¹. Az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma (*Department of Justice*) és versenyhatósága, a *Free Trade Commission* által 1992-ben kiadott iránymutatás tovább pontosítja

⁵⁸ BITTLINGMAYER, G.: *Did Antitrust Policy Cause the Great Merger Wave?* Journal of Law and Economics, 28. 77-118. o.

⁵⁹ Clayton Act, Act Section 7

Elérhető: <http://www.usdoj.gov/atr/public/divisionmanual/chapter2.htm> [2009. 05. 21.]

⁶⁰ Lásd: <http://www.usdoj.gov/atr/public/testimony/hhi.htm> [2009. 05. 24.]

⁶¹ SOUTY, F.: *La politique de la concurrence aux Etats-Unis*, PUF, 1995, 127. o.

a vizsgálat szabályait. A gazdasági összefonódások ellenőrzésekor az Egyesült Államokban partnerként kezelik a vállalatokat, ezért jobban megismerhetik az adott piac működését, és a legmegfelelőbb döntéseket hozhatják.

Most tekintsük át, hogy melyek azok a főbb jogtörténeti állomások az európai összefonódás-ellenőrzésben, amelyek a hatályos szabályok kialakulásához vezettek.

2. A versenyszabályozás kezdetei Európában

Az 1950-es évektől kezdődően a versenyszabályozás gondolata kezd megjelenni Európában is. Azonban amíg az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó szerződés (ESZAK, továbbiakban: Párizsi Szerződés) tartalmazott⁶² a gazdasági társaságok összefonódására vonatkozó rendelkezéseket, az EK-Szerződés⁶³ nem tartalmaz hasonló rendelkezéseket. Azonban a szubsztantív teszt az ESZAK rendelkezései alapján eltér a hatályos Európai Unió szabályoktól⁶⁴. Ez a szabályozás valószínűleg azért alakult ki, mert egyrészt a második világháború után az újjáépítésben ennek a szektornak volt a legnagyobb jelentősége Európában, másrészt a Római Szerződés megfogalmazásakor a gazdasági társaságok koncentrációjának ellenőrzését az egyes államok hatáskörében kívánták hagyni. Azonban a Római Szerződés a versenyre nem mint önmagában kívánatos célra tekintett, hanem mint olyan eszközre, amely képes elősegíteni a gazdaság fejlődését, és növelni az európai polgárok jólétét.

A hatályos szabályozás gyökereit a Párizsi Szerződés versenyjoggal foglalkozó fejezeteiben találjuk meg. E szerződés 65. cikke tiltotta a vállalatok és vállalatok társulásainak olyan megállapodásait, amelyekről valószínűsíthető, hogy közvetve vagy közvetlenül akadályozzák, korlátozzák

⁶² Az Európai Szén és Acélközösséget létrehozó szerződés, 1951. április 18, Párizs
Elérhető: <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/index.htm#founding> [2009.04.05.]

⁶³ Az ESZAK szerződés 66. cikke

⁶⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-374/00. sz. Verband der freien Rohrwerke eV, Eisen- und Metallwerke Ferndorf GmbH and Rudolf Flender GmbH & Co. KG kontra Európai Bizottság ügyben 2003. július 8-án hozott ítélet [EBHT 2003., II-2275. o.] 67-84. pontja

vagy torzítják a versenyt a közös piacon. E rendelkezés képezte az alapját a Római Szerződés 81. cikkének.

A Párizsi Szerződés 66. cikke szól a szén- és acélipari vállalatok fúziójáról. A fúziók engedélyezését a főhatóság kizárólagos kompetenciájába sorolta, e testület csak akkor engedélyezheti az összefonódást, ha az új szervezet nem válik akkora piaci erővé, hogy ellenőrizhesse az árakat, korlátozhassa a termelést vagy torzíthassa a tagállamok közötti kereskedelmet. Azért hozták létre ezeket a szabályokat, mert nem tartották kívánatosnak, hogy ebben a szektorban néhány nagyvállalat kezében túl nagy gazdasági erő koncentrálódjon. Ezt követően azonban – mint ahogy már korábban is említettük – a Római Szerződés nem rendelkezett az összefonódások ellenőrzésének szabályozásáról.

Az 1960-as években a Bizottság már érzékelte, hogy a gazdasági társaságok koncentrációjának növekvő száma, az így létrejövő egyre nagyobb vállalatok kezdik korlátozni a fogyasztók szabadságát, valamint hatással lehetnek a kis- és közepes vállalatokra, de a Bizottság nem tudta kontrollálni ezt a folyamatot kizárólag az EK-szerződés 81. és 82. cikke⁶⁵ alapján⁶⁶.

A 82. cikkben rejlő lehetőségeket a Bizottság hamar felismerte, és a *Continental Can* ügyben⁶⁷ vállalati koncentrációra kívánta alkalmazni azt. Bár a Bizottságnak nem sikerült bizonyítania döntésének megalapozottságát, mégis sikerült elérnie, hogy a Bíróság számára kedvező döntést hozzon a jogkérdésben, ugyanis utóbbi elismerte, hogy alkalmazható az összefonódásokra a 82. cikk⁶⁸, mégha korlátozott módon is. A Bíróság megállapította, hogy a visszaélést a 82. cikk alapján csak akkor lehet szankcionálni, ha a fúzió egy már meglévő, erőfölényes pozíciót erősít meg.

⁶⁵ Európai Unió – Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C321 E, 2006. 12. 29.) 230. cikk (a továbbiakban: Szerződés)

⁶⁶ DE JONG, H. W.: *Concentration in the Common Market: a Comment on a memorandum of the EEC Commission*, (1966-67) 4 Common Market Law Review, 166. o.

⁶⁷ Az Európai Közösségek Bírósága 6/72. sz. Europemballage Corporation és Continental Can Company Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága-ügyben 1973. február 21-én hozott ítélet [EBHT 1973., 215. o.]

⁶⁸ SZILÁGYI Pál Béla: *A közösségi versenypolitika (antitröszt jog) ötven éve - Mekkától Medináig és tovább Párizsba?*, Iustum, Aequum, Salutare, 2007/4. 145-164. o.

A *Continental Can* ügyben született ítélet szerint a hús- és halkészítmények könnyűfém csomagolóanyagainak piacán fennálló erőfölény mindaddig nem tekinthető meghatározónak, amíg nem bizonyítják, hogy a piac más szektoraiban a versenytársak nem tudnak – egy egyszerű átállással – komoly ellensúlyt jelentő erővel megjelenni. Tehát a domináns helyzet nem mondható ki addig, amíg nem bizonyították, hogy nincs potenciális versenytárs.

3. Az első összefonódás-ellenőrzési rendelet megszületésének előzményei

Már az Európai Közösséget létrehozó alapító szerződésben is megtalálhatók a verseny védelmére vonatkozó szabályok. A Szerződés olyan rendszer kiépítését tűzte ki célul, amely biztosítja a „torzításmentes versenyt” a belső piacon⁶⁹.

A Bizottság 1973-ban terjesztette elő az első fúziós rendelet javaslatát⁷⁰. A fő kérdés az volt, hogy a gazdasági társaságok összefonódását kizárólag egy közgazdasági, versenyjogi teszt alapján kell-e értékelni, vagy gazdaságpolitikai érveket is figyelembe kell venni. A fúziók ugyanis egyrészt elősegíthetők, hogy vezető, világméretekből is jelentős európai vállalatok jöjjenek létre, ugyanakkor káros hatással lehetnek a munkaerőpiacra, és érzékenyen érinthetik azokat a régiókat, ahol a fúziók miatt egyes tevékenységeket megszüntetnek. Emiatt a tagállamok vonakodtak lemondani erről a gazdaságpolitikai lehetőségről a Közösség javára⁷¹. A Gazdasági és Szociális Bizottság is hasonló állásponton volt⁷². E tényezők miatt nem született meg a közös álláspont, és nem jöhetett létre egy európai szintű szabályozás. Az 1980-as évek végére azonban egyre nagyobb igény jelentkezett egy fúziós rendelet megalkotására.

⁶⁹ EK-Szerződés 3. cikk 1. g) pontja

⁷⁰ Commission Proposal for a Regulation of the Council on the control of concentrations between undertakings, OJ 1973 C92/1.

⁷¹ VOGEL, L. : *Le nouveau droit européen de la concentration*, JPC éd. E 1990., II, 15914, 714. o.

⁷² Opinion of the Economic and Social Committee on the amended Proposal for a Council Regulation on the Control of concentrations between undertakings, OJ 1988 C208/11.

4. Az Európai Bíróság jogfejlesztő értelmezése

1987-ben az Európai Bíróság a *British–American Tobacco*-ügyben megállapította, hogy egyes gazdasági társaságok összefonódása az EK-Szerződés 81. cikkének hatálya alá tartozik⁷³. Ez az ítélet nyitotta meg az utat, hogy a Bizottság sokkal több fúziós ügybe avatkozzon be, mint azt 1973-ban a *Continental Can*-ügyben a Bíróság az EK-Szerződés 82. cikke alapján lehetővé tette. Ez azzal a kockázattal járt a tagállamok számára, hogy a Bizottság tőlük függetlenül önálló fúziós politikát dolgozzon ki pusztán a Szerződés releváns cikkeire alapozva. Ez sértette volna a tagállamok érdekeit, ezért jobbnak látták, hogy megállapodjanak egy közös fúziós rendeletben, mint hogy a Bizottság diszkrecionális jogkörében hagyják a gazdasági társaságok összefonódásának ellenőrzését. Ezt az európai vállalatok sem látták volna szívesen, hiszen a pusztán a Szerződés cikkeire alapozott kontroll nagy bizonytalanságot teremtett volna számukra. Arról sem szabad elfeledkezni, hogy a nyolcvanas évek végén nőtt meg a fúziók száma Európában. (Természetesen ez igaz más országokban is, globális tendenciának tekinthetjük.)

Megállapíthatjuk tehát, hogy a bizonytalansági elemek már a szabályozás kezdeti időszakában is árnyalták a közösségi versenypolitikát, a közösségi összefonódás-ellenőrzés szabályrendszerét.

5. A 4046/89/EK rendelet

A fentiekben bemutatott hosszas viták után⁷⁴ a „versenyjogias” megközelítés diadalmaskodott. Az 1989-ben született 4064/89/EGK rendelet⁷⁵

⁷³ Az Európai Bíróság 42/84. és 156/84. sz. *British–American Tobacco Company Ltd. és R. J. Reynolds Industries Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyekben* 1987. november 17-én hozott ítélete [EBHT 1987., 4487. o.]

⁷⁴ EC Commission, XXIIIrd Report on Competition Policy 1993 (Luxembourg, OOPEC, 1994) 35.

⁷⁵ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet (*HL L 395., 1989.12.30., I. o.*)

a verseny vizsgálatára szorítkozik, az összefonódások vizsgálatakor figyelmen kívül hagyja az egyéb politikai megfontolásokat, például gazdaságpolitikaiakat vagy a szociálpolitikaiakat.

A rendelet 1990. szeptember 21-i hatályba lépése óta a Bizottság a gazdasági társaságok összefonódásának szigorú őreként jár el, annak ellenére, hogy tekintélyét az Európai Bizottság ítéletei valamelyest aláásták azáltal, hogy megkérdőjelezték a Bizottság érvelését⁷⁶.

A rendelet elfogadását követően már megindult a vita a rendelet esetleges további módosításáról. A rendelet 1. cikke határozza meg azt a közösségi értékhatárt, amely esetén kizárólag a Közösségnek van hatásköre. A rendelet maga is kimondja, hogy az elfogadását követő negyedik év végéig felül kell vizsgálni ezeket az összeghatárokat. A felülvizsgálatra azonban csak hosszabb idő után került sor⁷⁷.

Itt meg kell jegyezni, hogy a jogszabályok gyors, egymást követő módosítása nem szolgálja a jogbiztonságot és kedvezőtlen, mert kiszámíthatatlan helyzetet teremt a vállalkozások számára. Mindez nem kedvez a gazdaság fejlődésének sem.

6. Az 1996-os Zöld Könyv

1996-ban az Európai Bizottság hosszas konzultáció után közzétette az úgynevezett Zöld Könyvet⁷⁸, amelyben többek között javaslatot tett a közösségi összeghatárok leszállítására és kezdeményezte a rendelet hatáskörének kiterjesztését az együttműködő közös vállalatokra.

Az összevont, teljes nemzetközi forgalom küszöbértékére kétmilliárd ECU-t javasolt, az érintett vállalkozások legalább három tagállamban

⁷⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. Schneider Electric kontra Európai Bizottság ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete; Az Európai Bíróság C-12/03. P. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Tetra Laval BV. ügyben 2005. február 15-én hozott ítélete [EBHT 2005., I-987. o.].

⁷⁷ D'ORMESSON, O. –WACHSMANN, A. : *Controle des concentration. La révision du règlement n° 4064/89 relatif au controle des opérations de concentration entre entreprises*, Juris Classeur Europe, fascicule 1440, 1998, 9. o.

⁷⁸ Community Merger Control – Green Paper on the review of the merger regulation – COM(96) 19, January 1996.

megvalósuló, teljes forgalmára pedig százmillió ECU-t. Ez utóbbi javaslatot a 1310/97/EK módosító rendelet átvette, a kétmilliárd ECU-s javaslat helyett pedig a jogalkotók 2,5 milliárdot fogadtak el.

A Zöld Könyv figyelt fel arra, hogy célszerű lenne az ügyek áttételére vonatkozó hatékony rendszert kialakítani. Ez abban az esetben célszerű, amennyiben egy összefonódás egy tagállamon belül olyan piacon befolyásolja a versenyt, amely rendelkezik egy elkülönült piac minden jellemzőjével, és amely nem alkotja a közös piac jelentős részét, vagy akkor, ha a hatékony verseny jelentősen korlátozódna az adott tagállamon belül egy olyan piacon, amely rendelkezik egy elkülönült piac minden jellemzőjével.

7. Az összefonódás-ellenőrzési szabályok modern revíziója

1997. április 24-én megszületett a politikai kompromisszum az első fúziós rendelet módosításáról. Az 1310/97/EK rendelet⁷⁹ 1998. március 1-jén lépett hatályba. Nem hozott gyökeres változást a gazdasági társaságok összefonódásának ellenőrzésében, de sok változást tartalmazott, például rendelkezéseket arról, hogy hogyan kell kiszámítani a pénzügyi szervezetek esetén az éves forgalmat, továbbá megszilárdított néhány olyan joggyakorlatot, amelyet a Bizottság fejlesztett ki a 4064/89/EGK rendelet alkalmazásakor.

Az 1310/97/EK rendelet módosította a Bizottság és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás szabályait. Az 1310/97/EK rendelet 1. cikke egy kiegészítő bekezdést iktatott be az alapjogszabályba, amely kiegészítő számítási módot tartalmaz a közösségi értékhatár meghatározásához. A rendelkezés célja az volt, hogy elkerüljék, hogy ugyanazokat az összefonódásokat egyszerre több állam versenyhatóságánál kelljen bejelenteni, mert ez igen hátrányosan érintette volna a vállalkozásokat.

⁷⁹ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK rendelet módosításáról szóló, 1997. június 30-i, 1310/97/EK tanácsi rendelet (*HL L 180., 1997.7.9., 1. o.*).

Az 1310/97/EK rendelet vezette be azt a lehetőséget, hogy a Bizottság az ügyet egészben vagy részben az érintett tagállam illetékes hatóságaihoz áttegye az adott állam nemzeti versenyjogának alkalmazása céljából, ha egy összefonódás olyan erőfölény létrehozásával vagy megerősítésével fenyeget, amelynek következményeként a hatékony verseny jelentősen korlátozódna az adott tagállamon belül egy olyan piacon, amely rendelkezik egy elkülönült piac minden jellemzőjével; vagy egy összefonódás egy tagállamon belül olyan piacon befolyásolja a versenyt, amely rendelkezik egy elkülönült piac minden jellemzőjével, és amely nem képezi a közös piac jelentős részét⁸⁰. Ennek a szabálynak az volt a célja, hogy a nemzeti versenyhatóságok hatáskörébe utalja az olyan fúziók vizsgálatát, amelyek a közös piac egészének szempontjából kisebb jelentőségűek.

Emellett az 1310/97/EK rendelet lehetővé tette, hogy két vagy több tagállam közös kérelme esetén – a nem közösségi léptékű koncentrációk esetén is – az ügyet az Európai Bizottság vizsgálja⁸¹.

8. Új fúziós szabályok – a 139/2004/EK rendelet

A fúziós rendelet további hiányosságait is orvosolni akarták, ezért a Bizottság hosszas vitát nyitott meg a rendelet reformjáról, a tagállamok és a Bizottság közötti hatáskörök megosztásáról, a közösségi értékhatárok felülvizsgálatáról, tulajdonképpen a rendelet teljes modernizációjáról. 2001-ben a Bizottság a rendelet felülvizsgálatát tartalmazó újabb Zöld Könyvet adott ki⁸².

A 139/2004/EK rendelet alapjaiban módosította a 4064/89/EGK rendeletet. Az új jogszabályt 2004. május 1-től kell alkalmazni, azonban a korábbi, 4064/89/EGK rendeletet továbbra is alkalmazni kell mindazon

⁸⁰ 1310/97/EK rendelet 1. cikk 8. pontja

⁸¹ 1310/97/EK rendelet 1. cikk 12. b) és c) pontjai

⁸² Green Paper on the Review of Council Regulation (EEC) No 4064/89, COM(2001) 745, December 2001

esetben, amikor a megállapodás, a bejelentés, illetve az ellenőrzés megszerzése az új rendelet alkalmazhatóságát megelőző időpontban történt.

A rendelet megalkotásakor a Bizottság figyelemmel volt arra, hogy a vállalkozások számára még áttekinthetőbb, még átláthatóbb, még egyértelműbb szabályok kerüljenek kialakításra, tekintettel a korábbi szabályozási hiányosságok kiigazítására, pontosítására. Ez mind a jogbiztonság növelését szolgálja.

Az új rendelet módosította a hatásköri kérdéseket, általánossá tette a hatásköráttétel szabályát, ugyanakkor nem változtatta meg alapvetően a koncentráció fogalmát⁸³. A fogalom pusztán annyival egészült ki, hogy a vállalkozások összefonódása akkor jön létre, ha az „irányítás tartósan megváltozik”⁸⁴, tehát a tartósság az új fogalmi elem ebben a megfogalmazásban.

Az új rendelet középpontjában továbbra is a „hatékony verseny” fogalmi elem áll. Azt az összefonódást, amely különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt nem akadályozná jelentősen, a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani. Ugyanakkor, amelyik a hatékony versenyt akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani⁸⁵.

A rendelethez kapcsolódik a rendelet végrehajtási rendelete, a 802/2004/EK rendelet⁸⁶, amely számos lényeges részletszabályt tartalmaz az európai összefonódás-ellenőrzésről.

9. A hatékonyság javítása a fúziók által

A fúzió alapvető célja a hatékonyság növelése. Ha a fúzió nem valósítja meg ezt a célt, akkor várhatóan mind a fogyasztói többletet, mind a teljes

⁸³ 139/2004/EK rendelet 3. cikk

⁸⁴ 139/2004/EK rendelet 3. cikk (1) bek.

⁸⁵ 139/2004/EK rendelet 2. cikk (2) és (3) bek.

⁸⁶ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló, 2004. április 21-i 802/2004/EK bizottsági rendelet (*HL L 133., 2004.4.30., 1. o.*)

jólétet csökkenti⁸⁷. A közgazdasági elméletek alapján a javuló hatékonyság képes ellensúlyozni a vállalatok megnövekedett piaci erejét és így a teljes jólét akár növekedhet is⁸⁸. Ez azért lehet így, mert a fúzió hatékonyabbá teheti a résztvevő vállalatokat, amelyek így csökkenthetik termelési költségeiket. Ha a megtakarítás elég jelentős, akkor akár ellensúlyozhatja a nagyobb piaci erő hatását, és a fúzió csökkenő árakhoz is vezethet, amely a fogyasztók számára kedvező.

Általában igaz az, hogy ha a fúzió a hatékonyság javulásával jár, akkor a fúzióban létrejött vállalat növelheti a nyereségét. Ez úgy valósulhat meg, hogy vagy növelheti a termékei árait (csökkentheti az eladásait), vagy csökkentheti az árait (fokozhatja a kibocsátását). Nem tudjuk azonban megmondani, hogy melyik stratégia a kifizetődőbb, de minél jobban nő a hatékonyság a fúzió eredményeként, annál valószínűbb, hogy az árcsökkenés valósul meg. Ha a hatékonyság jelentősen javul, akkor a résztvevők csökkentik az áraikat, a fogyasztói többlet és a jólét pedig növekedni fog⁸⁹.

A fentiekből arra a következtethetünk, hogy ha a fúzió növeli a jólétet, vagyis elég jelentős hatékonyságjavulással jár, akkor a kimaradó versenytársak nyeresége csökken a fúzió hatására. Ezért egyes szerzők a hatékonyság javulását, a kimaradó vállalatok részvényárfolyamának vizsgálatával mérték⁹⁰. Ha a versenytársak részvényei esnek, akkor a piaci elemzők a fúzió eredményeként létrejött vállalkozás jelentős hatékonyságnövekedésére számítanak, mindez pedig növelheti a fogyasztók és így a teljes társadalom jólétét. Ha azonban a versenytársak részvényei drágulni kezdenek, akkor csak jelentéktelen hatékonyságjavulásra vagy stagnálásra lehet számítani és így a fúzió a jólét szempontjából káros⁹¹.

Ez a módszer számos problémát vet fel, hiszen feltételezi, hogy a tőzsdei árak pontosan jelzik előre a fúziók hatásait, vagyis a várható

⁸⁷ MOTTA, M.: i. m. 52. o.

⁸⁸ WILLIAMSON: i. m. 954-959. o.

⁸⁹ MOTTA, M: i. m. 256. o.

⁹⁰ ECKBO, B. E.: *Horizontal Mergers, Collusion, and Stockholder Wealth*, *Journal of Financial Economics*, 25., 1983., 37-57. o.

⁹¹ NEVEN, D. J.–RÖLLER, L.-H.: *Consumer Surplus versus Welfare Standard in a Political Economy Model of Merger Control*, WZB Working Paper, 2002, FS IV 1-15. o.

hatékonyságjavulást is tükrözik. Másik fontos kritikája, hogy teljesen figyelmen kívül hagyja az egyes iparágakat vagy az egész gazdaságot érintő exogén hatásokat, amelyek komoly hatással lehetnek a részvényárfolyamokra. Ilyen exogén hatásnak lehet tekinteni egy gazdasági válságot, de természetesen számos más befolyásoló tényezőt is.

10. Összegzés – permanens reformok

Az új rendelet része volt a vállalkozások összefonódásának ellenőrzésére vonatkozó reformcsomagnak. Ez a csomag tartalmazott továbbá egy iránymutatást a horizontális összefonódások értékeléséről⁹², illetve a bevált gyakorlatok, a hatályos európai uniós terminológia szerint: legjobb gyakorlatok (*Best Practices*) összefoglalását⁹³ is.

Ezzel egy időben strukturális szervezeti reformokra is sor került az Európai Bizottság Versenyjogi Főigazgatóságán belül. A reformfolyamat azonban ezzel sem áll meg. Az összefonódás-ellenőrzés olyan terület, amely folyamatos revíziót kíván, hogy a jogi szabályozást az aktuális gazdasági realitásokhoz lehessen igazítani a hatékony verseny biztosítása céljából.

A kérdés végül az, hogy ezek a szabályok valóban hozzájárultak-e ahhoz, hogy az Európai Unióban a vállalkozások egyértelműbb, világosabb szabályokkal találják szembe magukat, és ezáltal növekedett-e a jogbiztonság.

A továbbiakban ezekre a kérdésekre keressük a választ, feltárva a hatályos szabályozási rendszer gyengeségeit, hiányosságait, továbbá egyes esetekben olyan megoldási javaslatokat is bemutatunk, amelyek alkalmasak lehetnek a felmerült problémák orvoslására.

⁹² Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről, 2004. február 2. (*HL C 31, 2004.2.5., 5. o.*).

⁹³ <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf> [2009.03.30.]

III. AZ ÖSSZEFONÓDÁS-ELLENŐRZÉS HATÁLYOS SZABÁLYAI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

1. Az összefonódások fajtái a 139/2004/EK rendelet alapján

a) Áttekintés

Mint ahogy a bevezetőben utaltunk rá, a vizsgálat több idősíkon mozog a továbbiakban. Megvizsgáljuk, hogy az egyes kérdésekben mit tartalmazott a korábbi rendelet és hogy ehhez képest a hatályos szabályozás milyen előrelépéseket tett a jogbiztonság felé, illetve megvizsgáljuk azt is, hogy a jogbiztonsági aspektusból nézve milyen hiányosságokkal találkozhatunk még a hatályos szabályozásban.

A 139/2004/EK rendelet (a továbbiakban: Rendelet) tartalmazza az európai összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó főbb szabályokat, amelyhez kapcsolódik a 802/2004/EK végrehajtási rendelet, amely lényeges szabályokat tartalmaz az összefonódás-ellenőrzésekre vonatkozóan. A Rendelet maga határozza meg a hatálya alá tartozó tranzakciókat. Az összefonódás három helyzetet jelenthet: vállalatok egyesülése, összeolvadása (*merger*), irányításszerzés (*takeover*), illetve közös vállalat létrehozása (*joint venture*).

Az összefonódás legegyszerűbb esete, ha két vagy több egymástól független vállalkozás vagy vállalkozásrész összeolvad. Összefonódás az is, ha egy vagy több személy, aki már irányít legalább egy vállalkozást, vagy egy vagy több vállalkozás értékpapírok vagy eszközök vásárlásával, szerződéssel vagy más úton közvetlen vagy közvetett irányítást szerez egy vagy több más vállalkozás egésze vagy része felett. A vállalkozások összefonódása akkor jön létre, ha az irányítás tartósan megváltozik. Minden esetben fontos fogalmi elem a tartósság.

Az irányítást olyan jogok, szerződések vagy más eszközök alapozzák meg, amelyek akár külön-külön, akár együttesen és a kapcsolódó jogi és ténybeli megfontolásokat is figyelembe véve lehetőséget adnak egy

vállalkozás feletti meghatározó befolyás gyakorlására, különösen a vállalkozás eszközei egészének vagy részének tulajdonjoga vagy használati joga révén vagy olyan jogok, szerződések révén, amelyek meghatározó befolyást biztosítanak egy vállalkozás testületeinek összetétele, szavazása vagy döntései felett.

Összefonódás az is, ha az irányítást olyan személyek vagy vállalkozások szerzik meg, amelyek ezen jogok tulajdonosai vagy ezen szerződések kedvezményezettjei; vagy, noha nem tulajdonosai e jogoknak, illetve nem kedvezményezettjei ezen szerződéseknek, jogukban áll a belőlük származó jogok gyakorlása. Egy önálló gazdasági egység összes funkcióját tartósan ellátó közös vállalat létrehozása is összefonódásnak minősül⁹⁴.

b) Az egyesülés

A vállalatok egyesülése a fúzió legegyszerűbb esete. Erre egy egyszerű példa a *Glaxo Wellcome* és a *Smith Kline Beecham* egyesülés, amelynek eredményeként jött létre a *Glaxo Smith Kline*. Az összeolvadást követően az új vállalat igazgatótanácsában fele-fele arányban képviseltetik magukat az összeolvadó társaságok igazgatótanácsából⁹⁵.

A rendelet 3. cikk (2) bekezdése alapján nem feltétel, hogy közös gazdasági egység jöjjön létre, az is elegendő, ha egy vállalkozás egy másik vállalkozás csak egy részét, gazdasági egységét olvassza magába.

c) Az irányításszerzés

A második lehetőség az irányítás megszerzése egy másik vállalkozás, vagy egy vállalkozás gazdasági egysége felett. Ez abban az esetben áll elő, ha egy vagy több személy, amely már irányít legalább egy vállalkozást, vagy egy vagy több vállalkozás akár értékpapírok vagy eszközök vásárlásával, akár

⁹⁴ 139/2004/EK rendelet 3. cikk

⁹⁵ COMP/M.1846 Glaxo Wellcome/Smith Kline Beecham, 2000. május 8.

szerződéssel vagy más úton, közvetlen vagy közvetett irányítást szerez egy vagy több más vállalkozás egésze vagy része felett⁹⁶. Erre jó példa a *BP Amoco* és a *Castrol* esete, amikor egy nyilvános ajánlattétel során a *BP Amoco* megvásárolta a *Castrol* részvényeit, és irányítást szerzett a cég felett⁹⁷. A Bizottság az irányítás megszerzése alkalmával számos tényezőt vesz figyelembe annak megállapítására, hogy az irányításszerzés a kontroll kizárólagos megszerzésére irányult-e.

A Rendelet meghatározza az irányítás fogalmát is. Az irányítást olyan jogok, szerződések vagy más egyéb eszközök alapozzák meg, amelyek akár külön-külön, akár együttesen és a kapcsolódó jogi és ténybeli megfontolásokat is figyelembe véve lehetőséget adnak egy vállalkozás feletti meghatározó befolyás gyakorlására, különösen a vállalkozás eszközei egészének vagy részének tulajdonjoga vagy használati joga révén; vagy olyan jogok vagy szerződések révén, amelyek meghatározó befolyást biztosítanak egy vállalkozás testületeinek összetétele, szavazása vagy döntései felett⁹⁸.

A meghatározó befolyásolás alapulhat például társasági szerződésen, esetleg egyéb szerződéseken, vagy éppen *de facto* ellenőrzés lehetőségén. Az ellenőrzési jog megilleti egy vagy több vállalkozást is. Fontos, hogy az irányítás fennállását nem az irányítás valódi gyakorlása alapján kell megítélni. Az irányítási jog fennállásának pusztán lehetősége, még ha nem is élnek vele, megalapozza a jelentős befolyás megszerzését⁹⁹.

Meg kell említeni, hogy irányítási jogot nem csak vállalkozás, hanem magánszemély is megszerezhet. A Bizottság az *Asko/Jacobs/Adia* ügyben úgy tekintette, hogy egy magánszemély is szerezhethet irányítási jogot, de ennek a feltétele az, hogy korábban már legalább egy másik vállalkozást ellenőriznie kell, mivel a Bizottság úgy látja, hogy egy természetes személy akkor lesz képes egy érintett vállalkozás struktúrájára jelentős változást gyakorolni, ha maga is végez gazdasági tevékenységet¹⁰⁰.

⁹⁶ 139/2004/EK rendelet 3. cikk (1) bek. b) pontja

⁹⁷ IV/M.1891 BP Amoco/Castrol, 2000. május 18.

⁹⁸ 39/2004/EK rendelet 3. cikk (2) bek.

⁹⁹ TÓTH Tihamér: i. m. 371. o.

¹⁰⁰ Case IV/M.082, Asko/Jacobs/Adia, 1991. május 16.

(a) **Egyedüli irányítás megszerzése**

Az egész vállalkozás fölötti egyedüli irányítás megszerzése az irányítás megszerzésének legközvetlenebb módja. Az érintett vállalkozások az irányítást megszerző vállalkozás és a célvállalkozás lesznek. Amennyiben egy csoport valamelyik leányvállalatán keresztül vásárolja meg a célvállalkozást, a forgalom kiszámításánál érintett vállalkozásnak a célvállalkozás és a megszerző leányvállalat minősül, feltéve, hogy ez utóbbi nem csupán a megszerzés eszköze.

(b) **Közös irányítás felváltása egyedüli irányítással**

Ha az irányítás megszerzése a közös irányítás egyedüli irányítással történő felváltása révén történik, általában az egyik résztulajdonos szerzi meg a másik (a többi) résztulajdonos részesedését. Ebben a helyzetben az érintett vállalkozások a részesedésszerző tulajdonos és a közös vállalat. Az összes más eladóhoz hasonlóan a „kilépő” részvényes nem minősül érintett vállalkozásnak¹⁰¹.

(c) **Közös irányítás megszerzése**

Közös irányítás áll fenn, amikor két vagy több vállalkozás vagy személy meghatározó befolyást gyakorolhat egy másik vállalkozásra. A meghatározó befolyás ilyen értelemben jogosultságot jelent egy vállalkozás stratégiai üzleti magatartását meghatározó intézkedések meghozatalára. Az egyedüli irányítástól eltérően, ahol egy bizonyos részvényes egyedül jogosult arra, hogy meghatározza egy vállalkozás stratégiai döntéseit, a közös irányítás jellemzője egy olyan patthelyzet kialakulásának lehetősége, amelynek

¹⁰¹ IV/M.023. sz. ügy - ICI/Tioxide, 1990. november 28.

előidézője, hogy kettő vagy több anyavállalatnak hatalmában áll elutasítani a javasolt stratégiai döntéseket¹⁰².

A közös irányítás legtisztább formája ott érvényesül, ahol csak két anyavállalat van, amelyek egyenlő arányban osztoznak a közös vállalat szavazati jogain. Ebben az esetben nem szükséges, hogy hivatalos megállapodás létezzen közöttük. Amennyiben azonban létezik hivatalos megállapodás, ebben érvényesülnie kell az anyavállalatok közötti egyenlőség elvének, például rendelkeznie kell arról, hogy mindkét anyavállalat egyenlő számú képviselőt küldhet a vezető testületekbe, és hogy a tagok egyike sem rendelkezhet elsőbbségi részvényhez fűződő szavazattal, ahhoz, hogy közös irányításról beszélhessünk¹⁰³.

Közös irányítás ott is érvényesülhet, ahol a szavazatokat és a döntési testületekben való képviseletet illetően nincs egyenlőség a két anyavállalat között, vagy ahol több mint két anyavállalat vesz részt a közös vállalat alapításában. Ez olyan esetekre jellemző, ahol a kisebbségi részvényesek kiegészítő jogosítványokkal rendelkeznek, és ez lehetővé teszi számukra a közös vállalat stratégiai üzleti magatartása szempontjából lényeges döntésekkel szemben vétójog érvényesítését¹⁰⁴.

A közös irányítás konkrét vétójogok hiányában is elérhető, ha két vagy több vállalkozás egy másik vállalkozásban kisebbségi részesedéseket szerez. Erre ott kerülhet sor, ahol a kisebbségi részesedések együttesen eszközül szolgálnak a célvállalkozás irányítására. Ez azt jelenti, hogy a kisebbségi részvényesek együttesen a szavazati jogok többségével rendelkeznek, és ezeket a szavazati jogokat együttesen gyakorolják. Ezt eredményezheti egy jogi szempontból kötelező érvényes megállapodás, vagy *de facto* alapon is kialakulhat ez a helyzet.

¹⁰² Az Elsőfokú Bíróság T-282/02. sz. Cementbouw Handel & Industrie BV kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2006. február 23-án hozott ítélete [EBHT 2006. II-00319. o.] 42., 52., 67. bekezdések.

¹⁰³ COMP/M.3097. sz. ügy – Maersk Data/Eurogate IT; Global Transport Solutions JV, 2003. március 12.; IV/M.272. sz. ügy - Matra/CAP Gemini Sogeti, 1993. március 17.

¹⁰⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-2/93. sz. Société anonyme à participation ouvrière Compagnie nationale Air France kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1994. május 19-én meghozott ítélete [EBHT 1994. II-00323. o.]; IV/M.010. sz. ügy - Conagra/Idea, 1991. május 3.

Egy újonnan alapított vállalkozás közös irányításának megszerzésekor érintett vállalkozásnak minősül az újonnan alapított közös vállalat felett irányításhoz jutó vállalkozások mindegyike (az újonnan alapított vállalkozás, miután még nem létezik, nem tekinthető érintett vállalkozásnak, mi több, egyelőre saját forgalommal még nem rendelkezik). Ugyanez a szabály érvényesül akkor, amikor egy vállalkozás egy már létező leányvállalattal vagy (korábban egyedüli irányítása alatt álló) üzleti tevékenységgel járul hozzá az újonnan létrehozott közös vállalathoz. Ilyen körülmények között a közös irányítást végző vállalkozások mindegyike érintett vállalkozás, míg a közös vállalathoz való hozzájárulást jelentő cég vagy üzleti tevékenység nem tekinthető érintett vállalkozásnak, és forgalma az eredeti anyavállalat forgalmának része.

d) Közös vállalkozás létrehozása

Az összefonódás harmadik lehetséges esete a közös vállalat létrehozása. Ebben az esetben két független vállalkozás hoz létre egy közös, harmadik, az önálló gazdasági egység összes funkcióját tartósan ellátó közös vállalatot. A közös vállalat létrehozása általában abból a célból jön létre, hogy egyesítse a korábbi két, esetleg több vállalat egyes tevékenységeit. Ez több mint egy egyszerű megállapodás két vállalkozás közötti együttműködés létrehozására¹⁰⁵.

Az 1310/97/EK rendelet előtt a közös vállalat fogalmának meghatározása eltért a hatályos szabályoktól¹⁰⁶. A korábbi, 4064/89/EGK rendelet 3. cikkének (2) bekezdése alapján valamely olyan eljárás, beleértve egy közös vállalat alapítását, amelynek célja vagy hatása a függetlenek megmaradó vállalkozások versenymagatartásának koordinálása, nem számított a rendelet szerint összefonódásnak. Azonban egy önálló gazdasági személy

¹⁰⁵ PAULEAU, C. : *Les Entreprises communes et le droit européen de la concurrence*, RDI éco., 1992, 206. o.

¹⁰⁶ POILLIT-PERUZETTO, S. : *Entreprises communes*, Juris- Classeur Concurrence Consommation, fascicule 580, mai 1994, 27. o.

összes feladatát tartósan ellátó közös vállalat létrehozása, amely nem vezet a felek egymás közötti, illetve a felek és a közös vállalat közötti versenymagatartás koordinálásához, már összefonódásnak minősült.

Megállapíthatjuk tehát, hogy korábban a pusztán koordinációs céllal létrejövő független vállalkozások nem számítottak összefonódásnak. Azonban az ilyen vállalkozásokat az EK-Szerződés 81. cikke¹⁰⁷ alapján lehetett értékelni¹⁰⁸. Ebben az esetben, ha a Bizottság úgy érzékelte, hogy két vállalat között a koordináció lehetősége áll fenn, azt nem tudta a fúziós rendelet keretei között kezelni, hanem a 81. cikk (korábbi 85. cikk) szabályai szerint kellett eljárnia¹⁰⁹. Ez a vállalkozások számára jelentős hátránnyal járt, mivel a e vállalkozások közötti magatartások bejelentési kötelezettség hatálya alá tartoztak a 17/62/EGK rendelet¹¹⁰ alapján. A hátrány különösen eljárásjogi hátrányt jelentett, mivel az e rendelet alapján kérelmezett mentesítéskor nem volt semmilyen kötelező határidő a bizottsági döntés meghozatalára, annak ellenére, hogy az épp hatályos fúziós rendelet a határozathozatalra már kötelező, négy hónapos határidőt írt elő a Bizottságnak. Ráadásul a Bizottság elkezdett úgynevezett megerősítő leveleket (*confort letter*) kibocsátani a 17/62/EGK rendelet alapján, ez pedig még kisebb jogbiztonságot jelentett a vállalatok számára. A helyzet azért is volt kedvezőtlen a felek számára, mert a Bizottság az EK-Szerződés 81. cikk (1) bekezdésének megsértését állapította meg az esetek többségében. A vállalkozások erősödő nyomása is segítette, hogy a közös vállalkozás fogalmát kiszélesítsék¹¹¹.

¹⁰⁷ Az EK-Szerződés 81. cikk (1) bekezdése alapján: „A közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása [...]”.

¹⁰⁸ CHARLES, M. : *Les entreprises communes à caractère coopératif face à l'article 85 de Traitée CEE*, CDE 1994, 327-379. o.

¹⁰⁹ Commission Notice on the treatment of cooperative joint ventures under Article 85 OJ 1993. C43/2.

¹¹⁰ 17. rendelet - Első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról (*HL 13., 1962.2.21., 204. o*)

¹¹¹ BROWN, A.: *Distinguishing between Concentrative and Co-operative Joint Ventures*, ECLR 240, 2004.

Először 1997-ben módosították a 4064/89/EGK rendeletet, hogy megoldást találjanak erre a problémára¹¹². Ez lehetővé tette, hogy a tartós időtartamra létrejövő közös vállalatok a rendelet hatálya alá tartozzanak. Az új szabályok szerint amennyiben a közös vállalat létrehozásának célja és hatása a függetlennek megmaradó vállalkozások versenymagatartásának koordinálása, az ilyen koordinációt az EK-Szerződés 85. cikke (1) és (3) bekezdésének feltételei szerint kell értékelni, hogy megállapítható legyen, a tevékenység a közös piaccal összeegyeztethető-e. Az értékeléskor a Bizottság különösen a következőket kell figyelembe vennie: a két vagy több anyavállalat jelentős mértékben fenntartja-e tevékenységeit a közös vállalatával azonos piacon, vagy egy olyan piacon, amely a termelési vagy értékesítési láncban a közös vállalat piacát követő vagy megelőző fázisban van, vagy olyan szomszédos piacon, amely szorosan kapcsolódik ehhez a piachoz; a koordináció, amely a közös vállalat létrehozásának közvetlen következménye, az érintett vállalkozásoknak biztosítja-e azt a lehetőséget, hogy kiküszöböljék a versenyt a termékek és szolgáltatások jelentős részénél¹¹³.

A *Richard Wish* professzor által hatalmas reformnak (*enormous improvement*) értékelt¹¹⁴ eljárásjogi változtatások hatékonyabbá tették a fúziós szabályokat, ugyanis innentől kezdve a Bizottság egyszerre tudta értékelni a közös vállalkozások strukturális helyzetét és magatartását¹¹⁵. Az új szabályozás azt sugallja, hogy a Bizottságnak vizsgálnia kell az anyavállalat és közös vállalat közötti koordinációt, valamint az anyavállalatok közötti koordinációt, azonban a gyakorlatban a Bizottság a középpontba az anyavállalatok közötti együttműködés, koordináció vizsgálatát helyezte.

Ez a helyzet állt elő például a *Fujitsu/Siemens*-ügyben¹¹⁶ is, amikor a két anyavállalat (a *Fujitsu* és a *Siemens*) egy olyan közös vállalatot hozott létre, amely a két vállalat számítógépek kutatási, fejlesztési, értékesítési

¹¹² A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK rendelet módosításáról szóló, 1997. június 30-i 1310/1997/EK tanácsi rendelet. (*HL L 180.*, 1997.7.9., 1. o.)

¹¹³ 1310/1997/EK rendelet 1. cikk 2. pont

¹¹⁴ WISH, R.: i. m. 808. o.

¹¹⁵ Case IV/M.1327 NC/Canal+/CDPQ/BancAmerica, 3 December 1998.

¹¹⁶ Case IV/JV.22 Fujitsu/Siemens, 1999. szeptember 30.

tevékenységét olvasztotta magába, beleértve hordozható számítógépeket, szervereket, és egyéb számítógépeket is. A Bizottság megállapította, hogy az így létrejövő közös vállalat a rendelet hatálya alá tartozik, azonban megállapította, hogy nem gátolja a szabad versenyt. Ehhez azonban a Fujitsunak olyan kötelezettségvállalásokat kellett tenni, hogy leválassza és túlad az egyes pénzügyi, banki számítógépes tevékenységeit (például ATM automaták gyártása és értékesítés), ugyanis e nélkül e szektorban nem lett volna garantálható a hatékony verseny.

e) Az irányító tulajdonosok változásai egy meglévő közös vállalat közös irányításának eseteiben

Bejelentésköteles az összefonódás akkor is ha egy közös irányítási szerkezetben változás következik be új irányító tulajdonosok belépése miatt, függetlenül attól, hogy azok meglévő irányító tulajdonosokat váltanak-e fel, vagy sem.

Abban az esetben, amikor egy vagy több tulajdonos megszerzi az irányítást, akár belépéssel, akár egy vagy több tulajdonos helyébe lépve, amikor mind a művelet előtt, mind azután közös irányítás van, az érintett vállalkozások a közös irányítást gyakorló tulajdonosok (mind a meglévők, mind az újak) és maga a közös vállalat¹¹⁷.

f) Egy vállalkozás részeinek megszerzése és időben elosztott műveletek

Ha az összefonódás egy vagy több vállalkozás részének megszerzése révén valósul meg, akár jogi személyek ezek a részek, akár nem, akkor csak az összefonódás által érintett részekhez kapcsolódó forgalmat kell figyelembe venni. Egy és ugyanazon összefonódásnak kell tekinteni a fenti két vagy több tranzakciót, amelyek ugyanazon személyek vagy vállalkozások között két

¹¹⁷ IV/M.376. sz. ügy - Synthomer/Yule Catto, 1993. október 22.

éven belül történnek. Ebben az esetben úgy kell tekinteni, hogy az összefonódás az ügylet utolsó napján jön létre¹¹⁸.

Az ügylet lehetséges piaci hatása csak a benne szereplő gazdasági és pénzügyi erőforrásoknak a részesedésszerző személy erőforrásaival való összekapcsolásától függ, nem pedig az eladó megmaradó üzleti vállalkozásától, vagyis az érintett vállalkozásnak a megszerző személy(ek)e)t és a célvállalkozás megvásárolt részét, részeit tekintik, de az eladó megmaradó üzletrészeit figyelmen kívül hagyják¹¹⁹.

A Rendelet tartalmaz¹²⁰ egy sajátos rendelkezést az időben elosztott vagy egymást követően megvalósuló ügyletekre. Az ugyanazon feleket érintő előző összefonódások (két éven belül) a legfrissebb ügylettel együtt – feltéve, hogy összefonódást eredményez – (újból) bejelentendők, ha egy vagy több ügyletnél elszigetelten vagy halmozottan eléri a küszöbértéket. Ebben az esetben érintett vállalkozásnak a megszerző személy(ek)et és a célvállalkozás megvásárolt része(i)t együttesen tekintik.

g) Irányítás megszerzése közös vállalattal

Azokban az ügyletekben, ahol egy közös vállalat szerzi meg az irányítást egy másik vállalkozás fölött, felmerül a kérdés, hogy a közös vállalat érintett vállalkozásnak tekintendő-e (amelynek a forgalmába beletartozik anyavállalatainak forgalma), vagy minden egyes anyavállalata egyedileg érintett vállalkozásnak minősül. Az érintett vállalkozás elvben a közös vállalat mint az irányításszerzés közvetlen résztvevője. Lehetnek azonban olyan körülmények, mint például amikor a cégek „üres” cégeket hoznak létre, és az anyavállalatok egyenként érintett vállalkozásoknak minősülnek. Az ilyen helyzetekben a Bizottság a művelet valós gazdasági tartalma alapján határozza meg, hogy melyek az érintett vállalkozások.

¹¹⁸ 139/2004/EK rendelet 5. cikk (2) bek.

¹¹⁹ Az Egységes Jogalkalmazás Közlemény 136. pontja

¹²⁰ 139/2004/EK rendelet 5. cikk (2) bek. második albekezdés

Amikor a részesedésszerzést egy teljes feladatkört ellátó közös vállalat valósítja meg, amely a fent meghatározott vonásokkal rendelkezik és már ugyanazon a piacon működik, akkor a Bizottság általában magát a közös vállalatot és a célvállalkozást fogja érintett vállalkozásoknak tekinteni (nem pedig a közös vállalat anyavállalatait). Ellenkező esetben, amennyiben a közös vállalat pusztán az anyavállalatok felvásárlási eszközének tekinthető, a Bizottság nem a közös vállalatot, hanem az anyavállalatokat és a célvállalkozást tekinti érintett vállalkozásnak.

h) Közös vállalatok szétbontása és az eszközök cseréje

Amikor két (vagy több) vállalkozás egy közös vállalatot szétbont és (az üzleti tevékenységeket képező) eszközeit egymás között megosztja, akkor ez általában egy irányításszerzésnél többnek minősül. Például A és B vállalkozások közös vállalatot hoznak létre, majd később felosztják azt, mégpedig egy új eszköz-konfigurációval. A közös vállalat szétbontása a közös vállalat összes eszköze feletti közös irányítás megváltozását vonja maga után, a megosztott eszközök feletti egyedüli irányítássá, az egyes megszerző vállalkozások részéről¹²¹. Minden egyes felosztási műveletnél, valamint az egyedüli irányítás megszerzésével kapcsolatos szándéknak megfelelően egyfelől a részesedésszerző fél, másfelől a vállalkozás által megszerzendő eszközök az érintett vállalkozások¹²².

A meghatározó tényező az, hogy a befolyást szerző rendelkezik-e olyan befolyással, irányítási lehetőséggel a vállalat felett, amely lehetővé teszi számára a stratégiai döntések meghozatalát. Kisebbségi tulajdonosként is lehetőség van kizárólagos befolyást szerezni egy vállalkozás felett, például ha

¹²¹ COMP/M.3293. sz. – Shell/BEB és COMP/M.3294. sz. – ExxonMobil/BEB, 2003. november 20.; IV/M.197. sz. – Solvay/Laporte, 1992. április 30. párhuzamos ügyek

¹²² A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról, 34-153. pontjai. (A továbbiakban: Egységes Jogalkalmazási Közlemény) (HL C 43., 2009.02.21.)

Elérhető: <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/hu.pdf> [2008.05.03.]

olyan részvények birtokában van, amelyek lehetővé teszik, hogy az igazgatótanács több mint felének a kinevezésre jogosulttá váljék.

Ugyancsak hasonló a helyzet, hogy részvényesek száma annyira nagy, hogy egy viszonylag kisebb számú részvényt is irányító befolyást lehet szerezni. Ez a helyzet állt elő a *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB*-ügyben¹²³, amikor a *Coca-Cola* részesedése az *Amalgamated Beverages*-ben mindössze 45 % volt, azonban a többi részvényes közül egyik részesedése sem haladta meg a részvények 8 %-át, a felaprózott részvényesi struktúra miatt tehát a *Coca Cola* könnyen tudta érvényesíteni akarátát a részvénytársaság közgyűlésein.

2. A közösségi lépték

A 139/2004/EK rendelet kizárólagos hatáskört biztosít a Bizottságnak a rendelet hatálya alá tartozó összefonódások vizsgálatára. E rendelet 21. cikkének (2) bekezdése határozza meg, hogy „a Bíróság felülvizsgálatára is figyelemmel, kizárólag a Bizottság rendelkezik hatáskörrel az e rendeletben előírt határozatok meghozatalára”. (A korábbi, 4064/89/EGK fúziós rendelet 21. cikkének (1) bekezdése tartalmazta a hatásköri kérdések meghatározását, az új rendelet megfogalmazásához hasonlóan.) A Rendelet világosan leszögezi azt is, hogy „a tagállamok nem alkalmazhatják nemzeti versenyjogi szabályaikat közösségi léptékű összefonódásra”¹²⁴. Ha az összefonódás nem éri el a közösségi összeghatárokat, akkor a nemzeti versenyhatóságok jogosultak vizsgálni a tranzakciót. Bár a rendelet főszabályként a közösség hatáskörét állapítja meg, számos olyan rendelkezést is tartalmaz, amely e szabályokat lerontja.

Azt, hogy az összefonódás-ellenőrzési rendelet mely tranzakciókra alkalmazható, kétszeres tesztvizsgálat dönti el. Az első teszt az, hogy a műveletnek a Rendelet fogalmi rendszerét tekintve összefonódásnak kell

¹²³ IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* HL 1997 L218/15

¹²⁴ 139/2004/EK rendelet 21. cikk (3) bekezdés

lennie. A második feltétel, hogy Rendeletben szereplő forgalmi küszöbértékeket tartalmazza, amelyeket azoknak a műveleteknek a beazonosítására alakítottak ki, amelyek a Közösségre hatást gyakorolnak és „közösségi léptékűnek” tekinthetők. A forgalmat az összefonódás keretében összevont gazdasági erőforrások közelítéseként használják fel és földrajzilag állapítják meg, az erőforrások földrajzi megoszlásának tükrözése érdekében¹²⁵.

Kétféle küszöbérték szerepel a Rendeletben, amely három különböző kritériumot vezet be¹²⁶. A világméretű forgalom küszöbértéke az érintett vállalkozások átfogó méretét hivatott mérni. A közösségi forgalom küszöbértéke azt próbálja meghatározni, hogy az összefonódás a Közösségben jelentős gazdasági tevékenységet folytató vállalkozások között kerül e sor. A kétharmados szabály a tisztán belföldi ügyleteknek a közösségi joghatóság alóli kizárását célozza.

3. A közösségi lépték meghatározása

A 139/2004/EK rendelet a rendelet hatályát értékhatárokkal határozza meg, amely módszer vitára adhat okot. A meghatározás alapját az éves forgalom mutatószámai képezik. A rendelet kettős kritériumrendszerrel operál. Az egyik egy mennyiségi mutatószám, a másik pedig egy földrajzi kritérium. 1982-ben a Bíróság mutatott rá az éves forgalom és az éves forgalom mutatószámainak fontosságára, a nélkül, hogy a közösségi hatály fogalmát precízen kidolgozta volna. Az, hogy az éves forgalmat vegyék alapul a közösségi és a nemzeti hatály közötti elkülönítésekor, már a '80-as évek közepére világossá vált, azonban ekkor még földrajzi kritérium definiálása nem történt meg¹²⁷.

¹²⁵ Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény, 124. pont

¹²⁶ 139/2004/EK rendelet 1. cikk (2) bek.

¹²⁷ SCHAPIRA, J.–LE TALLEC, G.–BLAISE, J-B. : *Droit Européen des affaires*, PUF, 3ème édition, 1992, 779. o.

A rendelet 1. cikkének (2) bekezdése tartalmazza azokat a mutatószámokat, amelyek elérésével az összefonódás közösségű mértékűnek minősül. A (2) bekezdésben található értékeknek együttesen kell fennállniuk.

Egy összefonódás tehát akkor közösségi léptékű, ha az összes érintett vállalkozás összevont teljes világméretű forgalma meghaladja az ötmilliárd eurót és az érintett vállalkozások közül legalább két vállalkozás mindegyikének teljes közösségi szintű forgalma meghaladja a 250 millió eurót, kivéve, ha az érintett vállalkozások mindegyike teljes közösségi szintű forgalmának több mint kétharmadát egy és ugyanazon tagállamban éri el¹²⁸.

Az efféle mennyiségi meghatározás célja az volt, hogy meghatározza egy vállalkozás gazdasági erejét. A hatály meghatározásának e módja figyelmen kívül hagyja annak vizsgálatát, hogy milyen tevékenységet fejt ki a vállalkozás, illetve hogy ez milyen hatást fejt ki a közös piacon. Azonban az éves forgalom nagysága bizonyos mértékig alkalmas arra, hogy meghatározza egy vállalkozás gazdasági erejét a közös piacon.

A küszöbértékeket úgy alakították ki, hogy iránymutatást adjanak a jogalkalmazás számára és ne értékeljék sem az összefonódásban részt vevő felek piaci pozícióit, sem a művelet hatását. Ennek megfelelően a felek tevékenységének összes területéről származó forgalmat és így az erre szánt erőforrásokat tartalmazzák. A küszöbértékek tisztán mennyiségiek, csupán a forgalom kiszámításán alapulnak a piaci részarány vagy más kritériumok helyett. Egyszerű és objektív mechanizmust kívánnak biztosítani, amelyet az összeolvadásban részt vevő cégek könnyen tudnak kezelni, és így meg tudják határozni, hogy ügyletük közösségi léptékű és ezáltal bejelentésköteles-e a Bizottság felé¹²⁹.

A küszöbértékek ilyen meghatározása relatív átláthatóságot teremt – leszámítva a később ismertetett számítási nehézségeket –, de közel sem igazságos, ugyanis az egyes szektorokban az adott szektor sajátosságaiból adódó különbségek miatt más-más piaci pozíciót jelent ez az egy mutatószám.

¹²⁸ 139/2004/EK rendelet, 1. cikk (2) bek.

¹²⁹ Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény 128. pontja

A jövőben a közösségi mérték más módon történő meghatározása elgondolkodtató kérdés lehet a jogalkotó számára.

IV. AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG SZEREPE AZ ÖSSZEFONÓDÁS ELLENŐRZÉS SORÁN

1. Az Európai Bizottság kizárólagos kompetenciája

Az Európai Unió jogrendje szerint a Bizottságnak kizárólagos jogköre van, hogy a közösségi léptékű összefonódásokat értékelje. Azon túl – mint ahogy a korábbiakban már vizsgáltuk –, hogy önmagában a közösségi lépték, például az éves forgalom meghatározás is számos bizonytalansági elemet hordoz és nehézségbe ütközik, a Bizottság tevékenysége, magatartása hordozza a legtöbb bizonytalansági tényezőt. A Bizottság hozza meg az összefonódásokra vonatkozó határozatokat, amelyet egy hosszadalmas eljárás előz meg, amely számos bizonytalansági tényezőt hordoz.

A Bizottság döntéshozatala során nemcsak a Rendelet értelmezése kapcsán merülhetnek fel problémák, hanem a versenyre vonatkozó, tudományos, versenyjogi elméletek ütközése is megjelenik a határozatokban. Ugyancsak számos esetben vitatható a Bizottság jogértelmezése (és általában ez a legfőbb vita tárgya), hogy az adott összefonódás milyen hatással lenne a versenyre. Ennek meghatározása egy olyan komplex folyamat segítségével lehetséges csak, amely önmagában is számos bizonytalansági tényezőt hordozhat, amelyek közül a leglényegesebb a Bizottság által alkalmazott jogértelmezés, amely sokszor ellentétes a vállalkozásoknak és a versenyre gyakorolt hatásra vonatkozó elképzelésével.

A Bizottságot az Európai Bíróság is többször elmarasztalta, mert helytelenül értelmezte a piacra gyakorolt verseny hatását. Ilyen volt például az *Airtours-ügy*, amelyben a Bizottság azt kifogásolta, hogy a piaci szereplők száma négyről három főre csökken, azonban a Bizottság érvelése elbukott a Bíróság előtt¹³⁰. Az ügyben az *Airtours* utazásszervezéssel foglalkozó egyesült

¹³⁰ Az Elsőfokú Bíróság T 342/99. sz. *Airtours plc. kontra Bizottság* ügyben hozott ítélete [EBHT 2002, II. 2585. o.]

királyságbeli részvénytársaság nyilvános ajánlattétel útján kívánta megvásárolni a szintén turizmussal – gépjármű kölcsönzéssel, charter járatok üzemeltetésével – foglalkozó First Choice egészét. A Bizottság tiltó határozatát az Elsőfokú Bíróság ízekre szedte. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság sorozatos hibákat követett el a tervezett koncentráció értékelése során. Hibásan állapította meg a kollektív dominanciát, melynek hatásaként a verseny jelentősen korlátozódott volna.

Egyedül az összefonódás-ellenőrzési rendeletet kell alkalmazni a Rendelet hatályában meghatározott¹³¹ összefonódásokra, kivéve az olyan közös vállalatokkal összefüggésben, amelyek nem közösségi léptékűek, és amelyek célja vagy hatása a függetlennek megmaradó vállalkozások versenymagatartásának egyeztetése.

A Rendelet kimondja, hogy kizárólag a Bizottság rendelkezik hatáskörrel az e Rendeletben előírt határozatok meghozatalára, és hogy ezt a döntés kizárólag az Európai Közösségek Bírósága bírálhatja felül¹³². (Ezen belül az Elsőfokú Bíróság jár el versenyjogi ügyekben.) A rendelet továbbá deklarálja, hogy a tagállamok nem alkalmazhatják versenyjogi nemzeti jogszabályaikat közösségi léptékű összefonódásra¹³³.

Az összefonódás-ellenőrzési rendelet úgynevezett „egyablakos rendszert” (*one-stop-shop*) alakít ki, amely azt mondja ki, hogy az összefonódással érintett felek kizárólag egy versenyhatóság hatáskörébe tartoznak. Ez a rendszer azt hivatott elkerülni, hogy számos párhuzamosan futó vizsgálat induljon meg különböző államok versenyhatóságainál egyszerre.

Létezik azonban egy másik fontos elv a közösségi jogban, amely leronthatja az összefonódás-ellenőrzési rendelet hatályát: ez a *szubszidiaritás* elve. „Az e rendeletben elfogadandó rendelkezéseket olyan jelentős szerkezeti változtatásokra kell alkalmazni, amelyek piacra gyakorolt hatása túllép az egyes tagállamok országhatárain. Ezeket az összefonódásokat, főszabály szerint kizárólag közösségi szinten, az „egyablakos” rendszert alkalmazva,

¹³¹ 139/2004/EK rendelet 3. cikke

¹³² 139/2004/EK rendelet 21. cikk (2) bek.

¹³³ 139/2004/EK rendelet 21. cikk (3) bek.

kell felülvizsgálni. Az e rendelet által nem szabályozott összefonódások elvileg a tagállamok hatáskörébe tartoznak”¹³⁴. Tehát, mint ahogy a Rendelet 8. Preambuluma is kimondja, egyes kérdések elbírálása tagállami hatáskörbe tartozhat. Ezáltal, ha egy összefonódás nem tartozik a rendelet hatálya alá, az adott tagállam versenyhatósága lesz jogosult eljárni, az adott tagállam nemzeti összefonódás-ellenőrzési szabályai alapján.

Számos kritika éri a Rendeletet a hatáskörök kialakítása vonatkozó szabályok miatt. Az egyik legfontosabb probléma és az egyik legvitatottabb kérdés az, hogy vajon helyes-e, hogy a Bizottság hatáskörét – alapesetben – pusztán az éves árbevétel alapján határozza meg a Rendelet. Hiszen a Bizottságnak valóban a legfontosabb összefonódások vizsgálatára kell összpontosítania az erejét, azonban pusztán az éves árbevétel alapján történő meghatározás nem mindig helyes. Elképzelhető ugyanis, hogy kisebb értékű összefonódások is jelentős hatással lehetnek az Európai Unió közös piacán a versenyre, és előfordulhat az is, hogy nagyobb értékű összefonódás sem fogja negatívan befolyásolni a versenyt.

2. A Bizottság kompetenciájának meghatározásának kritikái

Annak, hogy az éves árbevétel alapján határozták meg a Bizottság hatáskörét, egyik legfontosabb előnye, hogy a vállalkozások és a hatóságok gyorsan és egyértelműen el tudják dönteni, hogy egy összefonódás a közösség hatálya alá tartozik-e¹³⁵.

Megállapíthatjuk, hogy ez a küszöbérték meglehetősen magas összegben lett meghatározva. A tagállamoknak érdekében áll, hogy ez így is maradjon, hiszen e küszöbérték alatt esetek vonatkozásában a tagállamok megőrzik befolyásukat, amely a gazdaság- és iparpolitika szabályozásában fontos eszköz maradhat.

¹³⁴ 139/2004/EK rendelet (8) Preamb.

¹³⁵ Kritikai észrevételek a KASSAMALI, R. A.: *From Fiction to Fallacy: Reviewing the EC Merger Regulation's Community-Dimensions Thresholds in the light of Economics and Experience in Merger Control*, 21 EL Rev., Competition Checklist 89, 1996. 98-114. oldalain található.

Az első összefonódás-ellenőrzési rendelet óta a Bizottság folyamatosan próbálja ezt a küszöbértéket lejjebb szorítani, de a tagállamok ellenálltak. A Bizottság ezirányú törekvése az összefonódás-ellenőrzési rendelet első nagyobb reformjakor, 1996–97-ben is kudarcba fulladt¹³⁶, különösen Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság ellenállása miatt. A Bizottságnak így is sikerült elérnie, hogy a 139/2004/EK rendelet 1. cikke kiegészüljön egy (3) bekezdéssel, mely szerint egy összefonódás, amely nem éri el a 139/2004/EK rendelet 2. cikke szerinti küszöbértékeket (alapeset), mégis közösségi léptékű, ha, azaz a Bizottság hatáskörébe tartozik elbírálni, ha

- a) az összes érintett vállalkozás összevont teljes világméretű forgalma meghaladja a 2,5 milliárd eurót;
- b) legalább három tagállam mindegyikében az összes érintett vállalkozás összevont teljes forgalma meghaladja a százmillió eurót;
- c) a b) pont alapján számításba vett legalább három tagállam mindegyikében legalább két érintett vállalkozás mindegyikének a teljes forgalma meghaladja a 25 millió eurót; és
- d) legalább két érintett vállalkozás mindegyikének a teljes közösségi szintű forgalma meghaladja a százmillió eurót.

Ez az új bekezdés tartalmaz még egy kivételt, amely szerint mégis a tagállamok hatáskörében marad egy összefonódás vizsgálata és értékelése, ha az érintett vállalkozások mindegyike teljes közösségi szintű forgalmának több mint kétharmadát egy és ugyanazon tagállamban éri el. Ebben az esetben a tagállami versenyhatóság jogosult eljárni, az adott nemzeti versenyjogi szabályok alapján. A fenti szabályozás alapján várható lett volna, hogy növekszik a Bizottság által elbírálandó ügyek száma. Azonban nem így

¹³⁶ Európai Bizottság, Merger Review: Comments on the Green Paper by Associations, COM(96)313 final

történt, a szabályozás ellenére mégsem növekedett jelentősen a közösségi hatály alá tartozó ügyek száma¹³⁷.

A Bizottságnak a 2001-2003-as reformok során nem sikerült elérnie, hogy a küszöbértékek csökkenjenek, azonban két olyan út lehetőségét teremtette meg, amely segítségével a Bizottság kizárólagos hatáskörét lehet biztosítani.

A Rendelet 3. cikkében meghatározott olyan összefonódásra tekintettel, amely a rendelet 1. cikke értelmében véve nem közösségi léptékű, és legalább három tagállam nemzeti versenyjoga szerint felülvizsgálható, az érintett személyek és vállalkozások a hatáskörrel rendelkező hatóságokhoz történő bármely bejelentést megelőzően indoklással ellátott beadványokkal tájékoztathatják a Bizottságot arról, hogy az összefonódást a Bizottságnak kellene megvizsgálnia. A Bizottság e beadványt haladéktalanul továbbítja az összes tagállamnak. Az összefonódás megvizsgálására saját nemzeti versenyjoga értelmében hatáskörrel rendelkező bármely tagállam az indoklással ellátott beadvány átvételétől számított 15 munkanapon belül kinyilváníthatja egyet nem értését az ügy áttételére vonatkozó kérelmet illetően.

Amennyiben a 15 munkanapos időszakon belül legalább a tagállamok egyike kinyilvánította egyet nem értését, az ügy nem tehető át. A Bizottság haladéktalanul tájékoztatja az összes tagállamot és az érintett személyeket vagy vállalkozásokat az ilyen egyet nem értésről.

Ha 15 munkanapon belül a tagállamok egyike sem nyilvánította ki egyet nem értését, az összefonódást közösségi léptékűnek kell tekinteni, tehát egyik tagállam sem alkalmazhatja nemzeti versenyjogát az összefonódásra¹³⁸.

A fenti szabályozás lehetővé tette az összefonódni szándékozó feleknek, hogy a Rendelet és így a közösségi szabályok alkalmazását biztosítsák a nemzeti szabályozással szemben. Felfoghatjuk úgy is, hogy ez egy olyan utat teremtett, amely segítségével megkerülték a tagállamokat, és

¹³⁷ EC Commission, Report to the Council on the Application of the Merger Regulation Thresholds, COM(2000)399 final

¹³⁸ 139/2004/EK rendelet 4. cikk (5) bek.

így mégis lehetséges, hogy alacsonyabb éves forgalommal bíró vállalkozások fúziójának elbírálása is közösségi kompetenciába kerüljön. Másrészt meg kell azt is jegyezni, hogy az összeolvadni szándékozó feleknek a kötelessége, hogy az adott – mind Európai Unión beleül, mind Európai Unión kívüli – versenyhatóságoknál bejelentést tegyenek az összefonódás előtt, minden olyan országban, ahogyan tevékenységet fejtenek ki és a nemzeti jog küszöbszáma alapján a fúzió engedélyköteles. Az előbb vizsgált szabály lehetővé teszi, hogy csökkentse, illetve hogy csak egy bejelentéshez kösse a szükséges engedélyezési eljárást. Ezáltal csökkenthetők az eljárások költségei, tekintettel arra, hogy minden egyes engedélyezési eljárásához más és más dokumentumokat kell csatolni a különböző államokban, a több eljárás több jogi tanácsadói díjat jelent, amely több eljárás esetén jelentősen emelkedhet, illetve többszöröződhet.

Létezik egy másik út is arra, hogy a Rendelet hatálya alá kerüljenek az egyes, alapvetően nemzeti dimenziójú fúziók. Ahhoz, hogy a Bizottság bírálja el ezeket az összeolvadásokat, hogy a tagállamok kérjék az összefonódások Bizottság általi felülvizsgálatát.

3. Kivételek az egyablakos rendszer alól

Két kivételt találhatunk azon szabály alól, hogy a Bizottság hatálya alá tartozik minden közösségi dimenziójú összefonódás elbírálása. Az első kivétel az úgynevezett „*német klauzulában*” testesül meg, mely szerint a nemzeti versenyhatóságok kérhetik, hogy egy közösségi hatályú összefonódását egy tagállam bírálja el, amennyiben a kérelmező tagállam piacára jelentős hatással bír. Ez az lehetőséget az értekezés egy későbbi fejezetében részletesen vizsgáljuk majd.

Érdemes megjegyezni, hogy a jelentős eltérés tapasztalható az 1989-es összefonódás-ellenőrzési rendelet és a hatályos szabályok között. Míg a korábbi szabályok szerint a tagállamnak azt kellett bizonyítania, hogy az összefonódás által domináns pozíció jön létre a kérelmező tagállamban, addig

a hatályos szabályok szerint elég, ha azt bizonyítja, hogy jelentős hatással van a versenyre az adott tagállamon belül.

A „*német klauzula*” néven elhíresült elnevezés onnan ered, hogy Németországnak van az egyik legfejlettebb nemzeti szabályozási rendszere az összefonódásokra vonatkozóan és a német kormány kifejtette azon aggodalmát, hogy a hatályos európai versenyjogi szabályok leronthatják a német piac versenyjogi védelmét.

A második kivétel az egyablakos rendszer alól az, hogy Rendelet lehetővé teszi egy összefonódás tagállami versenyhatóság által történő vizsgálatát a tagállam közérdekére való hivatkozásával.

A Rendelet kimondja, hogy a tagállamok a jogos érdekek védelmére megfelelő intézkedéseket hozhatnak, ha ezek az érdekek a közösségi jog általános elveivel és egyéb rendelkezéseivel összhangban állnak. A Rendelet továbbá kimondta, hogy a közbiztonságot, a média pluralitását és a prudenciális szabályokat jogos érdekeknek kell tekinteni.

Az érintett tagállam köteles bármely egyéb közérdekről a Bizottságot tájékoztatni, és a Bizottságnak azt a közösségi jog általános elveivel és egyéb rendelkezéseivel való összeegyeztethetőségének kiértékelése után el kell ismernie, mielőtt a fentiekben említett intézkedések meghozatalára sor kerülhetne. A fent említett tájékoztatást követő 25 munkanapon belül a Bizottság az érintett tagállamot tájékoztatja határozatáról¹³⁹.

Ezek a kivételek a tagállamok alapvető nemzeti érdekeinek védelmét szolgálják. Erre példa lehet például, ha egy hadianyagokat gyártó cég felett, amely egy adott tagállam területén található, egy ellenséges ország vállalata szerez befolyást. Ugyancsak ez a szabály vonatkozhat speciális esetekben egyes államokban a média prularizmusának biztosításának érdekében. Egyéb esetekben is elképzelhető, hogy a közérdekre való tekintettel a tagállam kérelmezheti az adott ügy elbírálását, azonban a tagállam addig nem járhat el, amíg a Bizottság nem állapítja meg, hogy a tagállam kérelme a közérdekre vonatkozóan jogos. A tagállamok azonban nem gátolhatják meg a közérdekre

¹³⁹ 139/2004/EK rendelet 21. cikk

hivatkozva az egyes összefonódásokat, amíg a Bizottság nem állapítja meg, hogy a kérdés elbírálása a tagállam hatáskörébe tartozik. Ezt az elvet az Európai Bíróság is megerősítette¹⁴⁰. Ugyanez igaz fordítva is, azaz ha a Bizottság nem járul hozzá egy összefonódás létrejöttéhez, akkor a tagállamok nem járulhatnak hozzá a fúzió létrejöttéhez, a közérdekre való hivatkozással.

A Rendelet 2. cikkében szereplő „gazdasági és technikai érdekekre” való hivatkozás nem elégséges, hogy a tagállamok a Rendelet 21. cikk (4) bekezdésére hivatkozva eljárjanak. Ugyancsak a részleges – nem az egész tagállamot alapvetően érintő – közérdek is kevés ahhoz, hogy a tagállamok erre hivatkozva eljárhassanak. Erre jó példa lehet például a *Lyonaise des Eaux SA/Nothumbrain Water Group*-ügy¹⁴¹. A Bizottság ebben az esetben jóváhagyta az Egyesült Királyság érvelését, hogy a vízszolgáltató társaságok olyan természetes monopóliumot képeznek, amelyekre speciális szabályozás megengedhető. Bár az akkor hatályos szabályozás az Egyesült Királyságban nem volt ellentétes a közösségi joggal, de e szabályokat nem lehet kiterjesztő jelleggel értelmezni. Megállapították azt is, hogy a szabályos arányos, nem diszkriminatív, összhangban van a közösségi joggal, és bármilyen további szabályozás e feltételeknek meg kell hogy feleljen¹⁴².

4. A kiszámíthatóság növelése az előzetes bejelentéssel

a) Az összefonódások előzetes bejelentése

A hatáskörrel rendelkező hatóság meghatározása az egyik leglényegesebb kérdés az összefonódás bejelentése előtt. A bejelentés előtt meg kell határozni az összefonódó vállalatok éves forgalmát és az összefonódással érintett piacokat. Annak meghatározása, hogy az Európai Unió versenyhatósága, azaz a Bizottság, vagy egy tagállam versenyhatósága a

¹⁴⁰ Az Európai Bíróság C-42/01. sz. Portugál Köztársaság kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2004. június 22-én hozott ítélete [EBHT 2004., I-6079. o.]

¹⁴¹ Case IV/M.567 *Lyonaise des Eaux SA/Nothumbrain Water Group*, 1995. március 29.

¹⁴² Case IV/M.567 *Lyonaise des Eaux SA/Nothumbrain Water Group*, 1995. március 29., a határozat 5-7. pontja

megfelelő hely az adott összefonódás elbírálására az egyik esszenciális kérdés. Mint már vizsgáltuk, elképzelhető, hogy egy összefonódás csak egy tagállam versenyhatóságához fog tartozni, elképzelhető az a helyzet is, hogy több tagállam versenyhatósága is kompetenssé válhat az ügyben, valamint az is elképzelhető, hogy kizárólag a Bizottság hatáskörébe fog tartozni az ügy elbírálása.

A gazdasági társaságok számára lényeges, hogy már az összefonódás-engedélyezési kérelem benyújtása előtt tisztában legyenek azzal, hogy melyik versenyhatóság lesz az ő esetükben kompetens az ügy elbírálására, akár a nemzeti versenyhatóság, akár a Bizottság legyen az. Ezért a kompetens, hatáskörrel rendelkező versenyhatóság meghatározása lényeges kérdés. Arra, hogy meghatározzák a hatáskörrel rendelkező versenyhatóságot, már a kérelem benyújtása előtt lehetőség van. A Rendelet 4. cikke lehetővé tesz az összefonódások előzetes bejelentését.

A 4. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a közösségi léptékű összefonódásokat a Bizottságnál az összefonódás végrehajtása előtt, a megállapodás megkötését, a nyilvános ajánlat közzétételét, vagy az irányítást megalapozó részesedés megszerzését követően kell bejelenteni. A bejelentést akkor is meg lehet tenni, ha az érintett vállalkozások bizonyítják a Bizottságnak jóhiszemű szerződéskötési szándékukat, vagy nyilvános ajánlat esetén az ajánlattételi szándék nyilvános közzétételekor, feltéve, hogy a szándékolt megállapodás vagy nyilvános ajánlat közösségi léptékű összefonódást eredményez¹⁴³.

Összeolvadásból, vagy a közös irányítás 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett megszerzéséből¹⁴⁴ létrejött összefonódást, esettől függően vagy az összeolvadó feleknek, vagy a közös irányítást szerzőknek együttesen kell bejelenteniük. Minden más esetben a bejelentést az a személy

¹⁴³ 139/2004/EK rendelet 4. cikk (1) bek. második albekezdés

¹⁴⁴ 139/2004/EK rendelet (3) cikk 1. bek. b) pontja: „Egy vagy több személy, amely már irányít legalább egy vállalkozást, vagy egy vagy több vállalkozás akár értékpapírok vagy eszközök vásárlásával, akár szerződéssel vagy más úton, közvetlen vagy közvetett irányítást szerez egy vagy több más vállalkozás egésze vagy része felett.”

vagy vállalkozás köteles megtenni, amely egy vagy több vállalkozás egésze vagy része felett irányítást szerez¹⁴⁵.

b) Az összefonódás bejelentése

Az összefonódást tervező feleknek erre vonatkozó tervüket előzetesen be kell jelenteniük a Bizottsághoz. Az összefonódás mindaddig nem jöhet létre, amíg a Bizottság nem engedélyezi az adott összefonódást.

Itt is találkozunk két fő kivétellel. Először is a Rendelet kimondja, hogy a nyilvános vételi ajánlatok vagy tőzsdei értékpapírügyletek esetén, ha az irányítást több eladótól szerzik meg, akkor a Rendelet nem áll a tranzakció útjába, viszont az összefonódást haladéktalanul be kell jelenteni a Bizottságnak, ha a szerző fél nem gyakorolja az adott értékpapírokhoz kapcsolódó szavazati jogot, vagy csak befektetése teljes értékének megóvására gyakorolja azokat¹⁴⁶.

A Bizottság azonban kérelemre mentesítheti az irányító befolyást megszerző felet a szavazati jogok korlátozására vonatkozó szabályok alól. A mentesítés iránti kérelemnek indokolást kell tartalmaznia. A kérelemről való döntés során a Bizottság figyelembe veszi többek közt a felfüggesztés hatásait az összefonódással érintett egy vagy több vállalkozásra, vagy harmadik személyre, és azt, hogy az összefonódás mennyiben fenyegeti a versenyt. A hatékony verseny feltételeinek biztosítása érdekében a mentesítést feltételekhez és kötelezettségekhez lehet kötni. A mentesítést kérelmezni, és megadni bármikor, még a bejelentés megtétele előtt vagy az ügylet után is lehet¹⁴⁷.

¹⁴⁵ 139/2004/EK rendelet 4. cikk (2) bek.

¹⁴⁶ 139/2004/EK 7. cikk (2) bek.

¹⁴⁷ 139/2004/EK rendelet 7. cikk (3) bek.

5. Bizonytalansági tényezők az I. és a II. fázisú vizsgálat során

a) Az eljárás megindítása és a határozatok meghozatalának határideje – az I. fázisú vizsgálat

A jogbiztonság és a gazdasági élet működése szempontjából fontos, hogy előre látható módon, kiszámítható határidőn belül határozat szülessen az ügyben, akár kedvező, akár kedvezőtlen ez a döntés. A Rendelet szigorú határidőket ír elő a összefonódás-ellenőrzési eljárásoknál, amelyeket bizonyos esetekben lehet csak meghosszabbítani. Sajnos a Rendeletben szereplő határidők még mindig túlságosan hosszúak, hiszen a gazdasági életben hosszú, függő helyzetet teremtenek, amelyek károsan érintik a vállalkozásokat. Egy tartósan bizonytalan helyzet, hosszadalmas eljárás például kedvezőtlenül befolyásolhatja a részvények piaci értékét.

A vállalkozások bejelentését követő naptól számított 25 munkanapon belül a bizottságnak határozatot kell hoznia arra vonatkozóan, hogy a kérdés a Bizottság hatáskörébe tartozik-e, illetve a Bizottság ez idő alatt megállapíthatja, hogy a tervezett összefonódással kapcsolatban nem merül fel komoly kétely afelől, hogy e tranzakció eredményeként létrejövő összefonódás összeférhető e a közös piaccal.

A 25 napos határidő a bejelentés kézhezvételét követő munkanapon kezdődik, vagy ha a bejelentésben szolgáltatandó információ hiányos, a hiánytalan információ kézhezvételét követő munkanapon.

Ez az időtartam 35 munkanapra hosszabbodik, ha a Bizottsághoz egy tagállamtól kérelem érkezik, vagy ha az érintett vállalkozások az összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetőségének megteremtése érdekében kötelezettségeket vállalnak¹⁴⁸.

A Bizottság azt is megállapíthatja e 25 munkanapon (illetve 35 munkanapon) belül, hogy komoly kételyei – a Rendelet megfogalmazása szerint: „súlyos kétségei” – merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a tervezett összefonódás összeférhető e a közös piaccal.

¹⁴⁸ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (1) bek.

b) A II. fázisú vizsgálat problémái

Amennyiben e komoly kétely felmerül, az úgynevezett II. fázisú vizsgálatra kerül sor, amely során a Bizottság az összefonódás hatásait sokkal mélyebben vizsgálja¹⁴⁹.

A II. fázisú vizsgálat maximális időtartama 90 munkanap. Ez az időtartam 105 munkanapra hosszabbodik meg, ha az érintett vállalkozások az összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetőségének megteremtése érdekében kötelezettségeket vállalnak, kivéve ha e kötelezettségeket az eljárás megindítását követő 55 munkanapon belül vállalják¹⁵⁰. Itt különösen szembeötlő, hogy az akár 105 munkanapos határidő rendkívül hosszú a vállalkozások számára, mert túl hosszú bizonytalan időszakot teremt a számukra. Az érem másik oldala viszont, hogy vajon elég-e ez az időszak egy ilyen komplex vizsgálat lefolytatására, ugyanis a komplex gazdasági elemzések hosszú időt vehetnek igénybe. A túl rövid időn belül meghozott határozatok felületes eredményeket hozhatnak, amelyeket a Bíróság több esetben is kétségbe vont, mint ahogy azt majd bemutatjuk. Tehát a rövid eljárási határidőket kell a szakmaisággal és a jogbiztonság kritériumával összhangba hozni, ami nem egyszerű feladat.

Az időtartamok akkor is meghosszabbodnak, ha bejelentést tevő felek ezt kérelmezik a II. fázisú vizsgálati eljárás megindulását követő 15 munkanapon belül. A bejelentést tevő felek ezt csak egyszer kérelmezhetik.

Az eljárás megindítása után a határidőket a Bizottság a bejelentést tevő felek egyetértésével bármikor meghosszabbíthatja. Az e szabály szerinti hosszabbítás vagy hosszabbítások teljes tartama nem lépheti túl a 20 munkanapot¹⁵¹.

¹⁴⁹ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (2) bek.

¹⁵⁰ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (3) bek., első albekezdés

¹⁵¹ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (3) bek., második albekezdés

A Bizottságnak a II. fázisú vizsgálat végén határoznia kell arról, hogy engedélyezi-e vagy megtiltja az összefonódást¹⁵². Amennyiben a Bizottság a fenti szabályok alapján nem hoz határozatot a határidőn belül, akkor úgy kell tekinteni, mint ha az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánították volna¹⁵³. Ez a szabály meglehetősen nagy nyomás alatt tartja a Bizottságot, hogy határidőn belül hozza meg a szükséges döntéseket, azonban a határidők betartása a jogbiztonság és a gazdasági élet biztonsága érdekében elengedhetetlen. Ha gazdasági szempontból közelítjük meg a helyzetet, egy több mint száznapos határidő által teremtett függő helyzet már önmagában hátrányosan érintheti a az érintett vállalkozásokat.

A vállalkozások érdekeltek abban, hogy már az összefonódás bejelentése előtt felvegyék a kapcsolatot a Bizottsággal, hogy „kipuhatolják” a várható döntést az adott ügyben. Ezáltal mind a Bizottság, mind a vállalkozások időt nyernek, hogy jobban felkészülhessenek, előkészíthessék az ügyüket. Ez a kíváncsi fogalmazódik meg a Bizottság Versenyjogi Főigazgatóságának a vállalkozások összefonódására vonatkozó legjobb gyakorlatokat (*Best Practices*) összefoglaló kiadványában is¹⁵⁴.

A korábbi, 4064/89/EGK rendelet összefonódás-ellenőrzési rendelet alapján alapesetben egy hónapja volt a Bizottságnak meghozni a határozatát, és egy hónaptól hat hónapig terjedő időtartam állt rendelkezésére, ha a vállalkozás kötelezettségeket vállalt¹⁵⁵.

Meglehetősen nehéz lehetett a Bizottságnak ennyire rövid idő alatt alaposan megvizsgálnia az összefonódás hatásait. Ezt látjuk a *SEB/Moulinex*¹⁵⁶-ügyben is, amelyből kiderül, hogy milyen nehéz az I. fázisú vizsgálatban egzakt határozatot hoznia a Bizottságnak.

A *SEB* az egyik a legnagyobb kis háztartási eszközöket gyártó vállalat, olyan globális márkák tulajdonosa, mint például a *Tefal* vagy a *Rowenta*. A

¹⁵² 139/2004/EK rendelet 8. cikk

¹⁵³ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (6) bekezdés

¹⁵⁴ DG Competition, *Best Practices on the Conduct of EC Merger Control Proceedings*, 5-15. bekezdések, elérhető: <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf> [2009.04.02.]

¹⁵⁵ 4064/89/EGK rendelet 10. cikk (1) bek.

¹⁵⁶ COMP/M.2621, *SEB/Moulinex*, 2002. január 8.

Moulinex szintén francia vállalat, amely a *SEB* legnagyobb ellenfele volt. Mind a két cég kávéfőzőket, kézi mixereket, vasalókat, vízforralókat és hasonló kisgépeket gyárt. 2002 januárjában a Bizottság a francia versenyhatósághoz utalta az ügy azon részét, melyben az összefonódás francia piacra gyakorolt hatását kell vizsgálni. A Bizottság az Európai Unió öt másik tagállamára vonatkozóan feltétel nélkül jóváhagyta és kilenc tagállam vonatkozásában feltételhez kötötte az összefonódást. A *Philips*-ügyben¹⁵⁷ és a *BabyLiss*-ügyben¹⁵⁸ a két cég megtámadta az Elsőfokú Bíróság előtt a Bizottság *SEB/Moulinex* ügyben hozott határozatát a döntés megsemmisítése céljából, arra alapozva, hogy a Bizottság úgy fogadta el a *Seb/Moulinex* páros által felkínált kötelezettségvállalásokat, hogy nem vizsgálta meg azokat kellően alaposan, tovább egyes országokban feltételek nélkül engedélyezte a fúziót. A *BaByliss* az eljárás során azt hozta fel, hogy a Bizottság nem vizsgálta meg kellő mértékben a kötelezettségvállalások hatásait Spanyolország, Olaszország, az Egyesült Királyság és Írország esetében. Az Elsőfokú Bíróság felülvizsgálta a Bizottság értelmezését és feltárta a Bizottság vizsgálatának a hiányosságait. A Bíróság megállapította, hogy a Bizottság hibákat követett el piaci elemzései során. A hibák az érintett piacra vonatkozó közgazdasági elemzések során következtek be. Az érintett vállalat végülis ennek hatására úgy döntött, hogy önként módosítja a rá vonatkozó kötelezettségeket a Bíróság iránymutatásának megfelelően. A Bizottság nyilvánvalóan azért hibázott, mert az I. fázisú vizsgálatban rendelkezésére álló idő – különösen ha ilyen rendkívül összetett közgazdasági piacelemzéseket kíván meg egy ügy – rövidnek bizonyult.

Az Elsőfokú Bíróság szerint ráadásul a Bizottság nem támasztotta alá megfelelő érvekkel azt az álláspontját, hogy az öt tagállam piacán feltétel nélkül engedélyezte a fúziót. A bírósági ítélet után a Bizottság alaposabban megvizsgálta a piacokat, különösen az egyes piacokon lévő versenytársak

¹⁵⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-119/02. sz., Royal Philips Electronics NV kontra Európai Bizottság ügyben 2003. április 3-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-1433. o.]

¹⁵⁸ Az Elsőfokú Bíróság T-114/02. sz., BaByliss S.A. kontra Európai Bizottság ügyben 2003. április 3-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-1279. o.]

forgalmára és termékkínálatára tért ki. A vizsgálat végül megállapította, hogy a SEB csoport sem erőfölény létrehozásával, sem annak megerősítésével nem kerül domináns pozícióba az érintett piacokon.

Mint láthattuk, az új szabályozás sem növelte a rendelkezésre álló határidőket az I. fázisú vizsgálat során. (Mint fentebb már bemutatásra kerül: 25, illetve 35 munkanap.) Azáltal, hogy a határidők nem növekedtek, ez a jogbiztonság szempontjából jórészt pozitívnak tekinthető, azonban más szemszögből megközelítve ez a határidő egyes komplex ügyekben kevésnek is bizonyulhat és ezáltal vitatható határozatok születhetnek. Ez azonban inkább szervezési és „európai közigazgatási” kérdés. A Bizottság Versenyjogi Főigazgatóságának elég felkészültnek kellene lenni ahhoz, hogy az adott ügyeket a legjobb szakértelemmel határidőre elbírálja. Azonban a Versenyjogi Főigazgatóság kapacitásai is végesek, így bizonyos esetekben felmerülhet a gyanú, hogy a korlátozott erőforrások, és a – komplex ügyekhez képest – szűk eljárási határidők miatt vitatható döntések születtek.

c) **Információkérés**

A vizsgálat első fázisában a Bizottság információkat gyűjt, így szerződéseket kérhet be a bejelentésben szereplő vállalatok vetélytársaitól és ügyfeleitől, hogy képes legyen eredményesen megállapítani az összefonódás valós hatását az érintett piacon. A Bizottság az összefonódás-ellenőrzési rendeletből fakadó feladatainak végrehajtásához szükséges valamennyi információt egyszerű kérelemmel vagy határozattal igényelheti az érintett személyektől, valamint vállalkozásoktól és vállalkozások társulásaitól.

A személyeknek, vállalkozásoknak vagy vállalkozások társulásainak küldött, információra vonatkozó egyszerű megkeresésében a Bizottság megjelöli a megkeresés jogalapját és célját, meghatározza a kért információt és a szolgáltatására nyitva álló határidőt, valamint a téves vagy félrevezető információ szolgáltatásáért előírt szankciókat¹⁵⁹.

¹⁵⁹ 139/2004/EK rendelet 14. cikk

Amikor a Bizottság határozatban kér személyeket, vállalkozásokat vagy vállalkozások társulásait információszolgáltatásra, megjelöli kérelmének jogalapját és célját, meghatározza a kért információt és a szolgáltatására nyitva álló határidőt. Megjelöli az előírt szankciókat, és kiszabja a kényszerítő bírságot, vagy megjelöli a kényszerítő bírság lehetőségét¹⁶⁰, továbbá utal a határozat bíróság előtti megtámadásának lehetőségére is.

A kért információt vállalkozások esetében azok tulajdonosai vagy képviselői, jogi személyek, társaságok, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező társulások esetében a képviselőikre jogszabály vagy az alapszabály által felhatalmazott személyek szolgáltatják az érintett vállalkozások nevében. (A kellően felhatalmazott személyek ügyfelek nevében információt szolgáltathatnak. Utóbbiak teljes felelősséggel tartoznak, ha a szolgáltatott információ helytelen, hiányos vagy félrevezető.)

A Bizottság a határozatának egy példányát haladéktalanul továbbítja azon tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságainak, amelynek területén a személy lakóhelye vagy a vállalkozás, illetve a vállalkozások társulásának székhelye található, valamint az érintett tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságának. A tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságának külön kérelmére a Bizottság továbbítja a bejelentett összefonódásokra vonatkozó információ iránti egyszerű kérelem egy példányát.

A Bizottság kérelmére a kormányok és a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai továbbítják számára a Rendeletből származó feladatai végrehajtásához szükséges valamennyi információt.

A Bizottság a Rendeletből származó feladatai végrehajtásának érdekében, vizsgálat tárgyához kapcsolódó információgyűjtés céljából bármely természetes, vagy jogi személyt meghallgathat, aki e meghallgatásba beleegyezik. A meghallgatás kezdetén, amely történhet telefonon vagy más elektronikus eszköz útján is, a Bizottság megjelöli a meghallgatás jogalapját és célját.

¹⁶⁰ 139/2004/EK rendelet 15. cikk

Amennyiben a meghallgatás nem a Bizottság helyiségében, vagy nem telefonon vagy más elektronikus eszköz útján történik, a Bizottság előzetesen értesíti annak a tagállamnak a hatáskörrel rendelkező hatóságát, amely területén a meghallgatás történik. Az érintett tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságának kérelmére a meghallgatás lefolytatásában e hatóság tisztviselői támogatják a Bizottság tisztviselőit és az általa felhatalmazott más személyeket¹⁶¹.

A Bizottság Versenyjogi Főigazgatósága felveheti a kapcsolatot és konzultálhat más főigazgatóságokkal a Bizottságon belül. (Így például ha a közlekedési szektort érinti az adott összefonódás, akkor a közlekedésért felelős főigazgatósággal¹⁶² veszi fel a kapcsolatot.)

A határozat meghozatala előtt a határozattervezet a versenyjogi biztos elé kerül aláírásra. A Biztosok Kollégiuma adja meg a legitimációt arra vonatkozóan, hogy a Bizottság nevében a versenyjogi biztos írhatta alá, hozhatta meg a gazdasági versenyt érintő, az összefonódások ellenőrzésére vonatkozó határozatokat.

6. A II. fázisú vizsgálat

A II. fázisú vizsgálat során a Bizottság közli az összefonódni szándékozó felekkel az ügynevezett kifogásközlő nyilatkozatban (*Statement of Objectives*) azokat a tényeket és jogi álláspontot, amelyre tekintettel meg kívánja tiltani az összefonódás létrejöttét¹⁶³. A Bizottság ebben a nyilatkozatban fejt ki aggályait a tervezett összefonódás létrejöttével kapcsolatban.

A Bizottság kifogásait a bejelentő feleknek címezve írásban küldi meg. A Bizottság a kifogásközléskor kitűzi azt a határidőt, amelyen belül a

¹⁶¹ 139/2004/EK rendelet 11. cikk

¹⁶² Directorate-General for Transport

¹⁶³ 139/2004/EK rendelet 18. cikk (3) bekezdése: „A Bizottság határozatát kizárólag azon kifogásokra alapozza, amelyekkel kapcsolatban a felek meg tudták tenni észrevételeiket. Az eljárás során a védelemhez való jogot maradéktalanul tiszteletben kell tartani. Az ügy irataiba legalább a közvetlenül érintett feleknek betekintést kell biztosítani, a vállalkozások üzleti titkaik védelméhez fűződő jogos érdekeire is figyelemmel.”

bejelentő felek a Bizottságot írásban tájékoztathatják észrevételeikről. A Bizottság a többi részt vevő felet írásban tájékoztatja e kifogásokról, és a többi részt vevő fél számára is kitűzi a határidőt, amelyen belül a Bizottságot írásban tájékoztathatják észrevételeikről. A Bizottság nem köteles figyelembe venni a határidő lejártá után kapott észrevételeket.

Azoknak a feleknek, amelyeknek a Bizottság kifogásait címezte, vagy amelyeket tájékoztatott e kifogásokról, a kifogásokkal kapcsolatos észrevételeket a kitűzött határidőn belül, írásban kell benyújtaniuk. Írásbeli észrevételeikben előterjeszhetnek minden általuk ismert olyan tényt és adatot, amelyeknek védekezésük szempontjából jelentősége van, és az előterjesztett tények bizonyítékként csatolniuk kell minden vonatkozó dokumentumot. Ezenkívül javasolhatják, hogy a Bizottság meghallgasson olyan személyeket, akik alátámaszthatják ezeket a tényeket. Észrevételeiket egy eredeti példányban, tíz másolattal kell benyújtaniuk a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának címezve. Egy példányt elektronikus formában is be kell nyújtani ugyanerre a címre, a Bizottság által meghatározott formátumban. A Bizottság az írásbeli észrevételek másolatait haladéktalanul továbbítja a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak¹⁶⁴.

A Bizottságnak például 1990. szeptember 21. és 2009. április 30. között 4090 ügyet jelentettek be. Ebből 3536 esetben már az I. fázisú vizsgálat során megállapították az összeegyeztethetőséget a közös piaccal, 1376 esetben egyszerűsített eljárás során. Ebben az időszakban 188 ügy jutott el a II. fázisú vizsgálatba, ahol végül a Bizottság az esetek többségében bizonyos feltételek kikötésével – az eredeti összefonódási terv módosításával – hozzájárult az összefonódás létrejöttéhez, és csak húsz esetben tiltotta meg az összefonódást. (A többi kérelmet a bejelentők visszavonták, vagy a Bizottság a tagállami versenyhatósághoz utalta az ügyet.)¹⁶⁵.

Egyes szerzők magasztalják az új összefonódás-ellenőrzési rendelet hatékonyságát, így például az Egyesült Királyságban a Lordok Házának

¹⁶⁴ 802/2004/EK rendelet 13. cikk (2) és (3) bekezdése

¹⁶⁵ Az ügyekre vonatkozó aktuális adatok a Bizottság Versenyjogi Főigazgatóságának honlapján találhatóak: <http://ec.europa.eu/competition/mergers/statistics.pdf> [2009.12.14.]

jelentése is¹⁶⁶. Sokan viszont úgy gondolják, hogy pusztán az a tény, hogy csak néhány összefonódást gátolt meg a Bizottság, nem jelenti azt, hogy minden tervezett összefonódás összeegyeztethető lett volna a közös piaccal, ugyanis összesen – a fent vizsgált időszakban, a vizsgált statisztika alapján – 125 összefonódás-vizsgálati kérelmet vontak vissza a felek (91-et az I. fázis során, 34-et a II. fázisban).

Ezek a szép számok még nem jelentik azt, hogy kiszámítható, egyértelmű és jó szabályokkal állnak szemben a vállalkozások Európában. A jogbiztonsággal kapcsolatos aggályaink továbbra is fennállnak. Elképzelhető ugyanis, hogy az eljárás során (vagy akár már a bejelentés előtt is) a felek számára nyilvánvalóvá válik, hogy a Bizottság szándéka szerint nem fogja engedélyezni az összefonódást. (Vagy azt látják, hogy a Bizottság olyan feltételt szabna, amelyek esetén már nem érné meg az összefonódást létrehozni). Ebből arra a következtetésre is lehet jutni, hogy a Bizottság beavatkozási aránya nagyobb, mint az amerikai versenyhatóságé¹⁶⁷. Persze nagyon nehéz a két „beavatkozási rátát” összehasonlítani, mivel a beavatkozási küszöbérték magasabb az Európai Unióban, mint az Egyesült Államokban.

7. Az egyszerűsített eljárás

Az egyszerűsített eljárás a Bizottság egy speciális eljárása. Ezzel hamarabb születhet döntés az olyan esetekben, amikor az összefonódás nem vet fel komolyabb versenypolitikai aggályokat. A Bizottság egy közleményt tett közzé¹⁶⁸ az egyszerűsített eljárásokról. Ez a közlemény lépett az egyes

¹⁶⁶ *Review of the EC Merger Regulation*, 32nd Report of the House of Lords Select Committee on the European Union, HL Paper 165, Session 2001-01, para. 21.

Elérhető:

http://www.parliament.uk/parliamentary_committees/lords_eu_select_committee.cfm [2009.04.04.]

¹⁶⁷ SHERMAN, B. – STERLING, S.: *New Trends in Merger Control: Lessons from the EU and the US*, January 2002

¹⁶⁸ A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egyes összefonódások kezelésére vonatkozó egyszerűsített eljárásról (HL C 56., 2005.03.05., 32. o.)

összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról szóló, a 4064/89/EGK tanácsi rendelet szerinti közlemény helyébe¹⁶⁹.

A korábbi fúziós rendelet alkalmazása során nyert tapasztalatok azt mutatták, hogy a bejelentett összefonódások egyes kategóriáit általában jóváhagyják anélkül, hogy bármiféle lényeges kételyek merülnének fel, feltéve hogy nem voltak különleges körülmények.

A Bizottság e közleményének az a célja, hogy iránymutatást adjon az egyszerűsített eljárásról és meghatározza azokat a feltételeket, amelyek fennállásakor a Bizottság rendszerint elfogad egy az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító, rövidített határozatot az egyszerűsített eljárás alapján, valamint iránymutatást adjon magáról az eljárásról.

Ha a közleményben szereplő minden feltétel fennáll¹⁷⁰, és nincsenek különleges körülmények, a Bizottság egy rövidített jóváhagyó határozatot fogad el az értesítéstől számított 25 munkanapon belül arról, hogy az összefonódás a közös piaccal összeegyeztethető.

A közlemény a közösségi vállalatfúziós ellenőrzést célirányosabbá és hathatósabbá teszi¹⁷¹. Ez a törekvés pozitívnak és előremutató, a jogbiztonságot szolgálja. A következőkben tekintsük át az egyszerűsített eljárásra vonatkozó egyes részletszabályokat.

a) Egyszerűsített eljárással kezelhető összefonódások

A Bizottság az egyszerűsített eljárást az összefonódások most ismerttetendő kategóriáinál alkalmazza. Az egyik lehetőség, hogy két vagy több vállalkozás közös ellenőrzést szerez egy vállalkozás felett, feltéve, hogy a vállalkozásnak nincs vagy elhanyagolható mértékű az Európai Gazdasági Térségen (EGT-n) belüli tényleges vagy tervezett tevékenysége. Ez akkor

¹⁶⁹ A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (HL C 217., 2000.07.29., 32. o.)

¹⁷⁰ A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (HL C 217., 2000.7.29., 32. o.) 5. pontja

¹⁷¹ A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (HL C 217., 2000.7.29., 32. o.) 4. pontja

fordul elő, ha a forgalom¹⁷² százmillió eurónál kevesebb az EGT területén és a közös vállalkozásnak átadott eszközök¹⁷³ teljes értéke szintén százmillió eurónál kevesebb az EGT területén¹⁷⁴.

A második lehetőség, hogy két vagy több vállalkozás összeolvad, illetve egy vagy több vállalkozás kizárólagos vagy közös ellenőrzést szerez egy másik vállalkozás felett, feltéve hogy az összefonódásban részt vevő felek egyike sem folytat ugyanazzal a termékkel vagy ugyanazzal a földrajzi piaccal kapcsolatos üzleti tevékenységet, vagy tevékenykedik olyan termék piacán, amely ahhoz a termékpiachoz képest a beszerzésekhez vagy a további feldolgozáshoz kapcsolódik¹⁷⁵.

A harmadik lehetőség, hogy két vagy több vállalkozás összeolvad, illetve egy vagy több vállalkozás kizárólagos vagy közös ellenőrzést szerez egy másik vállalkozás felett és két vagy több, az összefonódásban érintett fél folytat ugyanazzal a termékkel és földrajzi piaccal kapcsolatos tevékenységet (horizontális kapcsolatok), feltéve hogy összesített piaci részarányuk 15 %-nál kevesebb; vagy több, az összefonódásban érintett vállalkozás folytat üzleti tevékenységet olyan termék piacán, amely a beszerzés vagy a további feldolgozás révén kapcsolódik ahhoz a termékpiachoz, amelyen valamelyik, az összefonódásban érintett fél tevékenykedik (vertikális kapcsolatok), feltéve

¹⁷² - egy célvállalat közös megszerzése esetén a figyelembeveendő forgalom ennek a céltársaságnak (a közös vállalkozásnak) a forgalma,

- egy közös vállalkozás létrehozása esetén, amelyhez az anyavállalatok tevékenységükkel járulnak hozzá, a figyelembe vehető forgalom a tevékenységi hozzájárulásé,

- abban az esetben, ha új ellenőrzést gyakorló fél lép be egy meglévő közös vállalkozásba, a közös vállalkozás forgalmát és az új anyavállalat tevékenységi hozzájárulásainak forgalmát (ha van ilyen) kell figyelembe venni.

¹⁷³ A közös vállalkozás eszközeinek teljes értékét az egyes anyavállalatok legutóbbi elkészült és jóváhagyott mérlegei alapján kell meghatározni. Az „eszközök” fogalom tartalmazza: (1) mindazokat a tárgyi és immateriális eszközöket, amelyeket átvisznek a közös vállalkozásba (a tárgyi eszközökre példa a gyártóüzem, a nagy- és kiskereskedelmi üzletek és az árukészletek; az immateriális javakra példa a szellemi tulajdon, az üzleti- és cégérték stb.), valamint (2) a közös vállalkozás esetleges hitele vagy bármiféle kötelezettsége, amelynek megadásába vagy garántálásába a közös vállalkozás anyavállalata beleegyezett.

¹⁷⁴ Amikor az átadott eszközök forgalmat hoznak, akkor sem az eszközök értéke, sem a forgalomé nem haladhatja meg a százmillió eurót.

¹⁷⁵ Lásd az érintett piacnak a közösségi versenyjog céljaira történő meghatározásáról szóló bizottsági közleményt (HL C 372., 1997.12.9., 5. o.).

hogy sem egyéni, sem összesített piaci részarányuk nem éri el a 25 %-os vagy afölötti szintet¹⁷⁶.

Létezik egy negyedik eset is az egyszerűsített eljárás alkalmazására, nevezetesen amikor az egyik fél kizárólagos ellenőrzést készül szerezni egy vállalkozás felett, amelyben már közös ellenőrzéssel rendelkezik.

b) Az egyszerűsített eljárás elbírálása

A Bizottság gondoskodik arról, hogy minden lényeges körülményt kellőképpen tisztázzon azzal kapcsolatban, hogy az összefonódás beletartozik-e a fent ismertetett kategóriák valamelyikébe. Mivel az érintett piac meghatározása kulcsfontosságú elem, a feleknek tájékoztatást kell adniuk minden megindokolható alternatív piaci meghatározásról a bejelentést megelőző eljárás során. A bejelentő felek felelnek azért, hogy a tárgyhoz tartozó minden alternatív terméket és földrajzi piacot ismertessenek, amelyekre a bejelentett összefonódás hatással lehet, valamint adatokat és információkat szolgáltatassanak az ilyen piacok meghatározásához kapcsolódóan¹⁷⁷. Míg rendszerint feltételezhető, hogy a fentebb említett összefonódások nem vetnek fel komoly aggályokat azzal kapcsolatban, hogy összeegyeztethetők-e a közös piaccal, mégis lehetnek olyan helyzetek, amelyek kivételképpen közelebbi megvizsgálást és/vagy teljes körű határozatot igényelnek. Ilyen esetekben a Bizottság áttérhet a szokásos, elsőfokú vállalatfúziós eljárásra¹⁷⁸.

¹⁷⁶ Ez azt jelenti, hogy csak azok az összefonódások kerülnek ebbe a kategóriába, amelyek nem eredményeznek érintett piacokat, ahogyan azt a CO-nyomtatvány 6.III szakasza meghatározza. A horizontális és vertikális kapcsolatok küszöbértékei mind a nemzeti, mind az EGT-szinten érvényes piaci részarányra vonatkoznak, valamint mindazokra a kézenfekvő alternatív termékpiac-meghatározásokra, amelyek adott esetben esetleg megvizsgálandók. Fontos, hogy a bejelentésben szereplő, alapul szolgáló piac-meghatározások kellően pontosak legyenek ahhoz, hogy megindokolják azt az értékelést, hogy ezeket a küszöbértékeket nem teljesítették, valamint az, hogy minden kézenfekvő alternatív piac-meghatározást megemlítsenek (beleértve a nemzetinél szűkebb földrajzi piacokat is).

¹⁷⁷ Mint minden egyéb bejelentésnél, a Bizottság hatálytalaníthatja az olyan rövidített határozatot, amiért az érintett vállalkozások egyike felelős, ha az helytelen információn alapul.

¹⁷⁸ A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (*HL C 217.*, 2000.7.29., 32. o.) 6-7. pontjai

A Bizottság fenntartja magának a végső döntéshez való jogot a piac meghatározására, ezt a döntését az ügy tényeinek elemzésére alapozza. Amikor nehéz meghatározni a tárgyhoz tartozó piacokat vagy a felek piaci részarányait, a Bizottság nem alkalmazza az egyszerűsített eljárást.

Ha az összefonódásban részt vevő felek közül legalább kettő egymással szoros kapcsolatban lévő szomszédos piacokon¹⁷⁹ van jelen, az egyszerűsített eljárás általában nem alkalmazható. Ez különösen akkor igaz, amikor az összefonódásban részt vevő felek közül egy vagy több egyénileg 25 %-os vagy nagyobb piaci részaránnyal rendelkezik bármelyik termékpiacon azok közül, amelyekeken nincs horizontális vagy vertikális kapcsolat a felek között, de amely piac szomszédos egy olyan piaccal, amelyen a másik fél aktív. Ez gyakori olyankor, amikor a felek új vagy kevésbé fejlett piacokon működnek.

Az olyan piacokon végbemenő összefonódások, ahol a piacra jutási korlátok magasak, az összefonódás foka magas vagy más ismert versenypolitikai problémák vannak, szintén nem bírálhatók el egyszerűsített eljárással.

c) Az egyszerűsített eljárás értékelése a jogbiztonság szempontjából

Az egyszerűsített eljárások a jogban általában jogbiztonsági kérdéseket szoktak felvetni, hiszen a rövid határidők nem mindig teszik lehetővé az ügyek alapos elbírálását. Az egyszerűsített eljárások fő előnye épp a gyorsaság, ezért ha a hatékonyság szempontjából nézzük, akkor megállapíthatjuk, hogy ez az előny képes ellensúlyozni az alaposabb vizsgálat esetleges hiányából eredő kockázatokat. Tehát az egyszerűsített eljárás olyan eljárás, amely valóban képes növelni az európai versenyjog hatékonyságát és különösebb jogbiztonsági aggályokat sem vet fel, ezen kívül rendkívül kedvező a vállalkozások számára is.

¹⁷⁹ A termékpiacok szorosan kapcsolódó szomszédos piacoknak minősülnek, amikor a termékek egymást kiegészítik, vagy amikor olyan termékválasztékba tartoznak, amelyet általában ugyanazok a vásárlók vesznek meg ugyanarra a végső felhasználási célra.

8. Rövidített határozat

Ha a Bizottság meggyőződik arról, hogy az összefonódás teljesíti az egyszerűsített eljárás kritériumait, akkor rendszerint rövidített határozatot bocsát ki. Ide tartoznak azok a megfelelő esetek, amelyek nem vetnek fel semmiféle versenypolitikai aggályokat. Az összefonódást így a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítják.

A Bizottság törekszik arra, hogy a rövidített határozatot amint lehet, kiadja annak a 15 munkanapos időszaknak a letelte után, amely alatt a tagállamok kérhetik a bejelentett összefonódásról szóló beszámolót¹⁸⁰. A 25 munkanapos határidőig nyitva áll a lehetőség, hogy a Bizottság áttérjen a szokásos elsőfokú vállalatfúziós eljárásra, és ezáltal vizsgálatokat indíthasson és/vagy teljes körű határozatot hozzon, ha ezt az eljárást ítéli megfelelőnek¹⁸¹.

¹⁸⁰ A 139/2004/EK rendelet 9. cikke alapján

¹⁸¹ A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (*HL C* 217., 2000.7.29., 32. o.) 17. pontja

V. A KÖZÖSSÉGI LÉPTÉKŰ ÖSSZEFONÓDÁSOK ELLENŐRZÉSE ÉS A JOGBIZTONSÁG

A Bizottság az összefonódásokra vonatkozó döntéshozatali eljárása során azt vizsgálja, hogy az adott összefonódás összeegyeztethető-e a közös piaccal. Ez a vizsgálat két lépcsőben történik. Az első lépcsőben meg kell határozni az érintett piacot, majd ezt követően a második lépcsőben kell meghatározni az összefonódás hatásait a versenyre vonatkozóan.

A korábbi, 4064/89/EGK fúziós rendelet úgy fogalmazott, hogy annak értékelésekor, hogy a közösségi léptékű összefonódások a közös piacon folyó hatékony verseny fenntartásának és továbbfejlesztésének szempontjából összeegyeztethetők-e a közös piaccal, vagy sem, a Bizottságnak a Szerződés 2. cikkében említett alapvető célkitűzések elérésének általános keretein belül kell értékelnie, beleértve a Közösség gazdasági és társadalmi kohéziójának erősítésére vonatkozó célkitűzést is¹⁸².

Az új Rendelet úgy fogalmaz, hogy az olyan összefonódásokat, amelyek olyan erőfölényt hoznak létre vagy erősítenek meg, amelynek következményeként jelentősen akadályozódna a hatékony versenyt a közös piacon vagy annak egy jelentős részén, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani. Tehát az új szöveg – szintén a Szerződés keretein belül – a hatékony verseny fenntartását tűzi ki célul¹⁸³.

1. Az érintett piac meghatározása

A koncentrációk értékelése során különösen fontos az érintett áru és földrajzi piac meghatározása. A piac meghatározása befolyásolja a piaci részesedés nagyságát, illetve annak megállapítását, hogy vannak-e versenytársak a piacon. Egy túl szűk piac meghatározása egy hasznos ügyletet

¹⁸² 4064/89/EGK rendelet, (13) Preamb.

¹⁸³ 139/2004/EK rendelet (24) Preamb.

megakadályozhat, a túl széles meghatározása pedig azt eredményezheti, hogy nem lehet a koncentráció valós piaci hatását meghatározni¹⁸⁴.

A földrajzi referenciapiac meghatározásáról már a korábbi fejezetekben volt szó¹⁸⁵, a következőkben viszont a releváns piac részletes vizsgálatával foglalkozunk. A releváns piac (a magyar terminológiában: érintett piac) értelmezését nem maga a Rendelet tartalmazza, hanem a Bizottság egy közleményben fejt ki részletesen¹⁸⁶. A releváns piac meghatározásának a fogalma teszi lehetővé annak megállapítását, hogy mely az a földrajzi terület és mely az a termékpiac, ahol az adott vállalkozás a versenyre hatást fejthet ki. A Bizottság iránymutatása szerint a releváns földrajzi piac minden olyan földrajzi piac, amelyen az adott művelet hatást fejt ki. A Bizottság közleményének definíciója szerint a földrajzi piac az a terület, ahol az érintett vállalkozások termékek vagy szolgáltatások kínálásával foglalkoznak, ahol a versenyfeltételek elég homogének, és amely a szomszédos területektől az eltérő versenyfeltételek révén megkülönböztethető¹⁸⁷. Az érintett termékpiac viszont mindazokat a termékeket és/vagy szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart¹⁸⁸. Ezért azt az érintett piacot, ahol egy adott versenyproblémát értékelni kell, a termékpiac és a földrajzi piac kombinálásával határozzák meg. A Bizottság közleményének meghatározásai az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlatát¹⁸⁹ illetve a Bizottság saját joggyakorlatát tükrözik¹⁹⁰.

Az érintett piac fogalma szorosan összefügg a közösségi versenypolitika célkitűzéseivel. Így a közösségi fúzió-ellenőrzésben egy

¹⁸⁴ TÓTH Tihamér: i. m. 390. o.

¹⁸⁵ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (7) bek.

¹⁸⁶ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (HL C 372., 1997.12.9., 5. o.)

¹⁸⁷ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (HL C 372., 1997.12.9., 5. o.), a közlemény 8. pontja

¹⁸⁸ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (HL C 372., 1997.12.9., 5. o.), a közlemény 7. pontja

¹⁸⁹ Az Európai Közösségek Bíróság 27/76. sz. Brands Company and United Brands Continental BV kontra Európai Bizottság ügyben hozott ítélete [EBHT 1978., 207. o.]

¹⁹⁰ Lásd például: az Európai Bíróság C-85/76. sz. Hoffmann-La Roche&Co. kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítéletét [EBHT 1979., I-461. o.]

termék vagy szolgáltatás kínálatát érintő szerkezeti változások ellenőrzésének célja az olyan erőfölényes helyzet megteremtésének vagy megerősítésének a megakadályozása, amely a közös piac jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná. A közösségi versenyszabályok értelmében erőfölényes helyzetet jelent az, ha egy vállalkozás vagy vállalkozások egy csoportja olyan helyzetbe kerül, hogy versenytársaitól, vevőitől és végeredményben a fogyasztóitól is érzékelhető mértékben független magatartást tanúsíthat¹⁹¹. Ilyen helyzet általában akkor keletkezik, amikor egy adott piacon a kínálat egy jelentős részét egy vállalkozás vagy vállalkozások egy csoportja adja, feltéve hogy az értékelésben elemzett egyéb tényezők (úgy mint a piacra lépés akadályai, a vevők reakcióképessége stb.) ugyanabba az irányba mutatnak.

Ezt a megközelítést követte a Bizottság, amikor a Szerződés 86. cikkét alkalmazta azokra a vállalkozásokra, amelyek önállóan vagy együttesen erőfölényes helyzetet élveznek. Már a 17. rendelet¹⁹² értelmében is a Bizottság hatáskörrel rendelkezett arról, hogy az ilyen erőfölényes helyzettel – amelyet az érintett piacból is kiindulva kell meghatározni – való visszaéléseket kivizsgálja és megszüntesse. Ez ha hatáskört a jelenlegi szabályozásban is megmaradt, de szélesedett a beavatkozási lehetősége. A piacok meghatározására a Szerződés 85. cikke alkalmazásakor is szükség lehet.

Az érintett piac meghatározásának szempontjait általában bizonyos piaci magatartástípusok elemzéséhez és a termékkínálat strukturális változásainak elemzéséhez használják. Ez a módszer azonban a vizsgált versenyprobléma természetétől függően eltérő eredményekhez vezethet. A földrajzi piac terjedelme más lehet például egy koncentráció elemzésénél, ha az elemzés lényegében a jövőbe tekintő vagy egy múltbeli magatartást vizsgál. Az, hogy minden esetben más időhorizontot vizsgálnak, arra az eredményre vezethet, hogy azonos termékre különböző földrajzi piacokat határoznak meg

¹⁹¹ A meghatározás a Bíróság 1979. február 13-i, a 85/76, Hoffmann v. La Roche [1979] ECR 461 ügyben hozott ítéletében szerepel, és a Bíróság e meghatározást az azt követő ítéleteiben megerősítette.

¹⁹² 17. rendelet - Első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról (*HL 13., 1962.2.21., 204. o.*)

attól függően, hogy a Bizottság a kínálati struktúra változását vizsgálja-e – mint vállalkozások összefonódása vagy kooperatív közös vállalat – vagy bizonyos múltbeli magatartásra vonatkozó kérdéseket vizsgál.

Az *Aerospatiale/Alenia/De Havilland ügyben*¹⁹³ a Bizottság egy repülőgépgyártók közötti fúziót tiltott meg. Az ügyben a Bizottság a termékpiacot úgy osztotta fel különböző szegmensekre, hogy a repülőgépeket ülészsám szerint csoportosította, majd az egyes ülészsámú kategóriákban vizsgálta meg a helyettesítő termékeket. E felosztást a Bizottság úgy pontosította, hogy olyan tényezőket is figyelembe vett, mint például hogy bizonyos ülészsám felett kötelező a légiutas-kísérő alkalmazása, valamint hogy a kisebb kategóriájú gépek belsejében az utasok nem tudnak felegyenesedve közlekedni. A vizsgálat megállapította, hogy az egybeolvadás korlátozta volna a versenyt a regionális utasszállítók piacán, mert bár igaz, hogy a versenytársak át tudtak volna állni az másfajta típusú repülőgépek gyártására, ez sok költséggel járt volna és sok évet vett volna igénybe. Az ügyben a legfontosabb kérdés az volt, hogy hogyan határozzák meg a termékpiacot. A Bizottság a 20–39 közötti, a 40–59 közötti és a 60 ülészsám feletti gépek piacát különítette el, miközben a felek azt szorgalmazták, hogy a Bizottság a 20–70 ülőhelyes repülőgépek piacát vizsgálja, mivel szerintük az ülészsám csak egy szempont, amelyet egyéb tényezők árnyalnak, például a működtetési költségek és a műszaki jellemzők. Ezt a javaslatot a Bizottság azért utasította el, mert álláspontja szerint a légitársaságok előbb szokták meghatározni, hogy körülbelül hány utasra számíthatnak egy adott útvonalon, és ehhez mérten választják ki a megfelelő kapacitású repülőgépeket, majd ezen a kategórián belül választanak az egyéb szempontok alapján.

Ebben az érvelési láncban is jól látható, hogy milyen sok bizonytalansági tényező merülhet fel egy fúziós eljárás során, ami számos vitára adhat okot. Ebben az esetben már a piac meghatározás módja is egy vitatható logikai rend alapján épült fel, amely jelentősen meghatározta a határozat végeredményét. (Itt is látható volt, hogy a piac meghatározása

¹⁹³ Case IV/M. 53, *Aerospatiale/Alenia/DE Havilland*, 1991. október 2.

menyire jelentős tényező.) A Bizottságnak meglehetősen tág lehetőségei vannak az értelmezésre, amelyet a Szerződés és a fúziós Rendelet szabályainak keretein belül kell alkalmazni.

a) Keresleti helyettesíthetőség

A keresleti helyettesíthetőség értékelése olyan termékek körének a meghatározását jelenti, amelyeket a fogyasztók egymással helyettesítőnek tekintenek. E meghatározás elvégzésének egyik módja olyan gondolat kísérletnek tekinthető, amely a relatív árakban egy kismértékű, de tartós változást feltételez, és értékeli a vevők valószínű válaszait e növekedésre. A piacmeghatározás feladata eljárási és gyakorlati célokból az árakra, pontosabban pedig a relatív árak kismértékű, tartós változásaiból keletkező kereslethelyettesítésre összpontosít. A vizsgálat egyértelmű jelzéseket biztosíthat a piacok meghatározásának lényeges tényezőire.

Ebben az értelemben ez a megközelítés azt jelenti, hogy az érintett vállalkozások által értékesített termékek típusából, illetve abból a területből kiindulva, ahol ezeket a termékeket értékesítik, a piacmeghatározásba további termékek vagy területek kerülnek be vagy kerülnek ki attól függően, hogy ezek versenye eléggé befolyásolja vagy korlátozza-e rövid távon a felek árképzését.

A megválaszolandó kérdés az, hogy vajon a felek vevői áttérnének-e könnyen hozzáférhető helyettesítő termékekre vagy máshol található szállítókra a vizsgált termékeknek az érintett területeken feltételezeten bekövetkező, kismértékű (5–10 % közötti), de tartós relatív ár-növekedésre válaszul. Ha a helyettesítés elég ahhoz, hogy az áremelés a keletkező forgalomkiesés miatt ne legyen kifizetődő, az érintett piac további helyettesítő termékekkel és területekkel bővül. Ez történik mindaddig, amíg a termékek és földrajzi területek összessége olyanná válik, hogy a relatív árak kismértékű, de tartós növekedése már nyereséget hozna. Ugyanilyen elemzést alkalmaznak a vásárlóerő koncentrációjának meghatározásakor, amikor a kiindulópont a

szállító, és az árak vizsgálatából kiderül, hogy a szállító milyen alternatív értékesítési csatornákat vagy értékesítési helyeket használhat a termékei forgalmazására.

A vizsgálat alkalmazására gyakorlati példa az üdítőital-palackozók fúziója. Az egyik vizsgálandó kérdés, hogy a különböző üdítőital-aromák ugyanahhoz a piachoz tartoznak-e. A gyakorlatban ez úgy merül fel, hogy vajon „A” aroma rendszeres fogyasztói más aromára térnek-e át, ha „A” aroma ára tartósan 5–10 %-kal emelkedik. Ha elegendő számú fogyasztó oly mértékben térne át mondjuk „B” aromára, hogy az „A” aroma áremelkedése a keletkező forgalomkiesés miatt már nem lenne kifizetődő, akkor a piac legalább „A” és „B” aromából állna. Az eljárást addig kellene kiterjeszteni más kapható aromákra, amíg olyan termékösszetétel alakul ki, amelynél az áremelés nem idéz elő a keresletben elégséges helyettesítést.

Általában, és különösen a fúziós esetek elemzésénél az uralkodó piaci árat kell figyelembe venni. Más a helyzet, ha az uralkodó árat elégséges verseny hiányában határozták meg. Különösen az erőfölényes helyzettel való visszaélés vizsgálatakor számít az a tény, hogy az uralkodó ár esetleg már jelentősen megemelt ár.

b) Kínálati helyettesíthetőség

A kínálati oldali helyettesíthetőséget is meg kell vizsgálni a piacok olyan helyzetekben történő meghatározásakor, amelyekben e helyettesíthetőség hatásai ugyanolyan hatékonyak és közvetlenek, mint a keresleti helyettesíthetőség hatásai. Ez azt jelenti, hogy a szállítók a relatív árak kismértékű, de tartós változásaira adott válaszként át tudják állítani a termelést az érintett termékekre és rövid távon forgalomba tudják hozni azokat jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok nélkül. Ha ezek a feltételek teljesülnek, a piacra kerülő többletterméknek fegyelmező hatása lesz az érintett vállalkozások versenymagatartására. Ez a hatás hatékonyságban és közvetlenségben egyenértékű a kereslethelyettesítés hatásával.

Ilyesmi akkor fordul elő, amikor a vállalkozások egy termékből a legkülönbözőbb minőségeket vagy típusokat forgalmazzák. Még akkor is, ha egy adott végső fogyasztó vagy fogyasztói csoport számára a különböző minőségek nem helyettesíthetők egymással, a különböző minőségek egy termékpiacra csoportosulnak, feltéve, hogy a szállítók többsége a különböző minőségeket azonnal és a költségeinek az említett jelentős növekedése nélkül képes kínálni és értékesíteni. Ilyen esetekben az érintett termékpiac magában foglalja mindazokat a termékeket, amelyek a kereslet és a kínálat oldaláról nézve egymás helyettesítői, majd ezeknek a termékeknek az aktuális forgalmát összegzik, hogy megkapják a piac teljes értékét vagy terjedelmét. Ugyanilyen megfontolás vezethet a különböző földrajzi területek egy piacba való sorolásához.

A kínálati oldali helyettesíthetőség gyakorlati példáját a papíriparban találjuk. A papírt a hagyományos írópapírtól a többek között művészeti könyvek kiadásához használatos kiváló minőségű papírig különböző minőségek egész skálájában szállítják. A kereslet szempontjából a különböző papírminőségek nem használhatók bármilyen célra, például egy művészeti könyvet vagy kiváló minőségű kiadványt nem nyomtatnak gyengébb minőségű papírra. A papírgyárak azonban tudnak különböző minőségű papírt gyártani és képesek a termelésüket elhanyagolható költségekkel és rövid idő alatt átalakítani. Ezért ha a papírgyártó vállalkozásoknak nincs különös értékesítési nehézségük, akkor versenyezni tudnak a különböző minőségű papírokra vonatkozó megrendelésekért, különösen akkor, ha a megrendeléseket annyival előbb kapják, hogy van idejük a gyártási program módosítására. Ilyen körülmények között a Bizottság nem határoz meg külön-külön piacot minden egyes minőségű és rendeltetésű papírra vonatkozóan. A különböző papírminőségek ugyanazon az érintett piacon találhatóak és a teljes piac értékének és terjedelmének kiszámításához összeadják a forgalmukat.

Ha a kínálati oldali helyettesíthetőség csak a meglévő dologi eszközök és immateriális javak jelentős módosításával, komoly pótberuházásokkal, a stratégiai döntések mélyreható változtatásával vagy nagyobb

határidőcsúszással lehetséges, akkor nem veszik figyelembe a piac meghatározásakor. Olyan példákat, amelyek esetében a kínálati helyettesítés nem készítette a Bizottságot szélesebb piac meghatározására, a fogyasztási cikkek, különösen a márkás italok területe nyújt. Jóllehet a palackozó üzemek elvben különböző italokat palackozhatnak, a termékeiket csak többletköltségekkel és késedelemmel (reklámozás, termékkipróbálás és forgalmazás) tudják értékesíteni. Ezekben az esetekben a kínálati oldali helyettesíthetőségnek és a potenciális verseny egyéb formáinak hatásait a vizsgálat egy későbbi szakaszában értékelik¹⁹⁴.

A már vizsgált *Aerospatiale/Alenia/De Havilland* ügyben a kínálati helyettesíthetőség is nagy szerepet kapott, mivel a Bizottság azt is megállapította, hogy a konkurens repülőgépgyártók valóban át tudnának állni más kategóriás gépek gyártására, csak ez – a repülőgépgyártás sajátosságaiból adódóan – túlságosan hosszú időt venne igénybe, ezért több éven keresztül nem lettek volna olyan versenytársak a piacon, amelyek biztosítani tudták volna a hatékony versenyt. Ez is a kérelem elutasításának egyik indoka volt.

2. Az összefonódások értékelése

a) Az erőfölény-teszt változása

A korábbi összefonódás-ellenőrzési rendelet alapján valamely összefonódást, amely olyan erőfölényt hoz létre vagy erősít meg, amelynek következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony verseny jelentősen korlátozódna, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kellett nyilvánítani¹⁹⁵.

A hatályos szabályozás szerint azt az összefonódást, amely különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a

¹⁹⁴ A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (*H L C 372.*, 1997.12.9., 5. o.), a közlemény 10-23. pontja

¹⁹⁵ 4064/89/EGK rendelet 2. cikk (3) bek.

közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani¹⁹⁶. A két fogalom között elsődlegesen szembetűnő különbség, hogy a korábbi meghatározás az erőfölényes helyzet létrehozását elengedhetetlennek tartotta, hogy meg lehessen tiltani egy összefonódást, a jelenlegi, hatályos szabály szerint pedig a hatékony verseny jelentős akadályozása esetén lehet megtiltani egy összefonódást (ami jellemző módon, erőfölény létrehozásával jön létre), de mostmár az erőfölényes helyzet létrejötte nem elengedhetetlen feltétel. Így tehát kiszélesítette a lehetőséget az új rendelet, hogy az olyan összefonódásokat is meg tudja tiltani a Bizottság, amely nem jár erőfölényes helyzet létrehozásával, de az összefonódás a hatékony versenyt jelentősen akadályozná a közös piacon.

b) Az erőfölény fogalma

Az erőfölényes helyzetre számos definíciót teremtett a joggyakorlat. Az Európai Bíróság a *Hoffmann-La Roche ítéletben* az erőfölényt úgy definiálta, mint olyan hatalmat, lehetőséget, amely akadályát képezheti annak, hogy egy vállalat függetlenül, önállóan járhasson el a versenytársak, az ügyfelek és a fogyasztók irányában¹⁹⁷.

A Bizottság az erőfölényt 1990-ben a *Renault/Volvo ügyben*¹⁹⁸ úgy határozta meg, mint „olyan hatalmat, amely segítségével úgy lehet árat emelni, hogy az nem jár a piaci részesedés csökkenésével”. Hasonlóan a *Renault/Volvo üggyhez*, a *Fiat Geotech/Ford New Holland ügyben*¹⁹⁹ is említik az áremelkedések lehetőségére vonatkozó hatalmat mint tényezőt. Tehát az erőfölényt arról az oldalról közelítették meg ezekben az ügyekben, hogy az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás képes az árakat a termelési költségek növelése nélkül emelni anélkül, hogy a piaci részesedés csökkenne.

¹⁹⁶ 139/2004/EK rendelet 2. cikk (3) bek.

¹⁹⁷ Az Európai Bíróság C-85/76. sz. Hoffmann-La Roche&Co. kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítélete [EBHT 1979., I-461. o.]

¹⁹⁸ IV/M.04, Renault/Volvo, 1990. november 7.

¹⁹⁹ IV/M.09, Fiat Geotech/Ford New Holland, 1990. február 8.

A 4064/89/EGK rendeletet követően az erőfölény pozíció fogalma tovább fejlődött. Az elmúlt évtizedekben, ahogy a piaci résztvevők egyre jobban csoportokba koncentráálódtak, egyre több piaci tranzakció vált alkalmassá arra, hogy a versenyt korlátozza. A Bizottságnak ezért komplexebb rendszert kellett kidolgoznia az összefonódások értékelése során. Az Elsőfokú Bíróságnak az *Airtours*²⁰⁰, a *Schneider/Legrand*²⁰¹ és a *Tetra Laval*²⁰² ügyekben hozott ítéletei rámutattak a Bizottság versenyt vizsgáló elemzéseinek és az erőfölényen alapuló tesztnek a gyengeségeire.

(a) Az *Airtours* ügy

Az *Airtours* ügyben az *Airtours* nevű brit társaság – amely az Egyesült Királyságban nyújt szervezett utazásokat – fel szerette volna vásárolni egyik versenytársát, a *First Choice*-ot. Az összefonódás tervét az *Airtours* megküldte a Bizottságnak. A Bizottság a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította az összefonódást, mivel szerinte az közös erőfölényhez vezetne. Az *Airtours* ezt követően a Bizottság határozatának megsemmisítése iránti keresetet nyújtott be az Elsőfokú Bírósághoz.

Az Elsőfokú Bíróság emlékeztetett arra, hogy – a tényállás idején hatályos szabályozás értelmében – az összefonódás tilalma azt feltételezi, hogy az összefonódás közvetlen és azonnali következményeként az adott piacon meglévő tényleges versenyt jelentősen akadályozó erőfölény jön létre, illetve erősödik a meglévő közös erőfölény. Az Elsőfokú Bíróság először kimondta, hogy a Bizottság – számos mérlegelési hiba miatt – nem tudta kellő

²⁰⁰ Az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz. *Airtours plc* kontra Bizottság ügyben 2002. június 6-án hozott ítélete [EBHT 2002., II-2585. o.];

LESGUILLONS, H.: *L' après Airtours*, RD aff. Int. 2002, 477-510. o.

²⁰¹ Az Elsőfokú Bíróság T-310/07. sz. *Schneider Electric SA*, Franciaország kontra Bizottság ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002, II-4071. o.];

THOUVENIN, J.-M.: *Concurrence (concentrations): après l' arrêt Airtours, trois nouveaux avertissements à la Commission*, RMCUE 2003, 12-20. o.

²⁰² Az Elsőfokú Bíróság T-5/02. sz. *Tetra Laval BV* kontra Bizottság ügyben 2002. október 25-én hozott ítélete [EBHT 2002, II-4381. o.].

mértékben alátámasztani az összefonódás versenyre gyakorolt káros hatását, majd megsemmisítette a megtámadott határozatot.

Az *Airtours* ügy volt az első eset, amikor az Európai Bíróság megsemmisítette a Bizottság egy fúzióval kapcsolatos határozatát. Az Elsőfokú Bíróságnak az *Airtours* esetig mindössze három tiltó határozatot kellett elbírálnia, nevezetesen a *Gencor*²⁰³, az *Endemol*²⁰⁴ és a *Kesko Oy*²⁰⁵ ügyeket.

(b) A Schneider/Legrand ügy

A *Schneider/Legrand* ügyben a Bizottság megtiltotta két nagy francia vállalkozás fúzióját²⁰⁶. A kisméretű berendezésekhez készülő elektromos felszerelések területén nagyhatalomnak számító *Legrand* és a villamosenergia-elosztás, az ipari ellenőrzés, illetve az automatika ágazatában tevékenykedő *Schneider Electric* összeolvadásáról a két ipari csoport vezetői 2001 elején állapodtak meg. A fúzió módjaként a Schneider-részvények nyilvános eljárásban történő cseréjét (*opération publique d'échange d'actions, OPE*) határozták meg. A két vállalkozás 2001. február 16-án hivatalosan bejelentette a Bizottságnak az összeolvadási tervét, hogy az összefonódásukat a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozatot kapjanak. A 2001 augusztusában befejeződött részvénycserét követően a *Schneider* megszerezte a *Legrand* tőkéjének 98 százalékát. A Bizottság azonban 2001. augusztus 3-án kifogási nyilatkozatban jelezte a cégek felé, hogy az összeolvadás számos részpiacon piaci erőfölényt hozna létre, és ezért ellenzi a fúziót. Ezt követően 2001. október 10-i határozatával az összeolvadást véglegesen is a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította a Bizottság, mivel a fúzió – az

²⁰³ Az Elsőfokú Bíróság T-102/96. sz. *Gencor* kontra Bizottság ügyben 1999. március 25-én hozott ítélete [EBHT 1999., II-753. o.];

²⁰⁴ Az Elsőfokú Bíróság T-221/95. *Endemol Entertainment Holding* kontra Bizottság ügyben 1999. április 28-án hozott ítélete [EBHT 1999., II-1299. o.]

²⁰⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-22/97. sz. *Kesko Oy* kontra Bizottság ügyben 1999. dec. 15-én hozott ítélete [EBHT 1999., II-3775. o.].

²⁰⁶ COMP/M.2282, *Schneider/Legrand*, 2001. október 10.

indoklás szerint – jelentősen korlátozná a hatékony versenyt az érintett francia ágazati piacokon. Mivel a Schneider a közös piaccal utólag összeegyeztethetetlennek nyilvánított összeolvadást hajtott végre, a Bizottság 2002. január 30-án elfogadott egy második határozatot, amely elrendelte, hogy a *Schneider*-nek 2002. november 5-ig külön kell válnia a *Legrand*-tól.

Ezt a döntést azonban az Elsőfokú Bíróság megsemmisítette²⁰⁷ a Bizottság megállapításainak hibáira és a fúzió hatásainak téves prognózisaira hivatkozván. Az ügyben a Bíróság egyben súlyos eljárási hibát is megállapított, mivel a Bizottság eltérő alapokon indokolta meg az érintett piac behatárolását a végleges döntésében és a kifogásközlésben²⁰⁸. A *Schneider/Legrand ügyre* a kifogásközlésre vonatkozó követelmények elemzésekor részletesebben visszatérünk.

A *Schneider/Legrand ügygel* kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy 2007. július 11-én az Európai Unió történetében először ítélte részleges kártérítésre az Európai Bizottságot az Európai Elsőfokú Bíróság, amiért jogellenesen tiltott meg egy vállalati fúziót²⁰⁹. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében megállapította, hogy a Bizottság magatartása az ellenőrzési eljárás kezdetétől fogva nem volt tisztességes a *Schneiderrel* szemben, majd az összeegyeztethetlenséget kimondó határozatot követően pedig megsértette a felperesnek a pártatlan hatóság általi meghallgatáshoz való jogát. Továbbá megállapította, hogy az összefonódás újbóli vizsgálatakor a Bizottság nem hajtotta végre jóhiszeműen a Schneider ítéletet, ismét megsértette a felperes védelemhez való jogát, és végül a felperes korrekciós intézkedéseit hibásan, tisztességtelenül és megkülönböztető módon elemezte.

A *Schneider-Legrand* összeolvadást megakadályozó határozat megsemmisítése nemcsak más versenyjogi ügyek számára volt precedens, hanem az eljárási szabályok komoly átgondolására is sarkallta a brüsszeli

²⁰⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. *Schneider Electric SA* kontra Bizottság ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [2002, EBHT, II-4071. o.].

²⁰⁸ RAGOLLE, F.: *Schneider Electric V Commission: The CFI's Response to the Green Paper on Merger Review*, *European Competition Law Review*, 2003/24, no. 4., 176. o.

²⁰⁹ Az Elsőfokú Bíróság T-351/03. sz. *Schneider Electric SA* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. július 11-én hozott ítélete

Versenyügyi Főigazgatóságot. A Bizottság valószínűleg ezt is szem előtt tartotta, amikor fellebbezést nyújtott be az ítélet ellen az Európai Bíróságon²¹⁰.

2009 júliusában fordulat történt az ügyben. A megtámadott ítélet értelmében a Közösség köteles megtéríteni azon kár kétharmadát, amely azért keletkezett, mert a Schneider kénytelen volt vételárscsökkentésbe beleegyezni, mert a Bizottság összefonódást tiltó határozata miatt késlekedett a tranzakció. (A vételárscsökkentés a szerződő felek által megállapodott vételár és az azon vételár közötti különbözetét jelenti, amelyet a Schneider abban az esetben kaphatott volna, ha 2001. október 10-én, az összefonódás első ellenőrzési eljárásának lezárultakor jogszerű határozat született volna az összefonódás összeegyeztethetőségéről.) Az Európai Bíróság az Elsőfokú Bíróság ítéletét részben hatályon kívül helyezte és mentesítette a Bizottságot e kártérítés megfizetése alól²¹¹. Az Európai Bíróság megállapította, hogy a vitatott árscsökkentés és a Bizottság nemleges határozatának jogellenessége között nem áll fenn közvetlen okozati összefüggés. Így az Európai Bíróság ítéletében kimondta, hogy az Elsőfokú Bíróság helytelenül mérlegelt és helytelenül állapította meg a kár összegét. Ugyanakkor az Európai Bíróság azt is megállapította, hogy az Elsőfokú Bíróság nem minősítette jogilag hibásan azt tényállást, amikor a Bizottság súlyos jogsértését állapított meg.²¹² Az ítélet tehát nem írta felül azt a megállapítást, hogy a Bizottság megsértette a Schneider védelemhez való jogát.

A *Tetra Laval/Sidel* ügyben²¹³ a Bizottság határozatát szintén megalapozatlanságra és a megfelelő érvek hiányára²¹⁴ hivatkozva bírálta felül a Bíróság²¹⁵. A *Tetra Laval* ügyre még többször, több aspektusban vissza fogunk térni.

²¹⁰ 2009. június 3-i állapot szerint

²¹¹ Az Európai Bíróság C-440/07 P. sz. Európai Közösségek Bizottsága kontra Schneider Electric SA. ügyben 2009. július 16-án hozott ítélete [EBHT 2009., I-00000. o.]

²¹² C-440/07 P. sz. ügy 173. pontja

²¹³ COMP/M.2416, Tetra Laval/Sidel, 2003. január 30.

²¹⁴ HOWARTH, D.: *Tetra Laval/Sidel: Microeconomics or Microlaw*, European Competition Law Review, 2005/7.

²¹⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-5/02. sz. Tetra Laval BV kontra Bizottság ügyben 2002. október 25-én hozott ítélete [EBHT 2002., II-4381. o.].

Az Elsőfokú Bíróság számos esetben rávilágított a Bizottság gazdasági elemzésének és érvelési rendszerének hiányosságaira. A Bizottság a legtöbb esetben arra hivatkozott, hogy a határozatai előremutatóak és éppen ezért tűnnek szigorúnak, ugyanis az összefonódások értékelésekor már a jövőre vonatkozóan, a lehetségesen a jövőben előálló erőfölénnyel való visszaéléses helyzetre is tekintettel vannak. A Bizottság néhány esetben olyan kiterjesztő jellegű érvelési rendszert alkalmazott a versenyt korlátozó hatások vizsgálatára vonatkozóan, amelyet az Európai Bíróság, illetve az Elsőfokú Bíróság végül helytelennek talált²¹⁶.

c) **A Bizottság reformcsomagja**

Részben a *Schneider/Legrand ügyre* tekintettel 2002. december 11-én bejelentették a Bizottság által elfogadott átfogó reformcsomagot²¹⁷. E reformfolyamat azon kevés esetek egyike volt az Európai Közösségben, illetve az Európai Unióban, amikor nem egy előre meghatározott célt próbáltak mindenáron megvalósítani, hanem valódi társadalmi részvétellel próbálták jobbitani a fennálló szabályozást. Az Európai Bizottság rugalmasságát meggyőzően bizonyítja, hogy 2003-ban, amikor az Európai Bíróság három esetben is erősen kritizálta a munkáját, olyan új ötletekkel állt elő, amelyek ideális esetben kiszámíthatóbbá teszik az összefonódások ellenőrzését, és amelyek az Európai Közösségnek és állampolgárainak hasznára válnak.

Az új Fúziós Rendelet új fúziós tesztet vezetett be a korábbi erőfölénnyel-teszt helyett. Ez az úgynevezett SIEC-teszt²¹⁸. Ezzel egy időben a Bizottság iránymutatást adott ki a horizontális összefonódásokról²¹⁹, amely azóta alapkőnek számít az összefonódások és gyakran egyéb versenyjogi kérdések megítélésékor is.

²¹⁶ Lásd például az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz. *Airtours plc. kontra Bizottság* ügyben 2002. június 6-án hozott ítéletét [EBHT 2002., II. 2585. o.]

²¹⁷ Commission Press Release IP/02/1856 of 11 December 2002.

²¹⁸ SCHMIDT, J.: The New ECMR: “Significant Impediment” Or “Significant Improvement”? *Common Market Law Review*, 41 (2004).

²¹⁹ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (HL C 31., 2004.02.05., 5. o.)

Érdemes utalni az *IMPALA*-ítéletre, amelyben az Elsőfokú Bíróság egy engedélyező határozatot²²⁰ helyezett hatályon kívül közös erőfölényre hivatkozva, és amelyben különbséget tett a meglévő közös erőfölényes helyzet és közös erőfölényt létrehozó összefonódások között a bizonyítási teherrel kapcsolatban²²¹.

Az új Rendelet tágabb értelmezési lehetőséget hagyott a Bizottság számára az összefonódások értékelésében. Azokat az összefonódásokat, amelyek a most hatályos Rendelet hatálya alá tartoznak, a Rendelet céljaival és az alábbi rendelkezésekkel összhangban kell értékelni annak megállapítására, hogy összeegyeztethetők-e a közös piaccal vagy sem. Az értékelés elkészítése során a Bizottságnak figyelembe kell vennie:

(a) a közös piacon belül a hatékony verseny fenntartásának és továbbfejlesztésének szükségességét, tekintettel többek között valamennyi érintett piac szerkezetére és a Közösségen belüli, illetve azon kívüli vállalkozások által támasztott tényleges vagy potenciális versenyre;

(b) az érintett vállalkozások piaci helyzetét, valamint gazdasági és pénzügyi erejét, a szállítók és felhasználók számára nyitva álló választási lehetőségeket, hozzáférésüket a készletekhez és piacokhoz, a piacra lépés bármilyen jogi vagy más akadályát, az érintett áruk és szolgáltatások iránti kereslet-kínálat alakulását, a közbenső és végső fogyasztók érdekeit, valamint a műszaki és gazdasági fejlődés fejleményeit, feltéve, hogy ez a fogyasztók számára előnyös, és nem akadályozza a versenyt.

²²⁰ COMP/M.3333, Sony/BMG, 19 July 20004

²²¹ Az Elsőfokú Bíróság T-464/04. sz. Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, association internationale) kontra Bizottság ügyben 2006. július 13-án hozott ítélete [EBHT 2006., II. 2289.o.];

O'DALY, C.: The Court of First Instance's Impala Judgement: A Judicial Counter-Reformation in EU Merger Control. *European Competition Law Review*, 2006/27, no. 11.

Azt az összefonódást, amely különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt nem akadályozná jelentősen, a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani. Amennyiben viszont a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani²²².

Az összefonódás-ellenőrzési szabályrendszer 2001 és 2004 közötti reformja során figyeltek fel egy olyan helyzetre, amelyet a korábbi szabályozás nem tudott kezelni. A problémát egy amerikai fúziós eseten, az *FTC v. Heinz ügyön*²²³ keresztül lehet megvizsgálni. Az ügy a dobozos bébiételek piacát érintette, amelyeken három vállalat töltött be domináns pozíciót: a *Gerber*, amely vitathatatlanul piacvezető volt 65 %-os piaci részesedésével, a *Heinz* volt a második 17,4 %-os részesedésével, valamint a *Beech-Nut* volt a harmadik legnagyobb, 15,4 %-os részesedéssel. A tervezett összefonódás a *Beech-Nut* és a *Heinz* között jött volna létre. A vizsgálat kimutatta, hogy igaz ugyan, hogy a *Gerber* domináns pozíciót foglalt el az értékesítési piacon, és termékei a szupermarketek polcain első helyen szerepeltek, viszont a másik két szereplő, a *Beech-Nut* és a *Heinz* folyamatos harcot folytatott a második sorban lévő helyért. Ezért kettejük fúziója alkalmas lett volna arra, hogy a második helyért folytatott versenyt felszámolja, és ezáltal csökkenjen a verseny a piacon.

Az amerikai szabályozás szerint ez a fúzió meggátolható lett volna, viszont az akkor hatályos európai szabályok szerint nem, hiszen nem hozott létre és nem is erősített volna meg domináns helyzetet a piacon vagy annak jelentős részén, mivel a piacot a *Gerber* uralta, amely nem volt részese ennek a fúziónak. Az Egyesült Államokban az úgynevezett SLC-tesztet (*Substantial Lessening of Competition*) alkalmazzák, amely alapján el lehet utasítani az összefonódás engedélyezést, ha az alkalmas a verseny jelentős csökkentésére, függetlenül attól, hogy az létrehoz-e domináns pozíciót vagy sem.

²²² 139/2004/EK rendelet 2. cikk

²²³ *Federal Trade Commission v. Heinz* 246 F.3d 708 (2001)

Elérhető: <http://vlex.com/vid/trade-commission-heinz-milnot-holding-18766022> [2009.02.18.]

Egyes szerzők úgy gondolták, hogy az SLC-teszt önmagában alkalmas arra, hogy ennek alapján az összefonódásokat értékelni lehessen, és ezért az európai „dominancia teszt” helyett az SLC-teszt kizárólagos alkalmazását tartották volna kívánatosnak²²⁴. Mások viszont úgy gondolták, hogy az SLC-teszt kizárólagos alkalmazása nem lenne helyes, mivel nincs kellő európai tapasztalat az alkalmazására, valamint az alkalmazása további jogbizonytalanságot teremthet. Elfogadható az az érvelés is, hogy a dominancia teszt alkalmazásával is kiválóan el lehetett volna bírálni a *Heinz/Beech-Nut* ügyet, ha helyesen – jelen esetben kellően szűken – fogalmazzuk meg a releváns piac fogalmát. (Például ebben az ügyben releváns piacnak a „második sorban lévő” dobozos bébiételek piacát lehetett volna alapul venni és azt a piacot vizsgálni.)

Végezetül egy kompromisszumos megoldás született annak érdekében, hogy mindkét tábor igényeit kielégítsék. Az új Rendelet 2. cikk (2) és (3) bekezdése alapján a dominancia teszt elsődlegessége megszűnt, helyette a „hatékony versenyt jelentősen akadályozná” fordulat került alkalmazásra. A dominancia csak mint egy lehetséges példaként az erőfölényes helyzetre maradt meg a szabályozásban, szemben a korábbi kettős feltétellel²²⁵.

Megállapíthatjuk azonban, hogy a jelenleg az Európai Unióban alkalmazott SIEC-teszt (*Significant Impediment of Effective Competition*) – a verseny jelentős akadályozását vizsgáló teszt – jelentős mértékben nem tér el az Egyesült Államokban alkalmazott SLC-tesztől. Ez az új Rendelet preambulumban is megjelenik.

²²⁴ VICKER, J.: *How to reform the EC Merger Test?* in G. DRAUZ and M. REYNOLDS (eds.), *EC Merger Control: a Major Reform in Progress*, IBA, Richmond, 2003

²²⁵ 139/2004/EK rendelet 2. cikk (2)-(3) bekezdése:

„(2) Azt az összefonódást, amely különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt nem akadályozná jelentősen, a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani.

(3) Azt az összefonódást, amely különösen létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani.”

3. A Bizottság értékelési módjának új mércéje

A Bizottság által vizsgált esetek többségében az összefonódások horizontális összefonódások voltak. Legtöbbször arról volt szó, hogy két vállalkozás, amely ugyanolyan vagy hasonló termékeket értékesített vagy szolgáltatásokat nyújtott, kívánt egyesülni. A Bizottságnak ebben az esetben azt kellett vizsgálnia, hogy az így létrejövő új vállalkozás gazdasági erőfölényben lenne-e vagy sem, illetőleg erősödött-e a meglévő erőfölény.

A horizontális összefonódások értékeléséről szóló iránymutatás megváltoztatta a Bizottság által alkalmazott mércét²²⁶. Az iránymutatás fő célja, hogy útmutatást adjon arról, hogy a Bizottság hogyan értékeli az összefonódásokat, amikor az érintett vállalkozások ugyanazon az érintett piacon tényleges vagy potenciális versenytársak. A Bizottságnak ma azt kell értékelnie, hogy valamely összefonódás lényegesen akadályozza-e a hatékony versenyt a közös piacon vagy annak valamely jelentős részén, különösen erőfölényes helyzet létrehozása vagy megerősítése következtében. Ennek megfelelően a Bizottságnak figyelembe kell vennie a hatékony verseny minden jelentős akadályozását, amelyet az összefonódás várhatóan okoz. Az ilyen versenysérelem elsődleges formája az erőfölényes helyzet létrehozása vagy megerősítése²²⁷.

A leggyakrabban valamely vállalkozásnak az összefonódás következményeként létrejövő vagy megerősödő erőfölényes helyzete miatt állapították meg azt, hogy az összefonódás a hatékony verseny jelentős akadályozását idézi elő. Az iránymutatás az eddigi döntéshozatali gyakorlatból és bírósági joggyakorlatból kiolvasható útmutatásokat foglalja össze.

Az iránymutatás kifejti, hogy a hatékony verseny különféle előnyökkel jár a fogyasztók számára, például alacsony árakkal, kiváló minőségű termékekkel, az áruk és szolgáltatások széles választékával és innovációval. Az összefonódások ellenőrzésével a Bizottság megakadályozza azokat az

²²⁶ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (HL C 31., 2004.02.05., 5. o.)

²²⁷ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (HL C 31., 2004.02.05., 5. o.) 1. és 2. pontja

összefonódásokat, amelyek a vállalkozások piaci erejének jelentős növelése folytán várhatóan megfosztanak a fogyasztókat ezektől az előnyöktől. A „piaci erő növelése” egy vagy több vállalkozásnak az a lehetősége, hogy nyereségesen növelje árait, csökkentse termelését, az áruk vagy szolgáltatások választékát vagy minőségét, mérsékelje az innovációt, illetve más módon befolyásolja a versenyparamétereket. Az iránymutatás az „áremelés” kifejezést gyakran rövidítésként használja azokra a különféle módozatokra, amelyekkel az összefonódás károsíthatja a versenyt²²⁸.

Valamely összefonódás versenyre gyakorolt hatásainak értékelésekor a Bizottság összehasonlítja az összefonódás eredményeként létrejövő versenyfeltételeket azokkal a feltételekkel, amelyek az összefonódás nélkül álltak volna fenn. A legtöbbször az összefonódás időpontjában fennálló versenyfeltételek képezik az összehasonlítás alapját az összefonódás hatásainak értékeléséhez. Bizonyos körülmények között azonban a Bizottság figyelembe veheti a piac ésszerűen előre jelezhető jövőbeni változásait is²²⁹. Amikor tehát az összehasonlítási alapot mérlegeli, különösképpen figyelembe veheti a piacon a vállalkozások abban az esetben várható belépését és kivonulását, ha az összefonódás nem jött volna létre²³⁰. A piaci részesedések és a koncentrációsintek hasznos kiinduló jelzést adnak a piaci struktúráról és az összefonódásban részt vevő felek és versenytársaik verseny szempontjából vett jelentőségéről.

a) **A piaci részesedés**

Versenyjogi elemzésében a Bizottság rendszerint az aktuális piaci részesedéseket vizsgálja. Ezek azonban kiigazíthatók úgy, hogy ésszerűen

²²⁸ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (*HL C 31., 2004.02.05., 5. o.*) 8. pontja

²²⁹ Lásd például a Hoffmann La Roche/Boehringer Mannheim IV/M.950 sz. ügyben hozott 98/526/EK bizottsági határozat 13. pontját, HL L 234., 1998.8.21., 14. o.; a Glaxo Wellcome/SmithKline Beecham IV/M.1846 sz. ügy 70–72. pontját; a Bayer/Aventis Crop Science COMP/M.2547 sz. ügy 324. és rá következő pontjait.

²³⁰ Lásd például a Gencor kontra Bizottság T-102/96. sz. ügy (EBHT 1999. II-753. o.) 247–263. pontját.

tükrözzenek bizonyos jövőbeni változásokat, például a piacra lépések, az onnan való kilépések vagy az expanzió fényében²³¹.

A piaci koncentráció általános szintje is hasznos információval szolgálhat a versenyhelyzetről. A koncentráció szintjének méréséhez a Bizottság gyakran alkalmazza a *Herfindahl-Hirschman-féle* indexet (HHI)²³². A HHI kiszámítása a piacon jelen lévő összes vállalkozás egyedi piaci részesedései négyzetének összeadásával történik²³³. A HHI viszonylagosan nagyobb súlyt ad a nagyobb vállalkozások piaci részesedésének. Bár az a legjobb, ha a számításba valamennyi vállalkozást bevonják, a nagyon kis vállalkozásokra vonatkozó információ hiánya nem okvetlenül lényeges, mert az ilyen vállalkozások hatása a HHI-re elhanyagolható. Miközben a HHI abszolút szintje adhatja meg a kiinduló jelzést a verseny összefonódás utáni piacon tapasztalható nyomásáról, a HHI változása igen hasznos mutatója az összefonódás által közvetlenül okozott koncentrációváltozásnak.

A koncentrációnak a HHI által mért növekedése a piaci összkoncentrációtól függetlenül is kiszámítható az összefonódásban részt vevő vállalkozások piaci részesedései szorzatának megkétszerezésével²³⁴. Ha az összefonódó vállalkozások egyikének 30 %-os, a másiknak 15 %-os a piaci részesedése, ez a HHI-t 900-zal növelné ($30 \times 15 \times 2 = 900$). E módszer magyarázata a következő: az összefonódás előtt a részt vevő vállalkozások piaci részesedései egyenként a részesedés négyzetével járultak hozzá a HHI-hoz: $a^2 + b^2$. Az összefonódás után a hozzájárulásuk mértéke az összegük négyzete: $(a + b)^2$, ami egyenlő $a^2 + b^2 + 2ab$. A HHI növekedése ezért megfelel $2ab$ -nak.

²³¹ Lásd például az Astra Zeneca/Novartis COMP/M.1806 ügy 150. és 415. pontját.

²³² Lásd például a FCC/Vivendi IV/M.1365 sz. ügy 40. pontját; a Hutchison/RCPM/ECT COMP/JV 55 sz. ügy 50. pontját. Ha helyénvaló, a Bizottság a koncentráció fokának mérésére más is használhat, például a koncentrációs rátákat, amelyek az adott piacon vezető szerepet betöltő kisszámú (általában 3 vagy 4) vállalkozás együttes piaci részesedését mérik.

²³³ Például egy 40 %, 20 %, 15 %, 15 % és 10 %-os piaci részesedéssel rendelkező 5 vállalkozásból álló piac HHI-indexe $402 + 202 + 152 + 152 + 102 = 2550$. A HHI a közel 0-tól (atomizált piacon) 10000-ig (a tiszta monopólium esetében) terjedhet.

²³⁴ DAVIES, S.–LYONS, B.: *Mergers and merger remedies in the EU: assessing the consequences for competition*, Edward Elgar Publishing, 2008., 121-124. o.

b) A piaci részesedés szintjei

A kialakult joggyakorlat szerint a nagyon nagy – 50 %-os vagy még nagyobb – piaci részesedés önmagában is bizonyítja a piaci erőfölény meglétét²³⁵. Csakhogy a kisebb versenytársak is gyakorolhatnak elegendő kényszerítő hatást, ha például képesek és motiváltak is kínálatuk növelésére. Az olyan vállalkozást érintő összefonódás, amelynek a piaci részesedése 50 % alatt marad az összefonódás után is, szintén vehet fel versenyjogi aggályokat, ha a versenytársak piaci erejét és számát, a kapacitáskorlátok létét nézzük, vagy azt vizsgáljuk, hogy az összefonódásban részt vevő felek termékei milyen mértékben minősülnek egymás közeli helyettesítőinek. A Bizottság így több esetben is azt állapította meg, hogy erőfölényes helyzet létrehozásához vagy megerősödéséhez vezetett az olyan összefonódás is, amelynek eredményeként 40 és 50 % közötti piaci részesedésű²³⁶, sőt bizonyos esetekben 40 % alatti piaci részesedésű²³⁷ vállalkozás jött létre.

Azok az összefonódások, amelyek az érintett vállalkozások korlátozott piaci részesedése miatt feltehetőleg nem akadályozzák a hatékony versenyt, a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítandók. Ez különösen igaz akkor, ha az érintett vállalkozások piaci részesedése nem haladja meg a 25 %-ot²³⁸ a közös piacon, vagy annak jelentős részén.

4. A horizontális összefonódások lehetséges versenyellenes hatásai

A horizontális összefonódások kétféleképpen akadályozhatják jelentősen a hatékony versenyt. Egyrészt fontos versenyképesszereket iktatnak ki egy vagy több vállalkozás tekintetében, aminek következtében ezek a

²³⁵ Az Endemol kontra Bizottság T-221/95. sz. ügy (EBHT 1999. II-1299. o.) 134. pont, illetve a Gencor kontra Bizottság T-102/96. sz. ügy (EBHT 1999. II-753. o.) 205. pont. Külön kérdés, hogy vajon az erőfölényes helyzet létrejön-e vagy megerősödik az összefonódás eredményeként.

²³⁶ Lásd például a Nestlé/Ralston Purina COMP/M2337 sz. ügy 48–50. pontját.

²³⁷ Lásd a Rewe/Meinl IV/M.1221 sz. ügyben hozott, 1999/674/EK bizottsági határozat 98–114. pontját, HL L 274., 1999.10.23., 1. o., illetve a Nestlé/Ralston Purina COMP/M.2337 sz. ügy 44–47. pontját.

²³⁸ A piaci részesedések kiszámítása kritikus mértékben függ a piac meghatározásától. Hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság nem szükségszerűen fogadja el a felek által javasolt piac-meghatározást.

vállalkozások megnövekedett piaci erővel rendelkeznek anélkül, hogy magatartásuk egyeztetéséhez folyamodnának (*nem egyeztetett hatások*).

Másrészt a verseny jellegét oly módon változtatják meg, hogy azoknál a vállalkozásoknál, amelyek korábban nem egyeztették magatartásukat, lényegesen nagyobb a valószínűsége annak, hogy egyeztetik azt, és árait megemelik, vagy más módon sértik a hatékony versenyt. Az összefonódás megkönnyítheti, stabilabbá vagy hatékonyabbá teheti az egyeztetést olyan vállalkozások esetében is, amelyek már az összefonódás előtt is egyeztették magatartásukat (*egyeztetett hatások*).

A Bizottság értékeli, hogy az összefonódás által okozott változások mennyiben vezetnek e hatások bármelyikéhez. Mindkét fent említett eset lényeges lehet egy konkrét összefonódás értékelésekor.

5. Nem egyeztetett hatások²³⁹

Az összefonódás lényegesen akadályozhatja a hatékony versenyt egy adott piacon az egy vagy több eladót befolyásoló fontos versenyképesszerek kiiktatásával, aminek következtében megnő a piaci erejük. Az összefonódás legközvetlenebb hatása az, hogy megszünteti a versenyt az összefonódásban részt vevő vállalkozások között. Például ha az összefonódás előtt az egyik összefonódásban részt vevő vállalkozás megemelte volna árait, értékesítésének egy részét elvesztette volna a másik vállalkozással szemben. Az összefonódás ezt a kényszert iktatja ki. Az ugyanazon a piacon működő, az összefonódásban részt nem vevő vállalkozások is hasznot húzhatnak az összefonódásból eredő versenyképesszert csökkenéséből, mivel az összefonódásban részt vevő vállalkozások árnövelése a kereslet egy részét áterelheti a versenytárs vállalkozásokhoz, amelyek ezután nyereségesnek találhatják saját árait

²³⁹ Ezt gyakran nevezik „egyoldalú” hatásnak is.

emelését²⁴⁰. Az ilyen versenyképesszerek csökkenése komoly áremeléshez vezethet az érintett piacon.

Az ilyen, nem egyeztetett hatásokat okozó összefonódás általában jelentősen akadályozza a hatékony versenyt azzal, hogy erőfölényes helyzetet hoz létre vagy erősít meg egyetlen olyan vállalkozás tekintetében, amely jellemző módon lényegesen nagyobb piaci részesedéssel rendelkezik az összefonódás után, mint a részesedésnagyság szerint utána következő versenytársa. Ráadásul az oligopolisztikus piacokon való összefonódás²⁴¹, amelyeknél az összefonódó felek egymással szembeni korábbi versenyképesszerei megszűnnek, és amely egyúttal csökkenti a versenynek a többi versenytársra nehezedő nyomását, még akkor is a verseny jelentős akadályozásához vezethet, ha az oligopólium tagjai nagy valószínűséggel nem egyeztetik magatartásukat. Az összefonódás-ellenőrzési rendelet szerint minden olyan összefonódást, amely ilyen nem egyeztetett hatásokat okoz, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani.

Számos, külön-külön nem szükségszerűen döntő tényező befolyásolja, hogy az összefonódás várhatóan lényeges nem egyeztetett hatásokat idéz-e elő. Nem minden ilyen tényezőnek kell jelen lennie ahhoz, hogy az efféle hatások létrejötte valószínűsíthető legyen.

Tekintettel az összefonódások lehetséges következményeire egy oligopolisztikus felépítésű piacon, még inkább szükséges fenntartani a hatékony versenyt. A fenti veszélyekkel ellentétben számos oligopolisztikus piac egészséges szintű versenyt mutat. A Bizottság nem értelmezte úgy a 4064/89/EGK rendeletet, mint amely megkövetelné, hogy az ilyen, nem egyeztetett hatást kiváltó összefonódásokat a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kellene nyilvánítani. Ezért a jogbiztonság érdekében tisztázni kell, hogy a Rendelet az összes ilyen összefonódás hatékony

²⁴⁰ A versenytársak által várt ilyen reakciók lényeges tényezők, mert befolyásolhatják az összefonódással létrejött vállalkozás áremelésre irányuló motiváltságát.

²⁴¹ Az oligopolisztikus piac olyan piaci struktúrára utal, amelyen korlátozott számú nagy vállalkozás van jelen. Mivel bármelyik vállalkozás magatartása érzékelhető hatással van az általános piaci feltételekre, és így közvetetten az összes többi vállalkozás helyzetére, az oligopolisztikus vállalkozások egymástól függenek.

ellenőrzését lehetővé teszi-e, amikor úgy rendelkezik, hogy bármely összefonódást, amely a hatékony versenyt jelentősen akadályozná a közös piacon vagy annak egy jelentős részén, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani. A 2. cikk (2) és (3) bekezdésében található „hatékony verseny jelentős akadályozása” fogalmat úgy kell értelmezni, mint amely az erőfölény fogalmán túl csak az összefonódásnak azon vállalkozások nem egyeztetett magatartásából eredő versenyellenes hatásaira terjed ki, amelyek nem rendelkeznének erőfölényes helyzettel az érintett piacon.

A hatékony verseny jelentős akadályozása rendszerint erőfölény létrehozása vagy megerősítése következtében jön létre. Az európai bíróságok ítéleteiből és a Bizottságnak a 4064/89/EGK rendelet alapján hozott határozataiból kirajzolódó útmutatásra tekintettel, a 139/2004/EK rendelet megállapítja azt az elvet, hogy azt a közösségi léptékű összefonódást, amely a hatékony versenyt jelentősen akadályozná a közös piacon vagy annak egy jelentős részén, különösen erőfölény létrehozásával vagy megerősítésével, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani²⁴².

Amikor egy horizontális összefonódás létrehoz vagy megerősít egy domináns vagy egy közös domináns pozíciót a releváns piacon, akkor a Bizottság elsősorban a dominanciatesztet alkalmazza és a SIEC-tesztet inkább a nem egyeztetett hatások vizsgálatára használja.

6. Közeli versenytársak fúziói

Szintén érdekes kérdéseket vet fel, ha az összefonódó vállalkozások közeli versenytársak. Az érintett piacon a termékeket aszerint is meg lehet különböztetni, hogy némely termékek közelebbi helyettesítői egymásnak, mint mások. A termékek különféleképpen csoportosíthatók: földrajzi elhelyezkedés, a fióktelep vagy az áruház helye szerint. Hasonlóképpen a megkülönböztetés alapulhat a márka megjelenítésén, műszaki előíráson, a minőségen vagy a

²⁴² 139/2004/EK rendelet (25) és (26) Preamb.

szolgáltatás terjedelmén. Az adott piacon a reklámozás szintje jelezheti a vállalkozások termékeik megkülönböztetésére irányuló erőfeszítéseit. Más termékek esetén a vevőknél felmerülhetnek átállási költségek, ha a versenytársak termékét kívánják használni. Minél nagyobb mértékben helyettesíthetők egymással az összefonódásban részt vevő vállalkozások termékei, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy az összefonódó vállalkozások jelentősen megemelik áraikat²⁴³. Például két olyan termelő közötti összefonódás, amelyeknek a termékeit jelentős számú vevő tekinti első, illetve második választásának, jelentős áremelkedést okozhat. Így az a tény, hogy a felek közötti rivalizálás a verseny jelentős forrása volt, az elemzés központi tényezőjévé válhat²⁴⁴. Az összefonódás előtti magas haszonkulcsok szintén jelentős áremelést valószínűsítene. Az összefonódásban részt vevő vállalkozások áremelési motiváltsága sokkal inkább akadályba ütközik, ha a versenytárs vállalkozások az összefonódásban részt vevő vállalkozások termékeinek a közeli helyettesítőit állítják elő, mint ha kevésbé közeli helyettesítő termékeket kínálnak²⁴⁵. Így kisebb a valószínűsége annak, hogy az összefonódás jelentősen akadályozná a hatékony versenyt, különösen az erőfölényes helyzet létrehozása vagy megerősítése révén, ha az összefonódásban részt vevő vállalkozások termékei és a versenytárs gyártók termékei egymásnak jelentős mértékben helyettesítői.

Ha az adatok rendelkezésre állnak, a helyettesíthetőség mértékét a vásárlói preferenciák felmérése, a vásárlói magatartás elemzése, az érintett

²⁴³ Lásd például a Barilla/BPS/Kamps COMP/M.2817 sz. ügy 34. pontját; illetve a Volvo/Scania COMP/M.1672 sz. ügyben hozott 2001/403/EK bizottsági határozat 107–148. pontját, HL L 143., 2001.5.29., 74. o.

²⁴⁴ Lásd például a Procter & Gamble/VP Schickedanz (II) IV/M.430 sz. ügyben hozott 94/893/EK bizottsági határozatot, HL L 354., 1994.6.21., 32. o.; a Kaysersberg kontra Bizottság T-290/94. sz. ügy (EBHT 1997. II-2137. o.) 153. pontját; a Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM IV/M.774 sz. ügyben hozott 97/610/EK bizottsági határozat 179. pontját, HL L 247., 1997.9.10., 1. o.; a SCA/Metsä Tissue COMP/M.2097 sz. ügyben hozott 2002/156/EK bizottsági határozat 94–108. pontját, HL L 57., 2002.2.27., 1. o.; illetve a Schneider kontra Bizottság T-310/01. sz. ügy (EBHT 2002. II-4071. o.) 418. pontját.

²⁴⁵ Lásd például a Volvo/Renault VI. IV/M.1980 sz. ügy 34. pontját; a Philips Agilent/Health Care Solutions, COMP/M.2256 sz. ügy 33–35. pontját; a Philips/Marconi Medical Systems COMP/M.2537 sz. ügy 31–34. pontját.

termékek keresztár-rugalmasságának becslése vagy az áttérési ráták²⁴⁶ (*diversion ratios*) alapján lehet értékelni. A versenytárgyalásokkal kapcsolatban mérni lehet azt is, hogy valamelyik, összefonódásban részt vevő fél korábbi ajánlataira kényszert jelentett-e a másik részt vevő fél jelenléte²⁴⁷.

Bizonyos piacokon működő vállalkozások viszonylag könnyen és túlzott költségeket nem vállalva újrapozícionálhatják termékeiket, vagy bővíthetik termékportfóliójukat. A Bizottság különösen azt vizsgálja, hogy a versenytársak vagy az összefonódásban részt vevő felek általi újrapozícionálás vagy termékskála-bővítés lehetősége mennyiben befolyásolja az összefonódással létrejött vállalkozás áremelési motiváltságát. Azonban valamely termék újrapozícionálása vagy a termékskála-bővítés gyakran jár kockázatokkal és nagy, meg nem térülő költségekkel, és ezáltal kevésbé nyereséges lehet, mint az aktuális termékskála. A Bizottság különösen azt vizsgálja, hogy a versenytársak vagy az összefonódó felek termékeinek újrapozícionálása vagy termékskála-bővítése hogyan befolyásolja az összefonódással létrejött vállalkozás áremelési motiváltságát.

7. Korlátozott szállítóválasztási lehetőségek

Előfordulhat, hogy az összefonódásban részt vevő vállalkozások vevői nehezen váltanak más szállítókra: vagy mert kevés az alternatív szállító²⁴⁸, vagy mert komoly átállási költségekkel kell szembenéznüik²⁴⁹. Az ilyen vevőket az áremelések különösen érzékenyen érintik. Az összefonódás kihathat az ilyen vevőknek az áremelésekkel szembeni védekezőképességére. Különösen fennállhat ez a helyzet olyan vevőknél, amelyek annak érdekében, hogy versenyképes árakat érhessenek el, az összefonódásban részt vevő két

²⁴⁶ Az A termékről a B termékre történő áttérés rátája méri az A termék árának emelése miatt A termék meg nem valósult, hanem a B termék értékesítésére konvertálódott értékesítésének hányadát.

²⁴⁷ A Boeing/McDonnell Douglas IV/M.877 sz. ügyben hozott 97/816/EK bizottsági határozat 58. és a rá következő pontjai, HL L 336., 1997.12.8., 16. o.; a GE/Instrumentarium COMP/M.3083 sz. ügy 125. és rá következő pontjai

²⁴⁸ Lásd például a Boeing/McDonnell Douglas IV/M.877 sz. ügyben hozott 2002/156/EK bizottsági határozat 70. pontját, HL L 336., 1997.12.8., 16. o.

²⁴⁹ Lásd például az Agfa Gevaert/DuPont IV/M.986 sz. ügy 63–71. pontját (*HL L 211., 1998.7.29., 22. o.*).

vállalkozás egyikétől korábban szerződést bontottak. A vevők korábbi szállítót váltási magatartására és az árváltozásokra adott reakciókra vonatkozó adatok fontos információval szolgálhatnak.

A *Volvo/Scania* ügyben²⁵⁰ a Bizottság azért tiltotta meg az összefonódást, mert a két cég által gyártott termékek egymás közeli helyettesítő termékei, és a létrejövő összefonódás túlzott erőfőlényt hozott volna létre a teherautók és a városi és távolsági autóbuszok piacán. Az ügyben megállapították azt is, hogy ha – az egyébként drágább termékeket fogalmazó – *Volvo* szabadon emelné az árát, akkor az egyesült *Volvo-Scania* vállalat bevétele nem csökkenne, mivel azok a vásárlók, akik az olcsóbb *Scania* termékeit választanák, azok is ugyanannak a vállalkozásnak a termékeit vennék meg. Ezáltal az a helyzet állna elő, hogy a csoport gyakorlatilag szabadon emelhetné az árát anélkül, hogy a bevételei csökkennének²⁵¹.

A Bizottság mostanra már képes arra, hogy az új teszt alapján járjon el egyes fúziós ügyekben. Továbbra is kérdéses viszont, hogy a gyakorlatban hány ügyben fogja ezt az elméletet alkalmazni.

8. A versenytársak terjeszkedésének korlátozása

Néhány tervezett összefonódás, ha engedélyeznék, jelentősen akadályozná a hatékony versenyt azzal, hogy olyan helyzetet teremtené az összefonódással létrejött vállalkozás számára, amelyben képes és motivált kisebb vállalkozások és potenciális versenytársak terjeszkedését megnehezíteni, illetve más módon korlátozni a versenytárs vállalkozások versenyképességét. Ilyenkor elképzelhető, hogy a versenytársak egyedileg vagy akár összességükben sincsenek abban a helyzetben, hogy olyan mértékben korlátozzák az összefonódással létrejött vállalkozást, hogy az ne emelje árait, vagy ne hozzon más, a verseny szempontjából hátrányos

²⁵⁰ M.1672 Volvo/Scania, 2000. március 14.

²⁵¹ DAN SJOBOLOM, D.: *COMP/M. 1672 –Volvo/Scania*, Competition Policy Newsletter, 2000. július 2., szám. 45-48. o.
http://ec.europa.eu/comm/competition/publications/cpn/cpn2000_2.pdf [2004.04.12.]

intézkedéseket. Előfordul például, hogy az összefonódással létrejött vállalkozás olyan mértékű irányítással vagy befolyással rendelkezik a termeléshez szükséges inputok kínálatára²⁵² vagy a forgalmazási lehetőségek²⁵³ fölött, hogy megdrágíthatja a versenytárs vállalkozások terjeszkedését vagy piacra lépését.

Azokon a piacokon, ahol fontos a különféle infrastruktúrák vagy platformok együttműködése, az összefonódás lehetővé teheti a vállalkozás számára, és ösztönözheti is arra, hogy versenytársai szolgáltatásainak költségét növelje, vagy csökkentse minőségüket²⁵⁴. Értékelésében a Bizottság egyebek között figyelembe veheti az összefonódással létrejött vállalkozás versenytársaihoz mért pénzügyi erejét²⁵⁵.

9. A potenciális versenytárral történő összefonódás

Azok az összefonódások, amelyekben az érintett piacon már működő valamely vállalkozás egy, azon a piacon még csak potenciális versenytársával fonódik össze, hasonló versenyellenes hatásokkal járhatnak, mint az ugyanazon az érintett piacon már működő két vállalkozás közötti összefonódások, és így jelentősen akadályozhatják a hatékony versenyt, különösen erőfölényes helyzet létrehozása vagy megerősítése révén.

A potenciális versenytárral történő összefonódás okozhat mind egyeztetett, mind nem egyeztetett horizontális versenyellenes hatásokat, amennyiben a potenciális versenytárs jelentős kényszert gyakorol a piacon működő vállalkozások magatartására, például ha a potenciális versenytársnak olyan eszközei vannak, amelyek a piacra való belépésre könnyedén felhasználhatók jelentős meg nem térülő költségek nélkül. Versenyellenes

²⁵² Lásd például az Endemol kontra Bizottság T-221/95. sz. ügy (EBHT 1999. II-1299. o.) 167. pontját.

²⁵³ Lásd például a Kesko kontra Bizottság T-22/97. sz. ügy, (EBHT 1999. II-3775. o.) 141. pontját.

²⁵⁴ A Worldcom/MCI IV/M.1069 sz. ügyben hozott 99/287/EK bizottsági határozat 117. és rá következő pontjai, HL L 116., 1999.5.4., 1. o.; az MCI Worldcom/Sprint IV/M.1741 sz. ügy 145. és a rá következő pontjai; a Vodafone Airtouch/Mannesmann IV/M.1795 sz. ügy 44. és rá következő pontjai

²⁵⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-156/98. sz. RJB Mining plc kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2001. január 31-én hozott ítélete [EBHT 2001. II-00337. o.]

hatások jelenhetnek meg akkor is, amikor nagy valószínűség szerint az összefonódásban részt vevő félnél viszonylag rövid időszakon belül merülnek fel a piacra lépéshez szükséges meg nem térülő költségek, és ezután ez a társaság kényszerrel gyakorol a piacon jelenleg működő vállalkozások magatartására²⁵⁶.

Ahhoz, hogy a potenciális versenytárral történő összefonódásnak lényeges versenyellenes hatásai legyenek, két alapfeltételnek kell teljesülnie. Először is a potenciális versenytársnak már jelentős kényszerítő hatást kell kifejtenie, vagy pedig nagyon valószínűnek kell lennie, hogy a verseny jelentős hajtóerejévé válik. Az arra vonatkozó bizonyíték, hogy a potenciális versenytárs jelentős mértékű piacra lépést tervez, segíthet a Bizottságnak abban, hogy ilyen következtetésre jusson²⁵⁷. Másodszor nem lehet annyi más potenciális versenytárs, amennyi elegendő ahhoz, hogy fenntartsák a versenykényszerrel az összefonódás után²⁵⁸.

10. Az upstream piacon vevői erőt létrehozó vagy megerősítő összefonódások

A Bizottság elemezheti azt is, hogy az összefonódással létrejött vállalkozás mennyire növeli meg vásárlóerejét a termelési vagy forgalmazási lánc előző fázisának piacán (*upstream piac*).

Egyrészt az az összefonódás, amely létrehozza vagy megerősíti valamely vevő piaci erejét, jelentősen akadályozhatja a hatékony versenyt, különösen erőfölényes helyzet létrehozásával vagy megerősítésével. Az összefonódással létrejött vállalkozás olyan helyzetbe kerülhet, hogy a

²⁵⁶ Lásd például az Air Liquide/BOC IV/M.1630 sz. ügy 201. és a rá következő pontjait. Olyan esetre példaként, amikor a másik összefonódásban részt vevő vállalkozás piacra lépése nem volt kielégítő módon valószínűsíthető rövid és középtávon, lásd az Elsőfokú Bíróság T-158/00. sz. Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (ARD) kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-03825. o.] 115–127. pontját.

²⁵⁷ A Telia/Telenor IV/M.1439 sz. ügyben hozott 2001/98/EK bizottsági határozat 330–331. pontja, HL L 40., 2001.2.9., 1. o., valamint az Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet IV/M.1681 sz. ügy 64. pontja.

²⁵⁸ Az Air Liquide/BOC IV/M.1630 sz. ügy 219. pontja; az EDF/EnBW COMP/M.1853 sz. ügyben hozott 2002/164/EK bizottsági határozat 54–64. pontja, HL L 59., 2002.2.28., 1. o.

termelésre szánt inputokból csökkenti a beszerzését, és így ér el alacsonyabb árakat. Ez azután kibocsátásának csökkentéséhez vezethet a végtermékpiacon, és ezáltal sértheti a fogyasztói jólétet²⁵⁹. Ilyen hatások különösen akkor keletkezhetnek, amikor a termelési vagy forgalmazási lánc előző fázisában található piacon az eladók szóródása viszonylag nagy. A termelési vagy forgalmazási láncban lejjebb található (*downstream*) piacon is érhetik káros hatások a versenyt, különösen, ha az összefonódással létrejött vállalkozás arra használja fel a szállítóival szembeni vásárlóerejét, hogy kizárja versenytársait²⁶⁰.

Másrészről azonban a megnövekedett vevői erő jótékony hatással lehet a versenyre. Ha ez a megnövekedett erő anélkül csökkenti az input költségeit, hogy korlátozná a termelési vagy forgalmazási láncban lejjebb található piacon a versenyt vagy csökkentené az össztermelést, e költségcsökkentések egy része várhatóan a fogyasztók javát szolgálja, mert mérsékli az árakat.

Annak értékelése érdekében, hogy valamely összefonódás jelentősen akadályozza-e a hatékony versenyt a vevői erő létrehozásával vagy megerősítésével, a termelési vagy forgalmazási lánc előző fázisában található piacokon uralkodó versenyfeltételeket kell elemezni, és a fenti lehetséges pozitív és negatív hatásokat értékelni.

11. Vertikális összefonódások

Az összefonódásoknak nem csak horizontálisak, hanem vertikálisak is lehetnek. Igaz, meg kell említeni, hogy a vertikális összefonódások száma kevesebb, mint a horizontálisak száma. A továbbiakban a vertikális összefonódásokhoz kapcsolódó kérdéseket kívánjuk vizsgálni.

²⁵⁹ Lásd a Rewe/Meinl M.1221 sz. ügyben hozott 1999/674/EK bizottsági határozat 71–74. pontját, (HL L 274., 1999.10.23., 1. o.)

²⁶⁰ A Kesko kontra Bizottság T-22/97. sz. ügy, (EBHT 1999. II-3775. o.) 157. pontja; a Boeing/McDonnell Douglas M.877. sz. ügyben hozott 2002/156/EK bizottsági határozat 105–108. pontja, (HL L 336., 1997.12.8., 16. o.).

Egy összefonódásnak akkor van vertikális dimenziója, ha a két összefonódó vállalkozás nem egymás közvetlen versenytársa, hanem az egyik a másik beszállítója vagy ügyfele.

2007 februárjában a Bizottság nyilvános konzultációba kezdett²⁶¹ egy új, a vertikális megállapodásokra vonatkozó iránymutatás előkészítéséhez. Harminckét szakmai anyagot kért be különböző szakmai szervezetektől és civil partnerektől, amelyeket figyelembe vett a végleges iránymutatás elkészítésekor.

Az iránymutatás példákat hoz fel a vertikális összefonódások értékelésével kapcsolatban. Rávilágít olyan helyzetekre, amikor az értékesítési láncban az összefonódás a beszerzési források korlátozásához vezetne és végső soron azt eredményezné, hogy a fogyasztók, a végfelhasználók magasabb áron lennének kénytelenek hozzájutni bizonyos termékekhez.

Erre jó példa lehet, amikor a Bizottság megtiltotta, hogy a *Gás de Portugal (GDP)* átvegye az irányítást az *EDP* és az *ENI* felett²⁶². Ebben az ügyben a portugál gázszolgáltatók és elektromos áramot szolgáltatók egyesülése miatt egy olyan domináns helyzet jött volna létre a piacon, amely miatt az új versenytársaknak jelentős akadály képződött volna a piacra történő belépés terén a földgázt használó erőművek piacán.

Egy másik jó példa lehet a *Pfizer* egészségügyi részlegének a megszerzése a *Johnson & Johnson* által. Ebben az ügyben, ha a Bizottság nem szabta volna feltételül az egyes tevékenységek elidegenítését, akkor a *Johnson & Johnson* olyan ellenőrzést gyakorolhatott volna a dohányzásról leszokást segítő tapaszok előállításához szükséges anyagok piacán, amellyel korlátozni tudta volna nagy versenytársa, a *GlaxoSmithKline* nikotintapaszok és dohányzásról leszoktató termékek előállításának lehetőségeit. Ez

²⁶¹ Press Release – Mergers: Commission launches public consultation on draft Merger Guidelines for companies in a vertical or conglomerate relationship, Reference: IP/07/178, 13/02/2007. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/178&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [2008.04.14.]

²⁶² Mergers: Commission prohibits acquisition of GDP by EDP and ENI, Reference: IP/04/1455, 09/12/2004. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/1455&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [2009.04.02.]

összességében ahhoz vezetett volna, hogy a fogyasztók, jelen esetben a dohányzásról leszokni kívánók magasabb áron juthattak volna nikotint helyettesítő termékekhez, valamint az ilyen termékek továbbfejlesztését, innovációját is korlátozta volna²⁶³.

Az iránymutatásból kiviláglik, hogy a Bizottság elkötelezett, hogy még világosabb, még átláthatóbb feltételeket teremtsen a vállalkozások számára. A versenyjogi biztos, *Neeli Kroes* is kifejezte azon álláspontját²⁶⁴, hogy a legtöbb esetben a vertikális összefonódások előnyökkel járnak mind a vállalkozások, mind a fogyasztók számára, és pont ezért az esetek többségében nem jelentenek veszélyt a szabad versenyre. Azonban álláspontja szerint határozottan fel kell lépni azon tranzakciók ellen, amelyek az iránymutatásban világosan kifejtett, a versenyre és a fogyasztókra is nézve káros hatást fejtenének ki.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy az iránymutatás a vertikális összefonódások értékelésében nagy segítséget nyújt mind a Bizottságnak a döntéshozatalkor, mind a vállalkozásoknak, hogy könnyebben eligazodjanak, és így nagyobb jogbiztonságot teremt a gazdasági élet szereplői számára.

²⁶³ Mergers: Commission approves proposed acquisition of Pfizer's consumer healthcare business by Johnson & Johnson, subject to conditions, Reference: IP/06/1726 Date: 11/12/2006
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1726> [2009.04.01]

²⁶⁴ Mergers: relationship, Reference: IP/ 07/1780 Date: 28/11/2007 Commission adopts Guidelines for merging companies with vertical or conglomerate,
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1780&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2009.02.16.]

VI. A KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK ÉS A JOGBIZTONSÁGI AGGÁLYOK

Az érintett vállalkozások különböző kötelezettségeket vállalhatnak, hogy az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetővé tegyék. A bejelentett összefonódáson is módosíthatnak ilyen kötelezettségvállalásokkal. A Bizottság így a módosított összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilváníthatja. A következőkben vizsgáljuk meg a kötelezettségvállalások szabályozási rendszerét abból a szempontból, hogy mennyire felel meg a jogbiztonság követelményének.

A kötelezettségvállalásokra vonatkozó részletes szabályokat a Bizottság közleménye tartalmazza. A korábbi összefonódás-rendelethez is kapcsolódott egy közlemény, amely a kötelezettségvállalásokról szólt²⁶⁵. A korábbi közlemény még az „elfogadható jogorvoslati lehetőségek” terminológiát használta. Az új összefonódás-ellenőrzési rendelethez kapcsolódóan 2004-ben született meg a Bizottság új közleménye, amelyben a kötelezettségvállalásokat már „elfogadható korrekciós intézkedéseknek” nevezi²⁶⁶.

Mint ahogy a Rendelet Preambuluma meghatározza, a kötelezettségvállalásnak a versennyel kapcsolatos problémával arányosnak kell lennie, és azt teljes mértékben meg kell oldania. Helyénvaló a kötelezettségvállalásokat már az eljárás megindítása előtt is elfogadni, ha a versennyel kapcsolatos probléma könnyen azonosítható és orvosolható. Kifejezetten rendelkezni kell arról, hogy a Bizottság határozatához feltételeket és kötelezettségeket fűzhet, hogy biztosítsa, hogy az érintett vállalkozások időben és hatékonyan teljesítsék kötelezettségvállalásaikat az összefonódás közös piaccal összeegyeztethetővé tétele érdekében. Az átláthatóságot,

²⁶⁵ A Bizottság közleménye a 4064/89/EGK tanácsi rendelet és a 447/98/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható jogorvoslati lehetőségekről (*HL C 68., 2001.03.02., 3. o.*)

²⁶⁶ A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet és a 802/2004/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható korrekciós intézkedésekről (*HL C 267., 2008.10.22., 1. o.*)

továbbá a tagállamokkal, valamint az érdekelt harmadik személyekkel folytatott hatékony konzultációt az egész eljárás során biztosítani kell²⁶⁷.

Az előző bekezdés utolsó mondatát érdemes egy kicsit közelebbről megvizsgálni. Az átláthatóságot nem mindig sikerül biztosítani az eljárás alatt, és a konzultációk során is számos probléma vetődhet fel. E problémák közül kiemelendők az adatvédelmi aggályok, valamint az üzleti titok védelme. Továbbá érdemes azt is figyelembe venni, hogy a Bizottságnak rendkívül széles mérlegelési joga van a kötelezettségvállalások elfogadása terén. A Rendelet csupán azt mondja ki, hogy „a kötelezettségvállalásnak a versennyel kapcsolatos problémával arányosnak kell lennie, és azt teljes mértékben meg kell oldania”, de ennek módját a Bizottság mérlegelésére bízta.

A Bizottság ügyel a kötelezettségvállalások betartására, és meghozza a szükséges intézkedéseket, amennyiben az érintett vállalkozások nem tartják be a vállalt kötelezettségvállalásokat. Egy összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozathoz fűzött kötelezettségvállalás teljesítésének elmulasztása esetén az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetővé tevő állapot nem következik be, és a megvalósult összefonódást a Bizottság nem engedélyezi. Következésképpen, ha az összefonódás megvalósult, ugyanúgy kell kezelni, mint az engedély nélkül megvalósult, be nem jelentett összefonódásokat. Továbbá, ha a Bizottság megállapítja, hogy a kötelezettségvállalás hiányában az összefonódás a közös piaccal összeegyeztethetetlen, az összefonódás megvalósítása előtti állapot helyreállítása céljából közvetlenül elrendelheti az összefonódás megszüntetését. Amennyiben egy, az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánító határozathoz fűzött kötelezettséget nem teljesítenek, a Bizottság visszavonhatja határozatát. A kötelezettségek nem teljesítése esetén a Bizottság megfelelő pénzügyi szankciót is kiszabhat²⁶⁸.

²⁶⁷ 139/2004/EK Rendelet (30) Preamb.

²⁶⁸ 139/2004/EK rendelet 30. és 31. Preamb.

1. A kötelezettségvállalásokra rendelkezésre álló határidők

A 802/2004/EK rendelet 20. cikke a kötelezettségvállalásokat az I. és a II. fázisú vizsgálatban is lehetővé teszi. A kötelezettségvállalások nagyon különböznek attól függően, hogy a vizsgálat mely fázisában teszik őket. Az I. fázisban még nem történik alaposabb vizsgálat az összefonódás összeférhetőségéről, a II. fázisban viszont már a piac alaposabb vizsgálata után határozzák meg a kötelezettségvállalásokat.

Mivel a piac alaposabb vizsgálatára nem kerülhet sor az I. fázisú vizsgálat során, ezért az eljárás ebben a fázisában előterjesztett kötelezettségvállalásoknak kellően világosnak kell lennie ahhoz, hogy az így megvalósuló összefonódás ne támasszon komoly kétségeket a közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban az összefonódás-ellenőrzési rendelet 6. cikk (1) bekezdés c) pontjának értelmében.

Az összefonódás-ellenőrzési rendelet szerint²⁶⁹ a Bizottságnak meg kell hoznia az engedélyezési határozatot, amint az összefonódás-ellenőrzési rendelet 6. cikke (1) bekezdésének c) pontjában említett komoly kétségek a felek által benyújtott kötelezettségvállalások eredményeképpen megszűnnek. Ez a szabály vonatkozik a II. fázisban lévő eljárásokban javasolt kötelezettségvállalásokra, mielőtt a Bizottság kifogásközlést bocsátana ki²⁷⁰.

A vállalkozások által tett kötelezettségvállalások felajánlása során az érintett vállalkozásoknak egyidejűleg egyértelműen azonosítaniuk kell minden, általuk bizalmasnak ítélt információt, meg kell indokolniuk, hogy miért kérik titokban tartását, és egy külön, bizalmas adatokat nem tartalmazó változatot is biztosítaniuk kell.

A Bizottság tájékoztatja a feleket a korrekciós intézkedésekkel kapcsolatos előzetes értékeléséről. Ha azonban a felek nem javasolnak a versennyel kapcsolatos aggályok megszüntetésére jogszerű módon alkalmas

²⁶⁹ 139/2004/EK rendelet 10. cikk (2) bek.

²⁷⁰ A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet és a 802/2004/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható korrekciós intézkedésekről (*HL C 267., 2008.10.22., I. o.*), 18. pont

korrekciós intézkedéseket, a Bizottság egyik lehetősége a tiltó határozat elfogadása, illetve maga a Bizottság is szabhat meg feltételeket.

Noha a kötelezettségvállalásokat a feleknek kell felajánlaniuk, a Bizottság gondoskodik e kötelezettségvállalások végrehajthatóságáról azáltal, hogy az összefonódás engedélyezését a kötelezettségvállalások betartásától teszi függővé. A kötelezettségvállalások többféle módon valósulhatnak meg. Az alábbiakban a legjellemzőbb formákat vizsgáljuk meg.

2. Elidegenítés

Ha a tervezett összefonódás különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, úgy a hatékony verseny helyreállításának legeredményesebb módja a tiltáson kívül az, ha elidegenítés útján megteremtik azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik új versenyszereplő jogalany létrejöttét vagy a meglévő versenytársak megerősödését.

Nehéz kérdés annak meghatározása, hogy pontosan mit és kinek kell eladni. Az elidegenítés drasztikus lépés egy vállalkozás életében, másképpen fogalmazva a kötelezettségvállalások közül az elidegenítés az egyik legsúlyosabb kötelezettségvállalás.

a) Életképes üzleti vállalkozás

Az elidegenített tevékenységeknek életképes üzleti vállalkozásokból kell lenniük, amelyeket ha erre alkalmas vásárló működtet, tartósan és hatékonyan képesek versenyezni az egyesült jogalannyal. Az életképes üzleti vállalkozás rendszerint meglévő vállalkozás, amely önállóan is működőképes, vagyis például a nyersanyagellátását vagy az együttműködés egyéb formáit bizonyos átmeneti időszak kivételével az egyesülő felektől függetlenül is képes

működtetni. A vállalkozások számára gyakran nem egyszerű meghatározni, hogy melyik vállalkozás-részüktől váljanak meg.

Az életképes üzleti vállalkozás elidegenítésére tett javaslat benyújtásakor a feleknek figyelembe kell venniük azokat a bizonytalanságokat és kockázatokat, amelyek az üzlet új tulajdonosra való átruházásával függenek össze. Ezek a kockázatok korlátozhatják az elidegenített üzleti vállalkozás versenyre gyakorolt hatását, és emiatt olyan piaci helyzetet idézhetnek elő, amely nem szünteti meg a Bizottság versennyel kapcsolatos aggályait.

b) Az elidegenítés tárgya

Ha a versennyel kapcsolatos probléma horizontális átfedésből ered, a legmegfelelőbb üzleti tevékenységet kell elidegeníteni²⁷¹. Ellenséges ajánlattétel esetén, amikor a bejelentő fél felvásárolandó üzletre vonatkozó ismeretei korlátozottabbak, ez lehet a felvásárló vállalkozás üzleti tevékenysége. A célvállalkozás egyes tevékenységeinek elidegenítésére vonatkozó kötelezettségvállalás ilyen körülmények között fokozza annak a kockázatát, hogy ebből az üzleti vállalkozásból nem válik életképes versenytárs, amely tartósan és hatékonyan tudna a piacon versenyezni.

Annak eldöntésekor, hogy melyik átfedésben lévő üzleti vállalkozást célszerű leválasztani, fontos szempont, hogy az üzleti vállalkozás önállóan működtethető legyen²⁷². Az üzleti vállalkozás életképességének biztosítása érdekében szükség lehet arra, hogy az elidegenítésbe olyan piacokkal összefüggő tevékenységeket is bevonjanak, amelyeknél a Bizottság nem vetett fel versennyel kapcsolatos aggályokat, mivel ez az egyetlen módja annak, hogy az érintett piacokon eredményes versenytársat hozzanak létre²⁷³.

²⁷¹ Ha a versennyel kapcsolatos probléma vertikális integráció esetében merül fel, az elidegenítés szintén megoldás lehet a versennyel kapcsolatos aggályra.

²⁷² 1999. szeptember 29-i bizottsági határozat (IV/M.1383 – Exxon/Mobil, 860. pont); 2000. február 9-i bizottsági határozat (COMP/M.1641 Linde/AGA, 94. pont)

²⁷³ 1999/229/EK bizottsági határozat (IV/M.913 – Siemens/Elektrowatt; *HL L 88., 1999.3.31., I. o.*), 134. pont); 2000/718/EK bizottsági határozat (COMP/M.1578 – Sanitec/Sphinx *HL L 294., 2000.11.22., I. o.*), 255. pont); 2000. március 8-i bizottsági határozat (COMP/M.1802 –

Noha bizonyos körülmények között már elfogadtak ilyet²⁷⁴, az olyan elidegenítés, amely a felvásárló és a célvállalkozás bizonyos eszközeinek a kombinációjából áll, további kockázatot hozhat létre az eredményképpen létrejövő üzleti tevékenység életképessége és hatékonysága tekintetében. Ezért ezt nagy gondossággal értékelik. Kivételes esetekben a csak márkákat és támogató termelőeszközöket tartalmazó elidegenítési csomag is elegendő lehet ahhoz, hogy megteremtse a hatékony verseny feltételeit. Ez a helyzet állt elő a *Kimberly-Clark/Scott Paper* ügyben, amelyben a háztartási papíripari termékek (WC-papír, zsebkendő, papír törülőkendő) piacán erőfölényt hozott volna létre az új vállalkozás azáltal, hogy a piacon lévő ismert márkákat egy kézbe vonta volna. Ezért az összefonódó felek olyan kötelezettségeket vállaltak, hogy márkatermékeket, egyes márkákat értékesítsenek. A kötelezettségvállalásokra tekintettel a Bizottság úgy látta, hogy e feltételek mellett engedélyezni lehet a fúziót²⁷⁵. Ilyen körülmények között a Bizottságnak meg kell győződnie arról, hogy a vevő a szóban forgó eszközöket hatékonyan és azonnal integrálni tudja.

c) **Alkalmas vevő**

A Bizottság engedélyezési határozatának az a feltétele, hogy az életképes üzleti vállalkozást a megadott határidőn belül egy alkalmas vevőre ruházzák át. Az életképes üzleti tevékenység és az alkalmas vevő két eleme így kapcsolódik egymáshoz. Hogy egy üzleti vállalkozásnak vonzereje van az alkalmas vásárló számára, az fontos elem a javasolt kötelezettségvállalás alkalmasságának értékelésében²⁷⁶.

Unilever/Amora Maille); 2000. szeptember 28-i bizottsági határozat (COMP/M.1990 – Unilever/Bestfoods (*HL C 311.*, 2000.10.31., 6. o.)

²⁷⁴ 96/222/EK bizottsági határozat (IV/M.603 – Crown Cork & Seal/CarnaudMetalbox; (*HL L 75.*, 1996.03. 23., 38. o.)

²⁷⁵ 96/435/EK bizottsági határozat (IV/M.623 – Kimberly-Clark/Scott Paper; *HL L 183.*, 1996.7.23., 1. o.)

²⁷⁶ 1999/229/EK bizottsági határozat (IV/M.913 – Siemens/Elektrowatt; *HL L 88.*, 1999.3.31., 1. o.), a határozat 134. pontja

A *Siemens/Elektrowatt* ügyben a fenti helyzet állt elő. Az eljárás során a felek tájékoztatták a Bizottságot, hogy az *Elektrowatt* a „pénzbedobós” (*payphone*) telefonok piacán szerzett érdekeltségét harmadik fél számára értékesíteni kívánja. Ide tartoznak a chipkártyás leolvasók, a „pénzbedobós” telefonok gyártása és az ehhez kapcsolódó bankjegyolvasók terén szerzett érdekeltségeit. Ez a tranzakció eloszlatja a Bizottság azon kételyeit, hogy a két vállalkozás összefonódása erőfölényes helyzetet hoz létre az német piacon²⁷⁷. Azonban a Bizottság a határozatában kifejtette²⁷⁸, hogy ez a feltétel csak akkor valósulhat meg, ha valóban találnak olyan partnert, aki képes és hajlandó megvenni ezeket az üzletágakat.

Olyan esetek is adódhatnak, amikor az elidegenítési csomag életképessége, tekintettel az üzleti vállalkozás részét képező eszközökre, nagymértékben függ a vásárló kilététől. Ilyen körülmények között a Bizottság csak akkor engedélyezi az összefonódást, ha a felek vállalják, hogy mindaddig nem hajtják végre a bejelentett műveletet, amíg nem kötöttek az elidegenített üzletre vonatkozóan kötelező érvényű megállapodást a Bizottság által jóváhagyott²⁷⁹ vásárlóval (aki „előzetes vevőként” ismert).

Miután valamely üzleti vállalkozás elidegenítését szabták az engedélyezési határozat feltételéül, a felek dolga az, hogy alkalmas vásárlót találjanak az adott üzleti vállalkozásra. A felek ezért saját kezdeményezésük szerint további eszközökkel bővíthetik a csomagot, hogy vonzóbbá tegyék azt a vevők számára. Így történt ez a *BP Amoco/Arco* ügyben is, ahol a kötelezettségvállalás bizonyos északi-tengeri gázvezetékekben és feldolgozó létesítményekben fennálló érdekeltségek elidegenítése volt, de a kapcsolódó földgázmezőkben fennálló érdekeltségeket is elidegenítették²⁸⁰.

²⁷⁷ 1999/229/EK bizottsági határozat (IV/M.913 – Siemens/Elektrowatt; *HL L 88.*, 1999.3.31., I. o.), a határozat 121. pontja

²⁷⁸ Olyan telefonok, amelyek pénzérme bedobásával működnek, függetlenül attól, hogy közterületen, vagy akár egy vállalkozás területén vannak telepítve.

²⁷⁹ 2000. december 13-i bizottsági határozat (COMP/M.2060 – Bosch/Rexroth)

²⁸⁰ IV/M.1532 – BP Amoco/Arco

d) **Alternatív elidegenítési kötelezettségvállalások**

Olykor a felek által előnyben részesített elidegenítési opció, vagyis életképes üzleti vállalkozás elidegenítése, amely megoldja a versennyel kapcsolatos aggályokat bizonytalan vagy nehézkes lehet, tekintettel például harmadik felek elővételi jogaira vagy a kulcsfontosságú szerződések, szellemi tulajdonjogok átruházhatóságának vagy az alkalmazottak átadhatóságának bizonytalanságára. A felek azonban úgy ítélik meg, hogy képesek lesznek az adott üzleti vállalkozást megfelelően rövid időn belül elidegeníteni.

Ilyen körülmények között a Bizottság nem vállalhatja azt a kockázatot, hogy végül nem áll helyre a hatékony verseny. Ennek megfelelően a felek feladata az, hogy a kötelezettségvállalásban a hatékony verseny helyreállítására legalább ugyanannyira alkalmas alternatív javaslatot rögzítsenek, valamint világos ütemezést is megállapítsanak arra vonatkozóan, hogy hogyan és mikor hajtják végre ezen alternatívát. Ez történt az *Axa/Gre ügyben* is²⁸¹, ahol az életbiztosításokon kívüli egyéb biztosítások piacán Luxemburgban – az ország szűk piaca és a kevés piaci versenyző miatt – komoly kételyek merültek fel az összefonódás összeférhetőségével kapcsolatban, amelyet csak bizonyos kötelezettségvállalásokkal együtt lehetett engedélyezni.

3. **Strukturális kapcsolatok felszámolása**

Nem minden esetben elegendő, ha az elidegenítési kötelezettségvállalások a horizontális átfedések által teremtett versennyel kapcsolatos problémák áthidalására korlátozódnak. Egy másik jelentős versenytárshoz fűződő strukturális kapcsolat megszüntetése érdekében szükséges lehet a közös vállalatban fennálló részesedés elidegenítése. Ez a helyzet állt elő a *VEBA/Degussa ügyben*²⁸² is, amelyben a felek vállalták, hogy a *VEBA* a *Cabot Hüls GmbH*-ban lévő részesedését egy olyan független

²⁸¹ 1999. április 8-i bizottsági határozat (COMP/M.1453 – AXA/GRE; *HL C 30.*, 2000.2.2., 6. o.)

²⁸² 98/455/EK bizottsági határozat (IV/M.942 – VEBA/Degussa; *HL L 201.*, 1998.7.17., 102. o.)

vállalkozásra ruházza át, amely nem tartozik sem a *VEBA*, sem a *Degussa* érdekeltségi körébe²⁸³.

Szintén ez volt a helyzet a *MÁV Cargo/Rail Austria* ügyben. A magyarországi *MÁV Cargónak* a *Rail Cargo Austria* (a továbbiakban: *RCA*) osztrák vállalkozás általi felvásárlásának²⁸⁴ a jóváhagyását 2008-ban a Bizottság feltételekhez kötötte. Az *RCA* az állami tulajdonban lévő ausztriai *ÖBB Holding AG* vasúttársaság leányvállalata, vasúti teherszállítással, illetve szállítmányozási szolgáltatásokkal foglalkozik Ausztriában, Magyarországon, Németországban, Szlovákiában és Szlovéniában. A *MÁV Cargo* elsősorban Magyarországon, illetve kisebb mértékben más európai országokban foglalkozik vasúti teherszállítással és szállítmányozással. Az eredeti bejelentés szerint a tervezett ügylet a *MÁV Cargo RCA* általi felvásárlására vonatkozik egy, a *GySEV*-vel közös konzorcium keretében. A *GySEV* olyan integrált vasúti és infrastrukturális vállalkozás, amely Ausztriában és Magyarországon egyaránt saját vasúthálózattal rendelkezik. Tevékenysége az Ausztria és Magyarország területére kiterjedő vasúti személyszállítást és teherfuvarozást foglalja magában, különös tekintettel a határokon átnyúló vasúti teherszállításra.

A vasúti teherszállítás piacainak 2007-es teljes liberalizációja ellenére e piacokat továbbra is a korlátozott verseny és a határokon átnyúló vasúti teherszállításban együttműködő, erős hagyományos szereplők jelenléte jellemzi.

A Bizottság megállapította, hogy a tervezett ügylet eredeti bejelentés szerinti végrehajtása súlyos versenyjogi problémákat vetne fel, mivel az ügylet következtében eltűnne az *RCA* legközelebbi potenciális versenytársa a magyar vasúti teherszállítási piacról, illetve a *MÁV Cargóé* az ausztriai piacról.

E problémák orvosolása érdekében az *RCA* kötelezettséget vállalt a *GySEV*-hez fűződő valamennyi meglévő szerkezeti kapcsolatának felszámolására és az utóbbival fenntartott szerződéses kapcsolatainak

²⁸³ 98/455/EK bizottsági határozat (IV/M.942 – *VEBA/Degussa*; HL L 201., 1998.7.17., 102. o.) 56. pontja

²⁸⁴ 2008. november 25-i bizottsági határozat (COMP/M.5096 – *RCA / MÁV CARGO*)

felülvizsgálatára, minek köszönhetően a *GySEV* megerősödhet, mint független piaci szereplő és az összefonódás révén létrejött új gazdasági egység versenytársa. Az osztrák és a magyar kormány – a *GySEV* fő részvényeseiként – biztosítani fogja, hogy az összefonódás révén létrejött vállalkozáshoz fűződő összes szerkezeti kapcsolat felszámolásra kerüljön, illetve hogy az Osztrák Köztársaság befolyása a *GySEV* vasúti teherszállítási tevékenységére korlátozott maradjon.

A javasolt kötelezettségvállalások piaci tesztelése után a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy ezek olyan életképes intézkedések, amelyek alkalmasak a bizottsági vizsgálat során a verseny tekintetében felmerült aggályok eloszlatására. A probléma orvoslására más lehetséges eszköz lehet még a kisebbségi részesedések elidegenítése vagy a kölcsönös igazgatósági tagságok megszüntetése.

4. Egyéb lehetőségek a hatékony verseny megteremtésére

Bár az elidegenítés előnyben részesített jogorvoslati lehetőség, mégsem ez az egyetlen, amelyet a Bizottság elfogad. Először is, előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor az üzleti vállalkozást nem lehet elidegeníteni, mint például a *Boeing/McDonnell Douglas ügyben* is, amelyben a Bizottság vizsgálatai azt derítették ki, hogy egyetlen meglévő repülőgépgyártó sem érdeklődik a *Douglas Aircraft Company (DAC, a McDonnell Douglas kereskedelmi repülőgépekkel foglalkozó részlege)* Boeingtől való megvásárlása iránt, és olyan, a sugárhajtású kereskedelmi repülőgépek piacára lépni kívánó potenciális piaci szereplőt sem sikerült találni, amely a *DAC* megvásárlása révén juthatna be a piacra²⁸⁵. Másodszer, a versennyel kapcsolatos problémák egyedi jellemzőkből is eredhetnek, úgymint kizárólagos megállapodások megléte, hálózatok egyesítése (hálózati hatások) vagy a kulcsfontosságú szabadalmak egyesítése. Ilyen körülmények esetén a Bizottságnak azt kell

²⁸⁵ IV/M.877 – Boeing/McDonnell Douglas

meghatározni, hogy más típusú jogorvoslati lehetőségek elegendő hatással lehetnek-e a piacra a hatékony verseny helyreállítása érdekében.

A piaci szerkezetet megváltoztatja a tervezett összefonódás, és a meglévő szerződéses megállapodások ronthatják a hatékony versenyt. Ez különösen igaz a meglévő hosszú távú szállítási és forgalmazási megállapodásokra, amennyiben ezek a megállapodások korlátozzák a potenciálisan a versenytársak rendelkezésére álló piacot. Ha az egyesült jogalany jelentős piaci részesedéssel fog bírni, a meglévő kizárólagos megállapodásokból eredő kizárólagos hatások hozzájárulhatnak az erőfölény kialakulásához. Ezért például az *AGFA Gevaert/DuPont ügyben* az *AGFA Gevaert* olyan kötelezettséget vállalt, hogy megszünteti a kizárólagos értékesítési megállapodásait a negatív filmekre vonatkozóan²⁸⁶. Ilyen körülmények között a meglévő kizárólagos megállapodások felmondása tekinthető alkalmasnak arra, hogy megszüntesse a versennyel kapcsolatos aggályokat, ha egyértelműen nem bizonyítható az, hogy valójában továbbra is fenntartják a kizárólagosságot, mint ahogy az a *New Holland/Case ügyben* is történt²⁸⁷. A kötelezettségvállalás szerint a *New Holland*-nak a dániai kizárólagos értékesítőinek kellett nagyon szabadságot teremtenie azáltal, hogy egyes traktortípusok – vagy akár azok egyes részeinek – szabad értékesítését és szabad szervizelését kellett lehetővé tennie.

A piaci szerkezetnek a tervezett összefonódásból eredő megváltozása az érintett piacra való belépés szempontjából jelentős akadályokhoz vagy gátakhoz vezethet. Ilyen akadályok felmerülhetnek az infrastruktúra, különösen a hálózatok vagy kulcsfontosságú technológiák, ezen belül szabadalmak, know-how vagy egyéb szellemi tulajdonjogok feletti ellenőrzésből. Ilyen körülmények között a feltétel irányulhat a piaci belépés azáltal történő megkönnyítésére, hogy a versenytársak számára biztosítják a

²⁸⁶ 98/475/EK bizottsági határozat (IV/M.986 – AGFA Gevaert/DuPont; HL L 211., 1998.7.29., 22. o.)

²⁸⁷ 1999. október 28-i bizottsági határozat (IV/M.1571 – New Holland/Case; HL C 130., 2000.5.11., 11. o.)

szükséges infrastruktúrához²⁸⁸ vagy kulcsfontosságú technológiákhoz való hozzáférést. Így például a *Swissair/Sabena ügyben* egyes európai repülőtereken a résidőkhöz²⁸⁹ való hozzáférést kellett szabályozni, mint az összefonódás engedélyezéséhez szükséges feltételt. Ezen összefonódás esetén ugyanis a brüsszeli és a genfi reptéren túlságosan sok résidővel rendelkezett volna a *Swissair-Sabena*, ezért limitálni kellett ezeken a repülőtereken a napi maximális résidők számát.

Egyes sajátos esetekben előfordulhat, hogy a feleknek az elidegenítés és a piacra jutás megkönnyítését célzó – a hálózathoz vagy adott tartalomhoz való hozzáférést²⁹⁰ biztosító – kötelezettségvállalás kombinációját kell felajánlaniuk. Az ilyen csomagok orvosolhatnak bizonyos kizárási problémákat, például a távközlési és a médiaágazatokban történő összefonódásoknál. Olyan ügyletekre is látunk példát, amelyek főleg egy termékpiacot érintenek, a versennyel kapcsolatos aggályokat azonban csak több egyéb kötelezettségvállalást tartalmazó csomag oldhatja meg²⁹¹.

5. Olyan helyzetek, amikor a kötelezettségvállalás nem lehetséges

A Bizottság hajlandó megvizsgálni az összefonódás által felvetett, versennyel kapcsolatos problémára adott megoldásokat azzal a feltétellel, hogy e megoldások meggyőzőek és hatékonyak. Előfordulnak azonban olyan összefonódások, amelyek esetében nem lehet olyan megoldási lehetőséget találni, amely alkalmas lenne a közös piacon belül felmerülő versennyel

²⁸⁸ 1992. október 5-i bizottsági határozat (IV/M.157 – Air France/Sabena; *HL C 272.*, 1992.10.21., 1. o.); 1992. november 27-i bizottsági határozat (IV/M.259 – British Airways/TAT; *HL C 326.*, 1992.12.11., 1. o.); 1995. július 20-i bizottsági határozat (IV/M.616 – Swissair/Sabena; *HL C 200.*, 1995.8.4., 10. o.); 1999. október 13-i bizottsági határozat (IV/M.1439 – Telia/Telenor); 2000. április 12-i bizottsági határozat (COMP/M.1795 – Vodafone/Mannesmann)

²⁸⁹ A résidő azt az időintervallumot jelenti, amely ahhoz szükséges, hogy egy repülőgép utas ki- és beszállítás céljából egy adott repülőtéren tartózkodjon.

²⁹⁰ COMP/M.1439 – Telia/Telenor; COMP/M.1795 – Vodafone Airtouch/Mannesmann (fenti idézet); 2000. október 13-i bizottsági határozat (COMP/M.2050 – Vivendi/Canal+/Seagram; *HL C 311.*, 2000. 10. 31., 3. o.)

²⁹¹ 97/816/EK bizottsági határozat (IV/M.877 – Boeing/McDonnell Douglas; *HL L 336.*, 1997.12.8., 16. o.); COMP/M.1673 – VEBA/VIAG.

kapcsolatos aggályok megszüntetésére²⁹². Ilyen esetben az egyetlen lehetőség a tiltás. Ez a helyzet állt elő az *RTL/Veronica/Endemol ügyben* is, amelyben az *RTL5* által vállalat kötelezettségek nem tudták meggyőzni a Bizottságot arról, hogy nem jön létre erőfölényes helyzet a televíziós reklámok piacán²⁹³. A felek az javasolták, hogy értékesítik az *RTL5*-öt, amit a Bizottság nem tartott elfogadhatónak, mivel úgy látta, hogy nincsen olyan potenciális felvásárló a piacon, aki ha megvásárolná, kellő piaci erővel fel tudjon lépni a holland piacon. Továbbá a felkínált kötelezettségvállalások esetén is túl nagy befolyása maradt volna az *Endemolnak* az *RTL5* felett.

Ha a kötelezettségvállalási javaslat olyan kiterjedt és összetett, hogy a Bizottságnak nem tudja bizonyossággal megállapítani, hogy a piacon helyre fog állni a hatékony verseny, az engedélyezési határozat nem hozható meg²⁹⁴.

6. A kötelezettségvállalások végrehajtása

A kötelezettségvállalásokat az engedély megszerzésének eszközeként ajánlják fel, végrehajtásukra pedig rendszerint a végzést követően kerül sor. Ezek a kötelezettségvállalások sikeres és kellő időben történő végrehajtásuk biztosítása érdekében garanciákat igényelnek. E végrehajtási rendelkezések a felek által a Bizottsággal szemben vállalt kötelezettségek részét képezik, melyeket eseti alapon kell mérlegelni. Ez különösen igaz a végrehajtásra megállapított rögzített időtartamokra, amelyeknek általánosságban a lehető legrövidebbnek kell lenniük. Ebből következően ezeket a követelményeket nem lehet teljes mértékben szabványosítani.

²⁹² 94/922/EK bizottsági határozat (MSG Media Service, *HL L 364.*, 1994.12.31., 1. o.); 96/177/EK bizottsági határozat (Nordic Satellite Distribution, *HL L 53.*, 1996.3.2., 20. o.); 1999/153/EK bizottsági határozat (Bertelsmann/Kirch/Premiere; *HL L 53.*, 1999.2.27., 1. o.); 1999/154/EK bizottsági határozat (Deutsche Telekom BetaResearch, *HL L 53.*, 1999. 02. 27., 31. o.); 97/610/EK bizottsági határozat (St Gobain/Wacker Chemie/NOM; *HL L 247.*, 1997. 09. 10., 1. o.); 91/619/EGK bizottsági határozat (Aerospatiale/Alenia/De Havilland; *HL L 334.*, 1991. 12. 05., 42. o.); 97/26/EK bizottsági határozat (Gencor/Lonrho; *HL L 11.*, 1997. 01. 14., 30. o.); 2000/276/EK bizottsági határozat (M.1524 – Airtours/First Choice; *HL L 93.*, 2000. 04. 13., 1. o.).

²⁹³ 96/342/EK bizottsági határozat (RTL/Veronica/Endemol; *HL L 134.*, 1996.6.5., 32. o.) 112. pontja

²⁹⁴ 2000. március 15-i bizottsági határozat (COMP/M.1672 – Volvo/Scania); 2000. június 28-i bizottsági határozat (COMP/M.1741 – WorldCom/Sprint)

a) Az elidegenítési kötelezettségvállalások lényegi jellemzői

A jellemző elidegenítési kötelezettségvállalásokban az elidegenítendő üzlet rendszerint materiális és immateriális javak együtteséből áll, amelyek ölthetik már korábban létező vállalkozás vagy vállalkozáscsoport, illetve olyan üzleti tevékenység formáját, amelyet ezt megelőzően saját jogán nem jegyeztek be. Így a feleknek az elidegenítési kötelezettségvállalás benyújtásakor pontos és kimerítő meghatározást kell adniuk az elidegenítés szándékolt tárgyát illetően. A leírásnak tartalmaznia kell az üzleti tevékenység minden olyan elemét, amelyre ahhoz van szükség, hogy az üzlet életképes versenytársként tevékenykedhessen a piacon. Az elidegenítendő üzlettel kapcsolatos félreértések elkerülése érdekében külön kell azonosítani azokat az aktívákat, amelyeket az üzleti tevékenységen belül ugyan használnak, de amelyeket a felek nem kívánnak elidegeníteni.

A leírásnak olyan mechanizmust kell meghatároznia, amelynek segítségével az üzleti vállalkozás vásárlója megtarthatja és kiválaszthatja a megfelelő személyzetet. Ilyen mechanizmusra van szükség mind az üzleti egység aktuális működtetésében részt vevő személyzetnél, mind az olyan munkatársaknál, akik az üzleti vállalkozásban alapvető funkciókat látnak el, mint például a csoportszintű kutatási és fejlesztési, valamint informatikai személyzet, még akkor is, ha e munkatársakat adott időpontban a felek valamely másik üzleti egysége alkalmazza.

A kötelezettségvállalás hatékonyságának biztosítása érdekében a javasolt vásárlónak történő értékesítéshez a Bizottság előzetes jóváhagyása szükséges. A vásárlótól rendszerint megkövetelik, hogy életképes, meglévő vagy potenciális, a felektől független vagy hozzájuk nem kapcsolódó versenytárs legyen, rendelkezzen pénzügyi forrásokkal, bizonyított szakértelemmel és ösztönzőkkel, hogy az elidegenített üzletet a felekkel versenyben álló aktív versenyző erőként fenntartsa és fejlessze. A Bizottság nem fogad el az eladó által finanszírozott elidegenítéseket, mert ez veszélyeztetné az elidegenített vállalkozás függetlenségét. Nem megengedhető

az sem, hogy az üzleti tevékenység megszerzése valószínűsíthetően új, versennyel kapcsolatos problémákat hozzon létre, és nem kockázathatja, hogy a kötelezettségvállalás végrehajtása késlekedjen.

b) Az elkülönített vagyonkezelésért felelős vagyonkezelő

A felek feladata, hogy minimálisra csökkentsék annak a kockázatát, hogy az üzleti vállalkozás átruházásával járó bizonytalanságok miatt elveszen az elidegenítendő üzleti vállalkozás versenyképessége. Az elidegenítésig a Bizottság előírja a felek számára, hogy ajánljanak fel kötelezettségvállalásokat az üzlet függetlenségének, gazdasági életképességének, piacképességének és versenyképességének fenntartásáért. Ezeket a kötelezettségvállalásokat úgy alakítják ki, hogy elkülönítik az üzleti vállalkozást a felek által megtartott üzlettől, és biztosítják, hogy az üzletet különálló és eladható üzleti vállalkozásként kezeljék. A feleknek előírják, hogy gondoskodjanak az elidegenítési csomagba tartozó összes materiális és immateriális javaknak a jó üzleti gyakorlatnak megfelelő és a szokásos üzletmenettel való fenntartásáról.

Mivel a Bizottság nem tud napi szinten részt venni ezeknek az átmeneti védintézkedéseknek a felügyeletében, ezért egy vagyonkezelő kinevezését hagyja jóvá, aki felügyeli a védintézkedések betartását. Az elkülönített vagyonkezelésért felelős vagyonkezelő az elidegenítendő üzlet legjobb érdekeit tartja szem előtt.

c) Az elidegenítésért felelős vagyonkezelő

A kötelezettségvállalás megadja az elidegenítés végrehajtásának Bizottság általi felügyeletéhez kapcsolódó konkrét részleteket és eljárásokat is: például a vásárló jóváhagyásának kritériumait, az időszaki jelentési követelményeket és a tájékoztató vagy reklámanyagok jóváhagyását. Itt is megjegyzendő, hogy a Bizottság nem tud napi szinten közvetlenül részt venni

az elidegenítés irányításában, ezért a Bizottság a legtöbbször vagyongazdálkodó kinevezését hagyja jóvá, akinek a feladata a kötelezettségvállalások végrehajtásának felügyelete.

Az elidegenítésért felelős vagyongazdálkodó szerepe esetenként változik, de általában a felügyelet, amely magában foglalja a kötelezettségvállalások teljesítéséhez szükséges intézkedések javaslatának jogát, esetleg előírását, valamint a kötelezettségvállalások betartásáról szóló, időszaki jelentésekre.

d) A vagyongazdálkodó és a vagyongazdálkodói megbízás jóváhagyása

Az érintett kötelezettségvállalások típusától és az eset tényeitől függ, hogy az elidegenítésért felelős vagyongazdálkodó lehet-e ugyanaz a személy vagy intézmény, mint az elkülönített vagyongazdálkodásért felelős vagyongazdálkodó. A vagyongazdálkodó rendszerint befektetési bank, vezetői tanácsadó, illetve könyvvizsgáló cég vagy hasonló intézmény. A felek javaslatot tesznek a Bizottságnak a vagyongazdálkodó vagy vagyongazdálkodók személyére. A Bizottság megvizsgálja és jóváhagyja a vagyongazdálkodó kinevezésének feltételeit. A megbízásnak visszavonhatatlannak kell lennie, kivéve ha alapos indokkal kell a Bizottságnak új vagyongazdálkodót kineveznie.

Amikor végrehajtották a konkrét kötelezettségvállalásokat, amelyekkel megbízták a vagyongazdálkodót – azaz amikor a leválasztandó elidegenítési csomag tulajdonjoga átszállt, vagy bizonyos kötelezettségek megszűnésekor, amelyek az elidegenítés után is fennállnak –, a megbízás rendelkezik arról, hogy a vagyongazdálkodó a további feladatok alól történő felmentését kérje a Bizottságtól.

e) A vásárló és a vételi megállapodás jóváhagyása

A felek vagy a vagyongazdálkodó csak akkor folytathatja az eladást, ha a Bizottság a kötelezettségvállalás megállapodásai szerint jóváhagyja a javasolt

vásárlót és a vételi megállapodást. A feleknek vagy a vagyionkezelőnek a Bizottság előtt kielégítően bizonyítaniuk kell, hogy a javasolt vevő megfelel a kötelezettségvállalások kritériumainak, ami a vásárlói szabványokat jelenti, és hogy az üzleti vállalkozást a kötelezettségvállalásokkal összeegyeztethetően értékesítik.

Abban az esetben, ha a Bizottság megállapítja, hogy az elidegenítési csomag javasolt felvásárló általi megszerzése a Bizottság rendelkezésére álló tájékoztatás fényében első látásra fennálló, versennyel kapcsolatos problémák vagy más nehézségek felmerülésének a veszélyével jár, amelyek késleltethetik a kötelezettségvállalás kellő időben történő végrehajtását, vagy azoknak a megfelelő ösztönzőknek a hiányát jelzik, amelyek arra sarkallnák a vásárlót, hogy versenyezzen az egyesült jogalannyal, úgy a javasolt vásárlót nem tekintik elfogadhatónak. Ez nagy valószínűséggel olyan esetekben merül fel, amikor a piaci szerkezet már amúgy is erősen koncentrált, és ha a kötelezettségvállalás a piaci részesedést egy másik piaci szereplőre ruházná át. A Bizottság ekkor hivatalos formában közli nézetét, amely szerint a vevő nem felel meg a felvásárlói szabványoknak²⁹⁵.

Amennyiben a vásárlás közösségi méretű összefonódást eredményez, úgy ezt az új vállalkozást az összefonódás-ellenőrzési rendelet alapján be kell jelenteni, és a rendes eljárások keretében engedélyeztetni kell²⁹⁶. Amennyiben nem ez a helyzet, a vásárló Bizottság általi jóváhagyása nem érinti a nemzeti hatóságok vállalkozások összefonódásának ellenőrzésével kapcsolatos joghatóságát.

7. A kötelezettségvállalások hatásai

Miután áttekintettük a kötelezettségvállalások tipikus eseteit, megállapíthatjuk, hogy e kötelezettségvállalások esetén legtöbbször nem valamilyen könnyedén betartható, a vállalkozás magatartását befolyásoló

²⁹⁵ 2000. február 9-i bizottsági határozat (COMP/M.1628 – TotalFina/Elf)

²⁹⁶ Az 1999. szeptember 29-i bizottsági határozat (M.1383-ügy – Exxon/Mobil)

szabályozásról, hanem általában rendkívül kemény, sokszor a vállalkozás egyes részének elidegenítésére, illetve egyes tevékenységekkel való felhagyásra vonatkozó kötelezettségvállalásról van szó. Ha mennyiségileg, kvantitatívan közelítjük meg a kérdést, akkor megállapíthatjuk, hogy az ügyek közel felében van jelen valamilyen fajta kötelezettségvállalás. Ha kvalitatívan vizsgáljuk meg a helyzetet, akkor pedig azt állapíthatjuk meg, hogy a kötelezettségvállalások számos esetben egy vagy akár több, komolyabb változtatást okoznak a vállalkozások eredeti elképzeléseihez képest²⁹⁷.

A legtöbb esetben a kötelezettségvállalások meglehetősen szigorú feltételeket tartalmaznak, amelyek betartása kötelező érvényű a vállalkozásokra. A kötelezettségvállalások a Bizottság határozatának integráns részét képezik, amely nélkül nem jöhet létre maga az összefonódás sem, illetve a jövőre vonatkozóan annak be nem tartása súlyos szankciókat vonhat maga után.

Érdemes megjegyezni, hogy számos esetben az összefonódó felek inkább hajlandóak elfogadni számukra súlyos kötelezettségvállalásokat is, mivel nem szeretnék kockáztatni, hogy ezek nélkül a Bizottság megtiltsa a tervezett fúziót. Éppen ezért a kötelezettségvállalás egy olyan eszköz, amivel a Bizottság nyomást tud gyakorolni a felekre, hogy az ő nézőpontjából kedvező eredményt tudjon elérni. A Bizottság éppen ezért számos esetben visszaélhet a felek helyzetével, mely ellentétes a jogbiztonság követelményével.

²⁹⁷ BERLIN, D.: *Concentrations (1er janvier 2004 - 1er avril 2005)*, Revue trimestrielle de droit européen, 41 (4), nov-dec., 2005, 916-919. o.

VII. A TAGÁLLAMOK HATÁSKÖRREL RENDELKEZŐ HATÓSÁGAIHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTEL EGYES JOGBIZTONSÁGI KÉRDÉSEI

A Rendelet 9. cikke szabályozza, hogy bizonyos feltételek esetén a közösségi dimenziójú összefonódást mégsem a Bizottság bírálja el, hanem egy másik versenyhatóság. A Rendelet e cikke tehát kivételt teremtett a Bizottság kizárólagos kompetenciája alól.

Nem minden esetben határozható meg teljesen egyértelműen, hogy a Bizottság vagy egy tagállam versenyhatósága jogosult eljárni az ügyben. Ez nem segíti elő a jogbiztonságot. Először is vizsgáljuk meg, hogy hogyan változott az eljárás áttételére vonatkozó szabályrendszer, és hogy milyen előrelépések születtek e téren.

1. Az áttételre vonatkozó korábbi szabályozás

A korábbi szabályozás szerint ha egy összefonódás egy elkülönült sajátosságokkal rendelkező piacon, egy tagállamon belül, erőfölényt hozott létre vagy erősített meg, akkor a tagállam a bejelentés kézhezvételétől számított három héten belül kérhette az ügy áttételét a tagállam versenyhatóságához. A 1310/97/EK rendelet 1. cikk (8) bekezdés a) pontja is lehetővé tette az áttételt, ha egy összefonódás egy tagállamon belüli versenyt érinti és ennek a tagállamnak a piaca rendelkezik az elkülönült piacok minden sajátosságával és ezzel egyidőben ez a piac nem képezi a közös piac jelentős részét.

Tehát már korábban is két feltételt szabtak az áttételre vonatkozóan. A három hét viszont, ameddig a tagállamok versenyhatóságai bejelenthették az ügy áttételére vonatkozó igényüket, túlságosan hosszúnak bizonyult. Az új Rendelet a háromhetes időtartam helyett 15 munkanapos határidőt ír elő²⁹⁸.

²⁹⁸ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (2) bekezdése

Ahhoz, hogy egy tagállai versenyhatóság indítványozza, hogy egy összefonódás-ellenőrzés elbírálást ő bírálja el a Bizottság helyett, korábban azt kellett bizonyítani, hogy az összefonódás erőfölényes helyzetet erősít meg vagy hoz létre a tagállam piacán. Ez a rész eltűnt a 139/2004/EK rendeletből. Most a legfontosabb feltétel az, hogy az összefonódás a verseny jelentős befolyásolásával fenyegetsen az adott tagállamon belül egy olyan piacon, amely rendelkezik egy elkülönült piac valamennyi jellegzetességével²⁹⁹. Mint láthattuk, az áttételre vonatkozó szabályok valamelyest egyszerűbbé váltak és kevésbé szigorúak, mint korábban.

A kezdeti időszakban a Bizottság jellemzően elzárkózott attól, hogy a fenti szabályok alapján a nemzeti versenyhatóságok hatáskörébe utaljon ügyeket³⁰⁰. Az összefonódás-ellenőrzésekre vonatkozó európai szabályok 1997-es reformja után a tagállamok hatáskörébe utalt esetek száma növekedett, de még mindig meglehetősen alacsony volt. 1990 és 2009 között³⁰¹ körülbelül száz ügyet utaltak a tagállamok versenyhatóságaihoz, miközben a Bizottság több mint 4100 ügyben hozott határozatot³⁰².

Jelentősebb változás a Bizottság gyakorlatában az 1990-es évek közepétől kezdve következett be, amikortól a bizottság a tervezett összefonódások vizsgálatát részben elkezdte visszautalni a tagállamok versenyhatóságaihoz, amennyiben ez bizonyos nemzeti termékeket vagy földrajzi piacokat érintett. Ezzel egy olyan helyet ált e elő, hogy gyakran kerül sor párhuzamos vizsgálatokra a Bizottságban és az adott tagállam versenyhatóságánál.

Erre jó példa lehet a *Vendax/KBB ügy*³⁰³, amelyben a holland versenyhatóság ragaszkodott ahhoz a feltételezéséhez, hogy a tervezett fúzió erőfölényes helyzetet hozna létre a holland piacon. Így az összefonódás

²⁹⁹ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (2) bek. a) pont

³⁰⁰ MCGOWAN, L., CINI, M.: *Discretion and Politicization in EU Competition Policy: the Case of Merger Control*, Governance 12, 2 (1999), 175-200. o.

³⁰¹ 2009. június. 1-ig

³⁰² Forrás: <http://ec.europa.eu/competition/mergers/statistics.pdf>

³⁰³ Case IV/M.1060 Vendax/KBB, 26 May 1998

holland piacának hatásait a holland versenyhatóság vizsgálta, míg az egész Európai Unió közös piacát érintő hatásokat a Bizottság vizsgálta.

2. Az elkülönült piac meghatározása

Az elkülönült piac meghatározása esszenciális a tagállamokhoz történő áttétel kérdésében. Az elkülönült piac fogalmát az összefonódás-ellenőrzési rendelet 9. cikkében találhatjuk: „A földrajzi referenciapiac azt a területet foglalja magában, amelyen az érintett vállalkozások a termékek és szolgáltatások kínálatával és keresletével fellépnek, amely piacon a versenyfeltételek megfelelően homogének, és amely a szomszédos területektől megkülönböztethető, mivel különösen a versenyfeltételek érzékelhetően eltérnek az utóbbiakon. Ezen értékelésnek figyelembe kell vennie különösen az érintett termékek és szolgáltatások jellegét és jellemzőit, a belépési korlátok vagy fogyasztói preferenciák létezését, a vállalkozások az érintett területen és a szomszédos területeken fennálló piaci részesedései közötti érzékelhető különbségeket, illetve a jelentős árkülönbségeket”³⁰⁴.

Ez a meghatározás erőteljes földrajzi elhatárolódást mutat, és valójában az elkülönült piac leginkább speciális „nemzeti vagy regionális sajátosság által jöhet létre”³⁰⁵. A definíció próbálja körülhatárolni azt a területet, ahol az adott termék vagy szolgáltatás versenye megvalósul.

Az elkülönült piac meghatározásának problémái a Bizottság több határozatában is felmerülnek. Nézzünk meg néhány gyakorlati példát arra, hogy hogyan határozta meg a piacot a Bizottság. Így például a *Promodes/S21/Gruppo GS ügyben*³⁰⁶ a Bizottság a piacot úgy határozta meg, hogy az a távolság, amelyet gépkocsival 10 és 30 perc között időintervallumban lévő utazással el lehet érni. Így tehát ebben az ügyben a Bizottság azt állapította meg, hogy az a földrajzi terület, ahol az összefonódás

³⁰⁴ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (7) bek.

³⁰⁵ BERLIN, D.: *Contrôle communautaire des concentrations*, Pedone, 1992, 119. o.

³⁰⁶ IV/M.1086, *Promodes/S21/Gruppo GS*, 10 March 1998

a versenyre gyakorolt hatását kifejti, az egy egészen szűk földrajzi környezetre szűkíthető, mint például egy város, vagy akár egy városrész.

A másik tipikus helyzet, amikor az összefonódás versenyre gyakorolt hatása csak lokálisan jelentkezik, a *Holdercim/Cedest-esetből*³⁰⁷ érthető meg a legjobban. Az ügyet a Bizottság a francia versenyhatósághoz utalta, mert megállapította, hogy a szóban forgó piac elkülönült sajátosságokkal rendelkezik. Az összefonódó cégek felhasználásra kész beton gyártásával foglalkoztak. A Bizottság érvelése szerint az ilyen beton jellege miatt erőteljesen körülhatárolja a földrajzi piacot, mivel ezt a terméket speciális járművekkel is csak meghatározott távolságon belül lehet szállítani és értékesíteni; a termék előállításának módja és a szállítás feltételeinek együttes hatása teremt helyi, lokális piacot. (A vizsgálat leszögezte, hogy a felhasználásra kész folyékony betont a mai szállítási technológiák mellett a keverőüzemtől körülbelül 25-30 kilométeres távolságra lehet hatékonyan és gazdaságosan elszállítani.)

3. A tagállamok versenyhatóságaihoz történő áttételre vonatkozó eljárás

A Rendelet szabályozza az ügyeknek a tagállamok nemzeti versenyhatóságaihoz történő áttételét. A Bizottság a bejelentett összefonódást az érintett vállalkozásoknak és a többi tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságainak haladéktalanul tudomására hozott határozattal az érintett tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságaihoz teheti át. A bejelentés másolatának kézhezvételét követő 15 munkanapon belül egy tagállam saját kezdeményezésére vagy a Bizottság felhívására tájékoztathatja a Bizottságot, amely tájékoztatja az érintett vállalkozásokat, hogy: az összefonódás azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt az adott tagállamon belül egy olyan piacon, amely rendelkezik egy elkülönült piac valamennyi jellegzetességével; vagy az összefonódás egy adott tagállamon belül olyan

³⁰⁷ IV/M.460, Holdercim/Cedest, 1994. július 6.

piacon befolyásolja a versenyt, amely rendelkezik egy elkülönült piac valamennyi jellegzetességével, és nem képezi a közös piac jelentős részét.

Amennyiben a Bizottság úgy ítéli meg, hogy tekintettel a termékek vagy szolgáltatások piacára és a földrajzi referenciapiacra, létezik ilyen elkülönült piac, és létezik ilyen fenyegetés, akkor vagy maga a Bizottság jár el az ügyben, a Rendeletnek megfelelően; vagy az ügy egészét vagy egy részét az érintett tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságaihoz teszi át az adott állam nemzeti versenyjogának alkalmazása céljából³⁰⁸. (A földrajzi referenciapiac fogalmát az előző bekezdésben adtuk meg.)

Ha viszont a Bizottság szerint ilyen elkülönült piac vagy fenyegetés nem létezik, akkor erről az érintett tagállamhoz címzett határozatot hoz, és maga jár el az ügyben. Amennyiben egy tagállam tájékoztatja a Bizottságot, hogy egy összefonódás a területén belül egy elkülönült piacon – amely nem képezi a közös piac jelentős részét – befolyásolja a versenyt, akkor a Bizottság az ügy egészét vagy az érintett elkülönült piaccal kapcsolatos egy részét átteheti, ha úgy ítéli meg, hogy egy ilyen elkülönült piac befolyásolt³⁰⁹.

Tehát itt két helyzettel állunk szemben. Az első esetben, a 9. cikk (2) bekezdés a) pontja esetében a Bizottság számára ez egy lehetőség, nem köteles átadni az ügyet a tagállam versenyhatóságának, az ugyanezen cikk b) pontjában lévő helyzetben azonban ez már kötelezettséget teremt a Bizottság számára, hogy az ügyet részben vagy egészben át kell adnia.

Amennyiben egy tagállam tájékoztatja a Bizottságot, hogy egy összefonódás a területén belül egy elkülönült piacon — amely nem képezi a közös piac jelentős részét — befolyásolja a versenyt, akkor a Bizottság az ügy egészét vagy az érintett elkülönült piaccal kapcsolatos részét átteheti, ha úgy ítéli meg, hogy egy ilyen elkülönült piac befolyásolt³¹⁰.

³⁰⁸ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (2) bek. a) pont

³⁰⁹ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (2) bek. b) pont

³¹⁰ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (3) bek., harmadik albekezdés

4. Az áttételt elrendelő határozat

Az ügy tagállamokhoz történő áttételéről vagy át nem tételéről határozatban dönt a Bizottság. A határozatot főszabály szerint 25 munkanapon belül kell meghozni, ha a Bizottság még nem indította el az eljárást³¹¹.

Az érintett összefonódásról szóló bejelentéstől számítva legfeljebb 65 munkanap áll rendelkezésre a határozathozatalra, ha a Bizottság megindította az eljárást anélkül, hogy az előkészítő lépéseket megtette volna az érintett piacon a hatékony verseny fenntartásához vagy helyreállításához szükséges intézkedések meghozatalára³¹².

A Rendelet külön szabályozza azt az esetet, ha a Bizottság 65 munkanapon belül nem határoz az áttételről. Ha e határidőn belül a Bizottság az érintett tagállam által küldött emlékeztető ellenére sem hozott döntést az ügy áttételéről, és nem tett előkészítő lépéseket sem a hatékony verseny fenntartása érdekében az érintett piacon, akkor úgy kell tekinteni, hogy a Bizottság az ügynek az érintett tagállam részére történő áttételéről határozott³¹³. Ez egyfajta szankciónak is felfogható a Bizottság késedelme esetére. Ez a szabály is arra ösztönzi a Bizottságot, hogy törekedjen a rá irányadó határidők betartására.

5. A versenyhatóságok intézkedései

A bizottsági áttételt követő 45 munkanapon belül az érintett tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága tájékoztatja az érintett vállalkozásokat az előzetes versenyjogi értékelés eredményéről, és arról, hogy milyen további intézkedéseket kíván tenni, ha vannak ilyen intézkedések. Az érintett tagállam kivételesen felfüggesztheti ezt a határidőt, ha az érintett vállalkozások a nemzeti versenyjog előírásai szerint nem továbbították a szükséges információt.

³¹¹ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (4) bek. a) pont

³¹² A 139/2004/EK rendelet 8. cikk (2), (3) vagy (4) bekezdése alapján

³¹³ A 139/2004/EK rendelet 9. cikk (5) bek.

Ha a nemzeti jog bejelentést ír elő, a 45 munkanapos időtartam a teljes bejelentésnek az adott tagállam hatáskörrel rendelkező hatósága általi kézhezvételét követő munkanapon kezdődik³¹⁴.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy az érintett tagállam áttétel esetén csak olyan intézkedéseket hozhat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a hatékony verseny megőrzéséhez vagy helyreállításához az érintett piacon³¹⁵.

Végezetül pedig nem szabad arról sem elfeledkeznünk, hogy az EK-Szerződés vonatkozó rendelkezéseivel összhangban, bármely tagállam az Európai Bírósághoz fordulhat és az EK-Szerződés 279. cikkének³¹⁶ alkalmazását³¹⁷ kérheti saját nemzeti versenyjogának alkalmazása érdekében³¹⁸.

6. Az áttételre vonatkozó szabályok értékelése a jogbiztonság szempontjából

Pozitív előrelépésnek tekinthetjük, hogy a korábbi, a bejelentéstől számított három hetes időintervalumot az új jogszabály a versenyhatóságok számára 15 munkanapos határidőre csökkentette, azonban ez a határidő még mindig túlságosan hosszúnak tekinthető. Különösen hosszú ez az időtartam, ha a versenyhatóságok „kiváráják” a rendelkezésre álló határidőt és a rendelkezésre álló időtartam végére hozzák meg a döntésüket.

A fentiekre tekintettel célszerű lenne, ha a versenyhatóságokra rendelkezésre álló határidőt egy rövidebb, például 7 munkanapos határidőben határoznák meg.

³¹⁴ A 139/2004/EK rendelet 9. cikk (6) bek

³¹⁵ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (8) bek.

³¹⁶ A 139/2004/EK rendeletben még 243. cikk szerepel, de az EK-Szerződést azóta már átszámolták

³¹⁷ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C 115., 2008.05.09., 1. o.) 279. cikk: „(az EK-Sz. korábbi 243. cikke) Az Európai Unió Bírósága az elé terjesztett ügyekben bármely szükséges ideiglenes intézkedést elrendelhet.”

³¹⁸ 139/2004/EK rendelet 9. cikk (9) bek.

VIII. A BIZOTTSÁGHOZ TÖRTÉNŐ ÁTTÉTEL

1. A korábbi szabályozás

A Rendelet 22. cikke rendelkezik arról a lehetőségről, hogy annak ellenére, hogy egy összefonódás nem közösségi léptékű, mégis a Bizottság járjon el az ügyben. A 1310/97/EK rendelet³¹⁹ előtt, az azt megelőző szabályozás szerinte ez a lehetőség csak egy tagállam számára volt lehetséges. A 139/2004/EK rendelet 22. cikk (4) bekezdése előírja az összefonódás felfüggesztését, még abban az esetben is, ha a bejelentés még nem történt meg. Ez a szabályt a 1310/97/EK rendelet vezette be³²⁰.

E szabályt más néven *holland klauzulának* nevezték, mivel Hollandia, Belgium és Olaszország javaslatára került be ez az indítvány a jogszabályba. Ennek az oka az volt, hogy akkoriban ezen országok versenyjoga nem szabályozta a gazdasági társaságok összefonódását és éppen ezért szerették volna segítségül hívni az EK versenyjogát. Napjainkban azonban az Európai Unió minden egyes tagállamának van jogi szabályozása az összefonódás-ellenőrzésről³²¹.

A fenti szabályozást megelőzően a Bizottsághoz történő áttétel meglehetősen ritkán valósult meg, a 4064/89/EGK rendelet 22. cikk (3) bekezdése³²² ritkán került alkalmazásra, mivel ez a szabály még nem vértette fel a szükséges jogi eszközökkel az egyes tagállamokat. A *Kesko/Tuko ügy*³²³, a *Blokker/Toy 'R' Us ügy*³²⁴, és az *RTL/Veronica/Endemol ügy*³²⁵ voltak az

³¹⁹ 1310/97/EK rendelet 1. cikk (12) bek. b) pontja

³²⁰ 1310/97/EK rendelet 1. cikk 12. c) pont

³²¹ BRITTAN, S. L.: *Competition policy and Merger Control in the Single European Market*, Grotius 23, Cambridge, 1991.

³²² 4064/89/EGK rendelet 22. cikk (3) bek.: „Ha a Bizottság valamely tagállam felkérésére megállapítja, hogy egy, a 3. cikk meghatározása szerinti összefonódás, amely az 1. cikk szerint nem közösségi léptékű, piaci erőfölényt hoz létre vagy erősít meg, amelynek következményeként az érintett tagállam területén belül a hatékony verseny jelentősen korlátozódna, a Bizottság annyiban, amennyiben az összefonódás befolyásolja a kereskedelmet a tagállamok között, meghozhatja a 8. cikk (2) bekezdésének második albekezdésében, valamint (3) és (4) bekezdésében előírt határozatokat.”

³²³ IV/M.784 Kesko/Tuko, 1996. november 20.

³²⁴ IV/M.890 Blokker/Toy 'R' Us, 1997. június 26.

első ügyek, amelyben azt kérték, hogy a Bizottság járjon el. Érdekesképpen érdemes megjegyezni, hogy ezekben az ügyekben végülis a Bizottság úgy határozott, hogy nem engedélyezi az összefonódásokat.

2. A hatályos szabályok

A hatályos szabályok szerint egy vagy több tagállam kérelmezheti a Bizottságtól bármely – 3. cikk szerinti – összefonódás megvizsgálását, amely nem közösségi léptékű, de hatással van a tagállamok közti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt a kérelmező tagállam vagy tagállamok területén. E kérelmet az összefonódás bejelentését, vagy ha azt nem kell bejelenteni, annak az érintett tagállam tudomására hozását követő legfeljebb 15 munkanapon belül kell benyújtani.

A Bizottság haladéktalanul tájékoztatja a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságait és az érintett vállalkozásokat a beérkezett kérelmekről. Bármely más tagállam jogosult a kezdeti kérelemhez csatlakozni, a Bizottságnak a kérelemről szóló tájékoztatását követő 15 munkanapon belül.

Az összefonódásokkal kapcsolatos összes nemzeti határidőt fel kell függeszteni, amíg az e cikk szerinti eljárásnak megfelelően meghatározzák a vizsgálat helyét. Amint valamely tagállam tájékoztatja a Bizottságot és az érintett vállalkozásokat, hogy nem kíván a kérelemhez csatlakozni, nemzeti határideinek felfüggesztése megszűnik.

A Bizottság legkésőbb az érintett versenyhatóságok tájékoztatási határidejének lejártát követő tíz munkanapon belül dönt az összefonódás vizsgálatáról, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az hatással van a tagállamok közti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a piaci versenyt a kérelmező tagállam vagy tagállamok területén. Ha e határidőn belül a Bizottság nem határoz, úgy tekintendő, mint ha a vizsgálat mellett határozott volna a kérelemmel összhangban. A Bizottság valamennyi érintett tagállamot és vállalkozást tájékoztatja a határozatáról. A kérelmet benyújtó tagállam vagy

³²⁵ IV/M.553 RTL/Veronica/Endemol, 1995. szeptember 20.

tagállamok az összefonódásra nem alkalmazhatják a továbbiakban nemzeti versenyjogukat³²⁶.

A *Promathech/Sulzer*³²⁷ és a *GEES/Unison*³²⁸ ügyek voltak azok, amelyekben először több tagállam közösen kérte az áttételt a Bizottsághoz. Az első ügyben az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Ausztria és Görögország kérték, hogy a Bizottság járjon el az ügyben.

3. A szabályozás gyenge pontjai

E rendszernek a legnagyobb gyengesége, hogy azáltal, hogy az egyes tagállamokban eltérő határidőket állapítanak meg az összefonódások bejelentésére vonatkozóan, valamint ha egyes tagállamok nem csatlakoznak a közös kérelemhez, akkor előfordulhat az a helyzet, hogy párhuzamos vizsgálat lefolytatására kerülhet sor: egyrészt a Bizottság részéről, másrészt a nem résztvevő tagállam részéről. Ez alááshatja az egyablakos rendszert. Másik gyengesége a rendszernek, hogy a Bizottság nem kényszerítheti rá a nemzeti versenyhatóságokat az eljárás átadására. Ez mutatkozott meg a *GEES/Unison ügyben* is, amikor Portugália és Írország versenyhatóságai nem csatlakoztak a közös kérelemhez, és olyan döntést hoztak saját hatáskörükben, hogy engedélyezik az összefonódást. Ebben az esetben szerencsére az, hogy e két tagállam engedélyezte az összefonódást nem okozott nagy problémát, mivel a Bizottság is megállapította, hogy az összefonódás összeegyeztethető a közös piaccal, így nem gördített akadályokat az összefonódás útjába.

³²⁶ 139/2004/EK rendelet 22. cikk

³²⁷ COMP/M.2698, *Promathech/Sulzer*, 2002. július 24.

³²⁸ COMP/M.2738, *GEES/Unison*, 2002. április 17.

IX. A BIZOTTSÁG HATÁROZATAI

1. Az összefonódások előzetes értékelése

Ha a Bizottság a vizsgálatának eredményeként megállapítja, hogy az összefonódás a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt nem akadályozná jelentősen, akkor az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani. Speciális a helyzet akkor, ha az összefonódás célja és hatása a függetlenül maradó vállalkozások versenymagatartásának egyeztetésére irányul. Ebben az esetben a Szerződés 81. cikkében lévő kartelljogi szabályok alapján kell elbírálni, hogy ez a magatartás összeegyeztethető-e a közös piaccal³²⁹.

Az összefonódást összeegyeztethetőnek nyilvánító határozatot úgy kell tekinteni, hogy az összefonódás megvalósulásához közvetlenül kapcsolódó és szükséges korlátozásokra is kiterjed. Mint ahogy már a korábbiakban vizsgáltuk, a Bizottság határozatához feltételeket és kötelezettségeket fűzhet, hogy biztosítsa az érintett vállalkozások által a Bizottsággal szemben az összefonódás közös piaccal összeegyeztethetővé tétele érdekében vállalt kötelezettségeinek teljesítését. Ha a Bizottság megállapítja, hogy a bejelentett összefonódás a vállalkozások által elvégzett módosítások, kötelezettségvállalások által már nem akadályozza a hatékony versenyt a közös piacon vagy annak jelentős részén, akkor ezt az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani, tehát engedélyezni kell az összefonódást.

Amennyiben a Bizottság azt állapítja meg, hogy a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a tervezett összefonódás a hatékony versenyt jelentősen akadályozná – például erőfölény létrehozása vagy megerősítése révén, vagy bármilyen más módon –, akkor a tervezett összefonódást a

³²⁹ 139/2004/EK rendelet 8. cikk (1) bek.

Bizottság a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja, és olyan határozatot hoz, amellyel megtiltja az összefonódást.

2. Az összefonódás értékelésével kapcsolatos problémák

Mint azt a korábbi fejezetekben már láttuk, ahhoz, hogy a Bizottság megtiltsa egy összefonódás létrejöttét, számos előzetes, közbenső döntésnek kell megszületnie a döntési folyamat során. Olyan kérdéseket kell tisztázni, mint például az érintett termék-, illetve földrajzi piac meghatározása, a termék vagy szolgáltatás helyettesíthetősége, az erőfölény mértéke. E tényezők számos, viszonylag jól megfogható adatból meghatározhatók, mint például a piaci részesedés, a szállítás költségei vagy a fogyasztók preferenciái. Azonban a Bizottság kifejtette, hogy a rendelkezésre álló adatokból a következtetéseket nem lehet mechanikusan levonni, a rendeletek, az iránymutatások és a korábbi határozatok alapján nem lehet analógiával választ kapni az egyes kérdésekre, minden esetben az egyes tényezőket megfelelően kell súlyozni a döntés érdekében³³⁰. Valójában nincsen világos érvelési rendszer az egyes kérdések megválaszolására, inkább az egyes érvek listájából, felsorolásából álló katalógussal találkozunk, amelyek között gyakran a logikai kapcsolat is gyenge.

Az értékeléskor számos probléma merül fel. Vegyük például a hatékonyságnövelés kérdését: mennyivel nyom többet a latban a hatékonyság növelése, mint az erőfölény növelése? Mennyire tudatosak a fogyasztók, illetve változni fog-e a fogyasztók magatartása a jövőben? Noha ismerhetjük ezeket az információmorzsákat, azonban hogy az egyes információk, adatok milyen súlyt képviselnek az értékelés során, azt igen nehéz meghatározni³³¹.

A jelenlegi összefonódás-ellenőrzési rendszer védelmezői arra hivatkozhatnak, hogy az összes kérdésünkre a válasz a közgazdaságtanban gyökerezik, és a közgazdasági modelleket segítségül hívva a Bizottság és

³³⁰ SCHMIDT A. – VOIGT, S.: *The Commission's guidelines on horizontal mergers: improvement or deterioration?*, Common Market Law Review, 2004, 41, 1583. o.

³³¹ JONES, A.; SURFIN, B.: *EC Competition Law*, Oxford University Press, 2004, 2nd edition, 45. o.

jogászai képesek arra, hogy minden tényezőt megfelelően vegyenek figyelembe és jelentőségüket megfelelően súlyozzák.

Az előbbi állítás kritikájaként megfogalmazódott, hogy így a közgazdászok fogják meghatározni a versenyjog célját és mivel az egyes jogi döntések jórészt közgazdasági elemzéseken alapulnak, az előreláthatóságát is. Ezért ebben a helyzetben egyetérthetünk *Christiansen* megfogalmazásával, hogy a versenyjog, ezen belül az összefonódás-ellenőrzés jog a közgazdászok joga lenne³³².

Ráadásul nincsen konszenzus egy olyan közgazdasági elméletről, amely kellően szilárd alap lehet³³³, továbbá a Bizottságnak sincs biztos választása a közgazdasági elméletek közül³³⁴. Ha legalább egy elmélet mellett a Bizottság állást foglalna, akkor már nagyobb jogbiztonságot lehetne teremteni, a jelenlegi körülmények között azonban nem képzelhető el ilyen választás. Az efféle értékválasztás egy közgazdasági elmélet kizárólagosságához vezetne³³⁵. Amíg nincs egységes álláspont a közgazdászok között sem, hogy melyik elméletet kellene alkalmazniuk, addig nem várható a Bizottságtól, hogy egy megközelítés mellett elkötelezze magát. Ha a szakértők, közgazdászok maguk is bizonytalanok, akkor meglehetősen nehéz a versenyjog objektivitását és autoritását fenntartani.

Ennél súlyosabb kritikát is megfogalmazhatunk. Még ha a közgazdasági modellről egyetértés is születik, minden közgazdasági modellezés eredménye a bevitt adatoktól függ³³⁶. Sőt, a vállalkozás jövőbeni döntései is legalább olyan fontosak lehetnek, mint a ténykérdések. Vajon hogyan fognak a fogyasztók viselkedni, például tényleg váltani fognak-e egy közeli helyettesítő termékre? Tud-e majd finanszírozást szerezni a vállalkozás a tervezett céljaihoz? (Ez a kérdés a jelenlegi gazdasági helyzetben különösen

³³² CHRISTIANSEN, A.: *The „more economic approach” in EC merger control – a critical assessment*, Deutsche Bank Research Working Paper Series, Research Notes 21, 2006.

³³³ BURTON, J.: i. m.

³³⁴ VAN DEN BERGH, R. J. – CAMESASCA, P. D.: *European Competition Law and Economics: A Comparative Perspective*, 2nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2006

³³⁵ SCHMIDT, i.m.1367. o.

³³⁶ FAULL, J., NIKPAY, A. (eds.): *The EC Law Competition*, Oxford University Press, Oxford, 1999

aktuális.) Tud-e valóban terjeszkedni a jövőben? Számos ehhez hasonló kérdést tehetünk még fel.

Az előbbi kérdésekre a válasz olyan korábbi kérdésektől függ, mint például a gazdasági trendek változása, az új technológiák megjelenése, illetve az egyének és az egyénekből összeálló fogyasztói tömegek viselkedése. A vállalkozás jövőbeni viselkedése nagyban függ a vállalkozás menedzsmentjétől is. Ha a menedzsment változik, a vállalkozás magatartása is jelentősen megváltozhat³³⁷.

A Bizottság a határozatát hipotézisekre és várakozásokra alapozza. Olyan várakozásokra, mint például hogy hogyan fog változni a gazdaság, a környezet és a vállalkozás gazdálkodása³³⁸. Egyes szerzők egyenesen találgatásnak nevezik a Bizottság eljárását. Álláspontjukat azzal alapozzák meg, hogy a Bizottság nem ad világos magyarázatot arra, hogy az egyes esetekben miért azt az érvelést követte, amelyet követett, illetve hogy a rendelkezésre álló adatokból miért épp az adott következtetést vont le³³⁹.

Mások ennél is keményebb kritikát fogalmaznak meg. Az, hogy meghatározzuk, hogy egy vállalkozás hogyan működni és a piac hogyan viselkedik majd egy-két év múlva, nem más, mint futurológia, annak pedig, hogy a Bizottság érdekesítő, ámde tudományosan megalapozatlan jövőkutatással dönt az egyes ügyekben, olyan tudományos értéke van, mintha egy részvény jövőbeli árfolyamát tippelnénk meg, vagy a lóversenyen fogadnánk³⁴⁰.

³³⁷ WALLWER, S. W.: *The use of business theory in antitrust litigation*, New York Law School Review, 47, 2003, 119. o.

³³⁸ BRAVOSSO, A. – LINDSAY, A.: *Causation in EC merger control*, Journal of Competition Law and Economics, vol. 3., 2007, 181. o.

³³⁹ FACKELMANN, C. R.: *Dynamic efficiency considerations in EC merger control*, Oxford Centre for Competition Law and Policy Working Paper 09/06. elérhető: www.ssrn.com [2009.03.18.]

³⁴⁰ KHAN, R. A., DAVIES, G.: *Merger control and the rule of law*, Erasmus Law Review, volume 01, issue 01, elérhető: <http://www.erasmuslawreview.nl/> [2009.03.28.]

3. A jogorvoslathoz való jog

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés határozza meg azokat az eseteket, amelyekben a Bíróságnak hatásköre van eljárni. A Szerződés 230. cikke alapján a Bizottság minden olyan jogi aktusát meg lehet támadni a Bíróság előtt, amely nem minősül véleménynek illetve állásfoglalásnak, valamint amelynek harmadik személyre joghatása van³⁴¹. A vállalatok összefonódását vizsgáló eljárás során a Bizottság többször is hozhat formális jogi aktusokat (határozatokat), amelyeket meg lehet támadni. Nemcsak a fúziót engedélyező vagy elutasító határozat tartozik ide, hanem az is például, amikor a Bizottság egy tagállami versenyhatósághoz utalja az ügyet.

A Szerződés 230. cikk (5) bekezdésének megfelelően a megsemmisítés iránti keresetet a megtámadott határozatnak a felperessel történő közlésétől számított két hónapon belül kell megindítani. A Szerződés 230. cikke alapján jár el a Bíróság akkor is, amikor a Bizottság hatáskör hiányában járt el, vagy megsértett egy lényeges eljárási követelményt, illetve ha megszegte a Szerződésben foglalt szabályokat. A Bíróság megsemmisítheti a Bizottság döntését.

Az Elsőfokú Bíróság hatáskörébe számos ügycsoport tartozik, például azok az ügyek, amelyekben természetes és jogi személyek közvetlen keresetet nyújtanak be a közösségi intézmények határozatai ellen (amelynek ők a címzettjei, vagy amelyek közvetlenül és személyükben érintik őket), illetve amelyek tárgya valamelyik intézmény mulasztása. Ilyen például az a kereset, amelyben egy vállalkozás megtámadja azt a határozatot, amellyel a Bizottság pénzbírságot szabott ki rá³⁴².

³⁴¹ Európai Unió – Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. (HL C321 E, 2006. 12. 29.), 230. cikke

³⁴² A Bizottság által kiszabott pénzbírság megfellebbezése igen jelentős kérdés lehet. Jó példa a *Microsoft-ügy*, ugyanis az Európai Bizottság 2006. július 12-i döntése az Európai Unió történetének eddigi legmagasabb, 280,5 millió eurónyi büntetésének befizetésére kötelezi az amerikai szoftveróriást. 2004-ben az Európai Bizottság arra kötelezte a Microsoftot, hogy 2005 decemberéig osszon meg olyan fejlesztési információkat versenytársaival, amelyek segítségével programjaikat a Windows operációs rendszer alatt futtathatják. A Microsoft a határidő lejártával sem tett lépéseket a kérés teljesítéséért. Az Unió 49 éves történetében ez az első alkalom, amikor a Bizottság azért büntet meg egy vállalatot, mert az visszaélt piaci erőfölényével, megszegve az európai versenyszabályozást.

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 229. cikke alapján megállapított, az EK összefonódás-ellenőrzési rendelet 16. cikke értelmében korlátlan hatáskört biztosít az Európai Közösségek Bíróságának számára olyan határozatok felülvizsgálatára, amelyekben a Bizottság pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot szabott ki. A Bíróság a kiszabott pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot megsemmisítheti, csökkentheti vagy felemelheti³⁴³. A bírósági felülvizsgálati lehetőséggel a későbbiek során még részletesebben foglalkozunk.

4. Az eljárás újraindítása

Ha az Európai Bíróság (illetve az Elsőfokú Bíróság) olyan ítéletet hoz, amely teljes egészében vagy részben megsemmisíti a bizottsági határozatot, a Bizottság újra megvizsgálja az összefonódás közösségi joggal való összeférhetőségét. Ebben az esetben az összefonódásokat az új piaci feltételek fényében újra meg kell vizsgálni, tekintettel arra, hogy a piaci viszonyok – az idő múlására tekintettel – a Bizottság első határozatához képest módosulhattak.

A bejelentő felek haladéktalanul új bejelentést tesznek vagy kiegészítik az eredeti bejelentést, ha az hiányossá válik a kialakult piaci feltételek vagy a szolgáltatott információ változása következtében. Ha nincs ilyen változás, a felek ezt is haladéktalanul igazolják.

(Az Elsőfokú Bíróság T-201/04. sz. Microsoft Corp. kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. szeptember 17-én hozott ítélete. [EBHT 2007., II-3601. o.]

A Bizottság döntése, mivel a Microsoft nem hajtotta végre Brüsszel 2004. márciusi határozatát, napi 1,5 millió euró büntetést szabott ki az amerikai vállalatra. A büntetés 2005. december 15-étől visszamenőleg érvényes, a végösszeg így 280,5 millió euróra rúg. Ha a cég továbbra sem tesz semmit, a büntetés a hónap végétől napi hárommillió euróra emelkedhet. A Bizottság döntését a Microsoft az Elsőfokú Bíróságon megfellebbezte.

³⁴³ HÄRTEL, I.: *Az Európai Bíróság kényszerítő bírságot kiszabó ítéleteinek végrehajthatósága tagállamokkal szemben*, Magyar Jog, 2003. (50. évf.) 3. sz. 167-174. o.

X. A „SOFT LAW” ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ EURÓPAI VERSENYJOGBAN

1. A *dura lex/mollis lex* közötti különbségtétel problémaköre

Mint ahogy a korábbi fejezetben utaltunk rá, az európai versenyjogra vonatkozó szabályozás jelentős része úgynevezett *soft law* (a latin terminológia alapján: *mollis lex*), amely nem kötelező erejű jogi eszközt jelent. Ezzel a problémával természetesen nemcsak a versenyjog területén, hanem az európai jog más területein is találkozhatunk. Az összefonódás-ellenőrzési rendelet és a végrehajtására született rendeletek az európai jogforrási hierarchiában valóban a megfelelő helyen találhatók. Mint ahogy a 139/2004/EK rendelet bevezető rendelkezéseiben is megtalálhatjuk, a rendelet megalkotására vonatkozó felhatalmazás az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés 83. és 308. cikkéből³⁴⁴ fakad. Így a rendelet – mint másodlagos jogforrás – az EK-Szerződésen, mint elsődleges jogforráson alapul.

Azonban a versenyjog terén számos olyan *soft law* jellegű szabállyal találkozhatunk, amelyek annak ellenére, hogy ebbe a jogi kategóriába tartoznak, mégis nagy jelentőséggel bírnak, ilyen például a Bizottság Egységes Jogalkalmazási Közleménye³⁴⁵, vagy például a más ismertetett Legjobb Gyakorlatok.

Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény kifejti, hogy e közlemény célja, hogy „képesse teheti a cégeket annak gyorsabb megállapítására, még a Bizottsággal való kapcsolatfelvétel előtt, vajon műveleteik az összefonódások közösségi ellenőrzése alá tartoznak-e, és ha igen, milyen mértékben.”³⁴⁶ Azonban számos olyan részletszabályt tartalmaz, amely bizonyos értelemben

³⁴⁴ Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról

³⁴⁵ <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/hu.pdf> [2008.11.07.]

³⁴⁶ A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról (továbbiakban: Egységes Jogalkalmazási Közlemény) 1. pontja

túlmutat a jogszabályok értelmezésén. Különösen igaz ez a Legjobb Gyakorlatokra.

A *soft law*, a nem kötelező erejű jog kérdéskörének vizsgálatakor a legtöbb problémával a Legjobb Gyakorlatoknál találkozunk. Annak ellenére, hogy valójában ez egy nem kötelező erejű jogi aktus, számos olyan részletszabályt, előírást tartalmaz, például a harmadik fel bevonásának lehetőségére³⁴⁷, amelyek valójában már kötelező erejű jogi szabályok erejével konkurálnak. Különösen igaz ez azért, mert a Bizottság az ebben lefektetett szabályokhoz meglehetősen szigorúan tartja magát az összefonódások értékelésének során. Lényeges megjegyezni, hogy a Legjobb Gyakorlatok kizárólag angolul érhető el a Bizottság honlapján, amely alapvetően sérti a vállalkozások jogait, mivel a jogilag kötő erővel bíró anyagokat az Európai Unió minden hivatalos nyelvén meg kell jelentetni. Annak ellenére, hogy ez elvileg csak *soft law* mégis olyan lényeges kérdésekben ad iránymutatást, hogy minimális elvárás lenne e dokumentumot az Európai Unió más hivatalos nyelvén is megjelentetni legalább a Bizottság honlapján.

2. Az Európai Parlament állásfoglalása a „soft law” alkalmazásáról

Érdemes megvizsgálni az Európai Parlament állásfoglalását a *soft law* alkalmazásáról³⁴⁸. Az Európai Parlament (továbbiakban: EP) állásfoglalása már a preambulumban kimondja, hogy az ún. „nem kötelező erejű” jog (*soft law*), például az ajánlások, a zöld és fehér könyvek, valamint a tanácsi következtetések, nem bírnak jogi érvénnyel vagy kötelező erővel. Ez ugyanígy igaz az iránymutatásra és a Legjobb Gyakorlatokra is.

Az Európai Bíróság már a *Van Gend en Loos* ügy kapcsán is megállapította, hogy az EK-Szerződés „több mint olyan megállapodás, amely csak a szerződő államok közötti kölcsönös kötelezettségeket hoz létre. [...] A

³⁴⁷ Legjobb Gyakorlatok, 24-37. pont

³⁴⁸ Az Európai Parlament 2007. szeptember 4-i állásfoglalása a *soft law* eszközök alkalmazásának jogi és szervezeti hatásairól (2007/2028(INI))

Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0366+0+DOC+XML+V0//HU> [2009.04.04]

Közösség a nemzetközi jog új jogrendjét képezi, melynek javára az államok, bár szűk területeken, de korlátozták szuverén jogaikat, és amelynek alanyai nemcsak a tagállamok, hanem azok állampolgárai is. Ennélfogva a [...] közösségi jog mellett, hogy a magánszemélyekre kötelezettségeket állapít meg, arra is szolgál, hogy számukra jogokat keletkeztessen, amelyek az őket megillető jogok összességének részévé válnak. E jogok nem csak akkor keletkeznek, amikor a Szerződés ezeket kifejezetten előírja, hanem azokból a kötelezettségekből eredően is, amelyeket a Szerződés egyértelműen rögzít a magánszemélyek, a tagállamok és a közösségi intézmények számára”³⁴⁹.

Az EP állásfoglalása leszögezte, hogy a *Van Gend en Loos ítéletből* kifolyólag a közösségi jogot azon az alapon lehet megkülönböztetni a nemzetközi közjogtól, hogy egyrészt kötelező ereje nem csak az államokra terjed ki, hanem az egyénekre is, akik jogi értelemben érvényesíthető jogokat nyernek általa, másrészt pedig számos intézményről rendelkezik, köztük az EP-ről, amelyet az Unió polgárai közvetlenül választanak. Emellett az európai jogrend a demokrácián és a jogállamiságon alapul a Szerződés 6. cikkében és preambulumban foglaltaknak megfelelően.

A *soft law* eszközök tehát jogilag ott megalapozottak, ahol a Szerződés kifejezetten rendelkezik azokról, feltéve, hogy nem a jogalkotás helyettesítését szolgálják olyan területeken, ahol a Közösség jogalkotói hatáskörrel bír, és ahol a közösségi szabályozás a szubszidiaritás és az arányosság alapelveinek figyelembevételével ajánlatos lehet, mivel ez a korlátozott egyedi felhatalmazás elvét is sértené. Ez különösen igaz a Bizottság közösségi jogszabályokat értelmező közleményeire. Éppen ezért a *soft law*ba tartoznak a Bizottság által kiadott tájékoztatók és iránymutatások, amelyek a versenypolitika és az állami támogatásokra irányuló politika bizottsági alkalmazását értelmezik³⁵⁰. Az olyan előkészítő eszközök, mint a zöld és fehér könyvek – bár még a *soft law* kategóriába sem sorolhatók előkészítő

³⁴⁹ Az Európai Bíróság 26/62 sz. NV *Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos* kontra *Nederlandse administratie der belastingen* ügyben, 1963. február 5-én hozott ítélete [EBHT 1963., 3. o.]

³⁵⁰ EP állásfoglalás, Preamb. L. pontja

anyag mivoltuk miatt – a teleologikus jogértelmezésnél segítséget nyújthatnak, hogy jobban megértsük az adott szabályozás mögött meghúzódó jogalkotói szándékot.

Az EP állásfoglalása tehát alapvetően legitim eszköznek tekinti a versenyjog – és így az összefonódás-ellenőrzés – területén a *soft law* alkalmazását. Ugyanakkor ez az állásfoglalás azt is kimondja, hogy ezeket az eszközöket, amelyek a kötelező érvényű jogi aktusok értelmezésére vagy előkészítésére használhatók, sem jogszabályként nem szabad kezelni, sem a normák megállapítására gyakorolt bármilyen hatással nem szabad felruházni. Az ilyen helyzet zűrzavart és bizonytalanságot okozna egy olyan területen, ahol a tagállamok és az állampolgárok érdekében az egyértelműség és a jogbiztonság a legfontosabb³⁵¹.

Az állásfoglalás ugyancsak felhívja a figyelmet, hogy az ajánlások – amennyiben nem kellő odafigyeléssel alkalmazzák őket – olyan hatással lehetnek, hogy a Bizottság bizonyos aktusai túllépik hatáskörüket.

Az EP úgy véli, hogy a Bizottság értelmező közleményeinek az a legitim célja, hogy jogbiztonságot teremtsenek, de szerepük nem nyúlhat túl ezen a célon. Az EP leszögezi, hogy amennyiben az értelmező közlemények új kötelezettségek bevezetését szolgálják, úgy a jogalkotás *soft law* általi megengedhetetlen kiterjesztését alkotják.

Az EP kiemeli³⁵², hogy amennyiben egy közlemény olyan részletes szabályozásokat tartalmaz, amelyek rendelkezéseit az alapszabadságok nem tartalmazznak közvetlenül, akkor megsérti az alaki követelményeket, ezért semmisnek tekintendő³⁵³.

³⁵¹ EP állásfoglalás, Preamb. M. – L. pontja

³⁵² EP állásfoglalás, 10. pontja

³⁵³ Az Európai Bíróság C-57/95. sz. Franciaország kontra Európai Közösségek Bizottság ügyben, 1997. március 30-án hozott ítélete, [1997, EBHT I-1627. o.], 23.-26. bekezdések szerint.

3. A „soft law” és az összefonódás-ellenőrzés

Az EP állásfoglalás alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az európai összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó hatályos szabályok egy része nem felel meg maradéktalanul az EP állásfoglalásában foglaltaknak.

Vizsgáljuk meg például az Egységes Jogalkalmazási Közleményt. Ez a dokumentum számos olyan részletszabályt tartalmaz, például a forgalom kiszámításáról, amelyet a Bizottság kötelező zsinórmértéknek tekint, amelytől eltérni a gyakorlatban nemigen lehet, így szinte a kötelező jogi norma erejével bír. Ugyanez igaz a többi közleményre is, így például a Korrekciós Intézkedésekre vonatkozó bizottsági közleményre is³⁵⁴, amely olyan technikainak tűnő, ámde lényeges kérdésekről rendelkezik, mint például, hogy hogyan, milyen eljárás szerint kell leválasztani egy üzletképes vállalkozást.

Az összefonódás-ellenőrzés joganyagának egységesebbé, világosabbá és átláthatóbbá tételére megvan a kellő szándék a Bizottságon belül is. Ennek az egyszerűsítésnek az egyik példája a vizsgált Egységes Jogalkalmazási Közlemény³⁵⁵, amely a Rendelet jogalkalmazási problémáit teszi világosabbá. Ezen iránymutatás célja, hogy a cégek, vállalkozások gyorsabban meg tudják állapítani, még a Bizottsággal való kapcsolatfelvétel előtt, hogy a tervezett művelet közösségi ellenőrzés alá tartozik-e, és ha igen, milyen mértékben³⁵⁶.

Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény az érintett vállalkozások fogalmáról szóló közlemény³⁵⁷, a teljes feladatkört ellátó közös vállalatok

³⁵⁴ A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet és a 802/2004/EK bizottsági rendelet alapjánelfogadható korrekciós intézkedésekről (HL C 267., 2008.10.22., 1-27. o.)

³⁵⁵ A bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról, 124. pont
<http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/hu.pdf> [2008.05.03.]

³⁵⁶ Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény 1. pont

³⁵⁷ A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján az érintett vállalkozások fogalmáról (HL C 66, 1998.03.02., 4. o.)

fogalmáról szóló közlemény³⁵⁸, az érintett vállalkozások fogalmáról szóló közlemény³⁵⁹ és a forgalom kiszámításáról szóló közlemény³⁶⁰ helyébe lépett.

A közleményben foglalt iránymutatások tükrözik a Bizottság által az átdolgozott összefonódás-ellenőrzési rendelet és a korábbi, 1990. szeptember 21-én hatályba lépett összefonódás-ellenőrzési rendelet alkalmazása során szerzett tapasztalatokat. A közleményben tárgyalt kérdések általános elvei a 139/2004/EK rendelet hatályba lépése miatt nem változtak meg, de azokkal a kérdésekkel, amelyekben változások történtek, a közlemény külön foglalkozik.

Az iránymutatás bevezető része kimondja, hogy az egyedi esetekre a Bizottság a közleményben szereplő elveket fogja alkalmazni. Továbbá a bevezető megfogalmaz egy magasztos, progresszív célt, amely szerint a Bizottság az Egységes Jogalkalmazási Közleményben szereplő elveket tovább fogja fejleszteni³⁶¹.

Az EP meglehetősen kemény állásfoglalását is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a Bizottságnak különös figyelmet kell fordítania a *soft law* eszközök alkalmazására. Ezért érdemes lenne a Bizottságnak átgondolni azt a lehetőséget, hogy azoknak a szabályoknak egy részét, amelyek jelenleg a Legjobb Gyakorlatokban és különféle iránymutatásokban szerepelnek, rendeleti (vagy legalábbis irányelvi) szinten szabályozza.

³⁵⁸ A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján a teljes feladatkört ellátó közös vállalatok fogalmáról (*HL C 66, 1998.03.02., 1. o.*)

³⁵⁹ A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján az érintett vállalkozások fogalmáról (*HL C 66, 1998.03.02., 14. o.*)

³⁶⁰ A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján a forgalom kiszámításáról (*HL C 56, 2005.03.05., 2. o.*)

³⁶¹ Az Egységes Jogalkalmazási Közlemény 4. pontja

XI. AZ ELJÁRÁSI KÉRDÉSEK ÉS A JOGBIZTONSÁG AZ EURÓPAI VERSENYJOGBAN

1. Az eljárási kérdések jelentősége

Az európai versenyjogban az anyagi szabályokon túlmenően az eljárásjogi szabályoknak is nagy a jelentőségük. Mint láttuk, az anyagi jogi szabályok között is számos olyan rendelkezést találunk, amely vitatható, bizonytalan jogértelmezési helyzetet teremt, és nem javítja a jogbiztonságot az európai versenyjog területén. A Bizottság jogértelmezése is, mint vizsgáltuk, számos bizonytalansági tényezőt tartalmaz. Ha a jogbiztonság kérdésköre felől közelítjük meg az európai versenyjogot, akkor az eljárási kérdések az egyik olyan terület, amely a legtöbb bizonytalanságot okozza.

Az eljárási kérdések a versenyjogban általában keveset vizsgált, viszonylag háttérbe szorult terület az anyagi jogi szabályokhoz képest. Az eljárásjogi szabályok jelentőségét mégis ki kell emelni a téma vizsgálatakor, mert ez a terület olyan lényeges kérdéseket tartalmaz, mint például a meghallgatáshoz való jog, vagy éppen az iratokba történő betekintések lehetőségének szabályozása.

A Rendelet Preambuluma is kifejti, hogy a Közösség tiszteletben tartja az alapvető jogokat és betartja a különösen az Európai Unió alapjogi chartája³⁶² által elismert elveket³⁶³. Ennek megfelelően e rendeletet e jogok és elvek tiszteletben tartásával kell értelmezni és alkalmazni³⁶⁴.

Magyarországon a bíróság a Büntetőeljárásról szóló törvény³⁶⁵ 2. §-a szerint az ítékezés során törvényes vád alapján jár el. A törvény meghatározza a törvényes vád fogalmát is, mely szerint törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan

³⁶² Az Európai Unió Alapjogi Chartája (HL C 364., 2000.12.18., 1. o.)

³⁶³ MENÉNDEZ, A. J.: *Chartering Europe: Legal Status and Policy Implications of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Journal of Common Market Studies, volume 40, issue 3, 2003, 471–490. o.

³⁶⁴ 139/2004/EK (36) Preamb.

³⁶⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: Be.)

körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. A bíróság csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény miatt, amelyet a vád tartalmaz.

A versenyjogban természetesen ezek a szabályok nem ilyen formában érvényesülnek, ugyanakkor számos olyan jogintézménnyel találkozhatunk, amelyek eljárásjogi jellegűek, és amelyekkel párhuzamot lehet vonni³⁶⁶. E fejezetben azokat a hasonló szabályokat kívánom bemutatni és elemezni, amelyek mind a hazai büntető eljárásjogban, mint pedig a hazai, illetve európai versenyjogban megtalálhatók.

Érdeemes megállapítani, hogy amíg a büntetőeljárás rendkívül szigorú garanciális szabályokat állapít meg, addig a versenyjogi eljárási rendszerben – annak ellenére, hogy számos eljárási garanciát szabályoztak – az eljárási garanciák egyes esetekben kevésbé érvényesülnek.

2. Az Európai Bizottság eljárásáról általánosságban

A közösségi versenyszabályok hatékony érvényesítésének biztosítása, valamint a védelem alapvető jogának tiszteletben tartása érdekében az 1/2003/EK rendelet szabályozza a bizonyítási rendet a Bizottság eljárásában. Ez a rendelet azonban az EK-Szerződés 81. és 82. cikkében előírt esetekre, azaz a kartelek és az erőfölénnyel valós visszaélés esetében történő vizsgálatokat szabályozza, meglehetősen részletes jelleggel. E rendelet szabályozza a bizonyítékoknak a beszerzésének a rendjét, a kényszerintézkedések lehetőségét, a helyszíni vizsgálatokra vonatkozó szabályokat. E szabályok részletes vizsgálata és elemzése nem e dolgozat tárgya.

³⁶⁶ MISKOLCZI Bodnár Péter: Ellenőrzés és együttműködés a versenyfelügyeleti eljárásokban, in: ÁBRAHÁM Márta–ERDŐS Éva–FARKAS Ákos–MISKOLCZI Bodnár Péter–M. NYITRAI Péter–TORMA András–SÁNTHA Ferenc: *Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) az Európai Unió büntügyi együttműködési rendszerében*, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005. 103-151. o.

Az összefonódás-ellenőrzés – tekintettel arra, hogy ez alapesetben egy bejelentés alapján induló eljárás – más eljárási szabályokat kíván meg, mint mondjuk egy hivatalból induló kartellügy. Maga az eljárás jellege is teljesen már a kartell és az erőfölényes ügyekben, mint az összefonódás-ellenőrzés esetén. Az előbbi ügyekben a Bizottságnak széles nyomozati lehetőséget, részletesen körülhatárolt szabályokat biztosít a 1/2003/EK rendelet, addig a fúziós ügyekben az eljárási szabályok nem ennyire világosan meghatározottak. Éppen ezért azokat az eljárási szabályokat kell megvizsgálnunk, amelyek az összefonódás-ellenőrzéssel kapcsolatban merülnek fel. Az összefonódás-ellenőrzéshez kapcsolódó eljárási szabályokat több jogforrásból, meglehetősen töredezett módon tudjuk megismerni.

A Bizottság – ezen belül is a Versenyjog Főigazgatóság – az európai versenyjogi szabályok fő végrehajtója a Szerződés 83. cikke alapján. Azonban az új szabályozás szerint a végrehajtást a Bizottság és a tagállamok versenyhatóságai osztják meg egymás között³⁶⁷. Az eljárás egyes fázisait (az I. fázisú vizsgálatot és a II. fázisú vizsgálatot) – anyagi jogi értelemben – már bemutattuk, azonban az egyes eljárásjogi kérdések alaposabb vizsgálatára most kerül sor.

A Bizottság eljárása – ha általánosságban vesszük a versenyjogi ügyeket – kétféle módon indulhat meg. Az egyik lehetőség, hogy a Bizottság, egy – akár névtelen – beadvány, egy gazdasági szektorról készített tanulmány vagy akár egy sajtóközlemény alapján, saját kezdeményezésére vizsgálatot indít. A második lehetőség, hogy egy magánfél beadványa alapján indul meg az eljárás. A fenti szabályok érvényesülnek a versenyjogi ügyekben, például a kartellek vizsgálatában, azonban az összefonódás-ellenőrzéskor a Bizottság rendszerint a felek kérelmére jár el. A Bizottságnak nincs semmilyen kötelezettsége arra nézve, hogy minden kérelem alapján határozatot hozzon, ezért előtérbe helyezi azokat az ügyeket, amelyeknek közösségi relevanciájuk

³⁶⁷ A közösségi versenyszabályok hatékony alkalmazásának biztosítása érdekében a tagállamok versenyhatóságainak az alkalmazásban fokozott mértékben részt kell venniük. A rendelet preambulumban az a kifejezés szerepel, hogy „fel kell hatalmazni őket a közösségi jog alkalmazására”, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy az új szabályozás alapján a tagállamok versenyhatóságai nagyobb szerepet kaptak a közösségi versenyjogi szabályok alkalmazásában.

van³⁶⁸. Ez az eljárás mód is meglehetősen vitatható a jogbiztonság szempontjából.

Az eljárás meglehetősen zárt jellegű és számos adminisztratív szabályt tartalmaz, amelyet további két fő részre lehet osztani. Az eljárás első felében a Bizottság a jogsértés megállapításához szükséges bizonyítékokat gyűjti be. A második fázisban értesíti az érintett feleket, majd megindul a határozathozatalhoz szükséges vizsgálat.

3. Az Európai Bizottság eljárása fúziós ügyekben

A Bizottság ellenőrzési rendszere az összefonódások megvalósítása előtti kötelező bejelentésen alapszik. A bejelentés egyrészt fontos, a felek számára kedvező jogkövetkezményekkel jár, másrészt a bejelentési kötelezettség teljesítésének elmulasztásáért a felekre pénzbírság szabható ki, ezen felül polgári jogi hátrányokkal is járhat számukra. A jogbiztonság érdekében tehát szükséges pontosan meghatározni a bejelentésben közlendő információ tárgyát és tartalmát³⁶⁹.

A bejelentő felek kötelezettsége, hogy az igazságnak megfelelően és hiánytalanul feltárják a Bizottság előtt azokat a tényeket és körülményeket, amelyek meghatározóak a bejelentett összefonódásra vonatkozó döntés tekintetében³⁷⁰.

4. A bejelentés és az eljárás megindítása

A Bizottság a bejelentést a kézhezvétel után azonnal megvizsgálja. Ha arra a következtetésre jut, hogy a bejelentett összefonódás nem tartozik a Rendelet hatálya alá, akkor ezt határozatban rögzíti, például akkor, ha az összefonódás nem éri el a közösségi mértéket.

³⁶⁸ Az Elsőfokú Bíróság T-24/90. sz. Automec kontra Bizottság ügyben 1992. szeptember 18-én hozott ítélete [1992. EBHT II-02223. o.].

³⁶⁹ 802/2004/EK rendelet (4) Preamb.

³⁷⁰ 802/2004/EK rendelet (5) Preamb.

A legegyszerűbb esetben, ha az összefonódás a Rendelet hatálya alá tartozik, és a Bizottság nem támaszt komoly kétségeket a közös piaccal való összeegyeztethetőségről, az összefonódást engedélyező határozatot hoz. Ha a felek valamilyen kötelezettséget vállaltak, az összefonódás megvalósulásához szükséges és közvetlenül kapcsolódó korlátozások az összefonódást összeegyeztethetőnek nyilvánító határozat részét fogják képezni.

Amennyiben a Bizottság megállapítja, hogy az összefonódás a rendelet hatálya alá tartozik, de egyúttal komoly kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy az összefonódás összeegyeztethető a közös piaccal, mert például olyan erőfölényt hozna létre vagy erősítene meg, amelynek következményeként jelentős mértékben akadályozná a hatékony verseny a közös piacon vagy annak egy jelentős részén, akkor a Bizottság a vizsgálati eljárás megindítása mellett határoz. A Bizottság az összefonódás engedélyezéséhez feltételeket és kötelezettségeket fűzhet. E kötelezettségek azt a célt szolgálják, hogy az összefonódások összeegyeztethetőek legyenek a közös piaccal. A kötelezettségvállalások részletes feltételeit külön fejezetben vizsgáltuk már³⁷¹.

5. A meghallgatáshoz való jog érvényesülése fúziós ügyekben

Az eljárásban részt vevő feleket a 802/2004/EK rendelet 11. cikke két fő csoportra osztja. Ezek azok a szereplők, akiket a Bizottság eljárása esetén meg kell hallgatni a fúziós ügyekben. A 11. cikk a) pontjában szerepelnek a bejelentést benyújtó személyek vagy vállalkozások, a b) pontban pedig az összefonódásban részt vevő egyéb felek, azaz az összefonódási tervben részt vevő, a bejelentőkön kívüli felek, mint például az eladó és az összefonódásban szereplő célvállalkozás.

A Bizottságnak a bejelentő felek és a részt vevő más felek számára, amennyiben kéri, lehetőséget kell biztosítania arra, hogy a bejelentés előtt a szándékolt összefonódást nem hivatalosan és szigorúan bizalmas jelleggel

³⁷¹ 139/2004/EK rendelet 6. cikk

megvitathassák. Ezenkívül a Bizottságnak a bejelentést követően szoros kapcsolatot kell fenntartania e felekkel az ahhoz szükséges mértékben, hogy megvitasson velük bármely olyan gyakorlati vagy jogi problémát, amelyet az ügy első vizsgálata során felfedezett, hogy ha lehet, kölcsönös megegyezéssel oldják meg az ilyen problémákat³⁷².

A Bizottság eljárásra vonatkozó részletszabályokat a már említett úgynevezett Legjobb Gyakorlatokban (*Best Practices*)³⁷³ találhatunk, amely számos eljárási garanciát tartalmaz.

a) A felek konzultációs lehetősége az eljárásban a bejelentés előtt

A Legjobb Gyakorlatok lehetővé teszi, hogy a felek konzultáljanak a Bizottsággal, továbbá a 802/2004/EK végrehajtási rendelet I. mellékletében szereplő, a bejelentéshez szükséges CO-formanyomtatvány kitöltéséhez is segítséget kaphatnak.

Az eljárás e fázisa rendkívül hasznos, nemcsak a bonyolultabb, hanem az egyszerűbb ügyekben is. A felek és a Bizottság megegyezhetnek abban, hogy milyen információk szerepeljenek a CO-formanyomtatványon, ezzel is elősegítve az eljárást. Ezek a találkozások elősegítik, hogy a Bizottság és a felek jobban megértsék egymást, ugyanakkor a jogbiztonságot is szolgálják: jobb előreláthatóságot, tisztább képet teremtenek a vállalkozások számára, egyúttal az eljárás hatékonyságát is növelik, gyorsítják az ügy lefolyását.

A Legjobb Gyakorlatok 11. pontja szerint az első ilyen találkozóra a feleknek ajánlott egy rövid összefoglalót³⁷⁴ készíteniük a tervezett összefonódásról, amelyben bemutatják a feleket, kitérnek az érintett piacra, valamint az összefonódás piacra gyakorolt várható hatásaira. Erről a memorandumról a Bizottság vagy a találkozón szóban észrevételeket tehet, vagy – rendszerint a komplexebb esetekben – írásban reagálhat. Ebből

³⁷² 802/2004/EK rendelet (11) Preamb.

³⁷³ DG COMPETITION Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf> [2008.08.08.]

³⁷⁴ Az eredeti angol verzió a „memorandum” kifejezést használja

kifolyólag több ilyen találkozóra is sor kerülhet. A Bizottságnak öt napon belül kell válaszolnia. A határidő meghosszabbítható³⁷⁵, azonban arról nem szól a Legjobb Gyakorlatok, hogy mennyivel. Ez nem szolgálja a jogbiztonságot.

A Bizottság ebben a fázisban kérhet be olyan információkat, dokumentumokat, belső anyagokat, felméréseket, jelentéseket, amelyekből a tranzakció versenyre gyakorolt hatását meg lehet állapítani. A vállalkozásoknak érdekükben áll, hogy minden olyan anyagot, információt a Bizottság rendelkezésére bocsássanak, amelyből például az összefonódás által okozott előnyöket meg lehet állapítani. Ezek a lehetőségek is az eljárás gyorsítását szolgálják.

Új lehetőség a 802/2004/EK rendelet alapján, hogy a Bizottság eltekinthet a bejelentésben meghatározott egyes információk és dokumentumok szolgáltatására vonatkozó kötelezettségtől, vagy bármely más, a rendelet mellékletében részletezett követelménytől, amennyiben úgy értékeli, hogy az adott kötelezettség vagy követelmények teljesítése nem szükséges az ügy kivizsgálásához³⁷⁶. Ez a szabály az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását célozza, és alapvetően pozitív előrelépésnek tekinthetjük. Az a tény azonban, hogy a Bizottság saját belátása szerint, mérlegelési jogkörben eljárva eltekinthet egyes vállalkozások esetében bizonyos dokumentumok szolgáltatásától, amelyektől más vállalkozások esetén nem tekint el, jogbiztonsági kérdéseket vet fel. Ez ugyanis jelentősen megkönnyítheti egyes vállalkozásoknak az eljárást, a Bizottságnak pedig törekednie kell arra, hogy az egyes vállalkozásokat azonos elbánásban részesítse.

A Bizottság alapesetben vizsgálatot csak az összefonódás bejelentése után folytat, azonban kivételes esetben már a bejelentés előtt³⁷⁷ is van lehetősége vizsgálatot lefolytatni, ha a tervezett tranzakció már nyilvánosságra került, és a feleknek volt lehetőségük észrevételeket tenni a Bizottság ezirányú

³⁷⁵ A Legjobb Gyakorlatok 15. pontja

³⁷⁶ 802/2004/EK rendelet 4. cikk (2) bek.

³⁷⁷ A Legjobb Gyakorlatok 26. pontja

előzetes vizsgálati szándékára. Érdekes kérdést vet fel a Bizottság ezen előzetes tájékoztatói lehetősége a bejelentés előtt.

A személyes konzultáció a Bizottsággal ebben a stádiumban még nem kötelező, azonban a feleknek hasznos lehet. Továbbá a Bizottságnak mindent meg kell tennie, hogy a bejelentés előtti és a bejelentést követő dokumentumokat elkülönítse. Ez egy nagyon fontos jogbiztonsági követelmény, ugyanis a tájékoztatókor a Bizottság más információkhoz juthat, mint később. Ilyen fajta elkülönítés nem szerepel a Legjobb Gyakorlatokban.

A tájékoztató időszakában a vállalkozások talán szívesebben adnak ki információkat, mint egy eljáráshoz kapcsolódóan. Lényeges kérdés az is, hogy a bejelentés előtt a Bizottságnak meglehetősen széles vizsgálati lehetősége van. Ezt a vizsgálati lehetőséget akkor is gyakorolhatja, ha a felek nem is járultak hozzá, és még a bejelentést sem tették meg. Ezért lenne lényeges, hogy – legalább a Legjobb Gyakorlatok szintjén – szabályozva legyen a Bizottság a bejelentés előtti vizsgálatok kapcsán.

Megállapíthatjuk, hogy a bejelentés előtti konzultáció jelentős előnyökkel jár, azonban vannak árnyoldalai is a jogbiztonság szempontjából. Aggályos lehet a Bizottság azon jogköre, hogy vizsgálatokat folytathat a bejelentést megelőzően a vállalkozásokra vonatkozóan, azok hozzájárulása nélkül.

A Legjobb Gyakorlatok további számos lehetőséget tartalmaz arra, hogy vállalkozások kapcsolatban maradjanak a Bizottsággal az egész eljárás alatt.

b) Konzultációs lehetőség a bejelentést követően

A döntéshozatali eljárásban a Bizottság megpróbálja segíteni, támogatni a vállalkozásokat. A Legjobb Gyakorlatok kialakított egy olyan rendszert, amelyben a vállalkozások konzultálni tudnak a Bizottsággal. Ezeket a találkozókat, értekezleteket *state of play meetings*-nek hívják. Ezekről a

találkozóktól a Bizottság az eljárás hatékonyságának növelését várja, és a célja az, hogy az eljárások átláthatóbbak legyenek. Ezen találkozók alkalmával az ülés levezetését a Versenyjogi Főigazgatóság egy rangidős, senior tisztségviselője végzi. Az értekezleteket a Bizottság, ezen belül a Versenyjogi Főigazgatóság hivatali helyiségében kell megtartani, azonban szükség esetén telefonon vagy videokonferencia segítségével is megtartható³⁷⁸.

Az értekezletekre öt alkalommal kerül sor. Az első értekezletre az I. fázisú vizsgálat lezárása előtt kerül sor, amely lehetővé teszi, hogy megismerjék a vállalkozások az elsődleges vizsgálat előzetes eredményét, valamint felkészüljenek a kötelezettségvállalások megtételére.

A Legjobb Gyakorlatok további konzultációs lehetőséget biztosít az eljárás II. fázisában. A második értekezletre a II. fázisú vizsgálat megnyíltát követő két hétben kerülhet sor. Ebben a fázisban a vállalkozásoknak lehetőségük van jobban megismerni és értelmezni a Bizottság kifogásait, és egyes közgazdasági kérdéseket is megvitathatnak. Az utolsó konzultációra a tanácsadó bizottság végleges döntésének a meghozatala előtt kerül sor.

A konzultációk egyik célja, hogy a vállalkozások jobban elő tudják készíteni a kötelezettségvállalási javaslataikat.

c) A meghallgatandó felek

A meghallgatáshoz való jog – a legtöbb eljárásjoghoz hasonlóan – fontos szerepet tölt be a jogbiztonság garantálásának szempontjából. Az összefonódás-ellenőrzési rendelet szerinti meghallgatáshoz való jog az eljárásban szereplő számos felet megillet.

Először is megilleti a meghallgatáshoz való jog a bejelentő feleket (azaz a bejelentést benyújtó vállalkozásokat vagy személyeket). Másodsorban megilleti az egyéb résztvevő feleket, azaz az összefonódási tervben részt vevő, a bejelentő feleken kívüli feleket, mint például az eladó és az összefonódásban szereplő célvállalkozást.

³⁷⁸ Legjobb Gyakorlatok 30-32. pontjai

Az előző két fő kategórián túlmenően megjelenik meglehetősen általános kategóriaként az „egyéb érdekelt fél” fogalma is. Így tehát a meghallgatáshoz való jog kiterjed azon természetes vagy jogi személyekre, beleértve a vevőket, szállítókat és versenytársakat, akik kellő érdekeltységüket igazolják. Ide tartoznak különösen az érintett vállalkozások igazgató- vagy vezető testületeinek tagjai vagy e vállalkozások alkalmazottainak elismert képviselői és a fogyasztói szövetségek is, ha a tervezett összefonódás olyan termékeket vagy szolgáltatásokat érint, amelyeket végső fogyasztók használnak³⁷⁹.

d) A meghallgatásra vonatkozó szabályok

Annak ellenére, hogy a Bizottság eljárása alapvetően a benyújtott dokumentumokon alapszik, a szóbeli konzultációk is elengedhetetlenek, mivel e konzultációkon van lehetőség a vállalkozások és a Bizottság érveinek ütköztetésére.

Ha a Bizottság kifogást közöl, a Bizottságnak biztosítani kell azt a jogot, hogy a kifogásra észrevételt tenni szándékozó vállalkozások érveiket hivatalos szóbeli meghallgatásokon is kifejtsék. E meghallgatásokra alapvetően a Bizottság kifogásközlésének a megküldése után kerül sor, de a Bizottság az eljárás más szakaszaiban is megadhatja a bejelentő feleknek a lehetőséget véleményük szóbeli kifejtésére.

Itt érdemes megjegyezni, hogy a Rendeletben illene ennél pontosabban meghatározni azokat lehetőségeket, amikor a szóbeli meghallgatásokra sor kerülhet, hiszen az a kitétel, hogy „az eljárás más szakaszaiban is megadhatja a véleményük kifejtésének lehetőségét”³⁸⁰, túlságosan nagy diszkrecionális mozgásteret hagy a Bizottságnak.

A mostani szabályozás is előrelépést jelent a korábbi szabályozáshoz képest, mivel az úgy szövegezték, hogy „a Bizottság azon bejelentő felek részére,

³⁷⁹ 139/2004/EK rendelet 11. cikk

³⁸⁰ 802/2004/EK rendelet 14. cikk

akik írásban tett észrevételeikben ezt kérték, biztosítja a lehetőséget, hogy érveiket a hivatalos szóbeli meghallgatás során szóban is előterjeszthessék, ha kellő érdekeltségüket igazolják.”³⁸¹ Itt tehát feltétel volt az érdekeltség igazolása, amely a jelenlegi szabályozásban már nem szerepel. Tehát az új szabályozás minden félnek lehetőséget teremt a szóbeli meghallgatásra, és ez jelentős előrelépés.

A határozatok meghozatala előtt a Bizottság az eljárásban szereplő vállalkozásoknak vagy vállalkozások társulásainak lehetőséget nyújt arra, hogy meghallgassák őket a Bizottság által kifogásolt kérdésekről³⁸². Ha a Bizottság szükségesnek tartja, meghallgathat más természetes vagy jogi személyeket is. Ha e személyek kérik, kellő érdekeltségük bizonyítása esetén meg kell hallgatni őket. A tagállamok versenyhatóságai is felkérhetik a Bizottságot más természetes vagy jogi személyek meghallgatására.

e) A meghallgatási tisztviselő

A meghallgatásokon általában a következő felek vehetnek részt: az összefonódással érintett vállalkozások, a Bizottság képviselői, valamint a nemzeti versenyhatóságok képviselői. A meghallgatásokat – a hivatalos, bár furcsa magyar uniós terminológia szerint – az úgynevezett meghallgatási tisztviselő (*hearing officer*) vezeti. (A magyar terminológiában a „meghallgató tisztviselő” kifejezéssel is lehet találkozni.)

1982-ig a meghallgatási tisztviselő az ügyért felelős igazgató volt, azonban ez eljárásjogi szempontból nem volt igazságos, hiszen például egy kartellügyben ugyanaz a tisztviselő vezette a tárgyalásokat, aki egyben vádolt is. Ezért hozták létre egy Bizottsági határozattal³⁸³ a meghallgatási tisztviselő tisztségét, és így lett a fúziós tárgyalások vezetője is a meghallgatási tisztviselő. Ez a bizottsági tisztviselő részt vesz az ügy előkészítésében, és fő

³⁸¹ 447/1989/EK rendelet 14. cikk (1) bek.

³⁸² 1/2003/EK rendelet 27. cikk (1) bek., első mondat

³⁸³ Decision on the terms of reference of hearing officers in competition procedures before the Commission, (OJ 1994 L330/67) (Hivatalos magyar nyelvű fordítás nem érhető el.)
Elérhető: http://ec.europa.eu/competition/hearing_officers/legislation.html [2009.01.15.]

feladata, hogy biztosítsa, hogy a meghallgatás szabályosan folyjon le, továbbá hogy a meghallgatás elérje a célját, lehetőség legyen az érvek és az ellenérvek szóbeli ütköztetésére és a vitás kérdések feloldására.

A meghallgatási tisztviselőre vonatkozó hatályos szabályokat egy bizottsági határozat szabályozza³⁸⁴. A meghallgatási tisztviselő kinevezését az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában ki kell hirdetni. A megbízás megszakítása, megszüntetése vagy átruházása csak a Bizottság kellően indokolt döntése alapján történhet. Feladatainak ellátásakor a meghallgatási tisztviselőnek tekintettel kell lennie a versenyszabályok hatékony, az érvényes közösségi jogszabályokkal összhangban történő alkalmazására, valamint az Európai Közösségek Bírósága és Elsőfokú Bírósága által megfogalmazott elvek érvényesítésére.

A meghallgatási tisztviselő gondoskodik a meghallgatás szabályszerű lefolytatásáról, valamint a meghallgatás és az annak alapján hozott döntések tárgyilagosságáról. A meghallgatási tisztviselő különösen arról gondoskodik, hogy minden tényt kellően fel tudjanak tárni. Adott esetben – a meghallgatás megfelelő előkészítése és különösen a tények lehető legpontosabb tisztázása érdekében – a meghallgatási tisztviselő a felelős igazgatóval történő konzultációt követően előzetesen megküldi a meghallgatásra meghívott felek részére azoknak a kérdéseknek a jegyzékét, amelyekről szeretné megismerni az érintettek véleményét.

A meghallgatási tisztviselő kitűzi a meghallgatás dátumát, időtartamát és helyét. Elnapolás iránti kérelem esetén a meghallgatási tisztviselő dönt az engedélyezésről vagy elutasításról. Ő a felelős a meghallgatás lebonyolításáért. A meghallgatási tisztviselő dönt arról is, hogy a meghallgatás során új dokumentumok előterjesztése elfogadható-e, egy fél nevében kik hallgathatók meg, illetve hogy az érintett személyeket külön hallgatják-e meg vagy a többiek jelenlétében.

³⁸⁴ A Bizottság 2001. május 23-i 462/2001/EK határozata egyes versenyjogi eljárásokban a meghallgatási tisztviselők megbízásáról (*HL 162., 2001.06.19., 21. o.*)

Adott esetben a meghallgatáshoz való jog érvényesítése érdekében a meghallgatási tisztviselő a felelős igazgatóval egyeztetve megengedheti, hogy a felek a szóbeli meghallgatás után további írásbeli dokumentumokat terjesszenek elő, és meghatározza ennek határidejét.

A meghallgatási tisztviselő jelentést tesz a Bizottság illetékes tagjának a meghallgatásról és az általa levont következtetésekről. A jelentésben kitér arra is, hogy az eljáráshoz való jogokat maradéktalanul betartották-e. Megállapításai érintik az eljárással kapcsolatos kérdéseket, többek között a dokumentumok nyilvánosságra hozatalát és az ügyirathoz való hozzáférést, a kifogásközlés megválaszolásának határidejét és a szóbeli meghallgatás szabályos lefolytatásának idejét. A Bizottság nem köteles figyelembe venni a határidő után beérkezett írásbeli észrevételeket. Ebből a célból a meghallgatási tisztviselő a felelős igazgatóval folytatott konzultációt követően tárgyalhat a meghallgatásra meghívott személyekkel és – adott esetben – a Bizottság alkalmazottaival a meghallgatás előkészítése érdekében. A meghallgatási tisztviselő előzetes írásbeli tájékoztatást is kérhet a meghallgatásra meghívott felek által meghallgatásra javasolt személyek tervezett nyilatkozatának lényegi tartalmáról.

A tisztviselő záró jelentését csatolják a Bizottság elé terjesztett határozattervezethez, hogy a Bizottság egyedi ügyben hozott döntésekor tisztában legyen az eljárás lebonyolításával és a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartásával kapcsolatos valamennyi lényeges információval. A tisztviselő a határozat tervezetében történt esetleges módosítások ismeretében a Bizottság határozatának megszületéséig módosíthatja a záró jelentést. A Bizottság a határozattal együtt megküldi a tisztviselő jelentését a határozat címzettjeinek. A Bizottság a határozattal együtt a jelentést az Európai Községek Hivatalos Lapjában hirdeti ki, figyelembe véve a vállalkozások üzleti titkainak védelméhez fűződő jogos érdekét.

f) A meghallgatás lefolytatása

A hivatalos szóbeli meghallgatások alatt a meghallgatási tisztviselő teljes függetlenséget élvez. A Bizottság felkéri a meghallgatandó személyeket, hogy meghatározott időpontban jelenjenek meg a hivatalos szóbeli meghallgatáson, egyúttal tájékoztatja a tagállamok versenyhatóságait is, hogy részt vehetnek a meghallgatásokon.

A megjelenésre felkért személyeknek vagy személyesen kell megjelenniük, vagy adott esetben jogi képviselőikkel vagy az alapszabályuk által meghatalmazott képviselőikkel képviseltethetik magukat. A vállalkozásokat és a vállalkozások társulásait képviselheti állandó személyzetük tagjai közül kijelölt, kellően felhatalmazott ügyvivő is.

A feleket segítő személyek támogathatják az eljárás során. A Bizottság által meghallgatott személyeket ügyvédjük vagy a meghallgatási tisztviselő által elfogadott képesített és kellően felhatalmazott személyek segíthetik.

A hivatalos szóbeli meghallgatás nem nyilvános. Minden személyt külön-külön vagy a többiek jelenlétében lehet meghallgatni, tekintettel a vállalkozásoknak az üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekeire. A meghallgatási tisztviselő lehetővé teheti valamennyi félnek, a bizottsági szolgálatoknak és a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak, hogy a hivatalos szóbeli meghallgatás során kérdéseket tegyenek fel.

Szintén új lehetőség, hogy a meghallgatási tisztviselő előkészítő ülést tarthat. Az előkészítő ülésen a felek és a bizottság képviselői, tisztségviselői (a rendelet megfogalmazásában: bizottsági szolgálatok) vesznek részt annak érdekében, hogy elősegítsék a hivatalos szóbeli meghallgatás eredményes lefolytatását.

Az eljárás dokumentálást, a jegyzőkönyvvezetést is a végrehajtási rendelet tartalmazza, amely egy fontos eljárási garancia. A szabályozás szerint minden meghallgatott személy nyilatkozatát rögzítik. A meghallgatásról készült felvételt kérelemre a meghallgatáson megjelent személyek

rendelkezésre bocsátják. A végrehajtási rendelet kimondja, hogy a feleknek üzleti titkaik és más bizalmas információik védelméhez fűződő jogos érdekeire figyelemmel kell lenni, azonban ennél részletesebb garanciális szabályt nem állapít meg³⁸⁵, amelyet hiányosságnak tekinthetünk a jogbiztonság szempontjából.

6. A védelemhez való jog érvényesülése

Az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó alapvető eljárási szabályok a 139/2004/EK rendelet végrehajtására született 802/2004/EK rendeletben található. Ugyancsak tartalmaz eljárási szabályokat a már vizsgált Legjobb Gyakorlatok is, azonban nem sok olyan rendelkezést tartalmaz, amely a védelemhez való jogot segítené elő. Az összefonódás-ellenőrzési Rendelet 18. cikk (3) bekezdése tartalmaz bizonyos szabályokat, amelyek a védelemhez való jog érvényesülést segíthetik elő. A Rendelet kimondja, hogy a Bizottság határozatát kizárólag azon kifogásokra alapozza, amelyekkel kapcsolatban a felek meg tudták tenni észrevételeiket. Az eljárás során a védelemhez való jogot maradéktalanul tiszteletben kell tartani. Az ügy irataiba legalább a közvetlenül érintett feleknek betekintést kell biztosítani, a vállalkozások üzleti titkaik védelméhez fűződő jogos érdekeire is figyelemmel.

Valamennyi meghallgatandó félnek lehetősége van, hogy a Bizottságnak, valamint a tagállamok versenyhatóságaink kérdéseket tegyenek fel. A kérdések feltételének lehetőségéről a meghallgatási tisztviselő dönt. A kérdések feltevésének joga nem alanyi jog. Tehát a meghallgatási tisztviselő kizárhat a kérdésfeltevés lehetőségéből bizonyos feleket. Az ilyen szabályozás nyilvánvalóan azt a célt szolgálja, hogy sürgősen kérdések feltevésével ne lehessen az eljárást elhúzni, azonban a kérdések feltevésének ilyen diszkrecionális alapon történő korlátozása sérti a felek jogait, és nem segíti elő a jogbiztonságot.

³⁸⁵ 802/2004/EK rendelet 15. cikk (6) – (8) bek.

Az összefonódás-ellenőrzési rendelet szerint³⁸⁶ az eljárásban harmadik személyek, különösen az érintett vállalkozások igazgató vagy vezető testületének tagjai, illetve e vállalkozások munkavállalóinak elismert képviselői kérelemre jogosultak meghallgatásra. E személyek írásban kérhetik meghallgatásukat.

Ezen túlmenően a Bizottságnak széleskörű lehetősége van, hogy bármilyen más természetes vagy jogi személyt is felkérjen véleményének kifejtésére akár írásban, akár szóban. E személyeket a hivatalos szóbeli meghallgatásokon is meghallgathatja³⁸⁷.

A meghallgatási jogra vonatkozóan összességében megállapíthatjuk, hogy az eljárás széles lehetőséget teremt a felek számára, hogy álláspontjaikat, véleményeiket és érveiket szóban is előadják a Bizottság előtt, ami rendkívül fontos garanciális elem a jogbiztonság szempontjából. Másrészt ezt a Bizottság diszkrecionálisan korlátozhatja, mivel a meghallgató tisztségviselő maga dönti el, hogy kiket kíván meghallgatni és kiket mellőzni. Ez sérti a jogbiztonság követelményét, annak ellenére, hogy ha valakinek a meghallgatását mellőzték, a határozat megtámadásakor erre hivatkozhat.

7. A Bizottság kifogásközlése

Az új Rendelet és az új szabályozási rendszer néhány változást tartalmaz a kifogásközlésről. A kifogásközlés a II. fázisú vizsgálat egyik legfontosabb eleme. A Bizottság kifogásait a bejelentő feleknek címezve írásban küldi meg. A Bizottság a kifogásközléskor kitűzi azt a határidőt, amelyen belül a bejelentő felek a Bizottságot írásban tájékoztathatják észrevételeikről. A Bizottság a többi részt vevő felet írásban tájékoztatja e kifogásokról. A Bizottság a többi részt vevő fél számára is kitűzi a határidőt, amelyen belül a Bizottságot írásban tájékoztathatják észrevételeikről. A Bizottság nem köteles figyelembe venni az általa kitűzött határidő lejárta után

³⁸⁶ 139/2004/EK rendelet 18. cikk (4) bek.

³⁸⁷ 802/2004/EK rendelet 16. cikk

kapott észrevételeket³⁸⁸. Ez a szabályozás többletet jelent a korábbi, 447/98/EK³⁸⁹ rendelet 13. cikk (2) bekezdéséhez képest. A II. fázisú vizsgálattal ellentétben, a Bizottság az új rendelet alapján sem közli a kifogásait a bejelentő felekkel az I. fázisú eljárásban, amely hátrányt jelenthet a bejelentő felek számára.

Ahhoz, hogy a kifogásközlés esetén a bejelentő felek hatékony védelmet élvezhessenek, szükséges, hogy a Bizottság kellő időben juttassa el a felekhez a kifogásait, hogy a bejelentő feleknek kellő idejük legyen arra, hogy kidolgozzák a kötelezettségvállalásaikat. Több esetben is előfordult az, hogy a Bizottság meglehetősen későn, a kötelezettségvállalások megadásának határidejének lejárta előtt nem sokkal közölte a kifogásait. Ez a helyzet ált elő a *TotalFina/ELF ügyben*³⁹⁰ is, ahol a feleknek meglehetősen kevés idejük maradt a kötelezettségvállalásaik megtételére. Ez sértheti az elvart jogbiztonságot.

A jogbiztonság garantálása érdekében a kifogásközlésnek kellően világosnak és precíznek kell lennie. A *Schneider Electric/Legrand ügyben*³⁹¹ pont ez a kérdés merült fel. Ebben az ügyben a Bizottság határozatát azon az alapon (is) támadták meg, hogy a Bizottság megsértette a felek védelemhez való jogát. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság köteles még pontosabban meghatározni a felek által tervezett összefonódás során felvetődő versenyjogi aggályokat, hogy lehetővé tegye a bejelentő felek számára, hogy megfelelően és kellő időben telessenek – adott esetben – az ügyletet a közös piaccal összeegyeztethetővé tevő eszköz-átruházási javaslatokat.

A Bizottság kifogásközléséből nem következett, hogy az kellően egyértelműen és pontosan vizsgálta volna a Bizottság a *Schneider* helyzetének a kiefeszültségű elektromos berendezések francia forgalmazói helyzetéhez képest történt erősödését, amely nem csupán az elektromos műszertáblák

³⁸⁸ 802/2004/EK rendelet 13. cikk (2) bek.

³⁸⁹ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendeletben előírt bejelentésekről, határidőkről és meghallgatásokról szóló 1998. március 1-i 447/98/EK bizottsági rendelet (*HL L 61., 1998.3.2., 1. o.*)

³⁹⁰ Case COMP/M.1628, TotalFina/Elf, 13 June 2003

³⁹¹ Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. Schneider Electric SA kontra Bizottság ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete. [2002, EBHT, II-4071. o.]

alkatrészeinek piacán a *Legrand* által megvalósított eladások növekedéséből, hanem a *Legrand*-nak az ultraterminális elektromos berendezések szegmensében meglévő uralkodó helyzetéből is következett. Meg kell jegyezni többek között, hogy a kifogásközlés általános következtetése felsorolja az összefonódás által érintett nemzeti ágazati piacokat, anélkül, hogy nyilvánvalóvá tette volna az egyik vagy másik bejelentő fél adott termékpiacon fennálló helyzetének a másik fél más ágazati piacon fennálló helyzete általi támogatását. Így tehát az ítélet megállapította, hogy a kifogásközlés nem tette lehetővé a *Schneider* számára, hogy teljes mértékben felmérje azon versenyjogi gondokat, amelyeket a Bizottság felvetett a kifesztültségű elektromos berendezések francia piacán³⁹².

A Bizottság megállapítási hiányosak, pontatlanok voltak és nem voltak kellően világosak. Ezért az Elsőfokú Bíróság ebből az okból kifolyólag megsemmisítette a Bizottság határozatát. Az Elsőfokú Bíróság ítéletében kifejtette, hogy a kifogásközlésben minden olyan szükséges információt, tényezőt kellően világosan közölni kell, hogy a vállalkozások hatékonyan tudjanak védekezni ezekkel szemben, még mielőtt a Bizottság meghozza a végleges határozatát³⁹³. A *Schneider Electric/Legrand* ügyben a kifogásközlés nem tette lehetővé a *Schneider Electric* számára, hogy a szükséges mélységben megismerje a Bizottság által kifogásolt összes versenyjogi problémát. Ennek következtében nem tudott olyan kötelezettségeket vállalni, amelyek alkalmasak lettek volna arra, hogy a felmerült versenyjogi kérdéseket orvosolja. Amennyiben megfelelő módon informálta volna a *Schneider* és a *Legrand* a Bizottság, akkor meg lett volna a lehetőségük arra, hogy adekvát módon vállaljanak kötelezettségeket, amely nagy valószínűséggel alkalmas lett volna arra, hogy a Bizottság az összefonódást engedélyező határozatot hozzon.

Azoknak, akiknek a Bizottság a kifogásait címezte, vagy akiket tájékoztatott e kifogásokról, a kifogásokkal kapcsolatos észrevételeit a kitűzött

³⁹² Az Elsőfokú Bíróság T-351/03. sz. *Schneider Electric SA* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. július 11-én hozott ítélete, 57. pont

³⁹³ T-310/01 ítélet, 442. pontja.

határidőn belül, írásban kell benyújtaniuk. Írásbeli észrevételeikben előterjeszhetnek minden általuk ismert olyan tényt és adatot, amelyeknek védekezésük szempontjából jelentősége van, és az előterjesztett tények bizonyítékkaként csatolniuk kell minden vonatkozó dokumentumot. Ezen kívül javasolhatják, hogy a Bizottság meghallgasson olyan személyeket, akik alátámaszthatják ezeket a tényeket. Észrevételeiket egy eredeti példányban, tíz másolattal kell benyújtaniuk a Bizottsághoz, a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának címezve. Egy példányt elektronikus formában is be kell nyújtani ugyanerre a címre, a Bizottság által meghatározott formátumban. A Bizottság ezeknek az írásbeli észrevételeknek a másolatait haladéktalanul továbbítja a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaihoz³⁹⁴.

A korábbi, 447/98/EK rendelet alapján az észrevételek megtételének lehetősége csak a II. fázisú vizsgálatban állt fenn. A 802/2004/EK rendelet ezt a lehetőséget megadja minden érdekelt félnek.

8. Hozzáférés a dokumentumokhoz

A jogbiztonság szempontjából az eljárás során az iratbetekintéshez való jog, valamint a dokumentumokhoz való hozzáférés joga kardinális kérdés. Eredetileg a betekinhető dokumentumok száma korlátozottabb volt. Csak azokhoz a dokumentumokhoz férhettek hozzá, amelyekre a kifogásolt cselekményt alapozták. Azonban a Bizottság gyakorlata 1982 óta lehetővé teszi, hogy az érintett fél minden olyan dokumentumhoz hozzáférhet, amelyet az ügy feldolgozása során felhasználtak (természetesen az üzleti titkot és a Bizottság belső iratait nem kell feltárni.) Ezt a gyakorlatot erősítette meg, tette kötelezővé az Elsőfokú Bíróság is³⁹⁵.

A Rendelet preambulumban már szerepel az iratbetekintési jog biztosítása. A Rendelet kimondja, hogy „az érintett vállalkozások védelemhez

³⁹⁴ 802/2004/EK rendelet 13. cikk (3) bek.

³⁹⁵ Az Elsőfokú Bíróság Hercules Chemicals kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben 1991. december 17-én hozott ítélete [EBHT 1991., II-1711. o.]

fűződő jogai, különösen az iratbetekintéshez való jog biztosítása mellett, elengedhetetlen az üzleti titkok védelme”³⁹⁶.

A Rendelet végrehajtásáról szóló 802/2004/EK rendelet részletes szabályokat állapít meg az iratbetekintés vonatkozásában. Az első lényeges kérdés annak meghatározása, hogy kik jogosultak a bizottsági aktákba való betekintése. A Bizottság kérelemre betekintést nyújt az aktába azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intézett, azzal a céllal, hogy lehetővé tegye számukra védekezéshez való joguk gyakorlását. A másik kérdés, hogy mikor, illetve mikortól van lehetőség az iratbetekintése. A végrehajtási rendelet kimondja, hogy a betekintést a kifogásközlésről szóló értesítést követően biztosítják³⁹⁷.

A végrehajtási rendelet továbbá rendelkezik arról is, hogy az iratbetekintés során megismert információkkal hogyan kell bánni, amely adatvédelmi garanciát jelent. A végrehajtási rendelet kimondja, hogy az iratbetekintés útján szerzett dokumentumok kizárólag az ezzel kapcsolatos eljárás céljára használhatók fel a 139/2004/EK rendeletnek megfelelően³⁹⁸. A Rendelet a „szerzett” kifejezést használja, azonban grammatikailag helyesebbnek mutatkozna, ha a „megismert” szót használná a rendelet.

Mivel az iratokhoz való hozzáférés biztosításának célja az, hogy a kifogásközlések címzettjei számára lehetővé tegye a Bizottság következtetéseivel kapcsolatos véleményük kifejtését, az érintett vállalkozásoknak hozzáférést kell biztosítani a Bizottság „aktáját” képező valamennyi dokumentumhoz, bizonyos kivételektől eltekintve.

Az iratbetekintési jog nem korlátlan, bizonyos egyéb tényezőket is figyelembe kell venni e jog gyakorlása során. Az iratbetekintési jog korlátait az Elsőfokú Bíróság szabta meg. Az Elsőfokú Bíróság a *Hercules ítéletben*³⁹⁹ definiálja a dokumentumok azon kategóriáit, amelyek esetében a betekintési jog korlátozható. Így tehát korlátozni kell a betekintési jogot a többi

³⁹⁶ 139/2004/EK rendelet (42) Preamb.

³⁹⁷ 802/2004/EK rendelet 17. cikk (1) bek.

³⁹⁸ 802/2004/EK rendelet 17. cikk (4) bek.

³⁹⁹ Az Elsőfokú Bíróság Hercules Chemicals kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben hozott ítélete (EBHT 1991., II-1711. o., 54. pont)

vállalkozás üzleti titkaira, a belső bizottsági dokumentumokra és egyéb bizalmas információkra vonatkozóan. A belső bizottsági dokumentumok nem képezik a vizsgálati akta részét, és a vizsgálat alatt lévő esettel kapcsolatos, belső dokumentumokat tartalmazó aktában helyezik el azokat.

A vizsgálatok alatt összegyűlt dokumentumok közül nem mindegyik adható közre, és különbséget kell tenni a nem közölhető és a közölhető dokumentumok között.

Az Elsőfokú Bíróság a *Tetra Laval* ítéletben kifejtette, hogy a hozzáférés a dokumentumokhoz nagy jelentőséggel bír, mivel a Bizottság a kifogásközlését is a bizottsági dokumentumokra alapozza, ezért az, hogy a vállalkozások ezekhez a dokumentumokhoz – a szükséges mértékben – hozzáférjenek, elengedhetetlen. Az ítélet kitér arra is, hogy a jog általános elvei szerint az iratbetekintési jog a védelemhez való jog alapfeltétele. A védelemhez való jog sérelmét jelentheti, ha a felek nem férhetnek hozzá olyan dokumentumokhoz, amelyek meghatározhatják, befolyásolhatják az ügy lefolyását⁴⁰⁰.

A 802/2004/EK rendelet bizonyos előrelépéseket tett az iratbetekintés terén. Ez a rendelet szól az iratbetekintés és a dokumentumokhoz való hozzáférés rendjéről. A Bizottság betekintést nyújt az aktába azoknak a feleknek, akikhez kifogásközlést intézett, azzal a céllal, hogy lehetővé tegye számukra védekezéshez való joguk gyakorlását. A betekintéshez kérelmet kell benyújtani. A Bizottság a kifogásról tájékoztatott más részt vevő feleknek is megadja a lehetőséget az iratbetekintésre, amennyiben erre szükségük van észrevételeik elkészítése céljából. Ehhez is kérelem előterjesztése szükséges.

Az iratbetekintés joga nem terjed ki a bizalmas információkra és a Bizottságnak vagy a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak belső dokumentumaira⁴⁰¹.

A Bizottság a kifogásról tájékoztatott más részt vevő feleknek is megadja a lehetőséget az iratbetekintésre, amennyiben erre szükségük van

⁴⁰⁰ Az Elsőfokú Bíróság *Tetra Laval BV kontra Európai Közösségek Bizottsága T-5/02.* sz. ügyben 1991. december 17-én hozott ítélete [BHT 2002., II-4381. o.]

⁴⁰¹ 802/2004/EK rendelet 17. cikk (1) – (3) bek.

észrevételeik elkészítése céljából. A résztvevő feleknek ebben az esetben is természetesen figyelemmel kell lenni az üzleti titok védelmére.

Külön szabályozzák a belső dokumentumokra vonatkozó betekintés korlátozását, valamint a Bizottság és a versenyhatóságok közti levelezésbe történő betekintés tilalmát. Így tehát az iratbetekintés joga nem terjed ki a bizalmas információkra és a Bizottságnak vagy a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságainak belső dokumentumaira. Az iratbetekintés joga nem terjed ki továbbá a Bizottság és a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai, illetve ez utóbbiak egymás közötti levelezésére. Ezek a korlátozások teljesen ésszerűnek tűnnek, és kiállják a jogbiztonság próbáját, azonban az a minősítési eljárás, amely meghatározza, hogy egy dokumentumot miért tekintünk belső dokumentumnak, más dokumentumot miért nem, hagy némi okot a bizonytalanságra.

A jogbiztonság szempontjából lényeges kérdés, hogy az összefonódás-ellenőrzésben a betekintéssel megismert dokumentumokat mire használhatják fel. A 802/2004/EK rendelet *expressis verbis* kimondja, hogy az összefonódás-ellenőrzési eljárásban iratbetekintés útján szerzett dokumentumok kizárólag az ezzel kapcsolatos eljárás céljára használhatók fel a 139/2004/EK rendeletnek megfelelően, ami fontos eljárási garancia⁴⁰².

Az összefonódás-ellenőrzés során a Bizottság külön közleményben szabályozza a bizottsági aktákba történő betekintés rendjét⁴⁰³. A bizottsági akta betekinthesége egyike azoknak az eljárási garanciáknak, melyek a „fegyverek egyenlősége” és a védekezéshez való jog elvének alkalmazására irányulnak.

Az iratbetekintés kifejezést a közlemény kizárólag abban az értelemben használja, miszerint azokat a személyeket, vállalkozásokat vagy vállalkozások társulásait illeti meg ez a lehetőség, amelyekhez a Bizottság kifogásközlést intézett. A közlemény tisztázza, hogy ki tekinthet be az iratokba e célból. Az

⁴⁰² 802/2004/EK rendelet 17. cikk

⁴⁰³ Bizottsági közlemény az EK-Szerződés 81. és 82. cikke, az EGT-megállapodás 53., 54. és 57. cikke, valamint a 139/2004/EK tanácsi rendelet alapján folytatott eljárásokban a Bizottság aktájába való betekintés szabályairól (*HL C 325., 2005.12.22., 7. o.*)

iratbetekintés kifejezés a panaszosokkal vagy más érintett felekkel kapcsolatban is használatos. Ezek a helyzetek azonban eltérnek a kifogásközlés címzetteinek esetétől, ennél fogva nem tartoznak az iratbetekintés definíciója alá e közlemény alkalmazásában. Ezekkel a kapcsolódó esetekkel a közlemény külön szakasza foglalkozik.

Az iratbetekintési jog arra irányul, hogy lehetővé tegye a védekezéshez való jog gyakorlását a Bizottság által emelt kifogásokkal szemben. Ebből kifolyólag mind a Szerződés 81. és 82. cikke alapján folyó eljárásokban, mind az összefonódás-ellenőrzési rendelet által meghatározott esetekben, kérelem alapján biztosított az iratbetekintés lehetősége olyan személyek, vállalkozások vagy vállalkozások társulásai számára⁴⁰⁴, amelyeknek a Bizottság megküldi a kifogásközlő nyilatkozatát.

A bizottsági akta versenyjogi eljárásokban minden olyan dokumentumot tartalmaz, amelyet a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága beszerzett, megkapott és/vagy összeállított a vizsgálata során. A közleményben a „dokumentum” kifejezés az információtárolás összes formájára vonatkoztatva használatos, függetlenül a tárolás eszköztől; felöleli tehát az elektronikus adattároló eszközöket is, melyek rendelkezésre állhatnak, vagy elérhetők.

A Bizottság belső dokumentumai nem lehetnek sem terhelő, sem felmentő jellegűek⁴⁰⁵. A felek nem nyerhetnek betekintést a bizottsági akta belső dokumentumaiba⁴⁰⁶. A közlemény szerint ezen iratok nem rendelkeznek bizonyító erővel, ez a belső dokumentumokkal kapcsolatos korlátozás nem

⁴⁰⁴ A közleményben a „vállalkozás” kifejezés felöleli mind a vállalkozásokat, mind azok társulásait. A „személy” kifejezés a természetes és jogi személyeket foglalja magába. Számos szervezet egyszerre jogi személy és vállalkozás; ebben az esetben mindkét kifejezés vonatkozik rájuk. Ugyanez a helyzet, ha egy természetes személy egyúttal vállalkozás is, a 81. és 82. cikk értelmében. Összefonódás-ellenőrzési eljárásokban számításba kell venni az összefonódás-ellenőrzési rendelet 3. cikk (1) bekezdés b) pontjában említett személyeket is, még akkor is, ha természetes személyek. Ahol jogi személyiség nélküli szervezetek, amelyek nem is vállalkozások, válnak érintetté a Bizottság versenyjogi eljárásában, a Bizottság – indokolt esetben és mutatis mutandis – alkalmazza az e közleményben kifejtett elveket.

⁴⁰⁵ Ilyen belső dokumentumok a tervezetek, vélemények, feljegyzések vagy jegyzetek, melyek a Bizottság szervezeti egységeitől vagy más hatóságoktól származnak.

⁴⁰⁶ Vö. az 1/2003 rendelet 27. cikk (2) bekezdésével, a végrehajtási rendelet 15. cikk (2) bekezdésével, valamint az összefonódás-ellenőrzési rendelet végrehajtási rendelete 17. cikk (3) bekezdésével.

sérti a felek védekezéshez való jogának megfelelő gyakorlását, amely azonban megkérdőjelezhető.

A Bizottság szervezeti egységei nem kötelesek jegyzőkönyvet vezetni minden megbeszélésről, amelyet egyes személyekkel vagy vállalkozásokkal folytatnak⁴⁰⁷. Ha a Bizottság úgy dönt, hogy jegyzeteket készít az ilyen megbeszélésekről, az így létrejövő dokumentumok saját értelmezésének részévé válik arról, ami a találkozókön elhangzott, és belső dokumentumnak minősülnek. Viszont ha a szóban forgó személy vagy vállalkozás jóváhagyta a jegyzőkönyvet, az hozzáférhető, miután az üzleti titkokat vagy más bizalmas információkat törölték belőle. Az ilyen jóváhagyott jegyzőkönyvek részei azoknak a bizonyítékoknak, amelyekre a Bizottság az ügyre vonatkozó értékelésében támaszkodhat⁴⁰⁸. Az olyan tanulmány, amelyet versenyjogi eljárással összefüggésben rendeltek meg, a Bizottság és az általa megbízott közötti levelezés a megbízott munkájának értékeléséről vagy a tanulmány pénzügyi vonatkozásairól belső dokumentumnak számít, és nem lehet beletekinteni⁴⁰⁹.

9. Nem közölhető információk

Az adatok, az információk védelme rendkívül fontos az összefonódás-ellenőrzés terén is. A Bizottság éppen ezért nem közölhet, és nem tehet hozzáférhetővé információkat, amennyiben azok olyan üzleti titkokat vagy más bizalmas információt tartalmaznak, amelyeknek az eljárás céljaira való felfedését a Bizottság nem tartja szükségesnek⁴¹⁰.

A végrehajtási rendelet a bejelentőknek, az információt szolgáltatóknak adja meg a lehetőséget, illetve kötelezi őket, hogy elkülönítsék a bizalmas

⁴⁰⁷ Az Elsőfokú Bíróság T-191/98. sz. és T-212/98–T-214/98. sz. *Atlantic Container Line* és mások kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott egyesített ítéletek [2003, EBHT II-3275. o.], 349–359. bekezdések.

⁴⁰⁸ Az 1/2003 rendelet 19. cikke vagy 20. cikke (2) bekezdésének e) pontja alapján rögzített nyilatkozatok általában szintén a betekinthes dokumentumok közé tartoznak

⁴⁰⁹ Bizottsági közlemény az EK-Szerződés 81. és 82. cikke, az EGT-megállapodás 53., 54. és 57. cikke, valamint a 139/2004/EK tanácsi rendelet alapján folytatott eljárásokban a Bizottság aktájába való betekintés szabályairól (*HL C 325.*, 2005.12.22., 7. o.) II./3. pontja

⁴¹⁰ 802/2004/EK rendelet 18. cikk (1) bek.

információikat a nem bizalmasaktól. Mindenkinek, aki a Bizottsággal közli álláspontját, észrevételeit, vagy információkat szolgáltat, egyértelműen meg kell jelölnie minden olyan anyagot, amelyet bizalmasnak ítél, megadva ennek okait. Ezen túlmenően biztosítani kell egy különálló, nem bizalmas változatot a Bizottság által kitűzött határidőre⁴¹¹.

A Bizottság az összefonódással érintett személyektől megkövetelheti, hogy azonosítsák azokat a dokumentumokat vagy a dokumentumok azon részeit, amelyek a megítélésük szerint a tulajdonukban lévő üzleti titkokat vagy más bizalmas információt tartalmaznak, valamint azonosítsák azokat a vállalkozásokat, amelyek vonatkozásában az ilyen dokumentumokat bizalmasnak kell tekinteni.

A Bizottság szintén megkövetelheti, hogy azonosítsák a kifogásközlés, az ügyről készített összefoglaló vagy a Bizottság által elfogadott határozat olyan részeit, amelyek megítélésük szerint üzleti titkokat tartalmaznak.

Ha az üzleti titkokat vagy más bizalmas információkat azonosították, a feleknek, valamint a vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak azt meg kell indokolniuk, és a Bizottság által megállapított határidőn belül egy külön, nem bizalmas változatot is biztosítaniuk kell⁴¹².

Első olvasatban azt gondolhatjuk, hogy a Bizottság a feleknek meglehetősen nagy szabadságot ad abban a vonatkozásban, hogy milyen információkat kívánnak nyilvánosságra hozni és melyeket kívánnak titokban tartani. Másrészt azonban megállapíthatjuk, hogy ezzel a Bizottság a felekre telepíti annak a felelősségét, hogy mely információt kívánnak nyilvánosságra hozni és melyeket nem.

10. Harmadik személyek joga az eljárás során

A harmadik személyek jogait a 802/2004/EK rendelet 11. cikke tartalmazza. Harmadik személyeknek tekintendők az eljárásban azok a

⁴¹¹ 802/2004/EK rendelet 18. cikk (2) bek.

⁴¹² 802/2004/EK rendelet 18. cikk (3) bek.

természetes vagy jogi személyek, beleértve a vevőket, szállítókat és versenytársakat, akik kellő érdekeltségüket megfelelően igazolják⁴¹³.

Az új szabályozás tovább bővítette és pontosította a harmadik személyek körét, és két kategóriát nevesít. Harmadik személyeknek kell tekinteni az érintett vállalkozások igazgató- vagy vezető testületeinek tagjait vagy e vállalkozások alkalmazottainak elismert képviselőit, illetve a fogyasztói szövetségeket, amennyiben a tervezett összefonódás olyan termékeket vagy szolgáltatásokat érint, amelyeket végső fogyasztók használnak. Ez az utóbbi mondat egyértelműen az Európai Unió fogyasztóvédelmi szerepét kívánja erősíteni.

A Legjobb Gyakorlatok szintén megerősíti a harmadik személyek szerepét az eljárásban, azonban a 802/2004/EK rendelet nem tartalmaz lényegi változásokat a korábbi szabályozáshoz képest.

a) **A harmadik személyek bejelentése**

A Legjobb Gyakorlatok pontosítja a harmadik személyek jogait az eljárásban. A fent nevesített harmadik személyek jogosultak írásban észrevételeket tenni a Bizottságnak, tájékoztatást kaphatnak a Bizottság kifogásközlő nyilatkozatáról, továbbá a Bizottság meghívhatja őket a szóbeli meghallgatásokra, ülésekre.

Egyrészt a Bizottság információt kérhet a harmadik felektől feladatainak végrehajtásához⁴¹⁴. Az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó szabályanyagban találunk még egy olyan lehetőséget, amely lehetővé teszi a harmadik személyek meghallgatását. A 802/2004/EK rendelet alapján a Bizottság bármilyen más természetes vagy jogi személyt is felkérhet véleményének kifejtésére akár írásban, akár szóban, valamint hivatalos szóbeli meghallgatáson is⁴¹⁵.

⁴¹³ Ld.: A 802/2004/EK rendelet 11. cikkét.

⁴¹⁴ 139/2004/EK rendelet 11. cikk (1) bek.

⁴¹⁵ 802/2004/EK rendelet 16. cikk (3) bek.

A harmadik személyeknek gyakran lehetőségük van arra, hogy a kötelezettségvállalásokról (természetesen a nyilvános, nem bizalmas verzióról) kifejtsék véleményüket, észrevételeiket, kritikájukat.

11. Az eljárási kérdések összefoglalása

E fejezetben arra a kérdésre kerestük a választ, hogy az európai összefonódás-ellenőrzésben milyen eljárási szabályok érvényesülnek, és hogy milyen garanciális szabályok védik a versenyjogi eljárásban részt vevő személyeket. Mint látható, a büntetőeljárástól eltérő, bonyolultabb szabályrendszerrel állunk szemben. Az eljárási garanciális szabályok nem egy kódexben, egy jogi normában vagy egy rendeletben találhatók, hanem a vonatkozó rendeleteken kívül számos alacsonyabb rendű jogi norma (iránymutatás, közlemény) tartalmazza azokat. Ezt a helyzetet még komplexebbé teszi az Elsőfokú Bíróság, valamint az Európai Közösségek Bíróságának esetjoga, jogfejlesztő értelmezése is.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) jogértelmezése is hatással van az eljárási szabályok érvényesülésére. (Érdemes megemlíteni, hogy általános probléma az EJEB és a luxemburgi bíróság mind a mai napig nem teljesen tisztázott viszonya, ami további problémákat vet fel. Az Európai Unió nem csatlakozott és nem is csatlakozhat az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Római Egyezményhez⁴¹⁶, mivel – mint ahogy az Európai Közösségek Bírósága véleményében kifejtette⁴¹⁷ – a Közösségnek nincs hatásköre az egyezményhez történő csatlakozásra.) A gyakorlat szempontjából jelentősége van még az Európai Ombudsmannak is, akihez az ügyfelek igen

⁴¹⁶ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (a Tizenegyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv módosításaival egységes szerkezetbe foglalva)
Elérhető: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/01BD2C9F-96C5-4AC7-A4F6-389A89ACEE24/0/HungarianHongrois.pdf> [2009.04.05.]

⁴¹⁷ Opinion 2/94 of the Court of Justice, 28 March 1996.
Elérhető: http://www.jura.fu-berlin.de/einrichtungen/we3/professoren/lr_rudolf/veranstaltungen/0708ws/v_leadingcases/14a_CJEC_Opinion_2_94.pdf [2009. 04. 05.]

gyakran fordulnak – sokszor alappal, sokszor alap nélkül –, ha úgy érzik, hogy a Bizottság megsértette ügyféli jogaikat.

E fejezetben áttekintettük az összefonódás-ellenőrzés során előforduló legfontosabb eljárási kérdéseket, valamint feltártuk azokat a gyenge pontokat, amelyek alkalmasak arra, hogy csökkentsék a jog kiszámíthatóságát, az előreláthatóságot, összefoglalva a jogbiztonságot a vállalkozások számára. Az áttekinthetőség és a jogbiztonság érdekében, a fennálló komplex rendszerre tekintettel, célszerű lenne a jelenlegi szabályokat egy új, egységes, kötelező erővel bíró jogi aktusba inkorporálni. Az eljárási kérdések vizsgálatát követően térünk át arra, hogy az Európai Bizottság hogyan értékeli az egyes összefonódásokat, illetve ennek következtében milyen határozatokat hozhat, illetve hogy ezzel kapcsolatban milyen jogbiztonsági problémák merülhetnek fel.

XII. A BIZOTTSÁG HATÁROZATAINAK BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLATA

1. Áttekintés – az Európai Közösségek Bírósága

A luxemburgi székhelyű Európai Közösségek Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) az Európai Unió legfőbb bírói fóruma, amely független testületként biztosítja a közösségi jog egységes alkalmazását⁴¹⁸. A Bíróságot az ESZAK-Szerződés keretében hozták létre 1952-ben. Feladata annak biztosítása, hogy az Európai Unió jogszabályait a közösség valamennyi tagállamában ugyanúgy értelmezzék és hajtsák végre, így tehát a jog mindenki számára azonos legyen. Gondoskodik továbbá arról, hogy a nemzeti bíróságok ne hozhassanak ugyanabban az ügyben eltérő határozatot. A Bíróság örökdik afelett, hogy az uniós tagállamok és intézmények megtegyék azt, amit a jog követel. A Bíróság hatáskörébe tartozik a tagállamok, uniós intézmények, vállalatok és magánszemélyek közötti jogviták rendezése⁴¹⁹. Tagállamonként egy-egy bíró alkotja, így képviseltetvén az Unió 27 nemzeti jogi rendszerének mindegyikét. A hatékonyság érdekében a Bíróság ritkán ülésezik teljes létszámmal, ehelyett általában „nagykamarában”, azaz 13 bíró részvételével, vagy öt- és háromfős kamarákban ülésezik. A Bíróság munkáját nyolc főtanácsnok (*Advocate General*) segíti. A főtanácsnokok feladata, hogy a Bíróság elé terjesztett ügyekben pártatlanul és függetlenül eljárva a nyilvános tárgyalásokon indokolással ellátott indítványokat nyújtsanak be.

A Bíróság bíráit és főtanácsnokait olyan személyek közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik rendelkeznek az országukban a legfelsőbb bírói tisztségekbe történő kinevezéshez szükséges képzettséggel és szakértelemmel. A bírákat és a főtanácsnokokat a tagállamok

⁴¹⁸ HAMZA Gábor: *A Luxemburgi Bíróság szerepe az európai jog egységesítésében*, Jogtudományi Közlöny, 2005. (60. évf.) 12. sz. 479-488. o.

⁴¹⁹ NEMESSÁNYI Zoltán, KECSKÉS László, MACZONKAI Mihály: *Az Európai Közösségek Bírósága*, *Európai Jog*, 2001. (1. évf.) 2. sz. 33-34. o.

kormányai közös megegyezéssel, hatéves, megújítható hivatali időre nevezik ki⁴²⁰. A Bíróság élén egy elnök áll, akiket a bírák maguk közül választanak ki hároméves, megújítható hivatali időre. 1954 óta több mint 9000 ügyet tártak a Bíróság elé, amely közel 5000 ítéletet hozott az Európai Közösségek hatáskörének minden területén. Ahhoz, hogy a Bíróság megbirkózhasson az elé terjesztett esetek nagy számával, és hogy jobb jogi védelmet nyújthasson polgárainak, létrehozták az Elsőfokú Bíróságot.

2. Az Elsőfokú Bíróság

A Bírósághoz kapcsolódó Elsőfokú Bíróság felelős azért, hogy bizonyos kereset típusokban, különösen a magánszemélyek, vállalatok és egyes vállalkozások által elé terjesztett kérdésekben, valamint a versenyjoggal kapcsolatos ügyekben döntéseket hozzon. A Bizottság fúziós határozatainak megtámadásával kapcsolatos ügyekkel az Elsőfokú Bíróság foglalkozik. Az Elsőfokú Bíróságot az 1986-os Egységes Európai Okmány hozta létre. Ez azt a célt szolgálta, hogy tehermentesítse a Bíróságot a jelentős munkaterhelés alól, különösen olyan versenyjogi ügyekben, amelyek gyors reagálást kívánnak. Az Elsőfokú Bíróság élén is egy elnök áll, akit szintén a bírák választanak maguk közül hároméves, szintén megújítható hivatali időre. Az Elsőfokú Bíróság hatásköre kezdetben csak a közvetlen keresetekre korlátozódott, azonban időközben kiterjedt a magánfeleltől származó bármely keresetre, illetve a tagállamok által indított keresetekre, beleértve azt is, amikor egy tagállam egy összefonódásról szóló döntést közvetlenül támad meg⁴²¹.

Az Elsőfokú Bíróságot tagállamonként legalább egy-egy bíró (2009-ben összesen 27 bíró) alkotja. A bírákat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel nevezik ki hat évre, megújítható megbízással. A hivatalvezetőt is a bírák nevezik ki hatéves időtartamra. A bírák feladatukat pártatlanul és

⁴²⁰ KECSKÉS László, RÓNAI András: *Az Európai Bíróság – múlt, jelen és jövő*, Jogtudományi Közlöny, (54. évf.) 3. szám, 223-231. o.

⁴²¹ Ilyen például a *Kali-Salz* ügy, amikor a Bizottság határozatát Franciaország támadta meg. Az Európai Bíróság 19/74. sz. és a 20/74. sz. Kali und Salz AG és Kali-Chemie kontra az Európai Közösségek Bizottság egyesített ügyekben 1975. május 14-én hozott ítélete [EBHT 1975., 499. o.]

teljesen függetlenül látják el. A Bírósággal ellentétben az Elsőfokú Bíróságon nincsenek állandó főtanácsnokok (*Advocate General*). Ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata alapján egyes különleges esetekben a bírák maguk közül kijelölhetnek egy személyt, aki ugyanazt a szerepet töltheti be, mint a főtanácsnok⁴²². Az Elsőfokú Bíróság öt- vagy háromtagú tanácsokban jár el, vagy – bizonyos esetekben – egyesbíróként eljárva határoz. Jogilag különösen bonyolult vagy jelentős ügyekben (tizenhárom bíróból álló nagytanácsban, illetve teljes ülésben eljárva is határozhat. Az Elsőfokú Bíróság az ügyek mintegy háromnegyedében háromfős tanácsban eljárva határoz. Az öt bíróból álló tanácsok elnökét a bírák maguk közül választják meg, hároméves időtartamra. Az Elsőfokú Bíróságnak van saját hivatalvezetője, azonban igazgatási és fordítási ügyekben a Bíróság szervezeti egységeit veszi igénybe.

Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás ingyenes. Ugyanakkor a nemzeti bíróság előtti eljárásra jogosult ügyvéd költségei, akit a feleknek meg kell bízniuk jogi képviselőjük ellátásával, nem a Bíróságot, hanem a feleket terhelik. Ha viszont egy természetes személy nem tudja fedezni az eljárás költségeit, költségmentességet kérhet.

3. A Bíróság hatásköre

Az EK-Szerződés határozza meg azokat az eseteket, amelyekben a Bíróságnak hatásköre van eljárni. A Szerződés 230. cikke alapján a Bizottság minden olyan jogi aktusát meg lehet támadni a Bíróság előtt, amely nem minősül véleménynek, illetve állásfoglalásnak, valamint harmadik személyre vonatkozóan joghatása van⁴²³. A vállalatok összefonódását vizsgáló eljárásban többször is hozhat a Bizottság formális jogi aktusokat (határozatokat), amelyeket meg lehet támadni. Így nemcsak a fúziót engedélyező vagy

⁴²² Az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata (Rules of procedure of the Court of First Instance of the European Communities of 2 May 1991) (*HL L 136., 1991.05.30.*), elérhető: <http://curia.europa.eu/hu/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/txt7.pdf> [2009.04.05.]

⁴²³ Európai Unió – Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. (*HL C321 E, 2006.12.29.*) 230. cikk (továbbiakban: Szerződés)

elutasító határozat tartozik ide, hanem az is például, amikor a bizottság úgy dönt, hogy egy kérdés eldöntését egy tagállami versenyhatósághoz utalja döntéshozatal céljából.

Az EK-Szerződés 230. cikk (5) bekezdésének megfelelően a megsemmisítés iránti keresetet a megtámadott határozatnak a felperessel történő közlésétől számított két hónapon belül kell megindítani. A Szerződés 230. cikke alapján jár el a Bíróság akkor is, amikor a Bizottság hatáskör hiányában járt el, vagy megsértett egy lényeges eljárási követelményt, illetve ha megszegte a Szerződésben foglalt szabályokat. A Bíróság megsemmisítheti a Bizottság döntését.

a) **Az Elsőfokú Bíróság hatásköre**

Az Elsőfokú Bíróság hatáskörébe számos ügycsoport tartozik. Először is ide tartoznak azok az ügyek, amelyekben természetes és jogi személyek közvetlen keresetet nyújtanak be a közösségi intézmények határozatai ellen (amelynek ők a címzettjei, vagy amelyek közvetlenül és személyükben érintik őket), illetve amelyek tárgya valamelyik intézmény mulasztása. Ilyen például az a kereset, amelyben egy vállalkozás megtámadja azt a határozatot, amellyel a Bizottság pénzbírságot szabott ki rá.

Az EK-Szerződés 229. cikke alapján megállapított, az EK összefonódás-ellenőrzési rendelet 16. cikke értelmében⁴²⁴ korlátlan hatáskört biztosít az Európai Közösségek Bíróságának számára olyan határozatok felülvizsgálatára, amelyekben a Bizottság pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot szabott ki. A Bíróság a kiszabott pénzbírságot vagy kényszerítő bírságot megsemmisítheti, csökkentheti vagy felemelheti⁴²⁵.

Az összefonódás-ellenőrzési Rendelet 10. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy ha a Bíróság olyan ítéletet hoz, amely teljes egészében vagy részben megsemmisíti a bizottsági határozatot, a Bizottság újból megvizsgálja az összefonódást, hogy új határozatot hozzon.

⁴²⁴ A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 24., 2004.1.29., 1–22. o.)

⁴²⁵ HÄRTEL, i. m. 167-174. o.

b) Fellebbezés az Elsőfokú Bíróság ítélete ellen

Megmaradt az a lehetőség is, hogy az Elsőfokú Bíróság ítélete ellen fellebbezést lehet benyújtani a Bírósághoz, amely azonban ekkor már csak a jogkérdést vizsgálhatja meg, ténykérdéseket nem vizsgálhat. Kizárólag az Elsőfokú Bíróság ítéletének kihirdetésétől számított 2 hónapon belül lehet a Bírósághoz fordulni. Elég kis számban fordul elő azonban, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletét megtámadnák. Például 2005-ben 32 bizottsági határozat megsemmisítése iránti ügyben született bírósági döntés, amelyek közül mindösszesen 3 ellen nyújtottak be fellebbezést.

Érdemes megemlíteni még, hogy a Közösségek és alkalmazottai közötti jogviták a Közzszolgálati Törvényszék kizárólagos hatáskörébe tartoznak, azonban az Elsőfokú Bírósághoz fellebbezést lehet benyújtani. Meg kell jegyezni, hogy a Bíróság (illetve az Elsőfokú Bíróság) is kiszabhat kényszerítő bírságot, illetve pénzbírságot.

4. A Bizottság határozatainak megtámadására jogosultak

A Szerződés 230. cikke alapján minden természetes és jogi személy jogosult egy döntést megtámadni – még abban az esetben is, ha annak címzettje formálisan egy másik személy – amely őt személyesen és közvetlenül érinti. A 139/2004/EK fúziós rendelet 8. cikk (3) bekezdése alapján (amikor a Bizottság engedélyez, illetve megtilt egy fúziót) hozott határozatok során elég egyértelmű a helyzet, hogy kiket érint a határozat; nyilvánvalóan elsősorban az érintett fuzionáló, illetve fuzionálni kívánó vállalkozásokat. Azonban a helyzet korántsem mindig ilyen egyszerű, rajtuk kívül még számos más személyt érinthet a határozat, és ez nem mindig egyértelmű.

Az Elsőfokú Bíróság a *Babyliiss ügyben*⁴²⁶ megvizsgálta, hogy milyen feltételeknek kell teljesülni, hogy egy harmadik fél is megtámadhassa az ügyet. Ebben az ügyen az egyik potenciális versenytárs és a *Moulinex* megvásárlója kívánta megtámadni a határozatot. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy két feltételnek kell teljesülnie, hogy a határozatot meg lehessen támadni. Az első az, hogy a kérdéses döntés vitató személyt közvetlenül érintse. Megállapítható a közvetlen érintettség, ha az összefonódásban részt vevő felek olyan kötelezettségeket vállalnak, amelyek egy harmadik felet érintenek, így ez a harmadik fél jogosult lesz a határozatot megtámadni. Nincs jelentősége annak, hogy a kötelezettségvállalás teljesült-e vagy sem, továbbá, hogy a kötelezettségvállalás teljesülése tovább feltételektől, vagy esetleg bíróság, illetve egyéb hatósági döntéstől függ⁴²⁷.

A másik feltétel a személyes érintettség. A Bíróság gyakorlata szilárd abban, hogy csak személyesen érintett fél támadhatja meg a határozatot. A Bíróság azt tekinti személyesen érintett félnek, akár valamilyen személyes jegyek miatt, amelyek csak rá jellemzők, vagy valamilyen körülmény fennállása miatt elkülönül minden más egyéb személytől és közvetlenül érintett⁴²⁸.

5. Beavatkozók

A továbbiakban vizsgáljunk meg néhány olyan érdekcsoportot, feleket, amelyeknek szerepük lehet egy határozat megtámadása iránti eljárásban⁴²⁹. A beavatkozás egy harmadik fél által fúziós ügyben az általános eljárási szabályok alapján történhet, a kereseti kérelem benyújtását követő 3 hónapon belül. A tagállamok és az EU intézményei saját jogukon beavatkozhatnak,

⁴²⁶ Az Elsőfokú Bíróság T-114/02. sz. *BaByliiss SA & De'Longhi SpA* kontra Európai Közösségek Bíróság ügyben 2003. április 10-én hozott ítélete [EBHT 2003., II-13782], 87-117. pontok.

⁴²⁷ Az Európai Közösségek Bírósága 25/62. sz. *Paulmann & Co.* kontra Európai Gazdasági Közösség Bizottsága ügyben 1963. július 15-én hozott ítélete. [EBHT 1963., 119. o.]

⁴²⁸ A *Kali und Salz* ügyben az Európai Közösségek Bírósága kimondta, hogy az egyik fél közvetlenül érintett azáltal, hogy felmerül a lehetősége az értékesítési hálózata elvesztésének, valamint bizonyos értékesítési megállapításai is veszélybe kerülhetnek.

⁴²⁹ COOK, J., KERSE, C.: *EC Merger Control*, 4th edition, Sweet and Maxwell, London, 2005

ugyanakkor más személyeknek érdekeltségüket kell bizonyítaniuk. A beavatkozónak mindig az egyik felet kell támogatnia, akár jogi érvekkel, akár további bizonyítékok felvonultatásával.

a) A vállalkozások alkalmazottainak szerepe a bírósági eljárás során

A 139/2004/EK rendelet 18. cikkének (4) bekezdése alapján amennyiben ezt a Bizottság vagy a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságai szükségesnek ítélik, más természetes és jogi személyeket is meghallgathatnak. Azok a természetes és jogi személyek, akik kellő érdekeltségüket igazolják, és különösen az érintett vállalkozások igazgató vagy vezető testületének tagjai, illetve e vállalkozások munkavállalóinak elismert képviselői, kérelemre jogosultak meghallgatásra.

b) A részvényesek beavatkozási lehetősége az eljárásba

Az első olyan jogeset az Elsőfokú Bíróság előtt, amelyben kisszámú részvényes megtámadta a Bizottság határozatát a *Mediobanca/General ügy*⁴³⁰ volt. Az ügyben a *Generali* részvényeseinek egy kis csoportja támadta meg a határozatot azon az alapon, hogy a Bizottság nem vett figyelembe egy részvényesek közti megállapodást, amely a fúzió kimenetelét befolyásolta volna. Az Elsőfokú Bíróság elfogadta a Bizottság azon érvelését, hogy a részvényesek keresete befogadhatatlan, mivel a részvényesek nem érintettek közvetlenül és személyesen.

A Bíróság ugyanakkor kimondta, hogy speciális körülmények fennállása esetén elképzelhető, hogy a részvényesek is megtámadásra jogosulttá váljanak, ugyanakkor önmagában az a körülmény, hogy a részvényesi mivoltukból fakadóan egy vállalat bizonyos tulajdoni hányadát birtokolják, nem jogosítja fel őket a határozat megtámadására. A Bíróság felhívta arra a figyelmet, hogy ellenkező esetben több ezer, vagy akár több tízezer részvényes is keresetindítási jogot kaphatna. Ebben az ügyben a

⁴³⁰ COMP IV/M.159. - Mediobanca/General

részvényesek mindössze 0,5 százalékát képviselő részvényes keresetét a Bíróság elutasította. A Bíróság egyik fő érvelése az elutasítás mellett az volt, hogy ez a kyszámú részvényes nem tudta bizonyítani, hogy ugyanazokat az érdekeket képviselik, mint bármelyik más részvényes.

6. Az Elsőfokú Bíróság eljárása

a) Az eljárás megindításai és szakaszai

Az Elsőfokú Bíróság előtt a Bíróság hivatalának címzett, ügyvéd vagy meghatalmazott által benyújtott írásbeli keresetlevéllel lehet eljárást indítani. A kereset főbb pontjait valamennyi hivatalos nyelven közzéteszik az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*. A hivatalvezető kézbesíti a keresetet az ellenérdekű félnek, aki a kézbesítéstől számított meghatározott határidőn belül terjesztheti elő ellenkérelmét. Ennek kiegészítésére – meghatározott határidőn belül – a felperes jogosult választ benyújtani, amelyre az alperes viszontválaszt nyújthat be.

Az Elsőfokú Bíróság eljárására összefonódási ügyekben a rendes eljárásra vonatkozó határidők vonatkoznak, így a legjellemzőbb esetben, amikor a Bizottság határozatának megsemmisítése iránt nyújtanak be keresetet, a határozat hozatalától számított két hónapon belül van erre lehetőség. Ez a határidő nem hosszabbítható meg.

Az Elsőfokú Bíróság eljárása négy szakaszra tagozódik: írásbeli keresetek, előkészítő vizsgálat, bírósági meghallgatás és ítélethozatal.

Az írásbeli szakasz is további részekre bontható: keresetre (*application*), a hivatalvezető alperest értesítő keresetlevelére, ideiglenes intézkedésekre, ellenkérelemre (*defence*), válaszra, elfogadhatatlansági kifogásra, újbóli válaszra és viszontválaszra (*rejoinder*). Ez az írásbeli szakasz azonban egyes esetekben lerövidülhet. A keresetlevelet közzéteszik az Európai Unió Hivatalos Lapjában (HL C sorozat). A beadványokat az Elsőfokú Bíróság Hivatalához kell benyújtani. A bizonyítékokat és azokat a dokumentumokat, amelyre a felek hivatkoznak, a keresethez csatolni kell.

Azonban mind az Elsőfokú Bíróságnak, mind a Bíróságnak széleskörű lehetősége van arra, hogy további, a felek által nem előterjesztett bizonyítékokat szerezzen be. Ez elég sűrűn fordul elő az Elsőfokú Bíróság gyakorlatában versenyjogi ügyekben, különösen abból a célból, hogy olyan információkat és dokumentumokat szerezzen be a Bizottságtól, amelyek a felek számára nem hozzáférhetőek. Miután a keresetek beérkeztek, az Elsőfokú Bíróság bírója, akit mint előadóbíróként az adott ügyre kijelöltek, egy jelentést készít a meghallgatásig, amelyben összefoglalja a tényeket és a jogi érveket az ügyvel kapcsolatban. Ezt a dokumentumot eljuttatják a felekhez, a többi bíróhoz, valamint a perben érintett további személyekhez, illetve szervekhez.

A tagállamok, a közösségi intézmények és bárki, aki igazolja, hogy az Elsőfokú Bíróság előtt folyó jogvita kimeneteléhez jogos érdeke fűződik, beavatkozóként beléphet az eljárásba. A beavatkozó beadványt nyújt be, amelyben támogatja vagy ellenzi az egyik fél kereseti kérelmeit; e beadványra a felek később válaszolhatnak. Meghatározott esetekben a beavatkozó is tehet észrevételeket az eljárás szóbeli szakaszában.

Az eljárás tetőpontja, a szóbeli meghallgatás csak szűk teret hagy a feleknek, hogy előadják érveiket, ugyanis az eljárás főként az írásbeli dokumentumokon alapul. A szóbeli szakaszban nyilvános tárgyalást tartanak, amelyen az ügyvédek és a bírák kérdéseket tehetnek fel a felek képviselőinek. Az előadó bíró a tárgyalásra készített jelentésben összefoglalja a tényállításokat, valamint a felek, illetve – adott esetben – a beavatkozók által felhozott érveket. Ezt az iratot az eljárás nyelvén elérhetővé teszik a nyilvánosság számára is.

Összefoglalva elmondható, hogy az eljárási rendszer valahol a szóbeli és írásbeli bírósági eljárási rendszer között ingadozik, a két rendszer elemeit vegyíti. Az ítélethozatalra általában a szóbeli meghallgatást követő néhány hónapon belül kerül sor. Az Elsőfokú Bíróság az ítéletet nyilvánosan hirdeti ki.

b) A gyorsított eljárás

2001. február 1-jével módosították az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatát, hogy a bírói kontrollt hatékonyabbá tegyék, különösen fúziós ügyekben. A gyorsított eljárás lehetővé teszi, hogy az Elsőfokú Bíróság gyorsan határozzon a jogvita érdemi részéről azokban az ügyekben, amelyeket különösen sürgősnek ítél. A gyorsított eljárást a felperes vagy az alperes kérheti. Az új szabály lehetővé teszi, hogy az ügyek elintézésének rendes sorrendjétől eltérjenek, és a gyorsított ügyek a sor elejére kerüljenek⁴³¹. Ez a szabály természetesen nem csak fúziós ügyekre vonatkozhat.

Az eljárási szabályzat 76a. cikke alapján az ügy különleges sürgőssége vagy az ügy más egyéb különleges körülménye miatt kerülhet gyorsított eljárásban történő elbírálásra. Erre a módosításra azért került sor mert az Elsőfokú Bíróságon az ügyek átlagos elintézési ideje 20 hónap körül mozgott. Ez a túlságosan hosszú időtartam nem tette lehetővé a hatékony ítélezést fúziós ügyekben. A Bizottság is felismerte ez a problémát, és támogatta ezt a módosítási javaslatot.

Az alperes, illetve a felperes is kérelmezheti a gyorsított eljárást. A kérelmet a keresettől külön, de azzal egy időben kell benyújtani. A gyorsított eljárás esetén az írásbeli szakasz lerövidülhet, a kereset és a védekezési rész után a válasz és a viszontválasz elmaradhat, továbbá a szóbeli szakaszban a felek kereseteinek rövidebbnek és tömörebbnek kell lenniük. A gyorsított eljárás bevezetésének lehetősége óta az ügyek kb. egyharmadában élnek ezzel a lehetőséggel. Mindezek által sikerült elérni azt a célt, hogy fúziós ügyekben az ítélethozatal 12 hónapon belül megtörténjen.

Az az érv, hogy a fúzió engedélyezésének elhúzódása miatt üzletfeleket veszíthet a vállalat, amely munkahelyek megszűnéséhez vezethet, s így ezáltal csökkenhet a verseny a közös piacon, amely ellentétes lenne a Rendelet céljával, alkalmas arra, hogy az ügyet az Elsőfokú Bíróság gyorsított eljárás

⁴³¹ FOUNTOUKAKOS, K.: *Judicial review and merger control: The CFI's expedited procedure*, EC Competition Policy Newsletter, 2002. október 3.

kerestében tárgyalja. Így például a *Schneider*⁴³² ügyben a nyomós gazdasági érvek vezettek a gyorsított eljáráshoz. Hasonló volt a helyzet a *Tetra Laval*⁴³³ ügyben is. A leggyorsabb elintézési határidő eddig 7 hónap körül volt.

c) Ideiglenes intézkedések

Az EK-Szerződés 242. és a 243. cikke alapján, ha a Bíróság szükségesnek találja, felfüggesztheti a megtámadott jogi aktus (határozat) végrehajtását, illetve egyéb szükséges ideiglenes intézkedést írhat elő. Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemről az Elsőfokú Bíróság elnöke, illetve adott esetben – ideiglenes intézkedésről határozó bíróként – valamely másik bíró határoz indokolt végzéssel. Az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata alapján⁴³⁴ a bíróságnak meg kell akadályoznia, hogy a határozat súlyos és helyrehozhatatlan károkat okozzon, azonban az ideiglenes intézkedés nem vetítheti előre a bíróság döntését, ideiglenes mivoltából következően.

Ideiglenes intézkedéseket csak akkor lehet hozni, ha a következő három feltétel teljesül: Az első feltétel, hogy a kereset érdemében első látásra megalapozottnak tűnjön. A második feltétel, hogy a kérelmező alátámasztja az intézkedések sürgősségét, amelyek nélkül súlyos és helyrehozhatatlan kárt szenvedne. A harmadik feltétel pedig, hogy az ideiglenes intézkedéseknek tekintettel kell lenniük a felek érdekei és a közérdek közötti egyensúlyra.

A végzés ideiglenes jellegű, és semmilyen tekintetben nem dönti el előre az Elsőfokú Bíróságnak az alapügyben hozandó határozatát. Ugyanakkor a végzés ellen fellebbezést lehet benyújtani a Bíróság elnökéhez.

Mint ahogy a bíróság az *Union Carbide ügyben* rámutatott⁴³⁵, a határozat felfüggesztését kérő felperes érdeke nagyobb lehet, mint a közérdek, vagy a határozat felfüggesztésével érintett harmadik fél érdekei. Érdemes

⁴³² Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. *Schneider Electric SA* kontra Európai Közösségek Bírósága ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002., II-4071. o.]

⁴³³ VÖCKLER, S. B. – CHARRO P.: *Tetra Laval - a landmark judgment on EC merger control*, Competition Law Insight, 2005. március. 15.

⁴³⁴ Eljárási szabályzat 104. cikk 2. bekezdés

⁴³⁵ Az Elsőfokú Bíróság T-322/94R sz. *Union Carbide Corporation* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1994. december 2-án hozott ideiglenes intézkedésének [EBHT 1994., II-1159. o.] 36. pontja.

megjegyezni, hogy a gyorsított eljárás megindítása esetén a gyorsított eljárás ténye egy érv lehet az ideiglenes intézkedések meghozatala ellen.

A *Nestlé/Perrier ügyben*⁴³⁶ az Elsőfokú Bíróság elutasította a munkavállalók azon kérelmét, hogy a *Perrier* cégcsoportra vonatkozó rendelkezések egy részét felfüggeszék a bíróság döntéséig, hogy meg tudják óvni a munkahelyeiket. Az Elsőfokú Bíróság elutasította a munkavállalók kérelmét, mivel úgy látta, hogy káros hatást fejthetett volna ki a *Nestlére*, továbbá az ideiglenes intézkedés elrendelését csak a kérelmező súlyos, elemi érdekeit sértő kérdésekben lehet elrendelni. A bíróság úgy látta, hogy jelen esetben mind a közösségi jog⁴³⁷, mind a francia jogrendszer kellő védelmet nyújt a munkavállalók számára, és az, hogy a Bizottság jóváhagyta a *Nestlé/Perrier* fúziót, nem fejt ki káros hatást a munkavállalókra.

d) Az eljárás nyelve

Az eljárás nyelve a kereset nyelve lesz, amely az Európai Unió huszonhárom hivatalos nyelve közül bármelyik lehet. A szóbeli szakaszban elhangzó vitákat igény szerint szinkrontolmácsok segítségével ültetik át az Európai Unió más nyelveire. A bírák egymás között tolmácsok nélkül, közös nyelven – hagyományosan franciául – tanácskoznak.

7. Aktivizálódó bírósági felülvizsgálat

A kezdeti időkben a Bíróság leginkább az eljárási kérdések felülvizsgálatára szorítkozott, majd a *Kali und Salz ügyben* érdemi alapon helyezte hatályon kívül a Bíróság a Bizottság eredeti határozatát⁴³⁸. A Bíróság aktivitásának növekedése összefügg a Bizottság aktivitásának növekedésével. *Mario Monti* versenyjogi biztos irányítása alatt jelentősen megnövekedett a

⁴³⁶ Nestlé/Perrier (HL L 53., 1992.2.28.)

⁴³⁷ A Tanács 2001/23/EK irányelvvel módosított 77/187/EK irányelve a munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről.

⁴³⁸ Case IV/M.308 Kali und Salz, 20 December 1993

Bizottság beavatkozási rátája. A Bíróság számos esetben a Bizottság döntésével teljesen ellentétes ítéletet hozott. Az Elsőfokú Bíróság például négy esetben semmisítette meg a Bizottság összefonódást megtiltó határozatát (*Airtours*⁴³⁹, *Schneider*⁴⁴⁰, *Tetra Laval*⁴⁴¹ és az *MCI*⁴⁴² ügyekben), továbbá négy engedélyező határozatot semmisített meg (*Kali és Salz*, *RJB Mining*⁴⁴³, *Canal + Lagardère* és a *Babyliss* ügyekben)⁴⁴⁴.

8. Észrevételek a bírósági felülvizsgálatra vonatkozóan

Általános kritikaként fogalmazódhat meg a bíróságokkal szemben – és így az Európai Bírósággal szemben is –, hogy képesek-e egyáltalán a bíróságok szakszerű döntést hozni egy annyira specifikus szakismereteket igénylő témában, mint a versenyjog. Éppen ezért a bírósági eljárás elsődleges célja az, hogy biztosítsa, hogy az eljárási szabályokat szabályosan betartsák az eljárás során, valamint, hogy a mérlegelés körébe tartozó kérdésekben a Bizottság a határokat betartsa.

A *Tetra Laval* ügy⁴⁴⁵ volt az első kiemelkedő fúziós ügy, amelyben a Bíróság jelentősebb előrelépést tett az átfogó felülvizsgálat irányába. A *Tetra Laval* ügyben a Bíróság az összefonódás-ellenőrzés tartalmát, közgazdaságtani alapját vizsgálta felül. Az Elsőfokú Bíróság a Bizottság összefonódást megtiltó határozatát semmisítette meg – mint ahogy már korábban utaltunk rá – azon az alapon, hogy a Bizottság nem „meggyőző érvekkel” támasztotta alá a határozatát. A Bizottság megfellebbezte az Elsőfokú Bíróság döntését, azonban az Európai Közösségek Bírósága ezt a fellebbezést elutasította.

⁴³⁹ Case M.1524 *Airtours/First Choice*, 5 October 1999

⁴⁴⁰ Az Elsőfokú Bíróság a T-310/01. sz. és a T-77/02. sz. *Schneider Electric* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete (*HL C 55.*, 2003.03.08, 24 o.)

⁴⁴¹ Az Elsőfokú Bíróság a T-5/02. sz. és a T-80/02. sz. *Tetra Laval BV* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügy 2002. október 25-én hozott ítélete (*HL C 19.* 2003.01.25., 34. o.)

⁴⁴² Az Elsőfokú Bíróság a T-310/00. sz. *MCI, Inc.* kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2004. szeptember 28-án hozott ítélete [EBHT 2004., II-3253. o.]

⁴⁴³ Az Elsőfokú Bíróság T-251/00. sz. *Lagardère SCA* és *Canal+ SA* kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2002. november 20-án hozott ítélete [EBHT 2002. II-04825. o.]

⁴⁴⁴ TÓTH TIHAMÉR, i. m. 429. o.

⁴⁴⁵ Az Európai Bíróság C-12/03. sz. Bizottság kontra *Tetra Laval* ügyben hozott ítélete [EBHT 2005, I-987. o.].

Összegezve elmondhatjuk, hogy ebben az esetben a Bíróság valós kontroll alá vetette az ügyet, amely túlmutat az eljárási szabályok betartásának formális ellenőrzésén⁴⁴⁶.

Jóllehet a Bíróság elismeri a Bizottság mérlegelési lehetőségét a gazdasági jellegű értékelések vonatkozásában, ez nem jelenti azt, hogy a Bíróság nem vizsgálhatja felül a Bizottság gazdasági jellegű tényekre vonatkozó értékelését. A közösségi bíróságnak többek között nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi valószínűségét, megbízhatóságát és következetességét kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy a bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes adatot, valamint hogy e bizonyítékok alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket⁴⁴⁷.

A Bíróság ebben az ítéletében kimondta azt is, hogy az összefonódások engedélyezése során különös óvatossággal kell eljárni, mert a vizsgálat tárgya nem múltbeli magatartás, hanem jövőbeni események valószínűsítése. A Bíróság az ügyben azt is kiemelte, hogy az összefonódás eredményeképpen a hatékony versenyt jelentősen korlátozó erőfölény létrejöttének, illetve megerősödésének a közeli jövőben kell bekövetkeznie ahhoz, hogy a tervezett tranzakció megtiltható legyen⁴⁴⁸.

Elmondhatjuk, hogy az olyan ügyek, mint a *Tetra Laval*, „edzik” a Bizottságot. A Bíróság azért tudta „darabokra szedni” a Bizottság határozatát, mert a Bizottság a döntését nem megfelelő módon támasztotta alá. Az önmagukban jó bizonyítékok nem a megfelelő tények alátámasztására voltak rendelve és a Bizottság számos bizonyítékát mellőzte a Bíróság. A *Tetra Laval* ítélet után a Bizottságnak még nagyobb figyelmet kell fordítania az eljárási és bizonyítási szabályokra, hogy minden egyes bizonyítékot megfelelően

⁴⁴⁶ BAY, M., CALZADO, J. Z.: *Tetra Laval II.: The coming age of judicial review of merger decisions*, 28 *World Competition*, 2005, 443. o.; BAILEY, D.: *The Standard proof in EC merger proceedings: a common law perspective*, 40, *Common Market Law Review*, 2003, 845. o.

⁴⁴⁷ A C-12/03. sz. *Tetra Laval* ítélet 39. pontja

⁴⁴⁸ TÓTH András: A Chellomedia/Sport1 összefonódás versenyjogi értékelése, *Joggyakorlat*, 2007/1, 31. o.

rendszereszen és minden egyes részkövetkeztetés levonásához kellő számú és megfelelően alátámasztott bizonyítékot rendeljen⁴⁴⁹.

A kérdés ezek után azonban továbbra is az, hogy az így megszülető Bizottsági interpretáció, a bizonyítékoknak a fenti szempontok alapján történő sorba rendezése és értékelése tényleg az egyetlen lehetséges interpretáció és értékelési mód-e?

Olyan más, közelmúltbeli ügyekben – amelyeket korábban más aspektusokból is vizsgáltunk már –, mint a *Schneider*⁴⁵⁰, az *Airtours*⁴⁵¹ vagy az *Impala*⁴⁵² ítélet, a Bizottság döntését az Elsőfokú Bíróság felülírta. Ezekben az ügyekben az Elsőfokú Bíróság egy alapos vizsgálat után megállapította, hogy a Bizottság helytelen döntés hozott.

Bár az Elsőfokú Bíróság *Impala* ügyben hozott ítéletét megfellebbezték a Bíróságnál, nem várható, hogy az Európai Bíróság eltávolodna a *Tetra Laval* ügyben lefektetett elvektől. És várhatóan ez csak egy folyamatnak a kezdete és más hasonló ügyekben is hasonló, az ügy tartalmát érintő, alapos bírósági felülvizsgálatok várhatók.

9. A bírósági eljárás ésszerű időn belül történő befejezésének kritikája

A jogbiztonság kérdésének vizsgálata során még egy fontos tényezőt nem szabad figyelmen kívül hagyni, az idő kérdését. Függetlenül attól, hogy milyen versenyjogi határozat felülvizsgálatáról van szó, a vállalkozások nem várhatnak évekig, hogy végleges döntés szülessen az ügyükben. A már korábban vizsgált Római Egyezmény⁴⁵³ is az eljárás ésszerű időn belül történő

⁴⁴⁹ VESTERDORF, B.: *Certain reflections on recent judgments reviewing Commission merger control decisions* in M. Hoskins and W. Robinson (eds.) *A True European, Essays for Judges David Edward*, Hart Publishing, Oxford, 2003, 143. o.

⁴⁵⁰ Az Elsőfokú Bíróság T 310/07. sz. *Schneider Electric SA, Franciaország kontra Bizottság* ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002, II 4071. o.].

⁴⁵¹ Az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz. *Airtours plc. kontra Bizottság* ügyben 2002. június 6-án hozott ítélete [EBHT 2002, II. 2585. o.].

⁴⁵² Az Elsőfokú Bíróság T-g/04. sz. *Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, association internationale) kontra Bizottság* ügyben 2006. július 13-án hozott ítélete [EBHT 2006., II.2289.o]

⁴⁵³ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, 1950. november 4. (a Tizenegyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv módosításaival egységes szerkezetbe foglalva)

befejezését teremti kötelezettségnek a bíróságok számára. Annak ellenére, hogy az Elsőfokú Bíróságon a fúziós ügyeket gyorsított eljárásban bírálják el, azáltal, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletét a Bíróságnál meg lehet fellebbezni, a jogi eljárás olyan hosszadalmasra tud nyúlni, amely meghaladja azt az ésszerű időtartamot, amit egy ilyen jellegű piaci tranzakció el tud viselni⁴⁵⁴. Éppen ezért van az, hogy számos esetben a Bizottság mondja ki a végső szót. A Bizottság határozatának a megtámadását és az azt követő évekig tartó jogi eljárást a nagyvállalatok nem szívesen vállalják fel⁴⁵⁵.

A jogbiztonság szempontjából fontos, hogy effektív bírói kontrollról beszéljünk, azonban az összefonódás-ellenőrzés területén azt állapíthatjuk meg, hogy a vállalkozások olyan nyomás alatt vannak, hogy egy engedélyező határozatot kapjanak a Bizottságtól, hogy a felek szinte bármilyen kötelezettségvállalást tesznek, hogy megkapják az engedélyt az összefonódáshoz. Tehát az alatt a folyamat alatt, amikor a felek és a Bizottság a kötelezettségvállalásokról „alkudoznak”, az irányító és domináns szerep a Bizottságnál marad⁴⁵⁶. Mint láttuk, a felek és a Bizottság lehetőségeinek ilyen aránytalan eltolása és a Bizottság ilyen mértékű „erőfölénye” a felekkel szemben sérti a jogbiztonság követelményét.

10. Az eljárás gyorsításának lehetőségei

Kritikaként megült fel az európai összefonódás-ellenőrzési rendszerrel kapcsolatban az eljárások hosszadalmas mivolta. Ez igaz egyrészt a Bizottság eljárására is, de legfőképpen a bírósági felülvizsgálatra. Ez a probléma például a *Schneider/Legrand ügyben*⁴⁵⁷ is felszínre került, amikor az érintett vállalkozásoknak abból keletkezett káruk, hogy az Elsőfokú Bíróság

Elérhető: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/01BD2C9F-96C5-4AC7-A4F6-389A89ACEE24/0/HungarianHongrois.pdf> [2009. 04. 05.]

⁴⁵⁴ CHRISTIANSEN, i. m.

⁴⁵⁵ CHALMERS, D. and others: *European Union Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006, 1089. o.

⁴⁵⁶ CHALMERS, i. m. 1089. pont

⁴⁵⁷ Az Elsőfokú Bíróság a T-310/01. sz. és a T-77/02. sz. *Schneider Electric kontra Európai Közösségek Bizottsága* ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002., II-04071. o.]

felülvizsgálatának eredményére vártak és nem tudták létrehozni időben a kívánt tranzakciót.

Éppen ezért célszerű lenne olyan új eljárási szabályokat megteremteni az összefonódás-ellenőrzési rendszerben, amely lehetővé tenné, hogy bizonyos kérdésekben – részítelet jelleggel – döntés születhessen, míg más kérdésekben tovább lehessen folytatni a vizsgálatot. Ez a fajta szétválasztás két szinten is meg kellene hogy történjen.

Egyrészt már a Bizottság eljárása során lehetővé kellene tenni, hogy az egyszerűen eldönthető kérdésekben végleges döntés szülessen és a vizsgálat csak a problémás területeken folytatódjon tovább. Például ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy egy összefonódás egy bizonyos, elkülönült sajátosságokkal rendelkező piacon, például bizonyos országokban nem fogja a hatékony versenyt jelentősen akadályozni, ezekre az országokra vonatkozóan lehetővé tegye a fúzió létrejöttét. Ugyancsak bizonyos termékcsoportokra vonatkozóan is megvalósítható ez az elkülönítés. Lehetővé kellene tenni, hogy ebben az esetben a Bizottság részítelet jelleggel úgynevezett „részhatározatot” hozzon, amelyben bizonyos kérdéseket végérvényesen rendezni tud. Az ilyen határozatok ellen is biztosítani kell a jogorvoslati lehetőséget.

Természetesen ez a fajta szétválasztás, elkülönítés is vitatható lehet, önmagában az, hogy mely kérdéseket tekintene a Bizottság „nem vitatottnak”, bizonyos önkényt hordoz. Mindazonáltal ez a megoldás alkalmas lenne arra, hogy az eljárásokat gyorsítani lehessen és várhatóan az európai vállalkozások sem idegenkednének az ilyen vagy ehhez hasonló megoldási módoktól.

A második lépésben az Elsőfokú Bíróságon is lehetővé kellene tenni, hogy fúziós ügyekben, bizonyos kérdésekben, a bíróság részíteletet hozhasson. Például bizonyos termékek előállításának esetén megengedi a gyártás egyesítését és ebben egy jogerős ítéletet hoz, azonban más termékek vonatkozásában további vizsgálatokat folytat le, további szakértőket von be és ezekben a kérdésekben később fog hozni ítéletet. Ebben a részíteletben az Elsőfokú Bíróság meghatározhatná, hogy a végleges ítéletig milyen feltételekkel valósulhatna meg az összefonódás. Ez technikailag nagyjából a

kötelezettségvállalásokhoz hasonlítana, csak éppen a bíróság által megszabva. Mindez nem jelenete kötelezettséget, magyarul a felek nem lennének kötelesek ennek alapján az összefonódást megvalósítani, de lehetőséget teremtene az összefonódás megkezdésére.

Valószínű, hogy az összefonódni szándékozó felek számára ez a fajta részleges döntés az esetek jelentős részében kevés lenne, és így nem valósulna meg a részleges egyesülés, de minden bizonnyal lennének olyan vállalkozások, amelyek számára ez a megoldás kedvező lenne és élnének vele.

Az ügyekben szereplő egyes elkülöníthető, egyszerűbb kérdések rendezésével az eljárást gyorsítani tudnák, és ez összességében fokozná a jogbiztonságot, a hatékonyságot, a kiszámíthatóságot, illetve az európai vállalatok, összességben az Európai Unió érdekét is szolgálná.

11. A bírósági felülvizsgálat értékelése és lehetséges megoldási javaslatok

Összefoglalva elmondhatjuk – mint ahogy *Bo Vesterdorf*, az Elsőfokú Bíróság elnöke is kifejtette⁴⁵⁸ –, hogy a Bíróság, illetve az Elsőfokú Bíróság, a médialátszat ellenére nem „rivalizál” a Bizottsággal, nem „harcol” ellene, továbbá nem „üzenet” neki. Éppen ellenkezőleg, teszi a dolgát, sem többet, sem kevesebbet, mint amit a Szerződés és a jogszabályok ráruháznak: megvizsgálja a bizottsági döntés jogszerűségét. Az Elsőfokú Bíróság megvizsgálja a hatásköri kérdéseket, valamint azt, hogy betartották-e az eljárási szabályokat, illetve, hogy az EK-Szerződésben és a másodlagos jogforrásokban lévő rendelkezéseket.

Az Elsőfokú Bíróság törekszik arra, hogy lehetőség szerint egy évnél hamarabb hozzon ítéletet fúziós ügyekben, ugyanis a szokásos másfél-két vagy akár három év után megszületett ítéleteknek már nincs túl sok gyakorlati jelentőségük, hiszen elképzelhető, hogy a piaci körülmények változása

⁴⁵⁸ VESTERDORF, B.: *Recent CFI Rulings on Merger Cases, Interim Measures and Accelerated Procedures and Reflections on Reform Measures Regarding Judicial Control*, in: DRAUZ G. és REYNOLDS, M. (eds.), *EU Merger Control: A Major Reform in Progress*, Richmond Law & Tax Ltd., Richmond, 1999, UK. 79-84. o.

tárgyaltanná teszi az eredetileg tervezett ügyletet. (Mindazonáltal a késlekedés kártérítésre adhat alapot.) 2005-ben módosították a Bíróság eljárási szabályzatát⁴⁵⁹, és az ügyekben így hamarabb ítélet születhet.

Az újonnan bevezetett gyorsított eljárással valóban hatékonyabbá tehető az eljárás, azonban olyan objektív korlátok, mint például a több száz oldalas keresetlevelek fordítása, mindig is lassítani fogja az eljárást. A közelmúltban, tekintettel arra, hogy a versenyjogi ügyek, így a fúziós kérdések egyre komplexebbé váltak, valamint arra is, hogy az ítélethozatalig eltelt sokszor hosszú idő rendkívül hátrányos a fuzionáló felekre⁴⁶⁰, további különféle megoldási javaslatok láttak napvilágot az ítélkezés hatékonyságának növelése érdekében.

Az egyik ilyen megoldás az lehet, hogy a Tanács, a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel, valamint a Bírósággal folytatott konzultációt követően, vagy a Bíróság kérelmére és az Európai Parlamenttel, valamint a Bizottsággal folytatott konzultációt követően egyhangú határozattal bírói különtanácsokat hozzon létre kifejezetten fúziós ügyekre⁴⁶¹. A bírói különtanács létrehozásáról szóló határozatban meg kell határozni a különtanács összetételére vonatkozó szabályokat és a különtanácsra ruházott hatáskör pontos terjedelmét. A bírói különtanácsok határozataival szemben kizárólag jogi kérdésekben, illetve — ha a különtanácsot létrehozó határozat úgy rendelkezik — jogi és ténykérdésekben az Elsőfokú Bírósághoz lehet fellebbezni⁴⁶². Ez a megközelítési mód is egy járható út lehet a Bíróság hatékonyságának növelése, rövidebb eljárási határidők megvalósítása céljából, ugyanakkor azt sem szabad elfelejtenünk, osztva *Bo Vesterdorf* álláspontját, hogy az Elsőfokú Bíróságon a bírói tanácsok számát sem lehet korlátlanul

⁴⁵⁹ A Bíróság Eljárási szabályzatának módosítása (*HL L 298., 2005.11.15., 1. o.*)

⁴⁶⁰ Példaként hozható fel az Elsőfokú Bíróság 2006. július 13-i ítélete, amely megsemmisítette a Bizottság azon döntését, amely 2004. július 19-én engedélyezte a Sony és a BMG fúzióját. Ezáltal a Sony és a BMG zenei érdekeltségei egyesültek volna. Mint látható, a bíróság több mint két évig bizonytalanságban tartotta a feleket.

⁴⁶¹ A Szerződés 222a. cikke

⁴⁶² A bírói különtanácsok tagjait olyan személyek közül választják ki, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik rendelkeznek a bírói tisztségbe történő kinevezéshez szükséges alkalmassággal. A bírói különtanácsok tagjait a Tanács nevezi ki egyhangú határozattal.

növelni, ugyanis ez az ítélkezési gyakorlat inkonzisztenségéhez vezethet, amely ellentétes lenne a Bíróság szerepével.

A másik megoldás lehet, hogy egy külön speciális bíróságot hoznának létre a versenyjoggal kapcsolatos ügyekre⁴⁶³. Egy ilyen bíróság létrehozását különösen a brit üzleti lobbycsoportok favorizálják. Egy ilyen „Európai Versenyjogi Bíróság (*European Competition Court*)” az EK-Szerződés 81. és 82. cikkében említett, továbbá fúziós és más egyéb versenyjogi ügyekben lenne hivatott eljárni, továbbá az itt született ítéleteket az Elsőfokú Bíróság előtt lehetne megfellebbezni.

A jogtudomány számos képviselője – így a hazai polgári eljárásjogászok egy jelentős része is⁴⁶⁴ – elítéli a különbíróságok létjogosultságát⁴⁶⁵, inkább az eljárási szabályok módosításával, az eljárás gyorsításával kívánják az eljárást hatékonyabbá tenni.

⁴⁶³ WEITBRECHT, A.: *Europe needs a Competition Court*,
http://www.lw.com/resource/Publications/_pdf/pub1677_1.pdf [2008.07.03.]

⁴⁶⁴ RÁCZ Attila: *Alkotmányos alapelvek és a bírói szervezet vitakérdései*, Jogtudományi Közlöny, 2002/9.

⁴⁶⁵ PERNICE, I. – KOKOTT, J. – SAUNDERS, C: *The future of the European judicial system in a comparative perspective*, Baden-Baden, 2006.

XIII. KONKLÚZIÓ

Az értekezés a vállalkozások európai szintű összefonódás-ellenőrzésére vonatkozó szabályanyagát tekintette át, a jogbiztonság aspektusából. A hatályos összefonódás-ellenőrzési szabályok egy hosszabb folyamat eredményeként alakultak ki, egy meglehetősen komplex, napjainkban is folyamatosan formálódó jogterületet alkotva. Az értekezés végén kiemeljük a főbb gondolatokat, valamint azokat a főbb problémákat, amelyeknek a megoldása hozzájárulna a nagyobb jogbiztonsághoz, valamint gyorsabbá és hatékonyabbá tenné az összefonódás-ellenőrzés rendszerét az Európai Unión belül.

1. A Bizottság összefonódás-értékelési módjának kritikája

A legélesebb kritikák a hatályos európai összefonódás-ellenőrzés rendszerrel kapcsolatban a Bizottság összefonódás-értékelési módját illetően merültek fel. A Bizottság érvelési logikája az egyes összefonódások vizsgálatakor nem áll mindig kellően szilárd alapokon. Mint ahogy az Elsőfokú Bíróság is rámutatott, a Bizottság sokszor nem helyesen értékelte az egyes piaci magatartásokat, továbbá olyan „kiterjesztő jellegű”, jövőre kivetített érvelésekbe bocsátkozott, amelyek valósága megkérdőjelezhető.

A vállalkozások elvárják, hogy a Bizottság pártatlanul bírálja el az összefonódási kérelmüket, ami a Bizottságnak kötelezettsége is. Ez egyben az alapvető jogbiztonságra vonatkozó követelmény, amelynek az európai uniós joganyag is meg kell hogy feleljen. A Bizottságnak garantálnia kell, hogy jogilag és közgazdaságilag megalapozottan hozza meg határozatait, továbbá hogy képes legyen feltárni az olyan magatartásokat, amelyek a szabad versenyt korlátoznák vagy veszélyeztetnék.

E kérdéskört egy külön alfejezetben már részletesen vizsgáltuk, azonban érdemes újra hangsúlyozni, hogy az értékeléssel kapcsolatban számos problémával nézhetünk szembe. Ilyen például, hogy nehéz egyértelműen meghatározni, hogy mennyivel nyom többet a latban a hatékonyság növelése, mint az erőfőlény növelése. Mennyire tudatosak a fogyasztók, illetve változni fog-e a fogyasztók magatartása a jövőben? Természetesen ezen információmorzsáknak birtokában lehetünk az ügy kapcsán, azonban hogy az egyes információk, adatok milyen súlyt képviselnek az értékelés során, azt igen nehéz meghatározni.

A Bizottság természetesen arra hivatkozik, hogy a válasz minden felvetett kérdésre a közgazdaságtanban gyökerezik, és közgazdászok segítségével minden ilyen jellegű kérdésre egzakt és kiszámítható választ tud adni. Ezzel szemben kritikaként fogalmazódhat meg – osztva *Christiansen* álláspontját –, hogy ebben az esetben a versenyjog – és ezen belül az összefonódás-ellenőrzés jog – a közgazdászok joga lenne.

További problémaként merült fel, hogy nincsen konszenzus egy olyan közgazdasági elmélet felől, amely kellően szilárd alapot képezhetne, továbbá a Bizottságnak sincs egy szilárd értékválasztása a közgazdasági elméletek közül. Ha a közgazdasági elméletek közül legalább egy mellett a Bizottság állást foglalna, akkor ezáltal már nagyobb jogbiztonságot lehetne teremteni, azonban a jelenlegi körülmények között ez a választás irreálisnak tűnhet. Egy ilyen értékválasztás azonban – például a Bizottság által – egy közgazdasági elmélet kizárólagosságához vezethetne.

Tehát mindaddig, amíg nincs egy egységes álláspont a közgazdászok között, hogy melyik elméletet kellene alkalmazniuk, addig nem várható a Bizottságtól, hogy egy elmélet, egy megközelítési mód mellett elkötelezze magát. A tény tehát az, hogy ha a szakértők, közgazdászok önmaguk is bizonytalanok, akkor meglehetősen nehéz a versenyjog objektivitását és autoritását fenntartani.

Azonban a Bizottságnak – okulván az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság ítéleteiből – érdemes levonni azt a következtetést, hogy a

Bizottságnak fel kell hagynia a „látnok” szerepével és nem szabad olyan, jövőre vonatkozó, felelőtlen következtetéseket megállapítani a határozathozatala során, amely nem áll kellően objektív, szilárd közgazdaságtani alapokon. A minél pontosabb és mindenre kiterjedő, alapos, logikus érvelési rendszer elvárás az Európai Bíróság és az Elsőfokú Bíróság irányából a Bizottság felé. E tendencia hozzájárulhat ahhoz, hogy a jogbiztonság növekedjen az összefonódni szándékozó vállalkozások számára, azonban ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a rendkívül mély analízis hosszabb időt vehet igénybe, amely az eljárások elhúzódásához vezethet, amely szintén sértheti a jogbiztonsági követelményeket.

2. Kritikai észrevételek a Bizottság eljárásra vonatkozóan

Az értekezésben alapos vizsgálat alá vontuk az európai összefonódás-ellenőrzéshez kapcsolódó eljárásjogi szabályokat. Megvizsgáltuk, hogy milyen szabályok érvényesülnek az európai versenyjogi eljárásban az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozóan, és hogy milyen garanciális szabályok védik a versenyjogi eljárásban résztvevő személyeket. Az eljárási garanciális szabályok nem egy kódexben, egy jogi normában vagy egy rendeletben található, hanem a vonatkozó rendeleteken kívül számos alacsonyabb rendű jogi norma (iránymutatás, közlemény) tartalmazza azokat.

Ahogy az 1/2003/EK rendelet tartalmazza az erőfölénnyel való visszaélés és a kartelljogi ügyekben a bizonyítás, a nyomozás és az eljárás szabályait, rendeleti szinten teremtve garanciát az eljárás jogszerűségére. Az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó alapvető eljárási szabályok a 139/2004/EK rendelet végrehajtására született 802/2004/EK rendeletben található. Ugyancsak tartalmaz eljárási szabályokat a már vizsgált Legjobb Gyakorlatok is, azonban nem sok olyan rendelkezést tartalmaz, amely a védelemhez való jogot segítené elő.

Az előbbiekre tekintettel célszerű lenne – az 1/2003/EK rendelethez hasonlóan – egységes rendeleti szabályozásban egyesíteni a fúziós eljárások

szabályait. Ha ez megvalósulna, akkor jogi garanciákkal körbebástyázva, kellő jogi felhatalmazás birtokában járhatna el a Bizottság, amikor fúziós ügyekben vizsgálatot folytat vagy bizonyítékokat próbál gyűjteni.

Nem szolgálja a jogbiztonság védelmét az sem, hogy bonyolult szabályanyag határozza meg, hogy egy ügy mely versenyhatósághoz tartozik a tagállami versenyhatóságok, az Európai Bizottság vagy akár egy másik tagállam versenyhatósága közül.

A védelemhez való jog feltétlen érvényesülésére az eljárás minden egyes szakaszában fokozottabb figyelmet kell fordítani, ugyanis ennek alapján a Bizottság súlyosan elmaraszthatja a Bizottságot, mint ahogy ez a *Schneider/Legrand ügyben* és az azt követő kártérítési perben is megmutatkozott.

Az értekezésben áttekintettük az összefonódás-ellenőrzés során előforduló legfontosabb eljárási kérdéseket, valamint feltártuk azokat a gyenge pontokat is, amelyek alkalmasak arra, hogy csökkentsék a jog kiszámíthatóságát, az előreláthatóságot, összefoglalva a jogbiztonságot a vállalkozások számára. Az áttekinthetőség és a jogbiztonság érdekében, a fennálló komplex rendszerre tekintettel, célszerű lenne a jelenlegi szabályokat és joggyakorlatot egy új, egységes, kötelező erővel bíró jogi aktusba, például egy új versenyjogi eljárási rendeletbe inkorporálni.

3. Az eljárási határidőkre vonatkozó főbb kritikai észrevételek

A versenyjog egyik fő céljának a hatékony verseny biztosítását és ezáltal a gazdasági társaságok, vállalkozások védelmét tekintettük. Ezért rendkívül fontos, hogy a vállalkozásokat a jog ne tartsa szükségtelenül függő helyzetben. A jogbiztonság és a gazdasági élet szempontjából lényeges, hogy előre látható módon, meghatározott határidőn belül határozatok szülessenek a fúziós ügyekben.

Megállapíthatjuk, hogy a Rendelet által megszabott határidők ésszerűek, azonban bizonyos helyzetekben túl hosszúak, különösen akkor, ha a Bizottság

maximálisan kihasználja a rendelkezésre álló határidőket. Ez a függő, bizonytalan helyzet egyértelműen káros a gazdaság és a vállalkozások számára.

Vizsgáltuk a „szakmaiság kontra rövid határidők” kérdését. A helyzet azt mutatja, hogy a Bizottság számos esetben olyan vitatható döntést hozott, amelyek részben a rövid határidők miatt nem voltak kellően megalapozottak. Ezért elengedhetetlen a Versenyjogi Főigazgatóság szervezeti fejlesztése, amely lehetővé teszi a rövidebb határidejű ügyintézéseket úgy, hogy az ügyeket a lehető legnagyobb gondossággal és alapossággal vizsgálják.

Ennél a pontnál érdemes utalni arra, hogy a bírósági felülvizsgálatnál nincsenek ilyen szigorú eljárási határidők. Ez önmagában is problémákat vet fel. A luxemburgi bíróság végleges döntésének a meghozataláig akár évek is eltelhetnek, és ez még súlyosabban érintheti a vállalkozásokat.

4. A *dura lex* kontra *mollis lex* problematikája

Megvizsgáltuk a *soft law* alkalmazásának körét és alkalmazásának legitimitását az európai összefonódás-ellenőrzésben. E problémakör a Bizottság által kibocsátott közlemények, iránymutatások, a Legjobb Gyakorlatok és az Egységes Jogalkalmazási Közlemény mint *soft law* eszközök kapcsán merült fel.

A *soft law* alkalmazását – összhangban az Európai Parlament állásfoglalásával és az Európai Bíróság vonatkozó esetjogával – legitim eszköznek kell tekinteni a versenyjogban és az összefonódás-ellenőrzésben. Sokszor találkozhattunk azonban azzal a problémával, hogy ezek az alapvetően értelmezési funkciót betöltő eszközök túlmutatnak rendeltetésükön és *de facto* normatívvá, kötő erejűvé válnak. Az Európai Parlament állásfoglalása is leszögezi, hogy a *soft law* legitim célja, hogy jogbiztonságot teremtsen, azonban „új kötelezettségek bevezetését” nem szolgálhatja⁴⁶⁶.

⁴⁶⁶ EP állásfoglalás, 10. pontja

Az EP meglehetősen kemény állásfoglalását is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a Bizottságnak különösen figyelmesen kell alkalmaznia a *soft law* eszközöket. A Bizottság alaposabban átgondolhatná, hogy mely szabályokat próbálja *dura lex* formájában szabályozni és mely esetekben él a *mollis lex*, a *soft law* lehetőségével.

A jogbiztonság szempontjából tehát célszerűnek mutatkozik a szabályozás újragondolása, egyes szabályok rendeletben való újraszabályozása illetve kodifikációja. A Legjobb Gyakorlatokban foglalt szabályok jelentős részét célszerű lenne a jelenleg hatályos összefonódás-ellenőrzési rendelet revíziójakor magába a rendeletbe áthelyezni. A *soft law* eszközöket a Bizottságnak kizárólag értelmező eszközként lenne szabad fenntartania, mert ezt kívánja a jogbiztonság követelménye.

5. A tagállamok versenyhatóságaihoz történő áttételre vonatkozó kritikai észrevételek

Az áttételre vonatkozó szabályok jelentős reformokon mentek át a korábbi szabályozáshoz képest. A korábbi szabályozás szerint ha egy összefonódás egy elkülönült sajátosságokkal rendelkező piacon, egy tagállamon belül erőfölényt hozott létre vagy erősített meg, akkor a tagállam a bejelentés kézhezvételétől számított három héten belül kérhette az ügy áttételét a tagállam versenyhatóságához. A 1310/97/EK rendelet 1. cikk (8) bekezdés a) pontja is lehetővé tette az áttételt, ha egy összefonódás egy tagállamon belüli versenyt érint és ennek a tagállamnak a piaca rendelkezik az elkülönült piacok minden sajátosságával és ezzel egyidőben ez a piac nem képezi a közös piac jelentős részét.

A hatályos összefonódás-ellenőrzési Rendelet 15 munkanapban határozza meg azt az időtartamot, amíg átvételi szándékukat – akár egy tagállam saját kezdeményezésére vagy a Bizottság felhívására – a Bizottságnak bejelentsék. Megállapíthatjuk, hogy ez a határidő túlságosan hosszú idő, és ez nem szolgálta a jogbiztonság követelményét. Különösen, ha

a hatóságok kihasználják a rendelkezésre álló három hetet és a legvégén hozzák meg döntésüket. Célszerű lenne, ha a versenyhatóságok határidejét rövidebb, körülbelül hét munkanapos határidőben állapítanák meg.

6. A Bizottsághoz történő áttételre vonatkozó kritikák

Egy vagy több tagállam kérelmezheti a Bizottságtól az olyan összefonódás nem közösségi léptékű összefonódások vizsgálatát, amelyek alapesetben a közösségi léptéket nem érik el, de hatással van a tagállamok közti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt a kérelmező tagállam vagy tagállamok területén. E kérelmet az összefonódás bejelentését, vagy ha azt nem kell bejelenteni, annak az érintett tagállam tudomására hozását követő legfeljebb 15 munkanapon belül kell benyújtani. A Bizottság haladéktalanul tájékoztatja a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságait és az érintett vállalkozásokat a tagállamtól vagy tagállamoktól kapott kérelemről.

E rendszernek a legnagyobb gyengesége, hogy azáltal, hogy az egyes tagállamokban eltérő határidőket állapítanak meg az összefonódások bejelentésére, valamint ha egyes tagállamok nem csatlakoznak a közös kérelemhez, előfordulhat az a helyzet, hogy párhuzamos folytat vizsgálatot a Bizottság, másrészt a részt nem vevő tagállam. Ez alááshatja az egyablakos rendszert.

A rendszer másik nagy gyengesége, hogy a Bizottság a közösségi lépték alatti összefonódások esetén nem kényszerítheti a nemzeti versenyhatóságokat az eljárás átadására. Az ilyen összefonódások elbírálása a nemzeti versenyhatóságok hatáskörében maradnak.

Megállapíthatjuk, hogy a Rendelet 22. cikkében található, a közös kérelmekről és az erre vonatkozó eljárásról szóló szabályok még nem jelentenek teljes jogbiztonságot a vállalatok számára. Nem lehet kellő biztonsággal előre látni, hogy egy tagállam (vagy tagállamok) a közösségi

léptéket el nem érő összefonódások esetén át kívánják e adni a Bizottságnak vagy nem. Ez a tagállamok diszkrecionális jogkörében maradt.

Éppen ezért sokkal mélyebb, Európai Unió-szintű harmonizációra van szükség az összefonódások értékelésére vonatkozó nemzeti szabályok terén, hogy a tagállami szabályok megfelelő útmutatással szolgáljanak, hogy melyek azok az esetek, amikor az eljárást célszerű a Bizottságnak átadni. A Bizottság eljárása hosszadalmasabb, bonyolultabb és a vállalkozások számára akár sokkal költségesebb is lehet – gondoljunk akár a jogi tanácsadói költségekre a Bizottság előtt például –, épp ezért nem mindegy, hogy a Bizottság előtt, vagy a nemzeti versenyhatóság előtt folyik az eljárás.

A szabályozás pontosítása egy jövőben kibocsátásra kerülő irányelv formájában is megvalósulhatna például, de legalább egy iránymutatás kibocsátása a Bizottság által szükséges lenne. Ezáltal a vállalkozások jobban ki tudnák számítani, hogy mely esetekben számíthatnak a Bizottsághoz történő áttételre. Az új szabályozás alkalmas lenne arra, hogy a jogbiztonságot, kiszámíthatóságot növelni tudja a vállalkozások számára.

7. Az egyablakos rendszer hatékonyságába vetett hit

Az egyablakos rendszer kialakítása vitathatatlan előnyökkel járt. Ez a rendszer azt garantálja a vállalkozásoknak, hogy összefonódási tervüket egységes elbírálás alapján kezelik. A rendszer így függetlenedni tud a tagállamok nemzeti versenyjogi szabályaitól, ami rendkívül fontos lépés volt a jogbiztonság megteremtésében. Szintén számos probléma eredhet abból, ha egyszerre több ország versenyhatóságát érinti az eljárás és az eljáró versenyhatóság kijelölése nem egyértelmű.

További finomítások, pontosítások szükségesek a rendelet hatályának meghatározásakor, hogy a vállalkozások még egyértelműbb, még világosabb szabályokkal álljanak szemben.

8. A bejelentés előtti konzultációkra vonatkozó problémák

A 802/2004/EK rendelet megteremti annak a lehetőségét, hogy a felek már a bejelentés megtétele előtt konzultáljanak a Bizottsággal. Ez rendkívül előrelépésnek tekinthető, mivel a későbbi eljárás megkönnyítését, meggyorsítását célozza, azonban mivel ebben a fázisban az eljárás kevésbé formalizált, az eljárási garanciák kevésbé érvényesülhetnek. A Bizottság számos olyan információhoz juthat ebben a fázisban, amelyeknek megfelelő kezelésére nincs kellő garancia.

Teljesen diszkrecionális a Bizottság lehetősége ebben a fázisban arra vonatkozóan, hogy mely vállalkozásoktól milyen dokumentumokat kér be, illetve hogy más dokumentumok, információk beszerzésétől miért tartózkodik. A Bizottságnak törekednie kell arra, hogy a vállalkozásokat egyenlő bánásmódban részesítse.

Megállapíthatjuk, hogy a bejelentés előtti konzultáció jelentős előnyökkel jár, azonban vannak árnyoldalai is a jogbiztonság szempontjából. Aggályos lehet a Bizottság jogköre, hogy a bejelentés előtt a vállalkozások hozzájárulása nélkül folytathat vizsgálatokat.

9. A fogalomrendszer paradigmáinak változásai

Az új, 139/2004/EK rendelet nem módosította alapvetően a koncentráció fogalmát, azonban kiegészítette a korábbi fogalmi rendszert. Az összefonódás fogalma pusztán annyival egészült ki a korábbiakhoz képest, hogy a vállalkozások összefonódása akkor jön létre, ha az irányítás tartósan megváltozik⁴⁶⁷. A tartósság új fogalmi elem a korábbi fogalomhoz képest.

Az új rendelet középpontjában méginkább a „hatékony verseny” fogalmi elem áll. Azt az összefonódást, amely különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak

⁴⁶⁷ 139/2004/EK rendelet 3. cikk (1) bek.

egy jelentős részén a hatékony versenyt nem akadályozná jelentősen, a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani. Ugyanakkor, amelyik a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani⁴⁶⁸.

A Rendelet kimondja azonban, hogy egy összefonódás közös piaci versenyre gyakorolt hatásának meghatározásakor helyénvaló figyelembe venni az érintett vállalkozások által bemutatott, alátámasztott és valószínűsíthető hatékonyságjavulást is. Hiszen lehetséges, hogy az összefonódás révén megvalósuló hatékonyságjavulás ellensúlyozza a versenyre gyakorolt hatásokat, és különösen a fogyasztóknál máskülönben jelentkező lehetséges hátrányokat, ennél fogva az összefonódás a hatékony versenyt, különösen erőfölény létrehozásának vagy megerősítésének következményeként nem akadályozza jelentősen a közös piacon vagy annak egy jelentős részén⁴⁶⁹.

10. Az egyes kérdések elkülönítésének problematikája az eljárás során

Az európai összefonódás-ellenőrzési rendszerben a Bizottságnak, jogorvoslat esetén mind az Elsőfokú Bíróságnak, mind az Európai Bíróságnak rendkívül komplex gazdasági és jogi kérdéseket kell vizsgálnia. A rendszer komplexitása, a problémák összetettsége az eljárások elhúzódásának fő oka, amely rendkívül káros hatással van az európai vállalkozásokra, így összességében az Európai Unió versenyképességére is. Ezért érdemes lenne az európai jogalkotásnak olyan javaslatokat figyelembe vennie, amely az eljárások gyorsítását célozzák. Természetesen egyes komplex kérdésekben nem lehet korlátlanul rövidíteni az eljárásokat, hiszen a kapkodás, a felületesség számos hibát rejt magában és ez önmagában képes lenne arra, hogy a jogbiztonságot csökkentse az eljárások során.

Azonban az esetek többségében találunk jól körülhatárolt problémákat, ügycsoportokat, amelyek elkülönült kezelése az eljárás gyorsításához vezetne

⁴⁶⁸ 139/2004/EK rendelet 2. cikk (2) és (3) bek.

⁴⁶⁹ 139/2004/EK rendelet, 29. Preamb.

anélkül, hogy a jogbiztonságot csökkentené. Például gyakran felmerül, hogy az összefonódás bizonyos termékek esetén nem jár a hatékony verseny jelentős korlátozásával az adott piacon, viszont a más termékek vonatkozásában további vizsgálatok lefolytatása szükséges a döntéshez. Ebben az esetben megoldás lehet az, ha bizonyos kérdésekben a Bizottság – részítélet jelleggel – úgynevezett részhatározatot hoz. E határozatban a Bizottság bizonyos egyszerűbb kérdéseket rövidebb idő alatt eldönthetne. E részhatározat ellen is biztosítani kell a felülvizsgálat lehetőségét. Természetesen elképzelhető, hogy a vállalkozások egy ilyen határozat után módosítani fogják eredeti tervüket, illetve az is, hogy nem élnek a részhatározattal, és inkább kivárik a Bizottság végleges döntését.

Másrészt a bírósági felülvizsgálatban – az előbbiekhöz hasonlóan – lehetővé kell tenni, hogy az Elsőfokú Bíróság olyan részítéletet hozhasson, amelyben egyes vitás kérdéseket végérvényesen rendez. Ebben az esetben egy olyan újszerű megoldást kellene hogy alkalmazzon az Elsőfokú Bíróság, amelyre a hatályos szabályozási környezetben még nincs példa. E javaslat szerint az Elsőfokú Bíróság a részítéletben egyes jogkérdéseket végérvényesen rendez és egyben meghatározza azokat feltételeket, amelyek teljesítésével az összefonódás egyes részletei végrehajthatóak a végleges, az ügyet lezáró ítéletig. Ez ahhoz hasonlítana, mint amikor a felek bizonyos kötelezettségeket vállalnak az összefonódás közös piaccal történő összeegyeztethetősége céljából, csak itt az Elsőfokú Bíróság szabná meg e feltételeket. Így például a Bíróság engedélyezné, hogy a két vállalkozás bizonyos termékei, bizonyos márkái egyesüljenek, azonban más termékcsoporthoz a kérdést tovább vizsgálná, további szakértőket vonna be, mindaddig, míg alaposan el nem dönthető a jogi probléma. Természetesen ez csak egy lehetőség lenne a vállalkozások számára, ha nem kívánják, akkor kivárthatják a teljes, jogerős, végleges ítéletet. Várhatóan számos vállalkozás a gyakorlatban inkább kivárna, azonban más vállalkozások egy ilyen részítélet jellegű birtokában módosítanák eredeti szándékukat, illetve az Elsőfokú Bíróság által lehetővé tett részleges fúziót is megvalósítanák, mert ez szolgálná a gazdasági

racionalitásukat. E megoldás új eszköz, új lehetőség volna az európai vállalkozások számára, amely az eljárásokat bizonyos esetekben jelentősen megrövidítené, és ez is a jobbiztonságot és az európai vállalkozások versenyképességét növelné.

11. Észrevételek a bírósági felülvizsgálatról

Az Elsőfokú Bíróság mindent megtesz annak érdekében, hogy belátható időn belül ítélet születhessen. A 2005-ös Bírósági Eljárási Szabályzat módosítása is ezt segítette elő. Ennek ellenére meglehetősen sokáig kell várni az érdemi döntésig.

Az újonnan bevezetett gyorsított eljárással valóban hatékonyabb az eljárás, azonban olyan objektív korlátok, mint például a több száz oldalas keresetlevelek fordítása, mindig is lassítani fogja a tempót. A versenyjogi ügyek, így a fúziós kérdések is egyre komplexebbé váltak, a döntésig eltelt hosszú idő rendkívül hátrányos a fuzionáló felekre, ezért a közelmúltban különféle megoldási javaslatok láttak napvilágot az ítélkezés hatékonyságának növelése érdekében.

Az egyik megoldási lehetőség a fúziós ügyekben döntő bírósági különtanácsok létrehozása. Az elképzelés szerint – mint ahogy bemutattuk – mind jog-, mind ténykérdésekben való vita esetén az Elsőfokú Bírósághoz lehetne fellebbezni. Ez ellen szól, hogy az Elsőfokú Bíróságon a bírói tanácsok számát nem lehet korlátlanul növelni, ugyanis ez az ítélkezési gyakorlat inkonzisztenciájához vezet, ami ellentétes lenne a Bíróság szerepével.

A másik megoldás, hogy speciális bíróságot hoznának létre a versenyjoggal kapcsolatos ügyekre. Egy ilyen Európai Versenyjogi Bíróság (*European Competition Court*) európai versenyjogi ügyekben, így például kartell- és összefonódás-ellenőrzési ügyekben járhatna el. Az elképzelés szerint az itt született ítéleteket az Elsőfokú Bíróság előtt lehetne megfellebbezni.

A felvázolt megoldási javaslatok esetleges megvalósulása nem megy egyik napról a másikra, azonban mivel egyre több a fúzió, a gazdasági érdekcsoportok pedig gyors ítélethozatalt követelnek valamilyen strukturális átalakítás előbb-utóbb elkerülhetetlen az Európai Bíróságon belül.

12. Az európai versenyjog, mint a politikai kompromisszumok áldozata

Az európai jogalkotás és így az uniós versenyjog is politikai kompromisszumok szülötte. A 139/2004/EK rendelet is – mint ahogy a történeti részben utaltam rá – számos tagállamok közötti alku eredménye. Lehet, hogy elsőre sommásnak tűnik a megállapítás, de sokszor az egyes szabályozási megoldások mögött is egy-egy pillanatnyi, tagállamok közötti kompromisszum állt, ami az elképzelhető legjobb megoldáshoz képest közel sem optimális.

A 139/2004/EK rendelet új szabályai nagyobb jogbiztonságot jelentenek a vállalkozások számára, mert nagyobb valószínűséggel el tudják dönteni, hogy magatartásuk valóban sérteni fogja-e a közösségi versenyjogi szabályokat, vagy sem.

Számos probléma továbbra is fennmaradt. Így például a Bizottságnak a határozathozatalában még mindig meglehetősen nagy a szabadsága, és gyakran olyan, a jövőre vonatkozó elképzelésekre alapoz, amelyek nem mindig helytállóak, mint ahogy azt az Elsőfokú Bíróság és az Európai Bíróság ítéletei is bizonyítják. Az eljárási kérdésekben is maradtak még hiányosságok, amelyek kiszámíthatatlanná teszik az egész rendszert.

Nem szabad megfeledkezni a meghallgató tisztviselő kinevezésére és működésére vonatkozó szabályokról sem, amelyek mind azt a célt szolgálják, hogy az összefonódni szándékozó vállalkozások ügyeinek elbírálása minél objektívebb, befolyástól mentesebb és hatékonyabb legyen. Természetesen az eljárási szabályok szigorodása nem vezethet a határidők meghosszabbodásához, mivel a hosszú eljárási határidők túl nagy jogbizonytalanságot eredményeznének.

Az új szabályozás valamelyest újra kiegyenlítette – a korábban érzékelhetően a Bizottság dominanciájából fakadó hatalmi helyzetet – a pozíciókat a vállalkozások és a Bizottság között, amely a vizsgált, horizontális összefonódások értékeléséről szóló iránymutatásban is világosan kikristályosodott⁴⁷⁰. Ezzel egyidőben magában az Európai Bizottság Versenyjogi Főigazgatóságában is intézményi reformokra került sor. Az eljárás egyre tisztábbá, világosabbá és áttekinthetőbbé vált, azonban meg kell jegyezni, hogy a beavatkozók szerepét az eljárásokban célszerűbb lenne tovább finomítani.

A joganyag áttekinthetősége, világossága és jobb érthetősége szempontjából érdemes lenne az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó joganyagot áttekinthetőbb formába önteni. Erre jogtechnikai lehetőséget jelentene a joganyag egységes szerkezetbe foglalása, – Európai Uniós szakzsargonnal élve – kodifikálása.

⁴⁷⁰ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről, 2004. február 2. (*HL C 31, 2004.2.5., 5. o.*)

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen értekezés alapvető célja, hogy áttekintse a vállalkozás-összefonódások európai szabályainak fejlődését, és új aspektusból, a jogbiztonság szempontjából értékelje azokat. Az összefonódás-ellenőrzés jogbiztonsági szempontból történő értékelése egy újszerű megközelítési mód, amelyre hazánkban még nem került sor.

A dolgozat az összefonódás-ellenőrzés közgazdasági alapjainak, valamint kialakulásának áttekintése után bemutatja a témára vonatkozó hatályos európai szabályokat, majd elemzi azokat. Az értekezés középpontjában a jogbiztonság áll, ezért a bemutatott szabályanyagot abból a szempontból értékeli, hogy a szabályozás változása milyen hatással volt a jogbiztonság növelésére a vállalkozások számára.

Az értekezés részletesen bemutatja az Európai Bizottság szerepét az összefonódások ellenőrzésében, ismerteti a Bizottsághoz történő áttételre vonatkozó szabályokat, illetve a tagállamok versenyhatóságaihoz történő áttételi szabályokat.

Az értekezés egyik legfontosabb része annak bemutatása, hogy a Bizottság hogyan értékeli a hatáskörébe tartozó összefonódásokat, illetve hogy az értékeléssel kapcsolatban milyen nehézségek merültek fel. Megvizsgáltuk a Bizottság határozatainak felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat, illetve azon főbb ítéleteket, amelyekben az Elsőfokú Bíróság illetve az Európai Bíróság elmarasztalta a Bizottságot. Ennél a fejezetnél a versenyjogi határozatok bírósági felülvizsgálatáról is tesz néhány néhány kritikai észrevételt az értekezés.

Az alapvető feltevés az volt, hogy az európai összefonódás-ellenőrzési rendszerre vonatkozó jogi szabályozás számos problémát tartalmaz, a jogbiztonság követelményét sértő problémát tartalmaz. E problémáknak alapvetően két fő okuk van. Az egyik a Bizottság értékelési módja. A gond az, hogy ha két jogszerűen eljáró vállalkozás fuzionálni kíván, akkor sem lehetnek teljesen biztosak a tranzakció engedélyezésében, mivel a Bizottság döntése,

határozata nehezen kiszámítható és számos bizonytalansági tényezőt hordoz, ami alapvetően sérti a jogbiztonság követelményét.

A másik nagy csoport az eljárási problémáké, ugyanis számos olyan pont van az eljárási szabályokban, a védelemhez való jog érvényesítésében, amelyek szabályozása hiányos és így sértik a jogbiztonság követelményét. Az értekezés több idősíkon mozog, hogy bemutassa az egyes szabályozási kérdések fejlődését, valamint azt, hogy ezek a szabályok hogyan járultak hozzá a kiszámíthatóság és előreláthatóság növeléséhez, összességében a jogbiztonság fejlődéséhez.

Az összefonódás-ellenőrzésre vonatkozó szabályanyag mély analízise után összességében megállapíthatjuk, hogy a hatályos szabályanyag, a 139/2004/EK rendelet és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet, illetve egyéb bizottsági iránymutatások a korábbinál nagyobb jogbiztonságot teremtettek a vállalkozások számára Európában, mert a rendszer kiszámíthatóbbá vált.

Ugyanakkor még mindig számos olyan probléma maradt, amely továbbra is sérti a jogbiztonság alapvető követelményét a vállalkozások száma. Ilyen például, hogy a Bizottság érvelési rendszere gyakran továbbra is számos gyenge pontot tartalmaz, melyet gyakran felül kell bírálnia a Bíróságnak, vagy például hogy a Bizottság olyan kötelezettségvállalásokra tudja rákényszeríteni a vállalkozásokat mind a mai napig, amelyek nem feltétlenül jogosak, de a felek inkább elfogadják azokat, minthogy vállalják egy sikertelen engedélyezés következményét vagy az eljárás jelentős időbeli elhúzóását. Ezen túlmenően az eljárási szabályokban továbbra is gyengeségek tapasztalhatók, amelyeket részletesen vizsgáltunk.

Az értekezés törekedett az európai összefonódás-ellenőrzés hatályos szabályainak gyenge pontjaira koncentráló minél teljesebb körű feltárássra, számos kritikai észrevétel megfogalmazására, valamint olyan megoldási javaslatokra, amelyek segítségével nagyobb jogbiztonság jöhetne létre a vállalkozások számára, ezáltal növelve a gazdaság hatékonyságát az Európai Unióban.

IDEGEN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ

CONCLUSION

Cette mémoire a tenté de révéler de les problèmes de concentrations des entreprises en appliquant le nouveaux règlement (CE) n° 139/2004. Le nouvelle réglementation a révélé son intérêt pour la sécurité juridique des entreprises. La réforme a cherché à simplifié les conditions applicable aux procédure de renvoie, et améliorer le système de répartition de compétence. La collaboration entre la Commission et les autorités nationales présente nombreux avantage pour la répartition des affaires. S'agissant des mécanisme de renvoie, ils est possible pour une concentration communautaire d'être traité en tout ou en partie au niveaux national, et dans le même manière symétrique, pour un concentration, qui n'est pas de dimension communautaire d'être examiné par la Commission. Il existe désormais une possibilité pour les parties à la concentration de demander à la Commission de se saisir un opération qui n'est pas de dimension communautaire, mais qui serait susceptible d'être examiné par les autorités de contrôle d'au moins de trois Etats membre.

Une fois identifiés les marchés pertinentes et les marchés affectés, il est possible pour la Commission de procéder à l'appréciation des effets de l'opération. Il va de soi, qu'au delà des effets intrinsèques de l'opération, ceux-ci prendront une coloration différente selon la structure de marché sur lequel ils se déploient. Il paraître inutile d'insister sur le fait que qu'un accroissement de parts de marché de 10 % prendra une teinte totalement différent sur un marché atomisé et sur un marché très oligopolistique.

Les contenu des engagements le plus souvent ne s'agit nullement d'engagements de type léger ou comportemental, mais souvent des désinvestissement lourds. Quantitativement en première lieu, la proposition

d'engagement représente souvent près de la moitié de la décision final de la Commission. Qualitativement en second lieu, il s'agit d'une ou de modifications majeurs de projet initial. Il peut s'agir de la cession d'actifs corporels ou incorporels. Mais plus généralement il s'agira d'un véritable désinvestissement, par cession de participation de la capital d'une ou plusieurs entreprise. Enfin, les engagements ne sont pas des simples propositions des parties dont la Commission se contenterait de prendre acte. Partie intégrant de la décision, ces engagements acquièrent donc la force obligatoire de la décision dans laquelle ils s'intègrent. Ainsi, certains sont considérés comme des conditions attachées à l'autorisation et dont la non-réalisation remettrait en cause la décision elle-même.

Les entreprises attendent de la Commission un examen impartial de leur concentration. Elle doit leur garantir une analyse concurrentielle juridiquement justifiée qui puisse détecter les atteintes anticoncurrentielles condamnables. Loin d'alléger sa charge de travail dans l'examen des concentrations, la Commission doit regrouper les compétences techniques nécessaires pour effectuer une analyse équilibrée, empreinte de réalisme économique.

On peut résumer que la procédure de contrôle des concentrations des entreprises a devenu plus sûre, et les décisions de la Commission pour les entreprises devenues plus prévisibles. Les nouvelles dispositions permettront aussi de rééquilibrer les forces dans le processus décisionnel. La nouvelle réglementation procure une meilleure sécurité juridique des entreprises, et les nouveaux critères de contrôle correspondent également mieux aux réalités économiques, mais ce n'est pas assez, la Commission doit élaborer des nouvelles propositions pour améliorer la sécurité juridique dans l'Union Européenne.

IRODALOMJEGYZÉK

ALEXANDER, W. : *Le contrôle des concentration entre entreprises*, CDE 1990, 529-571. o.

ARNULL, A.–DASHWOOD, A. A.–ROSS, M. G.–WYATT, D. A.: *Wyatt and Dashwoods's European Union Law*, Sweet and Maywell, London, 2000., 676. o.

BAILEY, D.: *The Standard proof in EC merger proceedings: a common law perspective*, 40, *Common Market Law Review*, 2003, 845. o.

BAY, M.–CALZADO, J. Z.: *Tetra Laval II.: The coming age of judicial review of merger decisions*, 28 *World Competition*, 2005, 443. o.

BELLAMY, C.–CHILD, G.: *Common market law of competition*, Sweet and Maywell, 5th edition, 1987.

BELLAMY C.–CHILD, G.: *Common market law of competition*, Sweet and Maywell, 5th edition, 1987. *Common Market Law Review* ,41 (2004).

BERLIN, D.: *Contrôle communautaire des concentrations*, Pedone, 1992, 119. o.

BERLIN, D.: *Concentrations (1er janvier 2004 - 1er avril 2005)*, *Revue trimestrielle de droit européen*, 41 (4), nov-dec., 2005, 916-919. o.

BITTLINGMAYER, G.: *Did Antitrust Policy Cause the Great Merger Wave?* *Journal of Law and Economics*, 28. 77-118. o.

BONASSIES, P. : *Les fondements du droit communautaire: la théorie de la concurrence- moyen*, in Etudes dédiées à Alex Weill, Dalloz, 1983, 51-67. o.

BORK, R. H.: *The Antitrust Paradox – A Policy at War with Itself*, New York, 1978.

BOULOUIS, J.: *Quelques observation à propos de la sécurité juridique*, in Du droit international au droit de l'intégration, Liber amicorum Pierre Pescatore, Nomos Verlagsgesellschaft, 1987, 53-58. o.

BOYTHA Györgyné–HARGITA Árpád–SÁRAI József–TÓTH Tihamér: *Versenyjogi esetek*, Osiris Kiadó, Budapest, 2000.

BOYTHA Györgyné–BÓDICSZ András–KASZAINÉ Mezei Katalin–NAGY Zoltán–PÁZMÁNDY Kinga–VÖRÖS Imre: *Versenyjog (Komentár)*, Budapest, 2001.

BRAVOSSO, A.–LINDSAY, A.: *Causation in EC merger control*, Journal of Competition Law and Economics, vol. 3., 2007, 181. o.

BRITTAN, S. L.: *Competition policy and Merger Control in the Single European Market*, Grotius 23, Cambridge, 1991.

BROBERG, M.: *The European Commission's Jurisdiction to Scrutinise Mergers*, 3rd eds., Kluwer Internation, 2006, chaps. 2-6.

BROWN, A.: *Distinguishing between Concentrative and Co-operative Joint Ventures*, ECLR, 2004, 240. o.

BURTON, J.: *Competition over competition analysis: a guide to some contemporary economic disputes* in J. Lonbay (ed.) *Frontiers of Competition Law*, London, Wiley Chancery Law Publishing, 1994

CARTOUT, L.: *Le contrôle communautaire des concentrations de « dimension communautaire »*, Les petites affiches, 21 mars 1990, 7-10. o.

CHALMERS, D. and others: *European Union Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006, 1089. o.

CHARLES, M. : *Les entreprises communes à caractère coopératif face à l'article 85 de Traité CEE*, CDE 1994, 327-379. o.

CHRISTIANSEN, A.: *The „more economic approach” in EC merger control – a critical assessment*, Deutsche Bank Research Working Paper Series, Research Notes 21, 2006.

COOK, J.–KERSE, C.: *EC Merger Control*, 4th edition, Sweet and Maxwell, London, 2005

CORNI, G. : Association Henri Capitant, *Vocabulaire juridique*, Quadrige, Press Universitaires de France, 4ème édition, 2003

D'ORMESSON, O.–WACHSMANN, A. : *Controle des concentration. La révision du règlement n° 4064/89 relatif au controle des opérations de concentration entre entreprises*, Juris Classeur Europe, fascicule 1440, mars 1998, 9. o.

DARÁZS Lénárd: *Vertikális kartellek*, CompLex Kiadó, Budapest, 2008., 44. o.

DAVIES, S., LYONS, B.: *Mergers and merger remedies in the EU: assessing the consequences for competition*, Edward Elgar Publishing, 2008

DE JONG, H. W.: *Concentration in the Common Market: a Comment on a memorandum of the EEC Commission*, (1966-67) 4 Common Market Law Review, 166. o.

ECKBO, B. E.: *Horizontal Mergers, Collusion, and Stockholder Wealth*, Journal of Financial Economics, 25., 1983., 37-57. o.

EISENBERG, M. A.: *The nature of the Common Law*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1998

FACKELMANN, C. R.: *Dynamic efficiency considerations in EC merger control*, Oxford Centre for Competition Law and Policy Working Paper 09/06. elérhető: www.ssrn.com [2009.03.18.]

FAULL, J., NIKPAY, A. (eds.): *The EC Law Competition*, Oxford University Press, Oxford, 1999

Federal Trade Commission v. Heinz 246 F.3d 708 (2001) ügy

Elérhető: <http://vlex.com/vid/trade-commission-heinz-milnot-holding-18766022> [2009.02.18.]

GOYDR, D. G.: *EC competition law*, Clarendon Press, 1993

FOUNTOUKAKOS, K.: *Judicial review and merger control: The CFI's expedited procedure*, EC Competition Policy Newsletter, 2002. október 3.

HAMZA Gábor: *A Luxemburgi Bíróság szerepe az európai jog egységesítésében*, Jogtudományi Közlöny, 2005. (60. évf.) 12. sz. 479-488. o.

HÄRTEL, I: *Az Európai Bíróság kényszerítő bírságot kiszabó ítéleteinek végrehajthatósága tagállamokkal szemben*, Magyar jog, 2003. (50. évf.) 3. sz. 167-174. o.

HOVENKAMP, H.: *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and its Practice*, 3rd edition, Thomson West, 2005

HOVENKAMP, H.: *The antitrust enterprise: principle and execution*, Harvard University Press, 2005

HOWARTH, D.: *Tetra Laval/Sidel: Microeconomics or Microlaw*, European Competition Law Review, 2005/7.

JACQUEMIN, A.: *Concentration industrielle et politique de concurrence européenne*, in *Le droit de l'entreprise dans ses relations externes à la fin du XXème siècle*, Mélanges en 'honneur de Claude Champaud, Dalloz 1997, 383-396. o.

JONES, A.–SUFIRIN, B.: *EC Competition Law: Text, Cases and Materials*, Oxford University Press; 3Rev edition, Oxford, 2007.

JONES, A.; SURFIN, B.: *EC Competition Law*, Oxford University Press, 2004, 2nd edition, 45. o.

KASSAMALI, R. A.: *From Fiction to Fallacy: Reviewing the EC Merger Regulation's Community-Dimensions Thresholds in the light of Economics and Experience in Merger Control*, 21 EL Rev., Competition Checklist 89, 1996., 98-114. o.

KECSKÉS László–RÓNAI András: *Az Európai Bíróság – múlt, jelen és jövő*, Jogtudományi Közlöny, 1999 (54. évf.) 3. szám, 223-231. o.

KHAN, R. A., DAVIES, G: *Merger control and the rule of law*, Erasmus Law Review, volume 01, issue 01, elérhető: <http://www.erasmuslawreview.nl/> [2009.03.28.]

KHÜN, K.-U.–VIVES, X.: *Excess Entry, Vertical Integration, and Welfare*, Rand Journal of Economics, 1999, 30., 575-603. o.

LESGUILLONS, H.: *L' après Airtours*, RD aff. Int. 2002, 477-510. o.

MALAURIE-VIGNAL, M.: *Droit de la concurrence*, Armand Collin, 2ème édition, 2003.

MCGOWAN, L.–CINI, M.: *Discretion and Politicization in EU Competition Policy: the Case of Merger Control*, Governance 12, 2 (1999), 175-200. o.

MENÉNDEZ, A. J.: *Chartering Europe: Legal Status and Policy Implications of the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Journal of Common Market Studies, volume 40, issue 3, 2003, 471-490. o.

MISKOLCZI Bodnár Péter: *Versenyjog*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2001.

MISKOLCZI Bodnár Péter: *A versenytörvény magyarázata*, KJK Kerszöv, Budapest, 2002.

MISKOLCZI Bodnár Péter: *Ellenőrzés és együttműködés a versenyfelügyeleti eljárásokban*, in: ÁBRAHÁM Márta–ERDŐS Éva–FARKAS Ákos–MISKOLCZI Bodnár Péter–M. NYITRAI Péter–TORMA András–SÁNTHA Ferenc: *Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) az Európai Unió büntügyi*

együttműködési rendszerében, KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2005., 103-151. o.

MOUSSIS, V. C.: *L'influence française et allemande dans la conception de règlement communautaire sur les concentrations*, RMCUE 1995, 396-404. o.

MOTTA, M.: *Versenypolitika – Elmélet és gyakorlat*, Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központ, Budapest, 2007.

NAGY CSONGOR István: *Kartelljogi kézikönyv*, HVG-ORAC, Budapest, 2008.

NEMESSÁNYI Zoltán, KECSKÉS László, MACZONKAI Mihály: *Az Európai Közösségek Bírósága, Európai Jog*, 2001. (1. évf.) 2. sz. 33-34. o.

NEUMANN, C. W.: *Historische Entwicklung und heutiger Stand der Wettbewerbstheorie*, Athenäum, München, 1982.

NEVEN, D. J.–RÖLLER, L.-H.: *Consumer Surplus versus Welfare Standard in a Political Economy Model of Merger Control*, 2002, WZB Working Paper FS IV 1-15. o.

NOURISSAT, C.: *Droit communautaire des affaires*, Dalloz, collection Hypercours, 2003.

O'DALY, C.: The Court of First Instance's Impala Judgement: A Judicial Counter-Reformation in EU Merger Control. *European Competition Law Review*, 2006/27, no. 11.

OVERTVELDT, J. V.: *The Chicago School: how the University of Chicago assembled the thinkers who revolutionized economics and business*, Agate, 2008

PAPADOPOULOU, R. E.: *Principes généraux du droit et droit communautaire, origines et concrétisation*, Bruylant, 1996, 198-209. o.

PAULEAU, C.: *Les Entreprises communes et le droit européen de la concurrence*, RDI éco., 1992, 206. o.

PERNICE, I. – KOKOTT, J. – SAUNDERS, C: *The future of the European judicial system in a comparative perspective*, Baden-Baden, 2006.

POILLIT-PERUZETTO, S.: *Entreprises communes*, Juris- Classeur Concurrence Consommation, fascicule 580, mai 1994, 27. o.

POSNER, R. A.: *Antitrust Law – An Economic Perspective*, University of Chicago Press, Chicago, 1976.

RÁCZ Attila: *Alkotmányos alapelvek és a bírói szervezet vitakérdései*, Jogtudományi Közlöny, 2002/9.

RAGOLLE, F.: *Schneider Electric V Commission: The CFI's Response to the Green Paper on Merger Review*, European Competition Law Review, 2003/24, no. 4., 176. o.

Review of the EC Merger Regulation, 32nd Report of the House of Lords Select Committee on the European Union, HL Paper 165, Session 2001-01, para. 21.

Elérhető:

http://www.parliament.uk/parliamentary_committees/lords_eu_select_committee.cfm [2009.04.04.]

SÁRKÖZY Tamás (Szerk.): *Versenyjog*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2001.

SCHAPIRA, J. – LE TALLEC, G. – BLAISE, J-B. : *Droit Européen des affaires*, PUF, 3ème édition, 1992, 779. o.

SCHLOSSBERG, R. S. (Ed.): *Mergers and Acquisitions – Understanding the Antitrust Issues*, United States of America: American Bar Association Section of Antitrust Law, 2004. 175. o.

SCHMIDT, A.–VOIGT, S.: *The Commission’s guidelines on horizontal mergers: improvement or deterioration?*, *Common Market Law Review*, 2004, 41, 1583. o.

SCHMIDT, J.: *The New ECMR: “Significant Impediment” or “Significant Improvement”?* *Common Market Law Review* , 41, 2004.

SCHMIDT, I.: *Wettbewerbspolitik und Kartellrecht*, 7. Auflage, Lucius und Lucius, Stuttgart, 2001.

SHERMAN, B. – STERLING, S.: *New Trends in Merger Control: Lessons from the EU and the US*, January 2002

SJOBOLOM, D.: *COMP/M. 1672 –Volvo/Scania*, *Competition Policy Newsletter*, 2000. július, 2. szám, 45-48. o.

SOULAS DE RUSSEL, D. J. M. – RAIMBAULT, P.: *Nature et racines du principe de sécurité juridique: une mise au point*, Revue internationale de droit comparé 2003, 85-103. o.

SOUTY, F.: *La politique de la concurrence aux Etats-Unis*, PUF, 1995, 127 o.

SOUTY, F.: *Le droit de la concurrence de l'Union européenne*, Monchrestien, 2ème éd., 1999, 160 o.

SZILÁGYI Pál Béla: „Hatékony fúziókontroll?” avagy a hatékonyság szerepe a fúziókontroll során az Európai Unióban, Iustum Aequum Salutare, II. 2006/1–2., 249–270. o.

SZILÁGYI Pál Béla: *A közösségi versenypolitika (antitröszt jog) ötven éve – Mekkától Medináig és tovább Párizsba?*, Iustum, Aequum, Salutare, 2007/4. 145-164. o.

THOUVENIN, J.-M. : *Concurrence (concentrations): après l'arrêt Airtours, trois nouveaux avertissements à la Commission*, RMCUE 2003, 12-20. o.

TÓTH András: *A Chellomedia/Sport1 összefonódás versenyjogi értékelése*, Joggyakorlat, 2007/1, 31. o.

TÓTH Tihamér: *Az Európai Unió versenyjoga*, CompLex Kiadó, Budapest, 2007.

US Horizontal Merger Guidelines, 1997. április 8., elérhető:

http://www.usdoj.gov/atr/public/guidelines/horiz_book/hmg1.html

[2009.04.02]

VAN DEN BERGH, R. J. – CAMESASCA, P. D.: *European Competition Law and Economics: A Comparative Perspective*, 2nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2006

VAN DEN BERGH, R. J.–CAMESASCA, P. D.: *The role of economic analysis in competition law In: European Competition Law and Economics. A Comparative Perspective*, Oxford, Hart, 2001, 24. o.

VESTERDORF, B.: *Certain reflections on recent judgments reviewing Commission merger control decisions* in M. Hoskins and W. Robinson (eds.) *A True European, Essays for Judges David Edward*, Hart Publishing, Oxford, 2003, 143. o.

VESTERDORF, B.: *Recent CFI Rulings on Merger Cases, Interim Measures and Accelerated Procedures and Reflections on Reform Measures Regarding Judicial Control*, in: DRAUZ G. és REYNOLDS, M. (eds.), *EU Merger Control: A Major Reform in Progress*, Richmond Law & Tax Ltd., Richmond, UK, 1999, 79-84. o.

VICKER, J.: *How to reform the EC Merger Test?* in G. DRAUZ and M. REYNOLDS (eds.), *EC Merger Control: a Major Reform in Progress*, IBA, Richmond, 2003

VOIGT., S.–SCHMIDT, A.: *Making European Merger Policy More Predictable*, Springer, London, 2005

VÖCKLER, S. B.–CHARRO, P.: *Tetra Laval - a landmark judgment on EC merger control*, Competition Law Insight, 2005. március 15.

VOGEL, L. : *Le nouveau droit européen de la concentration*, JPC éd. E 1990, II, 15914, 714. o.

VÖRÖS Imre: *A versenyjog kialakulása, fejlődéstörténete a nemzetközi gyakorlatban* In: BOYTHÁNÉ–BODÓCSI–KASZAINÉ–NAGY–PÁZMÁNDI–SÁRKÖZY–VÖRÖS (szerk. SÁRKÖZY Tamás): *Versenyjog*, HVG ORAC, Budapest, 2001., 26. o.

WALLWER, S. W.: *The use of business theory in antitrust litigation*, New York Law School Review, 47, 2003, 119. o.

WEITBRECHT, A.: *Europe needs a Competition Court*, http://www.lw.com/resource/Publications/_pdf/pub1677_1.pdf [2008.07.03.]

WILLIAMSON, O. E.: *Economies as an Antitrust Defense: The Welfare Tradeoffs*, American Economic Review, 1968. március, 1968/58, 18–36. o. és 956-959. o.

WISE, M.: *Examen du droit et de la politique de concurrence au Canada*, Revue de l'OECD sur le droit et la politique de la concurrence, volume 5/n° 1, 2003, 53-127. o.

WISH, R.: *Competition Law*, Oxford University Press; 6Rev edition, Oxford, 2008.

I. MELLÉKLET – FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK JEGYZÉKE

1. Elsődleges Európai Unió jogforrások

Az Európai Szén és Acélközösséget létrehozó szerződés, 1951. április 18,
Párizs

Elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/index.htm#founding> [2009.04.05.]

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés (Konszolidált változat 1997)
(*HL C 340., 1997. 11. 10.*)

Római Szerződések (Konszolidált változat) (*HL C 325., 2002.12.24.*)

Amsterdami Szerződés (*HL C 340., 1997.11.10.*)

Szerződés az Európai Unióról (Konszolidált változat 1997) (*HL C 340.,
1997.11. 10*)

Szerződés az Európai Unióról (Konszolidált változat, 2002) (*H L C 325.,
2002.12 24.*)

Európai Unió – Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget
Létrehozó szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. (*HL C321 E,
2006.12.29.*)

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló
szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (*HL C 115., 2008.05.09., 1.
o.*)

2. Másodlagos Európai Unió jogforrások

a) Rendeletek

17. rendelet - Első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról
(*HL L 13., 1962.2.21., 204. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet (*HL L 395., 1989.12.30., 1. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK rendelet módosításáról szóló, 1997. június 30-i 1310/1997/EK tanácsi rendelet. (*HL L 180., 1997.7.9., 1. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendeletben előírt bejelentésekről, határidőkről és meghallgatásokról szóló 1998. március 1-i 447/98/EK bizottsági rendelet (*HL L 61., 1998.3.2., 1. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 2004. január 20-i 139/2004/EK tanácsi rendelet (*HL L 24., 2004.1.29., 1. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló, 2004. április 21-i 802/2004/EK bizottsági rendelet (*HL L 133., 2004.4.30., 1. o.*)

A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló 802/2004/EK rendelet módosításáról szóló, 2008. október 20-i 1033/2008/EK bizottsági rendelet (*HL L 279., 2008.10.22., 3. o.*)

b) A Bizottság határozatai

A Bizottság 2001. május 23-i 462/2001/EK határozata egyes versenyjogi eljárásokban a meghallgatási tisztviselők megbízásáról (*HL 162., 2001.06.19., 21. o.*)

Decision on the terms of reference of hearing officers in competition procedures before the Commission, (*OJ 1994 L330/67*) (Hivatalos magyar nyelvű fordítás nem érhető el.)

c) A Bizottság közleményei és iránymutatásai

A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet és a 802/2004/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható korrekciós intézkedésekről (*HL C 267., 2008.10.22., 1. o.*)

A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egyes összefonódások kezelésére vonatkozó egyszerűsített eljárásról (*HL C 56., 2005.03.05., 32. o.*)

A Bizottság közleménye az összefonódási ügyek áttételéről (*HL C 56., 2005.03.05., 2. o.*)

A Bizottság közleménye a 4064/89/EGK tanácsi rendelet és a 447/98/EK bizottsági rendelet alapján elfogadható jogorvoslati lehetőségekről (*HL C 68., 2001.03.02., 3. o.*)

A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (*HL C 372., 1997.12.9., 5. o.*)

A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (*HL C 372.*, 1997.12.9., 5. o.)

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján a teljes feladatkört ellátó közös vállalatok fogalmáról (*HL C 66*, 1998.03.02., 1. o.)

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján az érintett vállalkozások fogalmáról (*HL C 66*, 1998.03.02., 14. o.)

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján a forgalom kiszámításáról (*HL C 56*, 2005.03.05., 2. o.)

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján a forgalom kiszámításáról (*HL C 66.*, 1998.3.1., 25. o.)

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 4064/89/EGK tanácsi rendelet alapján az érintett vállalkozások fogalmáról (*HL C 66*, 1998.03.02., 4. o.)

Bizottsági közlemény az EK-Szerződés 81. és 82. cikke, az EGT-megállapodás 53., 54. és 57. cikke, valamint a 139/2004/EK tanácsi rendelet alapján folytatott eljárásokban a Bizottság aktájába való betekintés szabályairól (*HL C 325.*, 2005.12.22., 7. o.)

A Bizottság közleménye az egyes összefonódások kezelésének egyszerűsített eljárásáról (*HL C 217.*, 2000.7.29., 32. o.)

A Bizottság közleménye az érintett piacnak a közösségi versenyjog céljaira történő meghatározásáról (*HL C 372.*, 1997.12.9., 5. o.).

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról, (*HL C 43.*, 2009.02.21.)

elérhető: <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/hu.pdf>
[2008.05.03.]

Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről, 2004. február 2. (*HL C 31*, 2004.2.5., 5. o.).

A Bizottság közleménye a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egységes jogalkalmazásról (*HL C 95.*, 2008.04.16.)

3. Az Európai Unió nem kötelező érvényű jog aktusai

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (*HL C 364.*, 2000.12.18., 1. o.)

Az Európai Parlament 2007. szeptember 4-i állásfoglalása a „soft law” eszközök alkalmazásának jogi és szervezeti hatásairól (2007/2028(INI)),

Elérhető: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0366+0+DOC+XML+V0//HU> [2009.04.04]

European Commission: Green Paper on the Review of Council Regulation (EEC) No 4064/89, Brussels, 11.12.2001, (COM(2001) 745 final.).

Elérhető:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0745en01.pdf
[2009.04.06.]

Opinion 2/94 of the Court of Justice, 28 March 1996, elérhető:
http://www.jura.fu-berlin.de/einrichtungen/we3/professoren/lr_rudolf/veranstaltungen/0708ws/v_leadingcases/14a_CJEC_Opinion_2_94.pdf [2009.04.05.]

Opinion of the Economic and Social Committee on the amended Proposal for a Council Regulation on the Control of concentrations between undertakings, (*OJ 1988 C208/11.*)

Commission Notice on cooperation within the Network of Competition Authorities (*OJ C 101, 27.04.2004, p. 43*)

Commission Notice on the treatment of cooperative joint ventures under Article 85 (*OJ 1993 C43/2.*)

Commission Proposal for a Regulation of the Council on the control of concentrations between undertakings, (*OJ 1973 C92/1.*)

Community Merger Control – Green Paper on the review of the merger regulation – COM(96) 19, January 1996.

DG Competition, Best Practices on the Conduct of EC Merger Control Proceedings,
<http://ec.europa.eu/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf>
[2009.04.02]

EC Commission, Report to the Council on the Application of the Merger Regulation Thresholds, COM(2000)399 final

EC Commission, *Twenty-first Report on Competition Policy* 1991 (Luxembourg OOPEC, 1992)

EC Commission, XXIIIrd Report on Competition Policy 1993 (Luxembourg, OOPEC, 1994)

4. Az Európai Bíróság vonatkozó szabályzatai

A Európai Bíróság Eljárási szabályzata (egységes szerkezetbe foglalt változat), elérhető:

<http://curia.europa.eu/hu/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/txt5.pdf> [2009. 04. 05.]

Az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata (Rules of procedure of the Court of First Instance of the European Communities of 2 May 1991) (*HL L 136., 1991.05.30.*),

elérhető:

<http://curia.europa.eu/hu/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/txt7.pdf> [2009.04.05.]

A Európai Bíróság Eljárási szabályzatának módosítása (*HL L 298., 2005.11.15., 1. o.*)

5. Vonatkozó nemzetközi jogi jogforrás

Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, 1950. november 4. (a Tizenegyedik Kiegészítő Jegyzőkönyv módosításaival egységes szerkezetbe foglalva).

Elérhető:<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/01BD2C9F-96C5-4AC7-A4F6-389A89ACEE24/0/HungarianHongrois.pdf> [2009.04.05.]

Clayton Antitrust Act

Elérhető: <http://www.usdoj.gov/atr/public/divisionmanual/chapter2.htm>

[2009. május 21.]

6. Hivatkozott hazai jogforrások

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

57/1992. (X. 15.) OGY Határozat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény megerősítéséről

II. MELLÉKLET – AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG VONATKOZÓ ÍTÉLETEI

Az Európai Bíróság 19/74. sz. és a 20/74. sz. Kali und Salz AG és Kali-Chemie kontra az Európai Közösségek Bizottság egyesített ügyekben 1975. május 14-én hozott ítélete [EBHT 1975., 499. o.]

Az Európai Bíróság C-225/97. sz. ügy az Európai Közösségek Bizottsága kontra Francia Köztársaság ügyben 1999. május 19-én hozott ítélete [EBHT 1999. I-03011. o.]

Az Európai Bíróság C-57/95. sz. Franciaország kontra Európai Közösségek Bizottság ügyben, 1997. március 30-án hozott ítélete [1997, EBHT I-1627. o.]

Az Európai Bíróság C-59/89. sz. Bizottság kontra Németország ügyben 1991. május 30-án hozott ítélete [EBHT 1991. I-2607. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága 25/62. sz. Paulmann & Co. kontra Európai Gazdasági Közösség Bizottsága ügyben 1963. július 15-én hozott ítélete [EBHT 1963., 119. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága 26/62. sz. NV Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos kontra Nederlandse administratie der belastingen ügyben 1963. február 5-én hozott ítélete [EBHT 1963., 3. o.]

Az Európai Közösségek Bíróság 27/76. sz. Brands Company and United Brands Continental BV kontra Európai Bizottság ügyben hozott ítélete [EBHT 1978., 207. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága 42/84. és 156/84. sz. British-American Tobacco Company Ltd. és R. J. Reynolds Industries Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyekben 1987. november 17-én hozott ítélete [EBHT 1987., 4487. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága C-13/61. sz. Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd kontra Robert Bosch GmbH és Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn ügyben 1962. április 6-án hozott ítélete [EBHT 1962. 89. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága C-48/72. sz. SA Brasserie de Haecht kontra Wilkin-Janssen ügyben 1973. február 6-án hozott ítélete [EBHT 1973., 77. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága C-85/76. sz. Hoffmann-La Roche&Co. kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítélete [EBHT 1979., I-461. o.]

Az Európai Közösségek Bírósága 6/72. sz. Europemballage Corporation és Continental Can Company Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1973. február 21-én hozott ítélete [EBHT 1973., 215. o.]

Az Európai Bíróság C-12/03. P. sz. az Európai Közösségek Bizottsága kontra Tetra Laval BV. ügyben 2005. február 15-én hozott ítélete [EBHT 2005., I-987]

Az Európai Bíróság C-12/03. sz. Bizottság kontra Tetra Laval ügyben hozott ítélete [EBHT 2005, I-987. o.]

Az Európai Bíróság C-42/01. sz. Portugál Köztársaság kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2004. június 22-én hozott ítélete [EBHT 2004., I-6079. o.]

Az Európai Bíróság C-440/07 P. sz. Európai Közösségek Bizottsága kontra Schneider Electric SA. ügyben 2009. július 16-án hozott ítélete [EBHT 2009., I-00000. o.]

Az Európai Bíróság a 85/76. sz. Hoffmann-La Roche & Co. AG kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1979. február 13-án hozott ítélete [EBHT 1979. 00461. o.]

III. MELLÉKLET – AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG VONATKOZÓ ÍTÉLETEI

Az Elsőfokú Bíróság a T-310/00. sz. MCI, Inc. kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2004. szeptember 28-án hozott ítélete [EBHT 2004., II-3253. o.]

Az Elsőfokú Bíróság a T-310/01. sz. és a T-77/02. sz. Schneider Electric kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002., II-04071. o.]

Az Elsőfokú Bíróság a T-5/02. sz. és a T-80/02. sz. Tetral Laval BV kontra Európai Közösségek Bizottsága ügy 2002. október 25-én hozott ítélete [EBHT 2002. II-04381. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-102/96. sz. Gencor kontra Bizottság ügyben 1999. március 25-én hozott ítélete [EBHT 1999., II-753. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-114/02. sz. BaByliss SA & De'Longhi SpA kontra Európai Közösségek Bíróság ügyben 2003. április 10-én hozott ítélete [EBHT 2003., II-13782]

Az Elsőfokú Bíróság T-119/02. sz., Royal Philips Electronics NV kontra Európai Bizottság ügyben 2003. április 3-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-1433. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-351/03. sz. Schneider Electric SA kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. július 11-én hozott ítélete

Az Elsőfokú Bíróság T-156/98. sz. RJB Mining plc kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2001. január 31-én hozott ítélete [EBHT 2001. II-00337. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-191/98. sz. és T-212/98–T-214/98. sz., Atlantic Container Line és mások kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott egyesített ítéletek [2003., EBHT II-3275. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-2/93. sz. Société anonyme à participation ouvrière Compagnie nationale Air France kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1994. május 19-én meghozott ítélete [EBHT 1994. II-00323. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-201/04. sz. Microsoft Corp. kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2007. szeptember 17-én hozott ítélete [EBHT 2007., II-3601. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-22/97. sz. Kesko Oy kontra Bizottság ügyben 1999. dec. 15-én hozott ítélete [EBHT 1999., II-3775. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-221/95. sz. Endemol Entertainment Holding BV kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben hozott ítélete [EBHT 1999. II-1299. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-221/95. sz. Endemol Entertainment Holding kontra Bizottság ügyben 1999. április 28-án hozott ítélete [EBHT 1999., II-1299. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-230/94. sz. Kaysersberg kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1997. november 27-án hozott ítélete [EBHT II-2137., 109. o]

Az Elsőfokú Bíróság T-24/90. sz. Automec kontra Bizottság ügyben 1992. szeptember 18-én hozott ítélete [1992. EBHT II-02223. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-251/00. sz. Lagardère SCA és Canal+ SA kontra Európai Közösségek Bizottság ügyben 2002. november 20-án hozott ítélete [EBHT 2002. II-04825. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-282/02. sz. Cementbouw Handel & Industrie BV kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2006. február 23-án hozott ítélete [EBHT 2006. II-00319. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. Schneider Electric SA kontra Bizottság ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [2002, EBHT, II-4071. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-310/01. sz. Schneider Electric SA kontra Európai Közösségek Bírósága ügyben 2002. október 22-én hozott ítélete [EBHT 2002., II-4071. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-322/94R sz. Union Carbide Corporation kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1994. december 2-án hozott ideiglenes intézkedésének [EBHT 1994., II-1159. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-342/99. sz. Airtours plc kontra Bizottság ügyben 2002. június 6-án hozott ítélete [EBHT 2002, II-2585. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-374/00. sz. Verband der freien Rohrwerke eV, Eisen- und Metallwerke Ferndorf GmbH and Rudolf Flender GmbH & Co. KG kontra Európai Bizottság ügyben 2003. július 8-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-2275. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-417/05. sz. Endesa kontra Bizottság ügyben 2006. július 14-én hozott ítélete [EBHT 2006, II-2533. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-464/04. sz. Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, association internationale) kontra Bizottság ügyben 2006. július 13-án hozott ítélete [EBHT 2006., II.2289.o]

Az Elsőfokú Bíróság T-7/89. sz. Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítélete [EBHT 1991., II-1711. o.]

Az Elsőfokú Bíróság T-158/00. sz. Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (ARD) kontra az Európai Közösségek Bizottsága ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélete [EBHT 2003., II-03825. o.]

III. MELLÉKLET - AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG VONATKOZÓ HATÁROZATAI

- COMP/M.082 – Asko/Jacobs/Adia, 1991. május 16.
- COMP/M.159 – Mediobanca/General, 1991. december 19.
- COMP/M.53 – Aerospatiale/Alenia/DE 1991. október 2.
- COMP/M.010 – Conagra/Idea 1991. május 30.
- COMP/M.23 – ICI/Tioxide, 1990. november 28.
- COMP/M.04 – Renault/Volvo, 1990. november 7.
- COMP/M.09 – Fiat Geotech/Ford New Holland, 1990. február 8.
- COMP/M.1027 – Deutsche Telekom BetaResearch 1998. május 27.
- COMP/M.1060 – Venday/KBB, 26 May 1998. május 26.
- COMP/M.1069 – Worldcom/MCI (II), 1998. július 8.
- COMP/M.1086 – Promodes/S21/Gruppo GS, 1998. március 10.
- COMP/M.1221 – Rewe/Meinl, 1999. február 3.
- COMP/M.1298 – Kodak/Imation, 1998. október 23.
- COMP/M.1313 – Dán Korona/Vestjyske Slagterier 1999. március 9.
- COMP/M.1327 – NC/Canal+/CDPQ/BancAmerica, 1998. december 3.
- COMP/M.1365 – FCC/Vivendi IV, 1999. március 4.
- COMP/M.1383 – Exxon/Mobil, 1999. szeptember 29.
- COMP/M.1439 – Telia/Telenor, 1999. október 13.
- COMP/M.1453 – AXA/GRE, 1999. április 8.
- COMP/M.1524 – Airtours/First Choice, 1999. október 5.
- COMP/M.1532 – BP Amoco/ ATLANTIC RICHFIELD, 1999. szeptember 29.
- COMP/M.1571 – New Holland/Case, 1999. október 28.
- COMP/M.1578 – Sanitec/Sphinx, 1999. december 1.
- COMP/M.1628 – TotalFina/Elf, 2003. június 13.
- COMP/M.1630 – Air Liquide/BOC, 2000. január 18.
- COMP/M.1630 – Air Liquide/BOC IV

COMP/M.1641 – Linde/AGA 2000. február 9.
COMP/M.1672 – Volvo/Scania, 2000. március 15.
COMP/M.1673 – VEBA/VIAG, 2000. július 13.
COMP/M.1673 –VEBA/VIAG COMP
COMP/M.1681 – Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet, 1999. november 22.
COMP/M.1741 – MCI Worldcom/Sprint 2000. június 28.
COMP/M.1741 – WorldCom/Sprint
COMP/M.1795 – Vodafone Airtouch/Mannesmann, 2002. július 26.
COMP/M.1802 – Unilever/Amora Maille, 2000. március 8.
COMP/M.1806 – Astra Zeneca/Novartis, 2000. július 26.
COMP/M.1846 – Glaxo Wellcome/Smith Kline Beecham, 2000. május 8.
COMP/M.1853 – EDF/EnBW, 2001. február 7.
COMP/M.1891 – BP Amoco/Castrol, 2000. május 18.
COMP/M.190 – Nestlé/Perrier, 1992. július 22.
COMP/M.1939 – Rexam (PLM)/American National Can, 2000. július 19.
COMP/M.1980 – Volvo/Renault V.I., 2000. szeptember 1.
COMP/M.1980 – Volvo/Renault VI.
COMP/M.1990 – Unilever/Bestfoods, 2000. szeptember 28.
COMP/M.2050 – Vivendi/Canal+/Seagram, 2000. október 13.
COMP/M.2060 – Bosch/Rexroth, 2000. december 13.
COMP/M.2097 – SCA/Metsä Tissue, 2001. január 31.
COMP/M.22 – Fujitsu/Siemens, 1999. szeptember 30.
COMP/M.2256 – Philips Agilent/Health Care Solutions, 2001. március 2.
COMP/M.2282 – Schneider/Legrand, 2001. október 10.
COMP/M.2337 – Nestlé/Ralston Purina, 2001. július 27.
COMP/M.2389 – Shell/DEA, 2001. december 20.
COMP/M.2416 – Tetra Laval/Sidel, 2003. január 30.
COMP/M.2533 – BP/E.ON, 2001. december 20.
COMP/M.2537 – Philips/Marconi Medical Systems, 2001. október 17.
COMP/M.2547 – Bayer/Aventis Crop Science, 2002. április 17.
COMP/M.2567 – Nordbanken/Postgirot, 2001. november 8.

COMP/M.2621 – SEB/Moulinex, 2002. január 8.
COMP/M.2640 – Nestlé/Schöller, 2002. február 25.
COMP/M.2698 – Promathech/Sulzer, 2002. július 24.
COMP/M.272 – Matra/CAP Gemini Sogeti, 1993. március 17.
COMP/M.2738 – GEES/Unison, 2002. április 17.
COMP/M.2817 – Barilla/BPS/Kamps, 2002. június 25.
COMP/M.308 – Kali und Salz, 1993. december 20.
COMP/M.3083 – GE/Instrumentarium, 2003. szeptember 2.
COMP/M.3097 – Maersk Data/Eurogate IT; 2003. március 12.
COMP/M.3293 – Shell/BEB, 2003. november 20.
COMP/M.3294 – ExxonMobil/BEB, 2003. november 20.
COMP/M.3333 – Sony/BMG, 2004. július 19.
COMP/M.376. – Synthomer/Yule Catto, 1993. október 22.
COMP/M.430 – Procter & Gamble/VP Schickedanz (II), 1994. június 21.
COMP/M.460 – Holdercim/Cedest, 1994. július 6.
COMP/M.469 – MSG Media Service, 1994. november 9.
COMP/M.490 – Nordic Satellite Distribution, 1994. június 21.
COMP/M.5096 – RCA / MAV CARGO, 2008. november 25.
COMP/M.553 – RTL/Veronica/Endemol, 1995. szeptember 20.
COMP/M.567 – Lyonnaise des Eaux SA/Nothumbrain Water Group, 1995. március 29.
COMP/M.580 – ABB/Daimler Benz. 1995. október 18.
COMP/M.603 – Crown Cork & Seal/CarnaudMetalbox, 1995. november 14.
COMP/M.623 – Kimberly-Clark/Scott Paper, 1996. január 16.
COMP/M.774 – Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM IV, 1996. december 4.
COMP/M.784 – Kesko/Tuko, 1996. november 20.
COMP/M.794 – Coca-Cola/Amalgamated Beverages, 1997. január 22.
COMP/M.877 – Boeing/McDonnell Douglas, 1997. július 30.
COMP/M.877 – Boeing/McDonnell Douglas
COMP/M.890 – Blokker/Toy 'R' Us, 1997. június 26.
COMP/M.913 – Siemens/Elektrowatt, 1997. november 18.

COMP/M.950 – Hoffmann La Roche/Boehringer Mannheim, 1998. február 4.

COMP/M.986 – Agfa Gevaert/DuPont, 1998. február 11.

COMP/M.993 – Bertelsmann/Kirch/Premiere, 1998. május 27.

COMP/M.197 – Solvay/Laporte, 1992. április 30.

IV. MELLÉKLET - AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG VONATKOZÓ SAJTÓKÖZLEMÉNYEI

Commission adopts comprehensive reform of EU merger control, Reference: IP/02/1856, 11/10/2002

Elérhető:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/1856&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2009.04.04.]

Mergers: Commission launches public consultation on draft Merger Guidelines for companies in a vertical or conglomerate relationship, Reference: IP/07/178, 13/02/2007

Elérhető:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/178&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [2008.04.14.]

Mergers: Commission prohibits acquisition of GDP by EDP and ENI, Reference: IP/04/1455, 09/12/2004

Elérhető:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/1455&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [2008.04.02.]

Mergers: Commission approves proposed acquisition of Pfizer's consumer healthcare business by Johnson & Johnson, subject to conditions, Reference: IP/06/1726, 11/12/2006

Elérhető:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1726>
[2008.04.02.]

Mergers: Commission adopts Guidelines for merging companies with vertical or conglomerate relationship, Reference: IP/ 07/1780, 28/11/2007,

Elérhető:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1780&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2009.02.16.]

A SZERZŐ ÉRTEKEZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI

2006

SZUCHY Róbert: *Briand-terv: Egy új, egységes Európáról alkotott elképzelés és annak továbbélése*, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai, Publicationes Universitas Miskolciensis, 7/2. Miskolc, 2006., 249-268. o.

SZUCHY Róbert: *Az európai integráció kezdetei*, Collega, X. évfolyam 2-3. szám, Budapest, 2006., 170-176.

SZUCHY Róbert: *Études des principales décisions de la Commission rendue en application du Règlement « Concentration n. 139-2004 de janvier 2004 »*, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Kiadványai, Publicationes Universitas Miskolciensis, VIII. Miskolc, 2007. 457-481. o.

SZUCHY Róbert: *Les différents types d'engagement en appliquant de Règlement « Concentration n. 139-2004 de janvier 2004 »*, Doktoranduszok Fóruma, 2006. november 9. Megjelent az Állam és- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványában, 245-250. o.

SZUCHY Róbert: *A gépjárműértékesítés új versenyjogi szabályai és hatása a közös piacon*, Doktoranduszok Országos Szövetsége „Tavaszi Szél” Konferencia Kiadványa 2006., Kaposvár, ISBN 963 229 773 3, 136-139. o.

SZUCHY Róbert: *Rockwell A. Schnabel: Europe-États-Unis – Un avenir commun (Európa – Egyesült Államok: Egy közös jövő) – recenzió*, Európai Tükör, XI. évfolyam, 10. szám, 2006. október 151-154. old.

2007

SZUCHY, R.: *New Challenges of competitiveness in the EU and in Hungary – Competitiveness and Innovation framework Programme (2007-2013) in Completing Membership in East Central Europe: The Hungarian Perspectives II*, Attila Ágh and Veronika Szemere (eds), Budapest, 2007., pp 137-147, ISBN 963 06 1879 3

SZUCHY Róbert: *Az Európai légiközlekedési szektor egyes versenyjogi szabályai*, Doktoranduszok Országos Szövetsége „Tavaszi Szél” Konferencia Kiadvány, Budapest, 2007., 548-553. o.

SZUCHY Róbert: *A Microsoft-üggyel kapcsolatos versenyjogi problémák*, Collega, Budapest, 2007., XI. évf. 2-3. szám, 170-176. o.

2008

SZUCHY Róbert: *Az összefonódás-ellenőrzés szabályozásának kezdetei Európában*,
Academia Budapestiensis Communicationis et Negotii, Annales Tomus II,
Budapest, 2008. (*megjelenés alatt*)

A kézirat lezárásának időpontja: 2009. december 14.

NYILATKOZAT

Ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám. A benne található másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá azt is, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Miskolc, 2009. december 14.

.....

dr. Szuchy Róbert